

М.Л. Осташевський

Макаренківська alma mater

95

W. H. D.

М.Л. Осташевський

Макаренківська alma mater

УДК 378.4(477.52)(091)
О-76

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Юрій Олегович Лянной;
доктор педагогічних наук, доцент Лариса Вікторівна Корж-Усенко

У книзі використані фото Володимира Котелевця, Наталії Кармазіної, фото з архіву директора студентського клубу Олексія Федина, фото з особистого архіву автора, фото з архівів викладачів та співробітників університету, а також з фондів музею СумДПУ імені А.С. Макаренка, за що окрема подяка директору музею Ярославу Куцу.

За загальною редакцією проф. Ю.О. Лянного

Осташевський М. Л.

О-76 Макаренківська alma mater. Суми: ПФ «Видавництво "Університетська книга"», 2019. 372 с., іл.

ISBN 978-966-680-921-9

У грудні 2019 року Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка святкує свій 95-річний ювілей. За цей невеликий в історичному сенсі проміжок часу заклад вищої освіти зробив кілька потужних кроків вперед, кардинально змінив свій статус, справив помітний вплив на формування історії та інфраструктури обласного центру, дав місту над Псьом, регіонам Сумщини й України кілька десятків тисяч висококваліфікованих фахівців освітньої справи. Нині СумДПУ – один із провідних педагогічних закладів вищої освіти України.

Для широкого кола читачів, серед яких численні випускники «макаренківської родини» різних поколінь, викладачі і співробітники університету, студенти, усі ті, чия доля так чи інакше пов'язана з Сумським державним педагогічним...

УДК 378.4(477.52)(091)

ISBN 978-966-680-921-9

© Осташевський М. Л., 2019
© ПФ «Видавництво "Університетська книга"»,
2019

Заклад вищої освіти з майже віковою історією... Найстарший із сумських університетів, багатoproфiльний державний педагогічний справедливо вважається одним із кращих в Україні, успішно конкуруючи з такими самими за профілем навчальними закладами, що знаходяться в містах-мільйонниках і мають значно краще фінансове забезпечення.

Уже понад 60 років він має ім'я одного з найвидатніших педагогів – Антона Семеновича Макаренка, історична велич якого в поєднанні з сучасним звучанням його педагогічного вчення становить невичерпне джерело творчого натхнення багатотисячної «макаренківської» родини учнів і послідовників.

За майже 100 років існування СумДПУ імені А.С. Макаренка неодноразово змінював свій статус, місця розташування навчальних корпусів, за цей час дипломи про вищу педагогічну освіту одержали кілька десятків тисяч тих, кого навчали педагогічної майстерності справжні патріоти і фахівці своєї справи. Не змінилося лише відповідальне ставлення до своєї справи – однієї з найбагородніших з усіх людських професій.

Не злічити тих, хто, сіючи розумне, добре й вічне, був відзначений високими державними нагородами, удостоєний почесних звань за вищу професійну майстерність. Наші випускники досягали помітних успіхів у професійній діяльності, обіймали високі державні посади, залишали яскраву сторінку в освітянській науці, спорті, мистецтві, громадській діяльності, високо тримаючи планку своєї alma mater.

З кожним роком Сумський державний педагогічний стає дедалі більш потужним, його професорсько-викладацький колектив – більш згуртованим, студентство – ще креативнішим і завзятішим у навчанні.

Наше історичне покликання полягає в підготовці Вчителя – висококваліфікованого фахівця, духовно багатой людини з високими моральними цінностями, здатної забезпечити всебічну підготовку учнів і студентів не лише до перших самостійних кроків у житті, а й до самовідданої багаторічної праці на освітянській ниві.

Це робили ті, хто починав цю справу майже століття тому, передавши нам педагогічну естафету, це з душею робимо ми, це робитимуть наші вдячні послідовники, знаючи, що їх гідно оцінять нащадки...

Із вдячністю шановним однодумцям

З того часу, як виникла необхідність сформувати історичний погляд на появу, становлення та розвиток «кузні» педагогічних кадрів Сумщини, за цю тему бралися як історики і краєзнавці, так і педагоги, які досліджували різні періоди діяльності своєї alma mater.

Серед них – досвідчений викладач кафедри педагогіки, відомий фахівець у галузі педагогічного та літературного краєзнавства, а також етнопедагогіки Володимир Юхимович Голубченко; колишній старший викладач кафедри історії, відомий далеко за межами Сумщини краєзнавець і громадський діяч, голова Сумського обласного історико-краєзнавчого товариства «Спадщина» Михайло Олександрович Манько; кандидати історичних наук, доценти, колишні викладачі і керівники кафедр СумДПІ імені А.С. Макаренка Борис Леонідович і Галина Іванівна Корогод; доктор педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології Лариса

Вікторівна Корж-Усенко; колишній завідувач кафедри хімії та методики навчання хімії природничого факультету, згодом – проректор з наукової роботи, перший проректор Валерій Васильович Бугаєнко; колишні ректори СумДПУ імені А.С. Макаренка – кандидат технічних наук, професор Володимир Степанович Іваній і кандидат педагогічних наук, професор Анатолій Іванович Кудренко; колишні начальники управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації Володимир Федорович Живодьор (згодом – ректор Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти) і Любов Василівна Пшенична, нині – професор, перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Усім їм величезна вдячність за зібрані по краплинах історичні матеріали з архівів Сум, Харкова, Києва, наукові видання про різні періоди розвитку Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, без яких не з'явилася б ця книга.

Перші кроки

Історія становлення Сумського державного педагогічного університету починається з 20-х років ХХ століття, коли питання підготовки вчительських кадрів набуло особливої соціальної ваги. На той час Сумська округа мала досить розвинену мережу загальноосвітніх шкіл як спадок від дорадянської системи освіти. У 1918 році в Сумському повіті налічувалося близько 180 шкіл, а нові не створювалися, оскільки необхідно було перевести на «соціалістичні рейки» вже існуючі заклади освіти. Утім, поступово мережа освітніх установ зазнала як кількісних, так і якісних змін.

Уже в січні 1922 року в найближчих планах роботи фінансово-господарського відділу при Сумському відділі освіти значилося «облаштування передбачуваної до відкриття педагогічної школи». Навесні 1924 року розпочалася масштабна кампанія щодо масової педагогічної перепідготовки вчителів на основі політичної підготовки, а відкриття Сумських вищих трирічних педагогічних курсів було заплановано на 18 грудня 1924 року – саме цього дня почала роботу окружна вчительська конференція. Утім, ця історична подія відбулася напередодні 1925 року – 28 грудня. До приймальної комісії надійшло 138 заяв, більшість з яких (120) – від вихідців із селян.

За перший навчальний рік контингент першокурсників був розширений до 93 осіб (з них 61 чоловік і 32 жінки), здебільшого це були делегати від комсомольських і профспілкових осередків. Серед них – п'ятеро робітників, 53 селянина, 7 службовців, а також 28 «інших», до яких належали представники «буржуазних» та «дрібно-буржуазних» верств, зокрема вихідці із заможного селянства та середняків, діти батьків «вільних професій» – лікарів, митців тощо. У подальшому відсоток «інших» практично дорівнював нулю.

Зазначимо, що перевага при зарахуванні до Вищих педагогічних курсів надавалася особам «пролетарського походження» з партійними відрядженнями, які навіть не мали початкової освіти, не говорячи про схильність до педагогічної діяльності. Щодо вихідців із дворян, купецтва і духовенства, які прагнули проявити себе в педагогічній діяльності, то цим представникам «непривілейованих верств» доводилося спочатку отримати довідку про належність до робітничого класу, пропрацювавши чорноробами на виробництві. Проте, коли

Будівля колишнього Сумського духовного училища, де з 1924 року почали роботу Вищі трирічні педагогічні курси та почав свою історію СумДПУ імені А.С. Макаренка

На думку деяких істориків і краєзнавців, Сумські вищі педагогічні курси розпочали свою роботу саме в приміщенні Сумського реального училища (нині школа № 4 на вул. Петропавлівській)

Першим директором Сумського реального училища був Никанор Харитонович Онацький, який згодом став одним з перших викладачів Сумських вищих трирічних педагогічних курсів і педагогічного технікуму.

з'ясовувалося приховування дійсного соціального походження, такі студенти негайно відраховувалися із навчального закладу.

Як стверджують історики і краєзнавці, Сумські вищі педагогічні курси почали роботу в приміщенні Сумського реального училища, збудованого в 1882 році (нині – школи № 4 на вул. Петропавлівській, реконструкція якої вже чверть віку ніяк не може рушити з «мертвої точки»), куратором якого тривалий час був син Івана Герасимовича Харитоненка – Павло Іванович Харитоненко. Першим директором реального училища був Никанор Харитонович Онацький, який згодом став одним із перших викладачів Сумських вищих педагогічних курсів і педагогічного технікуму. Невдовзі заклад перемістився на вулицю Троїцьку, де нині знаходиться обласна клінічна лікарня, і тільки в 1930-х роках вже Сумський інститут соціального виховання одержав в експлуатацію приміщення, де сьогодні знаходиться корпус Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету.

Першим директором Сумських вищих педагогічних курсів був Григорій Васильович Приймак, який закінчив комерційний інститут, мав 23-річний педагогічний стаж і поєднував керівництво закладом з викладанням математики та краєзнавства. Однак незабаром його визнали недостатньо компетентним у здійсненні функцій керівництва Вищими педагогічними курсами. Відповідно до рішення колективу в березні 1925 року на цю посаду було висунуто Юрія Пилиповича Самбреса, який виявив себе як творча й самовіддана людина з неабиякими організаторськими здібностями та педагогічним хистом. На той час Юрій Самброс мав незакінчену університетську освіту, семирічний педагогічний стаж викладання дисциплін соціального виховання, української мови та літератури.

Його кандидатура була навіть затверджена Народним комісаріатом освіти, але через втручання Сумського окружного виконкому ухвалене рішення було скасовано. Лише за перші два роки роботи педагогічних курсів було змінено чотирьох керівників закладу – після згаданих Григорія Приймака і Юрія Самбреса ними були Й. Рожковський і І. Ведмедера. Утім, справжнім авторитетним неформаль-

1925 рік. Перші слухачі Сумських трирічних вчительських курсів

Перші викладачі Сумських вищих трирічних педагогічних курсів

Юрій Пилипович Самброс – творча й самовіддана людина з неабиякими організаторськими здібностями і педагогічним хистом

ним лідером залишався Юрій Самброс. Саме він свого часу активно «лобіював» перед виконкомом якнайшвидше вирішення питання про відкриття Сумських вищих педагогічних курсів, безпосередньо займався комплектацією викладацького складу, систематично подавав пропозиції щодо вдосконалення педагогічного процесу.

У 1924 році лекторсько-викладацький склад налічував сім осіб, але протягом навчального року поповнився ще трьома викладачами. «Піонерами» викладацького корпусу нашого закладу були переважно представники старої генерації інтелігенції, які мали значний досвід педагогічної діяльності. Крім Григорія Приймака і Юрія Самброса, викладачем Вищих педагогічних курсів був випускник Покровської академії Іван Васильович Гончаров, який мав 11-річний педагогічний стаж і викладав енциклопедію сільського господарства. Михайло Олександрович Бережний мав незакінчену університетську освіту, п'ятирічний стаж педагогічної роботи, викладав фізику і хімію, випускник Духовної академії Лев Васильович Лучинін – один із найдосвідченіших педагогів (його стаж 21 рік) – викладав історію класової боротьби, історію господарства та історію культури. Григорій Якович Гармаш за рік до початку роботи педагогічних курсів закінчив медичний інститут, викладав педологію і низку суспільнознавчих дисциплін, викладач української мови Омелян Андрійович Ковальов закінчив учительський інститут, мав 20-річний стаж педагогічної роботи.

Випускник Вищого художнього училища при Санкт-Петербурзькій Імператорській Академії Мистецтв, учень Іллі Юхимовича Рєпіна Никанор Харитонович Онацький, який з 1913 року жив у Сумах, маючи 19-річний педагогічний стаж, викладав студентам курсів малювання. Викладачем співу був випускник духовної семінарії з 26-річним досвідом педагогічної роботи Микола Петрович Дейнеховський, а заняття з фізичної культури вів Михайло Гаврилович Кулішов, за плечима якого були гімназія і п'ятирічний стаж педагогічної роботи.

Саме з ініціативи Никанора Онацького у 1920 році в Сумах у приміщенні колишнього Державного банку було відкрито

Найцінніше творче «дітище» Никанора Онацького — Сумський художній музей, засновником якого він став у 1920 році і директором якого був впродовж 12 років. Саме його музейна діяльність стала причиною звинувачень у антирадянській діяльності, численних арештів і призвела до розстрілу у 1937-му

Сумський округовий художньо-історичний музей, яким він керував протягом майже 12 років. Утім, музейну діяльність Никанора Онацького було кваліфіковано як націоналістичну, підривну щодо радянської влади. У 1934–1937 роках його тричі арештовують, абсолютно безпідставно звинувачують у контрреволюційній діяльності і без суду, за постановою позасудового органу – особливої трійки при управлінні НКВС СРСР по Полтавській області розстрілюють у листопаді 1937 року.

Нині один із кращих художніх музеїв України, у фондах якого зібрана величезна кількість рідкісних творів українського, російського та європейського мистецтва, унікальні меблі, старовинні килими, фарфорові й фаянсові вироби, колекція художнього скла, предмети, знайдені Никанором Харитоновичем під час археологічних розкопок на Сумщині, має ім'я свого засновника.

До речі, шестеро викладачів Вищих педагогічних курсів навчали студентів українською, решта (росіяни за походженням) – російською мовою. На 1 січня 1925 року з усіх установ професійної освіти в окрузі лише Сумські вищі педагогічні курси з першого дня свого існування здійснювали навчальний процес і вели документацію українською.

Від початку свого існування заклад утримувався коштом губернського й частково місцевого бюджетів, а також добровільних внесків. Плата за навчання була невисокою, оскільки студентський контингент Вищих педагогічних курсів складався переважно з вихідців із бідних родин. Протягом першого навчального року на платній основі навчалася 11 студентів, а на безплатній – 61.

На зміну курсам – технікум

Приміщення на вул. Троїцькій —
друге місце дислокації Сумського
педагогічного технікуму з 1925
по 1930 рік

У літку 1925 року всі вищі педагогічні курси в країні, у тому числі й Сумські, були реорганізовані в педагогічні технікуми. У «Положенні про технікуми УРСР» зазначалося, що це «вищі школи, які мають за завдання підготувати фахівців вищої кваліфікації в певних вузьких спеціальностях для різних галузей народного господарства, державного і культурного будівництва».

У діяльності педагогічного технікуму протягом перших років його роботи були апробовані комплексний, ланковий, бригадно-лабораторний методи і метод проектів, ідеї яких запозичувалися зі світової реформаторської педагогіки й переносилися на місцевий ґрунт. З особливим ентузіазмом їх втілювали на практиці талановиті викладачі Ю.П. Самброс, Н.Х. Онацький, К.С. Вишневська та інші, самостійно розробляючи методику викладання педагогічних дисциплін, до яких у той час належали педологія, образотворче мистецтво, співи, фізична культура, рідна й «чужа» мова, педпрактика тощо.

Левову частку часу становили денні й вечірні лекційні заняття, індивідуальна й групова (ланкова) праця. Цікаво, що під час проведення останньої студенти зазвичай вибиралися на берег річки, жваво обговорювали навчальні завдання, дискутували й виробляли спільну думку. Це дуже згуртовувало студентську спільноту, сприяло встановленню атмосфери приязності, взаємодопомоги і відповідальності за знання своїх товаришів.

Вечірні заняття студентів Сумського педтехнікуму тривали по дві години щодня, крім неділі, причому три дні вони відбувалися

П.І. Вовченко — директор
Сумського педагогічного
технікуму (1926-1929)

А.В. Семенцова — заслужений
учитель УРСР, кавалер ордена
Леніна

О.А. Харченко — кавалер
ордена Леніна

Випуск Сумського педагогічного технікуму 1928 року

Г.М. Кублицький — викладач кафедри фізики Сумського педагогічного інституту з 30-річним стажем

С.Д. Шоптенко — випускник Сумського педагогічного технікуму, а згодом — воєнного факультету Московського гідрометереологічного інституту

Свідоцтво про освіту, видане Літвінській Ганні Петрівні, яка починала навчання на Вищих педагогічних курсах у грудні 1924 року, а закінчувала вже Сумський педагогічний технікум у 1927-му.

під наглядом лектора, а три відводилися на самостійну роботу під особисту відповідальність старости. Навчально-виховний процес у Сумському педагогічному технікумі значною мірою поглиблювався гуртковою, студійною й клубною роботою, яка розвивалася у світознавчому, мистецькому, хоровому, співочому, драматичному, спортивному та професійному гуртках.

До найважливіших проблем, що були особливо актуальними для Сумського педагогічного технікуму, необхідно віднести строкатість рівня підготовки студентів, брак навчальної літератури, обладнання, пристосованого приміщення. Однак, незважаючи на це, навчальний заклад досяг значних успіхів у поширенні педагогічної освіти у краї.

За неповні шість років існування (з грудня 1924 по червень 1930 року) на Сумських вищих педагогічних курсах і згодом у Сумському педагогічному технікумі, директором якого у 1926–1929 роках був П.І. Вовченко, було підготовлено 146 фахівців, які успішно працювали на ниві народної освіти та в інших галузях народного господарства. До них, зокрема, належать заслужений учитель УРСР, кавалер ордена Леніна А.В. Семенцова; С.Д. Шоптенко, який у 1941 році закінчив воєнний факультет Московського гідрометереологічного інституту; Г.М. Кублицький, який 29 років працював на кафедрі фізики Сумського педагогічного інституту та ін. Закінчивши технікум, молоді спеціалісти протягом року вдосконалювали свою майстерність під керівництвом досвідчених учителів, а вже потім одержували дипломи.

Посилення, перебудова, вдоско- налення...

Із розвитком промисловості та сільського господарства, розгортанням культурної революції в Україні зростала потреба в спеціалістах з вищою освітою, у подальшому піднесенні загальноосвітнього рівня населення. У липні 1930 року ЦК ВКП(б) прийняв Постанову «Про загальне обов'язкове початкове навчання», відповідно до якої з 1930–1931 навчального року обов'язкова початкова освіта запроваджувалася повсюдно, а в промислових містах, фабрично-заводських районах та робітничих селищах розпочинався перехід до обов'язкового навчання в обсязі школи-семирічки.

В умовах посилення суспільної ролі школи поставала необхідність у подальшій перебудові системи народної освіти, удосконаленні навчально-виховного процесу й підготовки учительських кадрів. Відповідно до постанови ЦК рекомендувалося терміново розгорнути мережу і контингент педінститутів, педтехнікумів, а також спеціальних педагогічних курсів та інших форм підготовки педагогів.

Приміщення, у якому знаходився
Сумський інститут соціального
виховання з 1931 по 1941 рік.

Сучасний вигляд третьої «домівки» сумських педагогів, нині — корпус навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету

17 квітня 1929 року Президія Сумського окружного виконкому, виходячи з потреб краю, ухвалила рішення порушити перед урядом республіки питання про реорганізацію Сумського педагогічного технікуму в інститут народної освіти. А вже 20 травня 1930 року згідно з рішенням президії окрвиконкому відповідне клопотання було порушене перед Раднаркомом України. Колегія НКО УРСР ухвалила на початок 1930–1931 навчального року здійснити реорганізацію Сумського педагогічного технікуму в інститут соціального виховання. Набір на перший курс орієнтовно встановлювався в обсязі 240 осіб.

11 серпня 1930 року Раднарком України постановою про реорганізацію мережі й системи педагогічної освіти затвердив такі типи педагогічних навчальних закладів республіки: вищі – педагогічні інститути, середні – педагогічні технікуми, дворічні й однорічні педагогічні курси. Серед педагогічних вищих навчальних закладів, затверджених на 1930–1931 навчальний рік, був і Сумський інститут соціального виховання, який з трирічним терміном навчання готував учителів фабрично-заводських семирічок і шкіл колгоспної молоді.

Першим директором новоствореного Сумського інституту соціального виховання став Сергій Іванович Прийменко (1930–1931). Передвоєнне десятиріччя характеризується високою плинністю керівних кадрів. У цей період Інститут очолювали шість директорів: П.В. Гудзенко (1931–1933), Л.Т. Котко (1933–1934), І.Д. Семенов (1934–1936), Л.В. Гаркуша (1937–1940), Д.Ю. Нукалов (1940–1941, 1944–1948).

Протягом першого навчального року інститут мав чотири відділи (факультети): соціально-економічний, мови та літератури, техноматематичний та агробіологічний. Навчальний процес здійснювався викладачами, об'єднаними в кафедри: діалектичного матеріалізму і політичної економії (керівник – доцент М.В. Бутко), педагогіки і дидактики (керівник – професор Г.П. Попова), педології (керівник – професор І.М. Рудченко), історії (керівник – професор Ю.Я. Сапожников), мови і літератури (керівник – доцент К.С. Виш-

невська), математики і фізики (керівник – професор М.Г. Літинський). Інститут мав обладнані кабінети фізики, ботаніки, агробіології, педології та вчення про поведінку, хімічну лабораторію. Кількість кафедр стрімко збільшувалася, насамперед за рахунок суспільствознавчих.

Контингент студентів новоствореного інституту складався зі слухачів колишнього педтехнікуму. У перший навчальний рік в Сумському інституті соціального виховання студенти здобували освіту на трьох курсах. На 1 листопада 1930 року на стаціонарному відділі навчалося 283 студенти. Усього в інституті налічувалося 360 студентів. Одночасно з відділами стаціонара були відкриті вечірнє й заочне відділення з тих самих спеціальностей, що й стаціонарне, де вищу освіту без відриву від виробництва здобували здебільшого вчителі, які вже працювали в школі. У 1930 році на заочному відділенні навчалося 127 студентів.

Базою поповнення інституту новими студентами стали робітничі факультети (робітфаки) – середні навчальні заклади, в яких робітники й селяни отримували середню освіту, необхідну для вступу. Робітфаки проіснували з 1930 по 1939 рік. Їх очолювали кращі випускники інституту – А.І. Іщенко, А.І. Коровай, Л.О. Сабатовський, С.Є. Шерстюк. При інституті в Сумах працювали два робітфаки (вечірнє та денне відділення), а філії робітфаку знаходилися в Білопільі й Троостянці. Ці заклади відіграли суттєву роль у підготовці кадрів

Сергій Іванович Прийменко – директор Сумського педагогічного технікуму (1930–1931)

Директор інституту соціального виховання С.І. Прийменко з викладачами Теодоровичем, В.Г. Сичовим, Курасовим, С.М. Гожієнком, В.Д. Глобіним, Ф. Шерстюком, Поляковим, І.М. Рудченком, В.П. Козловським. 1931 рік

Делегати України на Всеросійській конференції з виробничого навчання ФЗС (Москва, 1931 рік). У першому ряду п'ята праворуч поруч з Надією Крупською – випускниця Сумського інституту соціального виховання С.Н. Нечипоренко.

Випуск Сумського інституту соціального виховання 1930 року – першого року суцільної колективізації Сумщини.

1932 рік. Педагогічна практика одного зі студентів фізико-математичного відділу Сумського педагогічного технікуму (другий клас, с. Басівка Сумського району).

радянської інтелігенції. При цьому Інститут значно ширше, ніж технікум, розгорнув роботу екстернату, де можна було скласти іспити з будь-яких дисциплін, одержавши диплом.

Перший випуск фахівців Сумський інститут соціального виховання здійснив у червні 1931 року за рахунок колишніх студентів технікуму, залишених для продовження навчання. На той час країна відчувала гостру потребу в педагогічних кадрах, а отже, перший випуск учителів з вищою освітою став радісною й значною подією в житті міста – йому були присвячені статті й привітання в сумській окружній газеті «Плуг та молот».

Серед перших випускників інституту – доктор історичних наук Ф.Ю. Шерстюк і кандидат історичних наук, доцент Військової академії генерального штабу, генерал-майор М.І. Чередниченко. Десятки вихованців інституту плідно працювали на ниві народної освіти в різних містах України і Радянського Союзу.

Низка змін: статусу, матеріальної бази, завдань

У 1933–1934 навчальному році Сумський інститут соціального виховання був реорганізований у педагогічний інститут з чотирирічним терміном навчання, що дозволило суттєво поліпшити підготовку кваліфікованих учителів для повної середньої школи, ФЗУ, технікумів і робітфаків. Відповідна постанова Ради Народних Комісарів УРСР датована 4 грудня 1933 року.

Сумський педагогічний інститут суттєво зміцнив свою матеріально-технічну базу – під навчальний корпус був переданий найбільший на той час у Сумах триповерховий будинок, розташований у центрі міста на вул. Радянській (нині – вул. Петропавлівська). Сьогодні в цьому приміщенні знаходиться Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету.

Він мав великі кімнати, три актові зали і багато підсобних приміщень. У ньому було обладнано 92 аудиторії, кабінети, лабораторії загальною площею майже 37,5 кв. м, читальну залу на 100 відвідувачів, актову залу на 500 місць. При інституті діяло п'ять студентських гуртожитків на 700 місць і 16 квартир для викладачів.

Спочатку інститут мав чотири факультети: історичний, мови та літератури, хіміко-біологічний та фізико-математичний. Проте вже у 1935–1936 навчальному році заклад почав функціонувати як Сумський державний педагогічний інститут, що мав два факультети – фізико-математичний та біохімічний. Це було пов'язано з політикою

Випуск біологічного відділення.
1934 рік

Група студенток Сумського державного педагогічного інституту. 1936 рік

Група студентів 2-го курсу фізико-математичного факультету. 1937 рік

Іван Дмитрович Семенов —
директор Сумського педагогічного
інституту (1934–1936)

Диплом випусника
природничого факультету
Сумського державного
педагогічного інституту 1938 року
Андрія Пилиповича Подріза

уряду, спрямованою на посилення спеціалізації окремого вищого навчального закладу з певних галузей знань. Саме тому до Полтавського педінституту були переведені всі українські, а до Харківського – російські групи двох інших факультетів. Натомість до СумДПІ із Харківського педінституту було прийнято 137 студентів фізикоматематичного та біохімічного факультетів. У 1938 році в сумському педінституті було поновлено історичний факультет, а за два роки – мовно-літературний.

У 1934 році на перший курс Сумського педагогічного інституту зараховано 240 осіб. Усього в цей період тут навчалося 600 студентів на стаціонарному відділенні, 512 – на робітфаках та 600 – на заочному відділенні. Варто зазначити, що особливо широку географію мало заочне відділення, яке обслуговувало 18 районів України та Росії.

Історія нашого навчального закладу як соціального інституту повною мірою ввібрала дух радянської епохи як у позитивних, так і у негативних його виявах. Відбувалася ретельна кадрова селекція, унаслідок чого в складі лектури інституту не залишилося жодного співробітника з «першого лекторського складу». Найбільш фахово обдаровані й досвідчені викладачі – представники «старої генерації», зокрема професори педагогіки та педології Г.П. Попова, І.М. Рудченко, Б.С. Гарговіч, В.Я. Торговець, медицини – І.П. Склярів, математики – М.Г. Літинський і В.А. Скрильов, історії – Ф. Усик – були звинувачені в «некомпетентності», низькій якості викладання, «нерозробленості навчальних планів з методологічного боку», а отже, зазнали гонінь.

Переважна більшість з них належала до когорти відомих педагогів. Тільки в 1933–1935 роках зі складу викладачів, яких нараховувалося 40, було вилучено 29 (!) осіб, «класово-ворожих націоналістичних недобитків, що намагаються прищепити студентам буржуазно-націоналістичну ідеологію». Виявилося, що ворогів у радянської влади було значно більше, ніж симпатиків. Одними з перших жертв репресивної політики стали викладачі дисциплін гуманітарного циклу: в.о. професора Ю.П. Самброс,

учений Н.Х. Онацький, доценти К.С. Вишневська, Т. Абрамович, які своїми натхненними лекціями підвищували престиж української мови, розкривали самобутність національної історії, освіти та культури.

Класові пріоритети окреслювалися і в програмах з інших предметів, які викладалися за офіційною схемою, що особливо згубно позначилося на гуманітарних науках. Будь-яка навчальна дисципліна тлумачилася як класова ідеологія, як засіб класового світопізнання і світобудови, як факт і фактор класової боротьби. Розглядався її класовий генезис, партійність і соціальні функції, вчення Леніна і Сталіна про цей предмет як частину пролетарської революції, значення настановлень Йосипа Сталіна для розвитку науки. При цьому навчальний матеріал підпорядковувався ідеї перемоги всесвітньої пролетарської революції, виховні цінності полягали в ґартуванні відданих борців комуністичного фронту.

У 1937 році на площі одного гектара було закладено перший розсадник ботанічного саду, а згодом розгорнулася робота щодо його розширення й удосконалення з облаштуванням великої кількості ділянок для спостереження за розвитком та селекцією рослин. Тільки в 1940 році на території ботанічного саду було висаджено більш

Дмитро Юхимович Нукалов — директор Сумського державного педагогічного інституту (1940—1941, 1944—1948)

Випуск хіміко-біологічного факультету. 1935 рік

У цьому приміщенні до початку Другої світової війни знаходилася інститутська бібліотека.

Випуск природничого факультету. 1937 рік

ніж 1,5 тис. дерев і кущів, а в його центрі побудована ботанічна лабораторія.

За 1935–1941 роки фонд інститутської бібліотеки збільшився з 30 до 140 тисяч книг. Це були підручники і література, необхідна для студентів вищої школи. Крім того, він мав 23 тис. брошур з різних галузей знань і періодичні видання за останнє десятиріччя. В інституті систематично відбувалося ідеологічне «очищення» бібліотечного фонду: бригади викладачів систематично здійснювали рейди з метою «очищення книжкового фонду від опортуністичного бруду». Використання «нецензурної» літератури було заборонене, навіть з метою критики.

Зауважимо, що завдяки історичним дослідженням студента навчально-наукового інституту історії та філософії Едуарда Семешина, проведеним у 2016–2018 роках, в історії Сумського державного педагогічного інституту 1936–1937 років з'явилася ще одна особистість, яка до цього не була широко відома. Йдеться про Миколу Ісаковича Шевченка – заступника директора по навчальній частині інституту, який за відсутності тодішнього директора Івана Дмитровича Семенова виконував його обов'язки. Останній 27 вересня 1936 року за телеграфним викликом вибув у відрядження до м. Києва, а 29 жовтня того самого року за розпорядженням НКО був призначений на посаду директора Білопільського педагогічного

Стаття студента Едуарда Семешина у віснику Державного архіву Хмельницької області «Подільська старовина»

1936 рік. Студент природничого факультету Іван Чумаченко зі своїми однокурсниками (шостий зліва в останньому ряду)

Випуск фізико-математичного
факультету. 1941 рік

інституту. Згідно з телеграфним розпорядженням заступника Наркому освіти тов. І.Д. Хаїти, Семенов передав справи інституту й виконання своїх обов'язків своєму заступнику. Проте вже 28 лютого 1937 року М.І. Шевченка усунено від роботи «за щільний зв'язок і захист ворогів народу, контрреволюціонерів, троцькістів і націоналістів та нездатність забезпечити потрібне керівництво навчальною роботою».

У передвоєнні 1937–1940 роки естафету керівництва Сумським державним педагогічним інститутом від М.І. Шевченка прийняв завідувач кафедри соціально-економічних наук, викладач діалектичного матеріалізму Леонід Ваніфатьєвич Гаркуша, а його на цій посаді безпосередньо перед початком Другої світової війни змінив Дмитро Юхимович Нукалов, який згодом знову очолив інститут у 1944–1948 роках.

У передвоєнний період помітно активізувалася науково-дослідна діяльність викладачів та студентів, значно збільшилися асигнування на її проведення. З 1935 по 1940 рік було придбано обладнання загальною вартістю близько одного мільйона рублів (у тому числі вакуумні установки, мікроскопи, рентгеноустановка, телескоп, рефрактометри тощо). Усе це було наслідком зміни акцентів офіційної політики в галузі вищої школи наприкінці 1930-х років: за педагогічним інститутом нарешті визнано право здійснювати науково-дослідну роботу. До того часу він розглядався лише як методичний осередок, покликаний обслуговувати виключно кадрові потреби загальноосвітньої школи.

У цей час на 14 кафедрах працювало 54 викладачі, більшість з яких були вихованцями нашого інституту. І якщо в 1930–1933 роках в інституті взагалі не було кандидатів наук і доцентів, то в 1940 році налічувалося вже 9 кандидатів наук, з них – 6 доцентів. Це було пов'язано, насамперед, з упорядкуванням номенклатури наукових ступенів.

Значних змін зазнав освітній рівень абітурієнтів педагогічного інституту. Раніше це були переважно юнаки та дівчата, які закінчили семирічку та робітфак, а наприкінці 1930-х років вступні іспити до інституту складали здебільшого випускники десятирічок.

З року в рік стрімко зростала кількість студентів різних форм навчання. У 1940 році на чотирьох факультетах стаціонара (історичному, фізико-математичному, природничому та мовно-літературному) навчалася 552 студенти, на заочному відділенні – 931; усього – 1483 особи. Збільшився й випуск фахівців – із 88 викладачів для повної середньої школи в 1936 році до 159 у 1940-му. Усього за 1930–1940 роки Сумський педагогічний інститут закінчили 1054 вчителі математики, фізики, хімії та біології, історії, мови та літератури.

Випуск природничого факультету.
1941 рік

З дипломом педагога – на фронт!

Друга світова війна порушила звичне життя навчального закладу. У червні 1941 року дипломи про вищу освіту одержали 139 студентів фізико-математичного і природничого факультетів. Однак не роботу за фахом вони розпочали – більшість добровольцями пішли на фронт захищати Вітчизну.

З 10 вересня 1941 року по жовтень 1943 р., коли Суми звільнили від фашистів, заклад не працював. Найцінніше устаткування лабораторії та кабінетів, а також найважливіші архівні матеріали були тимчасово евакуйовані до м. Чкалов (нині – Оренбург). У перші дні війни більшість студентів та працівників СумДПІ були призвані до лав Червоної Армії, у тому числі проректор інституту Г.С. Гавриленко, викладачі С.М. Гожієнко, В.С. Мусатенко, В.П. Півень, К.Г. Стельберг, А.М. Шугай, лаборанти Г.М. Кублицький, Г.Д. Остольський, багато студентів і випускників, серед яких були майбутні викладачі В.М. Полохов та В.К. Шабаль.

Багато викладачів та вихованців інституту віддали своє життя за перемогу. Серед них – проректор Г.С. Гавриленко, Герой Радянського Союзу, випускник інституту М.С. Майдан, поет, випускник природничого факультету Іван Чумаченко, викладачі С.М. Гожієнко, В.Я. Півень, К.Н. Постольний, К.А. Стельберг, бухгалтер І.Г. Міщенко, студенти інституту І.М. Алешня, І.О. Гаврющенко, М.Я. Кальченко, Г.С. Самокиша, Б.К. Ткаченко.

Учасниками бойових дій були викладачі й співробітники інституту, які в повоєнний період тривалий час працювали в СумДПІ: Г.С. Карпусь, В.Г. Сичов, Г.М. Батраченко, І.М. Злочевський, Є.П. Іванущенко, І.Н. Литвиненко, А.Ф. Скоробогатько, Л.С. Столярова, Г.Г. Мурашківська, О.М. Сабатовська, О.С. Скорик, В.П. Григор'єв, М.К. Бобок, В.М. Михайлюк, І.К. Лукаш, М.Д. Бонь та багато інших.

Викладачі і співробітники СумДПІ імені А.С. Макаренка – ветерани Другої світової війни у дні святкування 30-річчя Перемоги

Герой Радянського Союзу,
заслужений вчитель України
Степан Петрович Бідненко

Бюст Герою Радянського Союзу
Марку Степановичу Майдану в
музеї історії університету

Учасниці бойових дій, кавалери
численних державних нагород
за ратні подвиги, викладачі
педагогічного інституту
О.М. Сабатовська
і Г.В. Шаблінська

Урядових нагород за бойові заслуги в боротьбі з німецьким фашизмом на фронтах Другої світової війни удостоєні Г.М. Батраченко, М.К. Бобок, В.Д. Глобін, М.Ю. Дзекунов, Є.П. Іванущенко, Д.П. Костенко, О.С. Скорик, М.Н. Кравченко, Л.І. Ляшенко, В.К. Шабаль, Г.В. Шаблінська, майбутній ректор інституту Ф.М. Яловий, І.А. Шаповалов та ін.

Двоє випускників Сумського педагогічного інституту – Марко Степанович Майдан і Степан Петрович Бідненко – за ратні подвиги в Другій світовій війні удостоєні найвищого на той час звання Героя Радянського Союзу. Обидва народилися у 1913 р., але випускник природничого факультету Марко Майдан, закінчивши інститут у 1937 році, загинув у лютому переможного 1945 року і нагороджений Золотою зіркою посмертно. Степан Бідненко спочатку був удостоєний високого звання, а вже потім навчався в інституті. Закінчив його в 1951 році, згодом ставши заслуженим учителем УРСР.

Крім того, за доблесну працю в період Другої світової війни, за організацію навчально-виховного процесу в складних воєнних умовах 23 викладачі та співробітники інституту відзначені урядовими нагородами. Серед них – А.Є. Алмашина, М.Д. Бонь, В.Д. Жлобницький, А.К. Лисенко, І.К. Лукаш, В.М. Михалюк, Г.Г. Мурашківська, В.М. Полохов, О.М. Сабатовська, Г.О. Русіна, Т.П. Тараненко. Свідчення про їхні ратні звитяги зберігаються в музеї історії університету.

Усе «з нуля»

2 вересня 1943 року Суми були звільнені від окупантів.

Будинок № 3 в Сурогінському провулку, у якому відновив свою роботу Сумський державний педагогічний інститут після визволення міста від фашистів у 1943 році.

2 вересня 1943 року Суми були звільнені від фашистів. У приміщенні інституту й гуртожитках окупанти нічого, крім голих стін, не залишили. Невеликий колектив викладачів у надзвичайно складних умовах взявся відновлювати роботу навчального закладу, і вже 25 листопада розпочалися заняття студентів фізико-математичного та природничого факультетів.

Суми в перші дні мирного життя

Директором СумДПІ у 1943 році був призначений Віталій Іванович Зайцев, який до війни очолював кафедру теоретичної фізики.

Як свідчать архівні дані, сума збитків Сумського педагогічного інституту через втрату товарно-матеріальних цінностей за час окупації становила 3 640 937 крб. – за мірками тих післявоєнних часів сума просто захмарна! Спочатку інститут не мав свого приміщення, студенти навчалися в третю зміну в середній школі № 5 на вул. Псільській. А згодом у викладачів і студентів з'явилися «свої корпуси» на вул. Фрунзе і в Сурогінському провулку. Ці будинки не опалювалися, вікна були майже повністю закладені цеглою, холод у аудиторіях був такий, що в чорнильницях замерзали чорнила. У перші повоєнні роки СумДПІ опинився у більш несприятливих умовах, ніж у довоєнний період. Викладацькому й студентському складу довелося здійснити колосальну роботу з відбудови матеріальної бази й налагодження нормальної життєдіяльності інституту.

У ці важкі часи Сумський педагогічний інститут очолювали Віталій Іванович Зайцев (1943–1944) і Дмитро Юхимович Нукалов (1944–1948), яким довелося мобілізувати колектив для відновлення нормальної роботи навчального закладу. Перший з них з 1936 по 1941 рік працював завідувачем кафедри теоретичної фізики, у 1941–1943 роках – директором школи, завідувачем райвно, по завершенні війни нагороджений знаком «Відмінник народної освіти УРСР», медаллю «За доблесний труд».

За даними музейних фондів навчального закладу, у перші повоєнні роки в інституті працювали викладачі й співробітники: А.Ю. Алмашина, К.В. Авраменко, В.Є. Богаєвський, В.Р. Гуріна, В.А. Івченко, А.П. Копейчиков, Н.В. Костлан, А.К. Лисенко, Д.Ф. Марков, Г.Г. Мурашківська, К.А. Рулько, О.М. Сабатовська, А.Я. Чайченко, О.Г. Чеботарьова та ін.

У серпні 1944 року відбувся перший після визволення міста випуск фахівців народної освіти – дипломи отримали 12 учителів математики та 8 учителів біології. Вони були направлені на роботу не до школи, а до індустріальних технікумів УРСР та РРФСР. Невдовзі в інституті почав функціонувати заочний відділ на всіх факультетах. З 1 травня 1944 року на цей відділ було зараховано 450 студентів. Тоді ж у СумДПІ почали працювати підготовчі курси на 90 осіб. А в 1945–1946 навчальному році на перший курс Сумського державного педагогічного інституту було зараховано 145 осіб.

У складні післявоєнні роки роботу з відновлення діяльності інститутської бібліотеки очолила її завідувач Анастасія Яківна Чайченко

Нове приміщення – нові можливості

У 1946 році педагогічному інституту були передані два навчальні корпуси Олександрівської гімназії і приміщення для інститутської їдальні.

У 1946 році в історії інституту сталася дуже приємна подія – навчальний заклад переїхав на вул. Троїцьку (колишня вул. Дзержинського), де міська влада передала під навчальні корпуси три будинки колишньої Олександрівської (нині – класичної) гімназії. Це дозволило не лише значно збільшити аудиторний фонд, а й створити деякі нові навчальні кімнати. Уже в 1946–1947 навчальному році було облаштовано кабінети педагогіки, української літератури, російської літератури, іноземних мов, нові лабораторії тощо. Поступово обладнувалися аудиторії, фізична й хімічна лабораторії, кабінети зоології, ботаніки, фізіології.

Зі зростанням навчально-матеріальної бази інституту поступово комплектувалися кадри професорсько-викладацького складу. Якщо в 1943 році в інституті працювало 15 викладачів, з яких наукові ступені та вчені звання мали лише троє з них, то в 1947 році кількість викладачів збільшилась до 58, перевищивши їх кількість у довоєнний період, а кількість кандидатів наук і доцентів зросла до 7.

Поступово збільшувався контингент студентів, а отже, і кількість випускників педагогічного інституту. На початок 1947–1948 навчального року на історичному факультеті СумДПІ навчалося 144 студенти, на природничому – 129, на мовно-літературному – 75 на українському і 104 на російському відділенні, на фізико-математичному факультеті – 165 студентів. Переважна більшість з них (585 студентів) одержували стипендію, 189 були звільнені від плати за навчання.

Федір Кирилович Гужва — директор Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (1956—1959), доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загального та російського мовознавства (1956—1967)

1957 рік. Голови колгоспів — «тридцятитисячники» — учасники масштабної політико-господарської кампанії в 1950-х — першій половині 1960-х років з піднесення сільського господарства Радянського Союзу шляхом призначення керівниками відсталих колгоспів 30 тисяч досвідчених міських керівників. Другий праворуч у нижньому ряду — на той час колишній директор педінституту Гаврило Іванович Носко, другий ліворуч — декан фізико-математичного факультету, майбутній ректор Олександр Полікарпович Овчаренко.

У цей період великого значення набувало зміцнення зв'язків навчального закладу зі школою та виробництвом. Фізико-математичний факультет СумДІІ мав чітко виражений технічний ухил, а природничий — сільськогосподарський.

Для забезпечення політехнічної підготовки при кафедрі фізики була обладнана майстерня з верстатами для обробки дерева й металу, а також запрацювала лабораторія-кабінет автотракторної

1956 рік. Група студентів
Сумського державного
педагогічного інституту

справи. Відновила роботу агробіостанція площею 5 га, придбано комбайн, трактор «ХТЗ», тракторний культиватор і сільськогосподарські знаряддя. Для проведення виробничої практики студенти послуговувалися матеріальною базою заводу ім. Фрунзе, Сумської біофабрики, згодом – Сумського суперфосфатного заводу, який розпочав роботу в грудні 1954 р. і з якого почалася історія ПАТ «Суміхімпром», а також Михайлівської цілини, Іванівської селекційно-дослідної станції та колгоспів області.

З кінця 1940-х років навчальним закладом керував доцент Гаврило Іванович Носко (1948–1955), а наступні три роки (1956–1959) – кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та російського мовознавства, заслужений працівник вищої школи УРСР Федір Кирилович Гужва.

У 1953 році СумДПІ мав у складі два факультети – історико-філологічний з відділами історії, російської мови та літератури, української мови та літератури, а також фізико-математичний з відділами фізики, математики та природознавства. Наприкінці 1950-х років згідно з урядовим розпорядженням історичний факультет Сумського педагогічного інституту переведено до Харківського університету.

Педагогічною стежкою з ім'ям Антон Макаренка

Бюст Антона Семеновича Макаренка, встановлений у 1957 році перед центральним корпусом інституту після присвоєння навчальному закладу імені видатного педагога

1963 рік. Вихованець Антона Макаренка Г. Галкін ділиться спогадами зі студентами історичного факультету (фото з фондів музею історії університету).

У лютому 1957 року, напередодні святкування 40-річчя Жовтневої революції, за традицією тих радянських часів згідно з наказом міністра освіти УРСР Сумському державному педагогічному інституту було присвоєне ім'я видатного педагога, нашого земляка, уродженця Білопілья Антона Семеновича Макаренка. Кращим студентам навчального закладу з нагоди цієї події були призначені престижні «макаренківські» стипендії.

Для переважної більшості викладачів і студентів інституту, його випускників ця знаменна для навчального закладу подія не мала яскравого суто політичного забарвлення. Значно важливішим було єднання імені видатного педагога з тими завданнями, які реалізовувалися сумськими освітянами вже більш ніж 30 років існування педагогічного інституту.

Восени того самого 1957 року в тодішньому СумДПІ вже з іменем Антона Макаренка розпочалася підготовка вчителів англійської мови, а профільний факультет з'явився в структурі інституту в 1962 році, він став четвертим факультетом навчального закладу разом з філологічним, фізико-математичним та природничим, забезпечуючи розширення спектра іноземних мов, яких навчають у сучасному закладі вищої освіти.

Сумський педінститут імені А.С. Макаренка виконував важливу соціальну функцію ідеологічної просвіти, педагогізації й інтелектуалізації населення області, набуття практично доцільних знань. Стала поширеною діяльність вечірніх відділів, навчально-консультаційних пунктів, різноманітних курсів на громадських засадах, конференцій, творчих зустрічей, що здійснювалася зусиллями викладачів СумДПІ.

Наприкінці 1961 року була прийнята постанова уряду України про організацію загальнонаукових факультетів, які мали сприяти розвитку системи вищої освіти України. На той час технічні вищі навчальні заклади республіки вже мали значний досвід роботи загальнотехнічних факультетів, які організовували навчання студентів-заочників молодших курсів різних технічних спеціальностей за

Початок 1960-х років.
Студенти педагогічного інституту
перед центральним корпусом під
час перерви

місцем їх проживання з подальшим переведенням на старші курси відповідних технічних закладів вищої освіти для продовження навчання.

Було зроблено спробу поширити цей досвід на інші (крім технічних) спеціальності, створити більш сприятливі умови для студентів-заочників молодших курсів математичних, природничих, сільськогосподарських, фінансово-економічних та гуманітарних спеціальностей. Постановою передбачалося, що загальнонаукові факультети створюватимуться переважно при педагогічних інститутах. У зв'язку з цим відповідальність за організацію навчальної та методичної роботи на цих факультетах покладалася на Міністерство освіти України.

Сумський загальнонауковий факультет, створений при Сумському педагогічному інституті імені А.С. Макаренка, розпочав свою роботу влітку 1962 року. За весь період існування його очолювали В.О. Мокеєва, С.О. Колтаков, Г.Й. Семенець, Г.Т. Гаврилов, П.І. Завгородній. У червні були проведені вступні екзамени, за результатами яких на перші курси чотирьох відділів факультету було зараховано 550 студентів. Вступні екзамени на спеціальності, пов'язані із сільським господарством, були проведені в січні 1963 року.

Утім, проіснував загальнонауковий факультет в СумДПІ лише сім років.

Труднощі в роботі факультету були спричинені, насамперед, недостатністю матеріальної бази інституту для задоволення потреб факультету, зокрема економічних, а також браком навчальної літератури, особливо з тих спеціальностей, яких не було на стаціонарі

Наприкінці літа 1966 року в рамках міждержавних договорів між Узбекською РСР та Українською РСР на філологічному факультеті Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка з'явилися перші студенти з Узбекистану.

педагогічного інституту. Негативну роль у долі цих осередків вищої освіти відіграла, перш за все, вузьковідомча позиція деяких міністерств, що виступили за підготовку «своїх» заочників тільки у «своїх» (спеціальних) вищих навчальних закладах.

Однак значення діяльності загальнонаукового факультету для піднесення продуктивних сил Сумщини важко переоцінити. Оскільки філії Харківських політехнічного та сільськогосподарського інститутів з'явилися в Сумах значно пізніше, загальнонауковий факультет Сумського педагогічного інституту дав путівку в життя тисячам фахівців промисловості й сільського господарства краю. Сумський державний педагогічний інститут тривалий час був єдиним вищим навчальним закладом промислово розвинутого обласного центру і саме він забезпечував належний освітній рівень для фахівців різних галузей народного господарства м. Суми та області.

Наприкінці літа 1966 року в рамках міждержавних договорів між Узбекською РСР та Українською РСР на філологічному факультеті Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка з'явилися перші студенти з Узбекистану.

Таке довго- очікуване переселення

Значний обсяг будівельних і опоряджувальних робіт при зведенні корпусів на вул. Роменській виконали викладачі та студенти педагогічного інституту.

У повоєнні десятиріччя особливо актуальними були проблеми розширення навчальної площі інституту та зміцнення матеріально-технічної бази. Як засвідчують матеріали річних звітів, у цей час велася відчайдушна боротьба керівництва СумДУ за поліпшення забезпечення закладу, відчувалася «туга всього колективу за кращими умовами праці». Як доводять архівні матеріали, керівництво закладу вдавалося до різних «адміністративних хитрувань», до винахідливості в досягненні поставленої мети. Тривалий час заняття в інституті відбувалися в три зміни: перші дві – стаціонар, третя – заочний та вечірній відділи загальнонаукового факультету.

Підготовчі курси працювали в приміщенні школи № 8. Інститут розташовувався в малопристосованому для навчання приміщенні; окремі аудиторії перебували в аварійному стані. З розрахунку на одного студента навчальна площа становила 1,5 м², а з урахуванням загальнонаукового факультету і заочного відділення – близько 0,5 м². Кризовий стан із браком навчальних приміщень особливо загострився наприкінці 1960-х років у зв'язку зі стрімким (за десятиріччя – у два рази!) збільшенням кількості студентів.

Відсутність можливостей для нормального функціонування кабінетів і лабораторій, читальної зали, належної спортивної зали перешкоджали підвищенню ефективності навчально-виховного процесу. Тризмінна робота не давала можливості підтримувати в нормі елементарний санітарно-гігієнічний стан помешкань. Керівництво Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка, ректором якого з 1959 по 1968 рік був кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Федір Михайлович Яловий,

У 27 років капітан Федір Михайлович Яловий завершив Другу світову війну на Ленінградському фронті, а в 41 рік обійняв ректорську посаду в СумДПІ імені А.С. Макаренка.

із сумом констатувало: «Протягом багатьох років ректорат... ставить питання перед партійними і радянськими органами області та республіки про розширення навчальної площі. Результатів поки що немає». У СумДПІ використовувався кожний квадратний метр приміщення і подальших перспектив щодо збільшення навчальної площі без будівництва навчального корпусу не було.

Аж от настав 1969 рік і багаторічні спроби «достукатися» до владних урядових і міністерських кабінетів нарешті увінчалися успіхом: керівництву СумДПІ вдалося-таки домогтися позитивного рішення про будівництво студентського містечка на вул. Роменській, яке включало б навчальні корпуси, гуртожитки, студентську їдальню, господарчі приміщення і мало б перспективи подальшого розвитку. Організація будівництва нової бази педагогічного інституту випала на долю ректорів Олександра Полікарповича Овчаренка, який керував інститутом з 1968 по 1980 рік, та Івана Тихоновича Качана, який прийняв від нього ректорську «естафету» й очолював інститут до 1996 року.

Тепер вже до іншої «знакової» історичної дати – 50-річного ювілею утворення СРСР – у 1972 році корпус інституту ввели в дію. При цьому значний обсяг будівельних й опоряджувальних робіт виконали викладачі та студенти педагогічного інституту. Варто наголосити, що остаточне «поселення» на вул. Роменській стало п'ятим місцем дислокації навчального закладу від часу його утворення в статусі трирічних педагогічних курсів, а створення студентського містечка сприяло залюдненню й розвитку цілого мікрорайону обласного центру.

Зміцнення матеріально-технічної бази Сумського державного педагогічного інституту сприяло суттєвому поліпшенню організації навчально-виховного процесу, здійсненню науково-дослідницької діяльності, поштовху культурно-виховної та спортивної роботи.

У 1974 році Сумський державний педагогічний інститут відсвяткував свій піввіковий ювілей. За заслуги в підготовці кваліфікованих кадрів для народної освіти в повоєнний період та з нагоди 50-річчя з дня заснування 14 квітня 1975 року СумДПІ ім. А.С. Макаренка нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР. 37 викладачів ВНЗ за високі показники в роботі відзначені державними нагородами, медалями «За доблесний труд».

У 1970–1980-х роках значних успіхів у справі подальшого вдосконалення технології виробництва на деяких підприємствах міста і країни досягли викладачі та студенти педагогічного інституту. Кафедри СумДПІ виконували важливі наукові розробки за господарською тематикою на замовлення низки науково-дослідних інститутів АН УРСР та АН СРСР, провідних промислових підприємств Києва, Запоріжжя, Свердловська, Сумського машинобудівного заводу ім. М.Ф. Фрунзе, об'єднання «Насосенергомаш», Сумського заводу електронних мікроскопів. У цьому напрямку особливо інтенсивно працювала кафедра фізики – досягнуто надвисокого вакууму, що дозволило виконувати замовлення Інституту біології моря Далекосхідного центру АН СРСР, Харківського авіаційного інституту.

Щороку зростали темпи розвитку студентської науково-дослідної роботи в галузі гуманітарних і природничих наук. І якщо в 1976 році на всесоюзний і республіканські конкурси студентських робіт було подано 22 роботи (з яких 4 відзначені дипломами), то в 1977 році – уже 41 студентську роботу. У цей час СумДПІ був базою для проведення республіканських олімпіад юних хіміків, біологів, фізиків, математиків тощо. Викладачі закладу шукали й залучали до навчання в інституті обдаровану молодь, насамперед шляхом участі

Олександр Полікарпович Овчаренко — ректор Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (1968–1980), кандидат педагогічних наук, доцент, декан фізико-математичного факультету (1953–1955, 1963–1964)

Іван Тихонович Качан — ректор Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (1980–1996), кандидат історичних наук, доцент

старшокласників області в районних та обласних предметних олімпіадах з різних галузей знань.

Роботи за госпдоговірною тематикою здійснювалися на кафедрі математичного аналізу, на природничому факультеті та на інших загальноінститутських кафедрах. На кафедрі філософії наприкінці 1970-х – на початку 1980-х років під керівництвом доктора філософських наук, професора Полікарпа Петровича Бобровського були ви-

У 1974 році — за два роки після переселення на вул. Роменську — СумДПІ імені А.С. Макаренка відсвяткував свій піввіковий ювілей.

Перші заняття в хімічних лабораторіях природничого факультету

1977 рік. Група казахських студентів філологічного факультету

З 1986 року до виконання госпдоговірних робіт під керівництвом професора Михайла Івановича Стеблянка (на фото ліворуч з доктором наук, професором Іваном Івановичем Яновським) була залучена кафедра ботаніки. Досліджувалися впливи аеротехногенних забруднень на рослинність, вивчалися природні ресурси лікарських рослин області, згодом досліджувалося поширення на Сумщині рослин, занесених до Червоної книги України та обласного списку.

Під керівництвом доктора філософських наук, професора Полікарпа Петровича Бобровського на кафедрі філософії наприкінці 1970-х — на початку 1980-х років уперше в педагогічному інституті була виконана низка робіт за держбюджетною і госпдоговірною тематикою.

Перші студентські наукові конференції в нових корпусах СумДПІ імені А.С. Макаренка

1985 рік. Завершується спорудження гімнастичної зали і плавального басейну

конані роботи за держбюджетною та госпдоговірною тематиками: «Соціально-екологічні епохи на тлі соціально-економічних формацій», «Формування наукового світогляду студентської молоді», «Філософські проблеми охорони навколишнього середовища».

Завдяки проведенню кафедрою хімії госпдоговірних досліджень із фізичної хімії іонних розчинів, мас-спектрометрії та органічного синтезу було зміцнено й матеріальну базу, створено та обладнано лабораторії фізико-хімічного аналізу, органічного синтезу.

З 1986 року до виконання госпдоговірних робіт була залучена кафедра ботаніки. Досліджувалися впливи аеротехногенних забруднень на рослинність (керівник – професор Михайло Іванович Стебляк), у 1989–1992 роках вивчалися природні ресурси лікарських рослин області, дещо пізніше досліджувалося поширення на Сумщині рослин, занесених до Червоної книги України та обласного списку. Загальний обсяг робіт за госпдоговірною тематикою, виконаних кафедрами СумДПІ, сягав 300 тисяч карбованців на рік. Це досить високий показник для тогочасних педагогічних вищих навчальних закладів.

У цей період значна увага приділялася налагодженню тісної співпраці між школою та вищими навчальними закладами. Для проведення навчально-виховної та науково-дослідної роботи зі студентами за факультетами й кафедрами СумДПІ було закріплено 12 загально-

освітніх шкіл і два професійно-технічні училища обласного центру. Від початку 1970-х років одним із перших в Україні в СумДПІ почав працювати факультет майбутнього вчителя з очно-заочним та вечірнім відділеннями, до компетенції якого входила профорієнтаційна робота з молоддю Сумщини, спрямована на підготовку до вступу в інститут.

Одним із перших у республіці Сумський державний педагогічний інститут відкрив факультет громадських професій, який цілеспрямовано готував майбутніх учителів до виховної позакласної роботи, плекав активних «суспільників» – людей з активною громадянською позицією. У його складі функціонували школи піонервожатого, керівника танцювального, драматичного та хорового колективів, літературного гуртка, громадського інструктора та судді з деяких видів спорту, екскурсовода, інструктора «з нової радянської обрядовості», школа молодого лектора (з шістьма відділами, з яких чотири – суспільствознавчих, один педагогічних наук та один спеціальних наук). Факультет громадських професій Сумського педінституту став експериментальною базою для проведення багатьох дисертаційних досліджень.

При студентському клубі працювало 12 спортивних секцій, 11 гуртків художньої самодіяльності, вокально-інструментальний ансамбль, духовий оркестр, фотогурток, бібліотечний

Перший офіційний декан створеного у 1982 році музично-педагогічного факультету — кандидат педагогічних наук, доцент Микола Остапович Лазарєв

і танцювальний гуртки, гурток естетики побуту, студентський драматичний театр, літературно-творче об'єднання «Орфей», інститутський академічний хор та хор народної пісні – неодноразові лауреати республіканських фестивалів. Було накопичено досвід організації дозвілля молоді, традиційними стали посвята в студенти, свято останнього дзвоника, день відкритих дверей, декада першокурсника, вечір відмінника, дні факультетів, кафедр, інтелектуальні вікторини, гуморини, зустрічі випускників, внутрішньофакультетські та міжфакультетські конкурси художньої самодіяльності, наукових студентських робіт, День праці, «Алло, ми шукаємо таланти», «А нумо, дівчата!» тощо.

Відповідно до постанови Міністерства освіти УРСР від 25 листопада 1977 року про підсумки республіканського конкурсу педагогічних інститутів, СумДПІ ім. А.С. Макаренка, який на той час був вищим навчальним закладом другої категорії з чотирма факультетами (фізико-математичним, природничим, філологічним, англійської мови), було присуджено II місце за кращу організацію умов праці, побуту й умов праці колективу.

У 1978 році при філологічному факультеті Сумського педагогічного інституту було створено музично-педагогічне відділення. Його очолив відомий музикознавець, фольклорист, композитор, кандидат мистецтвознавства Валентин Володимирович Дубравін. Відкриття такого відділення було дуже важливим для Слобожанщи-

1986 рік. Перші змагання легкоатлетів на стадіоні факультету фізичного виховання

ни, оскільки на той час у нашому регіоні не існувало закладів вищої освіти музично-педагогічного спрямування. У перші роки музично-педагогічне відділення складалося з однієї кафедри, яка об'єднувала музикантів різних спеціальностей. Початковий набір становив 25 студентів стаціонару. Через рік було відкрито заочну форму навчання. Саме тоді закладалися основи музично-педагогічної освіти на Сумщині. Першим офіційним деканом створеного у 1982 році музично-педагогічного факультету став кандидат педагогічних наук, доцент Микола Остапович Лазарєв. За роки його керівництва факультет значно розширився, поповнився новими кадрами.

У 1987 році естафету керівництва факультетом підхопив кандидат педагогічних наук, доцент Михайло Петрович Черниш. 13 років його діяльності на цій посаді збіглися з нелегкими часами соціальних змін, однак факультет не тільки вижив, а й професійно зміцнів. Саме в цей період значна частина викладачів активно навчалася в аспірантурі, захищалися перші кандидатські дисертації, вирувало концертне життя.

У 1980 році СумДПУ імені А.С. Макаренка здійснив перший набір на новостворений факультет фізичного виховання. Проблема з підготовкою кадрів як для загальноосвітніх шкіл, так і для спортивних закладів області назрівала давно – у передолімпійському 1979 році, як свідчить статистика, лише 25% спортивних працівників регіону, які на той час були викладачами вищих навчальних закладів, шкіл,

На початку 1980-х років інститутська хорова капела, що представляла Сумщину на музично-мистецьких фестивалях, уже виступала на сцені столичного Палацу «Україна».

1982 рік. Лабораторний практикум з фізики проводить кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений вчитель України, лауреат I Всесоюзного конкурсу «Вчитель року-1990», засновник творчого об'єднання вчителів фізики Сумщини Віктор Іванович Каленик.

1983 рік. Виступ самодіяльного жіночого студентського духового оркестру СумДПІ імені А.С. Макаренка на сходинах стадіону «Спартак» в Сумах

1972 рік. Гуртожиток № 1, нині навчальний корпус № 4

1986 рік. Перші заняття в плавальному басейні...

1984 рік. Секретар обкому Іван Якович Макухін вітає ректора СумДПІ імені А.С. Макаренка Івана Тихоновича Качана з 60-річчям очолюваного ним навчального закладу.

У гостях у студентів СумДПІ імені А.С. Макаренка — двічі Герой Радянського Союзу, льотчик-космонавт СРСР Георгій Тимофійович Береговий.

Переможці Всесоюзного конкурсу «Вчитель року» 1990 року на Червоній площі Москви. Другий праворуч — випускник природничого факультету, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри зоології, анатомії, фізіології природничого факультету Сергій Миколайович Шевченко. Лише низка бюрократичних перепон завадила йому одержати абсолютно заслужене високе звання «Заслужений вчитель СРСР».

У вересні 1987 р. СумДПІ імені А.С. Макаренка став навчальним закладом першої категорії.

Перша перемога студентської команди «Маяк» на чолі з Володимиром Костянтиновичем Таньковим в обласному футбольному чемпіонаті 1989 року.

інструкторами на виробництві тощо (а це близько 1800 чол.), мали відповідну вищу освіту.

Початковий етап роботи новоствореного факультету фізичного виховання був досить складним. Кількість студентів – перший набір налічував лише три академічні групи по 25 чол. В одній об'єднали представників ігрових видів спорту, у другій – зимових, а третя група була «збірною» і складалася здебільшого з представників «спортивних меншин» – борців, гімнастів, легкоатлетів тощо. Більшість викладачів, яких керівництво педінституту залучило для роботи, змушена була і проводити заняття зі студентами інших факультетів на інститутській кафедрі фізичного виховання, і водночас опановувати нові для себе напрями педагогічної роботи на факультеті фізвиховання.

Головною проблемою початкового етапу була відсутність належної бази для навчально-тренувальних занять зі студентами факультету, оскільки своїх площ для проведення навчального процесу в педінституті явно бракувало. Перші два роки факультет був роз-

ташований у головному корпусі інституту, а в 1982 році почалося будівництво факультетського навчально-спортивного корпусу. Завершили будівництво власної спортивної бази влітку 1986 року. Тож з початку навчального року студенти мали можливість займатися на легкоатлетичному стадіоні, в ігровій і гімнастичній залі, плавальному басейні, користуватися роздягальнями. У спорткомплексі розмістилися також деканат факультету, кафедра теорії та методики фізичної культури і викладацькі кабінети.

У вересні 1987 р. Сумський державний педагогічний інститут імені А.С. Макаренка став навчальним закладом першої категорії. Це був період здійснення шкільної реформи і перебудови провідних напрямів вищої освіти, до якої активно долучився викладацький і студентський склад інституту. Реформа стала предметом обговорення й жвавих дискусій у середовищі місцевої інтелігенції. Було взято курс на гуманізацію, демократизацію, деуніфікацію системи освіти. У 1988 році підготовка в СумДПІ імені А.С. Макаренка здійснювалася вже на 7 факультетах із 12 спеціальностей.

На початок 1990-х років припадають останні студентські роки братів Ляних — нинішнього ректора СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктора педагогічних наук, професора Юрія Олеговича Ляного (у середині другого ряду) і директора навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидата педагогічних наук, професора Михайла Олеговича Ляного (крайній праворуч у другому ряду).

Особистості епохи, яку не обирали...

Підсумовуючи досягнення радянського періоду становлення й розвитку навчального закладу, необхідно віддати шану тим його випускникам, які своєю самовідданою працею на освітянській ниві підвищували престиж педагогічної професії, виховуючи не одне покоління своїх послідовників. Можна по-різному сприймати назви тих високих державних нагород, які вони отримали, але вагомість їхніх досягнень, якщо глянути на них крізь призму історичної об'єктивності, аж ніяк не набуває ознак «меншовартості».

Вищої державної нагороди за часів існування СРСР – ордена Леніна були удостоєні: **Борис Юрійович Миргородський**, заслужений вчитель УРСР **Ганна Василівна Семенцова**, **Олена Антонівна Харченко**, **Зінаїда Олексіївна Олійник**. Орденом Жовтневої революції був нагороджений **Микола Пантелейович Миронцев**, орденом Трудового Червоного Прапора – **Іван Павлович Чернецький**, **Ніна Івановна Майборода** і **Ніна Іванівна Баранник**, **Надія Євгенівна Добровольська**.

Кавалерами ордена «Знак Пошани» стали **Віталій Федорович Власенко**, **Валентина Миколаївна Покуц**, **Людмила Петрівна Шабаль**. Колишній ректор Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка **Олександр Полікарпович Овчаренко** цим орденом нагороджувався тричі (!), а один з його попередників на ректорській посаді – **Гаврило Іванович Носко** був нагороджений орденом «Знак Пошани» вже за успіхи в розвитку сільського господарства. У доктора філологічних наук, професора, відмінника народної освіти СРСР **Дмитра Федоровича Маркова**, крім цієї нагороди також ордени Трудового Червоного Прапора і орден Дружби народів.

Старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти навчально-наукового інституту педагогіки та психології **Наталія Олексіївна Косарева** – випускниця педагогічного інституту 1967 року. За її плечима понад півстоліття практичної роботи, численні публікації наукового і практичного характеру, які впроваджені в практику роботи вищих навчальних та спеціальних загальноосвітніх закладів. Плідна робота Наталії Олексіївни відзначена Почесною Грамотою Ради Міністрів СРСР.

Кавалер ордена Леніна
Борис Юрійович
Миргородський

Кавалер ордена Леніна
Зінаїда Олексіївна
Олійник

Кавалер ордена Жовтневої
революції Микола
Пантелейович Миронцев

Кавалер ордена
Трудового Червоного
прапора Ніна Іванівна
Баранник

Кавалер ордена
Трудового Червоного
прапора Надія Євгенівна
Добровольська

Лауреат Премії Ради
Міністрів СРСР у галузі
біохімії та біотехнології,
кавалер ордена «Знак
пошани», доктор
біологічних наук,
професор Прасковія
Василівна Ужако

Лауреатом Премії Ради Міністрів СРСР у галузі біохімії та біотехнології була кавалер ордена «Знак пошани», доктор біологічних наук, професор **Прасковія Василівна Ужако**, яка тривалий час викладала низку дисциплін на природничому факультеті, а згодом – факультеті фізичного виховання Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. Одним із вдячних їй за науку студентів факультету фізичного виховання в середині 1980-х років, яким професор Ужако викладала біохімію та біохімію спорту, був, до речі, і автор цієї книги.

Успішних випускників в історії нашого університету багато. Тих, кого поважають колеги, цінують учні, тих, кому хочеться низенько вклонитися, зустрівши через багато років після одержання диплому про вищу освіту. Копітка творча праця кращих з них не лишається непоміченою, сяючи відблиском високих державних нагород і почесних звань за вищу професійну майстерність. Погодьтеся, що

Кавалер ордена
«Знак Пошани» Віталій
Федорович Власенко

Кавалер ордена «Знак
Пошани» Валентина
Миколаївна Покуц

Кавалер ордена
«Знак Пошани» Людмила
Петрівна Шабаль

завдання навести прізвища тих, хто за радянських часів був відзначений високими почесними званнями за успіхи на освітянській ниві, – з категорії «місія нездійсненна». Адже відстежити професійний шлях і творчі здобутки людей, які по закінченні навчального закладу працювали на теренах величезної країни, просто неможливо.

І все ж завдяки зусиллям авторського колективу цього видання, а також керівництва управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, яка у 2009 році видала книгу «Педагогічний Олімп Сумщини», вашій увазі пропонується далеко не повний перелік тих, хто був удостоєний вищих освітянських відзнак за радянських часів, який подається за абеткою і який, звичайно, може бути уточнений та доповнений у наступному виданні, яке, сподіваюся, побачить світ до 100-річного ювілею макаренківської *alma mater*.

Володимир Сергійович
Пігуль

Народний вчитель СРСР

- **Пігуль Володимир Сергійович** – у 1963 році закінчив природничий факультет за спеціальністю «Хімія та біологія». З 1963 року – беззмінно (за винятком двох років служби в армії) учитель хімії Успенської середньої школи Буринського району. Нагороджений Почесною грамотою Міністерства геології УРСР. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26.01.1988 року Володимир Сергійович Пігуль удостоєний звання «Народний учитель СРСР» – найвищої на той час у Радянському Союзі фахової державної нагороди працівників освіти. Того самого року він обирається делегатом і бере участь у роботі I Всесоюзного з'їзду працівників народної освіти СРСР.

Заслужені вчителі УРСР

- **Алешня І. М.** – вчитель математики Лебединської середньої школи.
- **Бершова Валентина Михайлівна** – випускниця фізико-технічного факультету (1964). З 1962 року працювала вчителем фізики та математики в школах сіл Чаплищі, Червоне Озеро, Зінове Путивльського району.
- **Бідненко Степан Петрович** – випускник 1951 року, Герой Радянського Союзу.
- **Блажніковська Домініка Олексіївна.**
- **Борисенко Анатолій Микитович** – навчався в Глухівському учительському інституті, Сумському державному педагогічному інституті імені А.С. Макаренка. Воював на фронтах Другої світової війни. З 1944 року – учитель фізики і математики, заступник директора з навчально-виховної роботи Воздвиженської середньої школи. Нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня, медалями.
- **Глобін Василь Дмитрович.**
- **Гоголенко Галина Павлівна.**
- **Живодьор Володимир Федорович** – випускник фізико-математичного факультету. Працював учителем Лікарської середньої школи, з 1976 року – директор Миколаївської середньої школи, з 1987 року – Садівської середньої школи Сумського району. З 1992 року – начальник управління освіти Сумської обласної державної адміністрації. Протягом 2002–2005 років – доцент кафедри педагогіки вищої школи і педагогічного менеджменту Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, з

Степан Петрович
Бідненко

Василь Дмитрович Глобін

Галина Павлівна
Гоголенко

Володимир Федорович
Живодьор

2005 року – ректор Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Доцент, професор кафедри державного управління та педагогічного менеджменту Сумського ОІППО, академік Академії соціальних і педагогічних наук (м. Москва). Нагороджений знаками «Відмінник освіти УРСР» (1979), «Отличник просвещения СССР» (1985).

- **Зеніков Григорій Кузьмич** – випускник 1957 року, працював заступником директора Сумського професійно-технічного училища № 6, з 1968 року – директор Сумського професійно-технічного училища № 7. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ступеня.
- **Зініч Михайло Федорович** – у 1937 році закінчив Лебединську середню школу № 1, потім Сумський педагогічний інститут. З 1948 року – завідувач відділом агітації і пропаганди, секретар Лебединського райкому КП(б)У, з 1954 року – директор Лебединської середньої школи № 3, з 1965 року – середньої школи № 6. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями.
- **Кириченко Марія Кузьмівна** – випускниця 1963 року, працювала вчителем біології середньої школи № 5 м. Глухів.
- **Коваль В.І.**
- **Колесник Іван Степанович** – випускник фізико-математичного факультету (1956). Учасник Другої світової війни. З 1944 року – вчитель військово-фізичної підготовки, з 1949 року – вчитель фізики та математики Ленінської середньої школи, з 1960 року – директор Мутинської середньої школи Кролевецького району, з 1962 року – інспектор шкіл Конотопського району, 1980 року – директор Вирівської восьмирічної школи Конотопського району.
- **Корінь Міла Пилипівна** – у 1962 році закінчила Українську сільськогосподарську академію (Київ), у 1967 році – Сумський державний педагогічний інститут імені А.С. Макаренка. З 1964 року – вчитель хімії та біології Лук'янівської середньої школи Київської області, з 1973 року – Перекопівської середньої школи Роменського району.
- **Корнієнко Ніна Миколаївна** – випускниця 1980 року, а до цього з 1961 року – старша піонервожата, з 1970 року – учитель початкових класів, учитель української мови і літератури середньої школи № 2 м. Лебедин.

Михайло Федорович
Зініч

Ольга Сергіївна Курасова

Стелла Демидівна
Левадна

Володимир Олексійович
Луговий

Олексій Семенович
Любивий

Марія Остапівна Олежко

- **Крамаренко Олексій Іванович** – чи не єдиний серед випускників «кузні» педагогічних кадрів Сумщини (1980), удостоєний звання «Заслужений працівник професійно-технічної освіти УРСР». З 1966 року – майстер виробничого навчання професійно-технічного училища № 1 м. Суми.
- **Купченко Григорій Михайлович** – випускник фізико-математичного факультету, учасник Другої світової війни. Працював директором Тростянецького дитячого будинку. З 1964 року – директор Роменської школи-інтернату. Під його керівництвом збудовані шкільний табір відпочинку, гуртожиток. Сприяв увічненню пам'яті легендарної матері-героїні Олександри Аврамівни Деревської, автор публікацій про неї.
- **Курасова Ольга Сергіївна.**
- **Ладний Віктор Данилович** – випускник 1959 року, працював учителем фізики, завучем Миропільської школи-інтернату. З 1980 року – заступник голови виконкому сільської ради народних депутатів.
- **Левадна Стелла Демидівна.**
- **Линник Іван Дмитрович** – випускник фізико-математичного факультету (1956). Працював вчителем, більш ніж 20 років (1971–1993) директором середньої школи с. Волокитине Путивльського району, з 1993 року – вчителем фізики Банницької середньої школи. Нагороджений знаком «Відмінник освіти УРСР» (1963).
- **Лисенко Наталія Олексіївна** – у 1955 році закінчила фізико-математичний факультет, одразу після цього і до середини 1990-х років – учитель математики шкіл Ямпільського і Тростянецького районів Сумської області.
- **Луговий Володимир Олексійович.**
- **Лунін Павло Михайлович** – учасник Другої світової війни. У 1963–1988 роках працював завідувачем Лебединського районного відділу освіти, директором середньої школи № 5 м. Лебедин, директором Лебединського педагогічного училища. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1966), Вітчизняної війни I ступеня (1985), «За заслуги» III ступеня (1998), Богдана Хмельницького III ступеня (1999), медалями.
- **Любивий Олексій Семенович.**

- **Майборода Ніна Іванівна** – у 1952 році закінчила фізико-математичний факультет. Упродовж 10 років працювала вчителем математики середніх шкіл № 2 і № 8 м. Суми, у 1962–1972 роках – старший викладач Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка, з 1972 року – заступник директора, вчитель математики середньої школи № 10 м. Суми. Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора (1966).
- **Ніколаєнко Раїса Іванівна** – по завершенні навчання в інституті працювала вчителем російської мови і літератури, заступником директора з навчально-виховної роботи в Липоводолинській середній школі, Печищанській середній школі Сумського району, у 1963–2008 роках – інспектор шкіл Сумського районного і обласного відділу освіти (згодом – управління освіти і науки Сумської облдержадміністрації). Делегат II з'їзду вчителів УРСР (1959). Нагороджена медаллю «За трудову звитягу», знаком «Відмінник народної освіти УРСР».
- **Одража Віра Василівна** – у 1968 році закінчила фізико-математичний факультет. У 1968–2003 роках працювала вчителем математики Правдинської (Заводської) загальноосвітньої школи.
- **Олежко Марія Остапівна.**
- **Ольшанська Тетяна Олексіївна** – інститут закінчила ще до початку Другої світової війни, у 1941–1944 роках – директор середньої школи с. Безводне Мордовської АР, з 1944 року – середньої школи с. Верхня Сироватка Сумського району. Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора (1960), медалями.
- **Павліченко Віра Кузьмівна.**
- **Панібратець Тамара Тимофіївна** – випускниця 1968 року. Працювала вчителем математики Федорівської школи Богодухівського району Харківської області, Вільненської, Розсошівської восьмирічних шкіл Великописарівського району. З 1979 року – вихователь, учитель математики Великописарівської середньої школи. Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР».
- **Парієнко Марія Романівна** – закінчила Харківський учительський інститут, Сумський державний педагогічний інститут імені А.С. Макаренка (1960). Працювала вчителем, заступником директора в Панасівській середній школі Липоводолинського району.
- **Пилєв Георгій Фадейович.**
- **Піскун Галина Федорівна** – у роки Другої світової війни була медичною сестрою 239-ї стрілецької дивізії Південно-Західного фронту, фельдшером 43-ї окремої стрілецької бригади Північно-кавказького фронту, медичною сестрою 398-го медично-санітарного батальйону. Була поранена. У 1960 році закінчила Сумський державний педагогічний інститут імені А.С. Макаренка. До 1972 року працювала вчителем математики та фізики Кролевецької середньої школи № 1. Нагороджена орденом Червоної Зірки (1945), медалями.
- **Доменіка Олексіївна Плачковська.**
- **Семенцова Ганна Василівна.**
- **Статівка Надія Федорівна** – у 1956 році закінчила історичний факультет Сумського державного педагогічного інституту. У 1956–1972 роках – учитель історії, заступник директора з навчально-виробничої роботи Ямненської школи Великописарівського району.

Віра Кузьмівна
Павліченко

Георгій Фадейович
Пилєв

Доменіка Олексіївна
Плачковська

Марія Яківна Усердова

Павло Андрійович Чайка

Марія Сергіївна Шакіна

Наталія Василівна Шиян

Євдокія Іванівна Юхта

Іван Маркович
Яновський

- **Сухоставець Василь Степанович** – у 1956 році закінчив фізико-математичний факультет. Працював учителем фізики Коржівської школи, з 1959 року – заступник директора з навчально-виховної роботи Роменської школи-інтернату, з 1970 року – середньої школи № 5 м. Ромни. З 1972 року – директор Роменської середньої школи № 5.
- **Усердова Марія Яківна.**
- **Чайка Павло Андрійович** – випускник історичного факультету (1951). З 1945 року – учитель історії, організатор позакласної та позашкільної виховної роботи Стецьківської середньої школи Сумського району.
- **Шакіна Марія Сергіївна.**
- **Шиян Наталія Василівна.**
- **Шпетна Ганна Іванівна** – у 1963 році закінчила фізико-математичний факультет. Працювала вчителем середньої школи с. Обтове Кролевецького району. З 1967 року – учитель середньої школи № 2 м. Кролевець. Обиралася депутатом Кролевецької районної та Сумської обласної рад.
- **Юхта Євдокія Іванівна.**
- **Яновський Іван Маркович.**
- **Яценко Надія Андріївна** – закінчила філологічний факультет, з 1965 року – учитель початкових класів Сумської середньої школи № 4, з 1994 року – заступник директора з навчально-методичної роботи Сумського професійно-технічного училища № 6.

На зламі історичних епох

На початку 1990-х років Радянський Союз став надбанням історії. Уже в статусі незалежної держави Україна разом із зовнішньою та внутрішньою політикою, економікою, наукою, сільським господарством мала перебудовувати геть усю систему освіти, відмовляючись від ідеологічних догм і зберігаючи при цьому ті надбання, що підносили вітчизняну педагогіку на досить високий рівень у світовому освітньому рейтингу.

У 1996 році ректором Сумського педагогічного інституту став кандидат технічних наук, професор, згодом – заслужений працівник освіти України Володимир Степанович Іваній. Саме йому належало згуртувати колектив викладачів, співробітників і студентів на вирішення важливих завдань, що стояли перед навчальним закладом, спрямувати зусилля на підвищення його статусу, на покращення як кількісних, так і якісних показників роботи. У команді ректора на той час працювали Анатолій Іванович Кудренко (перший проректор), на посадах проректорів – Валерій Васильович Бугаєнко, Олександр Володимирович Бріжатий, Олена Вікторівна Король і Володимир Вікторович Затилкін.

Після обрання в 1996 році ректором СумДПІ імені А.С. Макаренка, кандидат технічних наук, професор, згодом — заслужений працівник освіти України Володимир Степанович Іваній зміг згуртувати колектив викладачів, співробітників і студентів для покращення як кількісних, так і якісних показників роботи, спрямувати його зусилля на підвищення статусу університету.

У команді нового ректора разом із досвідченими фахівцями було багато молодих перспективних керівників.

Пріоритетними напрямками наукових досліджень викладачів педагогічного інституту були проблеми вдосконалення навчально-виховного процесу в сучасній школі, екології та охорони навколишнього середовища, вивчення структури і властивостей плівок металів, одержаних в умовах надвисокого вакууму, іонних розтопів, гетероциклічних сполук, теоретичних досліджень з алгебри тощо.

Наприкінці 1990-х років до складу СумДПІ входило сім факультетів, на яких здійснювалася підготовка фахівців із 19 подвійних спеціальностей денної та заочної форм навчання – фізико-математичний, природничо-географічний, історичний, філологічний, факультет іноземних мов, фізичного виховання та музично-педагогічний факультети. Крім того, факультет післядипломної освіти готував фахівців за всіма ліцензованими спеціальностями. Навчальний процес забезпечували 32 кафедри.

Підготовка вчителів різних профілів здійснювалася згідно з навчальними планами, затвердженими Міністерством освіти України. Навчальні програми з деяких предметів були розроблені в інституті на заміну застарілим. Це, насамперед, стосувалося предметів соціально-гуманітарного й педагогічного циклів, історії України тощо.

У 1999 році навчально-виховний процес забезпечували 296 викладачів, з яких 18 (6%) докторів наук, професорів, 184 (65,1%) кандидати наук, доценти. В аспірантурі, створеній у СумДПІ в 1992 році, наприкінці 1990-х років навчалася 68 викладачів; ще 35 викладачів – в аспірантурі інших закладів вищої освіти та інститутів Академії наук України. Станом на 1 червня 1999 року на денній формі навчалася 3180 студентів, на заочній – 1610. У СумДПІ імені А.С. Макаренка працювали 672 особи професорсько-викладацького та адміністративно-обслуговуючого персоналу. При цьому щорічні темпи приросту кадрів вищої кваліфікації становили 5–6%.

Наукові дослідження науково-викладацького складу здійснювалися в багатьох напрямках. Дослідники університету працювали над

У лютому 2005 року з робочим візитом до сумських педагогів завітав новопризначений міністр освіти і науки України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України Станіслав Миколайович Ніколаєнко.

Валерій Васильович Бугаєнко понад 20 років працював на проректорських посадах за часів трьох ректорів — Івана Тихоновича Качана, Володимира Степановича Іванія і Анатолія Івановича Кудренка.

проблемами екології та охорони навколишнього середовища, філософськими проблемами синергетики і природознавства, вивченням структури і властивостей плівок металів, одержаних в умовах надвисокого вакууму, іонних розтопів, гетероциклічних сполук, теоретичних досліджень з алгебри, вивчали історію і культуру рідного краю тощо.

У інституті функціонували проблемні лабораторії з основ педагогічної творчості, гендерних досліджень, фізики тонких металевих плівок, рентгеноструктурних досліджень, органічного синтезу, фізико-хімічних методів дослідження, магнітних властивостей композиційних матеріалів, комп'ютерних дидактичних засобів навчання, функціональної діагностики спортсменів. Систематично виходили збірники наукових праць викладачів з п'яти серій спеціальностей, більшість з яких визнані ВАК України як фахові.

СумДПІ був базою для проведення обласних, міжвузівських республіканських і всесоюзних науково-методичних нарад, конференцій, симпозіумів, олімпіад з біології, хімії, фізики, математики, педагогіки, філософії, літератури, музики. У 1990-х роках в інституті в середньому щорічно відбувалося 4–5 науково-практичних, науково-методичних та інших конференцій. Багато з них спрямовувалися на поліпшення навчально-виховного процесу у вищій та середній школі, на збереження навколишнього середовища Сумщини, примноження культурних надбань рідного краю.

Науковці університету (Г.П. Якубанець, Д.П. Костенко, Б.Л. Коргод), співпрацюючи з провідними науковими інститутами Академії наук України, брали найактивнішу участь у написанні «Історії міст і сіл Української РСР», «Лексичного атласу України» (Н.П. Дейниченко) та інших фундаментальних праць.

У СумДПІ діяло 16 творчих об'єднань, у тому числі колективи, що мають звання народних (студентський театр, академічний хор). Вихованці музично-педагогічного факультету, факультету фізичної культури та інших факультетів щорічно були лауреатами та призерами відповідних конкурсів і змагань міжнародного та державного рівнів.

У середині 1990-х років хокеїстки СумДПІ перервали багаторічну гегемонію бориспільського «Колоса» в національних чемпіонатах, ще й стали володарями Кубка України. А згодом у складах трьох різних команд — «СБТС», «Демпурга» і «Динамо» — розпочали успішні виступи на євроарені, виборовши в бельгійському Льовені срібні нагороди розіграшу Кубка європейських чемпіонок 1998 року в складі «Динамо».

Жіночий хор під керівництвом відомого композитора, доцента Євгена Віталійовича Карпенка — лауреат кількох всеукраїнських і регіональних конкурсів і фестивалів, лауреат регіонального фестивалю духовної музики «Глинські дзвони».

Університетський статус

6 жовтня 1999 року згідно з рішенням Кабінету Міністрів України Сумський державний педагогічний інститут імені А.С. Макаренка підвищив свій статус до рівня університету, і ця подія стала закономірним підсумком плідної багаторічної роботи колективу навчального закладу.

Тож помітні успіхи в здійсненні академічної і науково-дослідної роботи обумовили зміну статусу нашого закладу. 6 жовтня 1999 року згідно з рішенням Кабінету Міністрів України Сумський державний педагогічний інститут імені А.С. Макаренка підвищив свій статус до рівня університету, і ця подія стала закономірним підсумком плідної багаторічної роботи колективу навчального закладу. Метою подальшої діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка стало формування представників інтелігенції, які засобами професійно-творчої діяльності сприятимуть розвитку духовної й матеріальної культури українського народу.

Університет став центром комплексу педагогічних навчальних закладів, охопивши 18 закладів різних рівнів акредитації: три педагогічні коледжі (Путивльський, Стахановський, Донецький), Лебединське педучилище, чотири гімназії (м. Суми, м. Шостка, м. Охтирка), чотири ліцеї (м. Суми, м. Конотоп та ін.), два професійно-технічні училища, середні школи міста та області. На базі Путивльського педколеджу, Лебединського педучилища та Шосткинської гуманітарної гімназії почали діяти філії (консультативні пункти) заочної форми навчання. Певний час діяв такий консультативний пункт і на базі Котовського медичного училища Одеської області. У межах комплексу за інтегрованими навчальними планами з усіх спеціальностей здійснювалася робота відповідно до програм довузівської підготовки.

Перед університетом постали завдання виконання цілого комплексу соціальних функцій: підготовка педагогічних кадрів для різних типів середньої загальноосвітньої школи; перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; організація й проведення фундаментальних, пошукових, прикладних та інших наукових досліджень; підготовка посібників і підручників для середньої і вищої школи; здійснення орієнтації молоді на педагогічну професію; розвиток зв'язків з навчальними закладами України, зарубіжними країнами.

Метою подальшої діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка на чолі з ректором Володимиром Степановичем Іванієм і його командою стало формування представників інтелігенції, які засобами професійно-творчої діяльності сприятимуть розвитку духовної й матеріальної культури українського народу.

Навчальний процес в університеті здійснюється за принципами кредитно-модульної системи відповідно до положень Болонської хартії європейських університетів.

Відстояли і не втратили

Рік 2004-й міг докорінно змінити історію нашого університету, який, майже досягши 80-річного ювілею, згідно з указом Президента України Леоніда Кучми мав стати складовою об'єднаного Сумського національного університету, розчинившись поміж іншими навчальними закладами і назавжди втративши при цьому свою унікальність і неповторність.

Так звана «Революція на траві» почалася 12 травня біля пам'ятника Тарасу Шевченку, і серед тих, хто сказав публічне «ні» спробам тодішньої обласної влади в насильницький спосіб об'єднати три університети, було багато студентів Сумського педагогічного. Необхідно зауважити, що керівником новоствореного СНУ мав стати ректор Сумського національного аграрного університету – аж ніяк не найкращий, не найавторитетніший і вже точно не найдалекоглядніший з тодішніх ректорів Сумщини.

Почавшись у середині травня, акція протесту тривала більш ніж три місяці. За цей час було написано безліч листів до міністра освіти та керівників держави, відбулися зустрічі з народними депутатами, активісти встановлювали, а «кишенькові правоохоронці» руйнували наметове містечко, відбулися арешти активістів, на їхню адресу лунали погрози відрахування з університетів та звільнення з роботи їхніх батьків, були розбиті шибки у квартирах, шантаж, провокації, відверте та таємне спостереження за учасниками акції правоохоронцями, шалена кампанія компрометації акції в «кишенькових»

Учасники серпневої студентської протестної ходи на Київ 2004 року

Серед тих, хто сказав публічне «ні» спробам тодішньої обласної влади в насильницький спосіб об'єднати три університети, було багато студентів Сумського педагогічного.

державних ЗМІ, ігнорування акції тодішнім прем'єр-міністром України Віктором Януковичем, який відвідав Суми з візитом, але до студентів не прийшов, поспілкувавшись дві години у товаристві Володимира Щербаня і Олександра Царенка в СНАУ.

Після нападу силовиків на колону студентів, які 8 серпня вирушили на Київ за справедливістю, градус напруження значно

Напередодні нового 2004–2005 навчального року на фасаді центрального корпусу університету з'явилися літери, що вкотре підтвердили: Сумському педагогічному – бути!

Федір Миколайович Лиман – ректор Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (2005–2009), доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений працівник освіти України

У 2004 році Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка став лауреатом рейтингу кращих закладів вищої освіти України «Софія Київська».

підвищився. Відлуння протестної хвилі докотилося до Банкової, і... 10 серпня на половині шляхи до столиці сумських студентів «наздогнав» указ Леоніда Кучми про скасування рішення про об'єднання трьох університетів. Того самого дня відповідний документ був опублікований на офіційному президентському сайті. А напередодні нового 2004–2005 навчального року на фасаді головного корпусу університету з'явилися літери, що вкотре наголосили: Сумському педагогічному – бути!

Цілком логічними і абсолютно заслуженими в контексті згаданих подій стали кілька високих і престижних відзнак, яких був удостоєний колектив СумДПУ імені А.С. Макаренка. Так, у 2004 році Сумський державний педагогічний університет став лауреатом

Листопад 2008 року. Щойно ректор СДПУ імені А.С. Макаренка Федір Миколайович Лиман вручив атестати професорів Валерію Косяку, Юрію Лянному і декану історичного факультету Олегу Михайличенку

Іноді керівники університету пригадують свої шкільні перерви. Головні дійові особи — ректор Федір Миколайович Лиман і проректори СумДПУ імені А.С. Макаренка

Анатолій Іванович Кудренко — ректор Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (2009–2015), кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України

рейтингу кращих закладів вищої освіти України «Софія Київська», у 2009 р. удостоївся відзнаки міжнародного академічного рейтингу популярності та якості «Золота Фортуна» в номінації «За вагомий внесок у справу розбудови України та високий професіоналізм», за два роки був відзначений серед кращих педагогічних університетів у межах Всеукраїнського проекту «Золотий фонд нації», а у 2014 році напередодні свого 90-річчя університет був занесений до книги «Національні лідери» за видатні здобутки й досягнення в освітній галузі.

Велика заслуга в збереженні та підвищенні як високого статусу, так і унікальності університету в освітянському просторі Сумщини й України, а отже, і в одержанні цих нагород належить керівникам закладу вищої освіти тих часів. Ректором СумДПУ імені А.С. Макаренка з 2005 по 2009 рік був доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений працівник освіти України Федір Миколайович Лиман, у ректорській команді якого були Іван Павлович Мозговий (перший проректор), Анатолій Іванович Кудренко, Валерій Васильович Бугаєнко, Світлана Григорівна Телетова і Петро Федотович Думчиков.

Ректорську естафету від Федора Миколайовича Лимана прийняв кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Анатолій Іванович Кудренко, який очолював університет з 2009 по 2015 рік. Разом з ним завдання розвитку СумДПУ імені А.С. Макаренка у цей період вирішували перші проректори Валерій Васильович Бугаєнко і Любов Василівна Пшенична, проректори Аліна Анатоліївна Сбруєва (наукова робота), Світлана Григорівна Телетова, Михайло Миколайович Більченко, Вікторія Василівна Герман (науково-педагогічна робота), Петро Федотович Думчиков (адміністративно-господарська робота).

Час реформ і реформа- торів

Нинішній ректор Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка був обраний на цю посаду 4 листопада 2015 року. До цього Юрій Олегович Лянной пройшов шлях від студента до лаборанта, викладача, старшого викладача, завідувача кафедри, декана факультету і директора Навчально-наукового інституту фізичної культури, а на науковій ниві – від стипендіата Кабінету Міністрів України як молодого вченого, кандидата наук і доцента до доктора педагогічних наук і професора, яким, до речі, став у 37-річному віці. Саме він був ініціатором набуття факультетом фізичної культури статусу навчально-наукового інституту, ліцензування трьох нових спеціальностей, створення двох випускових кафедр.

Автор майже 200 наукових і навчально-методичних праць, з них: монографія «Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект», два навчальні посібники з грифом МОН України («Основи фізичної реабілітації», «Реабілітація і спорт інвалідів»). Підготував 11 кандидатів наук, під його керівництвом захищено більш ніж 200 дипломних і магістерських робіт з проблем фізичної реабілітації. Брав участь у підготовці переможця і 10 призерів всеукраїнських предметних олімпіад з фізичної реабілітації.

За час перебування Юрія Олеговича на посаді ректора університету відкрито спеціалізовану вчену раду із захисту докторських дисертацій з педагогіки (за спеціальностями 13.00.01, 13.00.02 та 13.00.04) та спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських дисертацій з мистецтвознавства, аспірантуру та докторантуру за 10 напрямками, ліцензовано нові бакалаврські спеціальності (менеджмент соціокультурної діяльності, право, економіка, культурологія, філологія, соціальне забезпечення, публічне управління та адміністрування, міжнародні відносини, історія та археологія, громадське

23 листопада 2015 року. Щойно 44-річний Юрій Олегович Лянной офіційно став ректором Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, прийнявши поздоровлення Сумського міського голови Олександра Миколайовича Лисенка.

здоров'я тощо). За безпосередньої участі Юрія Лянного залучено на навчання до університету іноземних громадян з 12 країн світу, укладено двосторонні угоди про підготовку фахівців за програмами «академічної мобільності» і «подвійний диплом» з навчальними закладами Китайської Народної Республіки, Польщі та Болгарії.

Доктор педагогічних наук, професор Юрій Лянной – знана й шанована людина і не лише в освітянських колах України. Ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка знайомий з багатьма впливовими політиками, бізнесменами, науковцями, діячами культури, релігії, які поважають його не лише як номінального керівника одного з провідних закладів вищої освіти, а й як справжнього визнаного лідера, прихильника реформ в освіті й суспільстві, справжнього патріота України, людину слова й конкретних справ на благо процвітання макаренківської alma mater і міста над Пслом.

Юрій Лянной – керівник із загостреним почуттям відповідальності за справу державної ваги, йому притаманне масштабне перспективне мислення й чітке бачення як кінцевої мети будь-якого

У СумДПУ імені А.С. Макаренка Юрій Олегович Лянной пройшов шлях від студента до ректора, а на науковій ниві – від стипендіата Кабінету Міністрів України як молодого вченого до доктора педагогічних наук і професора, яким, до речі, став у 37 років.

Жовтень 2019 року.
Центральний корпус СумДПУ
імені А.С. Макаренка

17 грудня 2014 року. Перший заступник міністра освіти і науки України Інна Романівна Совсун на святкуванні 90-річчя СумДПУ імені А.С. Макаренка

2017 рік. Ректор Київського НПУ імені М.П. Драгоманова Віктор Петрович Андрущенко і ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка Юрій Олегович Лянной на зустрічі з міністром освіти і науки України Лілією Михайлівною Гриневич

Грудень 2018 року. Засідання наглядової ради СумДПУ імені А.С. Макаренка під головуванням заступника Сумського міського голови, депутата Сумської обласної ради Віри Володимирівни Мотречко

22 червня 2017 року, Київ. Ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка професор Юрій Олегович Лянной серед учасників III Балтійсько-Чорноморського форуму «Світанок Європи»

З 2016 року Юрій Олегович Лянной презентує Сумський педагогічний у секції з фізичної культури і спорту відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. На першому плані — голова секції, ректор Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, президент Спортивної студентської спілки України Євген Імас.

19 травня 2016 рік. Новопризначений міністр освіти і науки України Лілія Михайлівна Гриневич на запрошення ректора Юрія Олеговича Лянного відвідала СумДПУ імені А.С. Макаренка.

У травні 2017 року ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, професор Юрій Олегович Лянной в Одесі взяв участь у засіданні платформи ректорів педагогічних університетів України, яка відбулася в рамках роботи 3-го міжнародного конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі».

2017 рік. Київський НПУ імені М.П. Драгоманова. Ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка Юрій Лянной (четвертий праворуч у верхньому ряду) серед учасників засідання асоціації ректорів педагогічних університетів Європи

За безпосередньої участі ректора СумДПУ імені А.С. Макаренка Юрія Лянного на навчання до університету залучено іноземних громадян з 12 країн світу, укладені двосторонні угоди про підготовку фахівців за програмою «подвійний диплом» з багатьма навчальними закладами Китайської Народної Республіки та Польщі.

Ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка з готовністю робить крок назустріч у налагодженні партнерських стосунків з освітянами Піднебесної.

проекту, так і шляхів вирішення тих завдань, які необхідно реалізувати для її досягнення. Колеги поважають його за людяність і коректність у стосунках з підлеглими, за шанобливе ставлення до батьків і родинних цінностей (з коханою дружиною Ольгою він виховує трьох синів), уміння шукати й знаходити компроміси у, здавалося б, безвихідних ситуаціях, за щирість і відкритість у взаєминах з опонентами, яких у кожного реформатора вистачає...

З 2009 року Юрій Олегович Лянной очолює Сумську обласну федерацію гімнастики, з 2015 року входить до складу секції з фізичної культури і спорту відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Нагороджений галузевими нагородами МОН України – знаком «Відмінник освіти України» (2003), знаком «За наукові та освітні досягнення» (2014), медаллю НАПН України «Ушинський К.Д.» (2017), Почесною відзнакою Сумської міської ради «За майстерність» (2015), подякою Національного олімпійського комітету України (2014).

Діяльність та досягнення професора Юрія Лянного висвітлені в книгах «Сумщина в іменах: енциклопедичний довідник» (2003), «Освіта Сумщини в іменах» (В.Ю. Голубченко, 2012), «Спортивний кузню Сумщини – 30» (2010) та «Спортивний кузню Сумщини – 35» (2015), а також у фільмі «15 років кафедри фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С. Макаренка» (2014) та численних випусках програм телевізійних проектів «Спорт-ревію», «СумДПУ-online», а також інформаційних програмах регіональних телерадіокомпаній «Відікон», «АТВ», «СТС» тощо.

17 січня 2017 року. Надзвичайний і повноважний посол Китайської Народної Республіки в Україні пан Ду Вей, віце-прем'єр Геннадій Зубко, перший віце-прем'єр міністр України Степан Кубів, другий президент України Леонід Кучма, кращий український тенор, народний артист України Володимир Гришко і ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка Юрій Лянной на офіційному прийомі в Посольстві Китаю з нагоди 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між КНР і Україною

Перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат наук з державного управління, професор Любов Василівна Пшенична

Перший проректор **Любов Василівна Пшенична** – випускниця фізико-математичного факультету. Після трьох років викладання математики в ЗОШ № 16 обласного центру стала заступником директора з навчально-виховної роботи ЗОШ № 26, а ще трьома роками пізніше була обрана директором Сумської ЗОШ № 9, пропрацювавши на цій посаді 12 років.

У 2002 році Любов Пшенична стала начальником управління освіти і науки Сумської міської ради, потім рік працювала викладачем кафедри менеджменту освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка. З 2005 по 2012 рік очолювала управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, прийнявши на цій посаді естафету від іншого випускника СумДПУ імені А.С. Макаренка – Володимира Федоровича Живодьора.

З 2012 року Любов Василівна обіймає посаду першого проректора університету. Вона має науковий ступінь кандидата наук з державного управління, а також вчене звання професора кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи. Обиралася депутатом Сумської міської ради трьох скликань (1994–2006), очолювала Асоціацію шкіл нового типу Сумщини (1992–2002). Нагороджена нагрудним знаком МОН України «Антон Макаренко», нагрудними знаками НАПН України «Григорій Сковорода» і «Костянтин Ушинський», удостоєна Почесної відзнаки Сумської міської ради «За заслуги перед містом» II ступеня.

Одна з найпочесніших місій Любова Василівна – вручення першокурсникам символічного ключа від «Країни знань» під час урочистої посвяти їх у студенти СумДПУ імені А.С. Макаренка

Проректор з науково-педагогічної роботи **Віталій Іллєч Шейко** – знаний в Україні та поза її межами науковець, авторитетний фахівець у галузі біології. У 1996 році під керівництвом доктора медичних наук, професора Неллі Василівни Луніної захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю «Біологічні науки», у 2011 році здобув вчений ступінь доктора біологічних наук (науковий консультант – доктор медичних наук, професор Вероніка Валентинівна Флегонтова), а також вчене звання професора.

Працював у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському університеті імені Бориса Грінченка. З грудня 2015 року обіймає посаду проректора з науково-педагогічної роботи Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Віталій Іллєч Шейко входить до складу оркомітетів міжнародних науково-практичних конференцій («Актуальні проблеми біології та медицини», «Сьогодення біологічної науки»), бере активну участь у роботі Європейського з'їзду фізіологів (Чехія, м. Прага, 2000), Європейського товариства фізіологів та біофізиків за напрямом «Фізіома» (Франція, м. Ніцца, 2005), Світового конгресу фізіологів (Нова Зеландія, 2008). У 2015 році професор Шейко виступив співголовою секції «Імунологія» на з'їзді фізіологів України у Львові.

Віталій Іллєч Шейко – керівник наукової школи з проблем імунорегуляції функцій організму та функціональних взаємозв'язків нер-

Проректор з науково-педагогічної роботи, доктор біологічних наук, професор Віталій Іллєч Шейко

Віталій Шейко – активний учасник налагодження партнерських зв'язків сумських педагогів з освітянами Інчуанського Північного університету Китайської Народної Республіки

Проректор з адміністративно-господарської роботи Юрій Михайлович Штика

Голова конференції трудового колективу університету Володимир Леонідович Жуков

вової та імунної систем. У науковому доробку професора В.І. Шейка майже 250 публікацій, зокрема: одного навчального посібника «Біомеханіка» (співавтор – Н.М. Скрипнік, 2005), однієї монографії «Спосіб підготовки зуба до ендодонтичного лікування у вагітних жінок» (співавтори – В.О. Гаврілов, Х.Е.А. Хашм, Д.А. Тарасова, Г.К. Шубладзе, 2013) та статей у виданнях, що індексуються наукометричними базами даних, у тому числі «Scopus» та «Web of Science».

У 2016 році за багаторічну плідну наукову діяльність професор Віталій Шейко нагороджений Подякою Міністерства освіти і науки України, у 2019 році – Грамотою Міністерства освіти і науки України.

Проректор з адміністративно-господарської роботи **Юрій Михайлович Штика**, який замінив на цій посаді Василя Миколайовича Зігунова – випускник природничо-географічного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка 1993 року. Одразу по завершенні навчання працював художнім керівником інститутського, а згодом, після підвищення статусу навчального закладу, університетського відділу позанавчальної роботи, завідувачем студентського клубу.

У 2002 році Юрій Михайлович очолив Сумське професійно-технічне училище № 16, яке впродовж наступних 15 років під його керівництвом поступово підвищувало свій статус – професійний ліцей, державний міжрегіональний центр професійно-технічної освіти інноваційних технологій, Сумське міжрегіональне вище професійне училище. Саме за успіхи в розбудові цього навчального закладу Юрій Штика у 2013 році був відзначений державною премією України в галузі освіти. Уже після нього другим серед менеджерів освітньої ниви Сумщини подібної відзнаки був удостоєний ректор СумДУ, професор Анатолій Васильєв.

З березня 2016 року по червень 2018 року Юрій Штика, заступник директора Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, відповідав за роботу кількох управлінь, після чого обійняв свою нинішню посаду в СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Юрій Штика нагороджений Почесною Грамотою Міністерства освіти і науки України (2006), нагрудний знаком «Антон Макаренко» (2007), нагрудним знаком «Відмінник освіти України» (2010).

Завдяки організаторському таланту та багатому досвіду ефективної господарської роботи Юрію Михайловичу за короткий термін вдалося здійснити величезний обсяг ремонтних робіт у навчальних корпусах, гуртожитках (у тому числі й для студентів-іноземців), спортивній залі головного корпусу і спортивному комплексу НН ІФК СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Модернізація матеріально-технічної бази університету здійснюється відповідно до затверджених планів та поставлених завдань з чіткою взаємодією з керівниками бухгалтерії (головний бухгалтер **Андрій Петрович Король**), планово-фінансового відділу (начальник **Роман Валерійович Герасименко**), відділу договорів та забезпечення (начальник **Володимир Сергійович Латишев**), загального відділу (начальник **Юлія Олександрівна Бабінець**), інформаційно-обчислювального центру (начальник **Олег Петрович Сидоренко**), відділу охорони праці (начальник **Марія Миронівна Загребельна**), аудитора **Ольги Костянтинівни Серікової** з урахуванням думки членів трудового колективу університету та наявності відповідних коштів.

Фінансування наукових, культурно-масових, фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, надання матеріальної допомоги та заохочень працівникам університету здійснюється за погодженням

Головний бухгалтер Андрій Петрович Король

Начальник планово-фінансового відділу Роман Валерійович Герасименко

Начальник відділу договорів та забезпечення Володимир Сергійович Латишев

з профспілками університету на основі прийнятого Колективного договору (голова профспілкового комітету працівників освіти і науки СумДПУ А.С. Макаренка **Ірина Миколаївна Каравай**, голова Вільної профспілки «Воля» **Юрій Миколайович Кондратенко**).

Голова конференції трудового колективу університету **Володимир Леонідович Жуков** (з 2010 року) – працює в університеті з 1994 року на посаді старшого викладача кафедри теорії та методики фізичної культури та виконує обов'язки заступника директора з навчальної роботи навчально-наукового інституту фізичної культури та заступника відповідального секретаря приймальної комісії. Користується повагою серед керівників, викладачів, співробітників та студентів університету. У 1984 році закінчив Київський державний інститут фізичної культури і здобув кваліфікацію викладача фізичної культури і спорту. Є автором понад 40 наукових та навчально-методичних праць. Обраний почесним доцентом університету.

Аудитор Ольга Костянтинівна Серікова

Начальник загального відділу Юлія Олександрівна Бабінець

Начальник відділу охорони праці Марія Миронівна Загребельна

Голова профкому працівників освіти і науки Ірина Миколаївна Каравай

Начальник Центру професійно-кар'єрної орієнтації та вступу на навчання Яна Вікторівна Леоненко

1 вересня 2019 року. Керівництво всіх навчальних структурних підрозділів Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Нагороджений відзнакою Президента України ювілейною медаллю «25 років незалежності України» (2016), нагрудним знаком «Відмінник освіти України» (1999), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2010).

Сьогодні Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка – один із кращих профільних закладів вищої освіти України IV рівня акредитації і один із найбільших та найпотужніших науково-методичних і культурних центрів Сумської області.

Вищу освіту в СумДПУ імені А.С. Макаренка здобувають близько 5 тисяч майбутніх педагогів та інших фахівців денної, заочної форм навчання освітніх рівнів бакалавр, магістр за 40 спеціальностями. Тісна співпраця з низкою зарубіжних університетів, можливість стажуватися та паралельно навчатися за кордоном за програмою «Подвійний диплом» дає нашим випускникам мати беззаперечну перевагу на ринку праці.

За останні три роки завдяки ефективній профорієнтаційній роботі керівників і викладачів всіх без винятку інститутів і факультетів помітно збільшився контингент студентів університету. Для посилення й координації цієї роботи з 1 січня 2019 року був створений Центр професійно-кар'єрної орієнтації та вступу на навчання, який очолила **Яна Вікторівна Леоненко**.

У СумДПУ традиційно навчаються студенти з Азійського регіону країн колишнього Радянського Союзу, які високо цінують рівень здобутих знань. Водночас університет постійно розширює геогра-

Начальник навчального відділу
Людмила Вікторівна Петренко

Начальник відділу кадрів Лідія
Василівна Пустовіт

Вчений секретар університету
кандидат біологічних наук,
доцент Ольга Олександрівна
Скиба

фію наукових і творчих стосунків, спрямовуючи вектор багатoproфільної співпраці не лише до країн Європи, а й до Східно-Азійського регіону. На кінець 2019 року в університеті навчається більш ніж 400 іноземців з 12 країн світу, і керівництво університету докладає значних зусиль для збереження позитивної динаміки інтернаціоналізації навчального процесу.

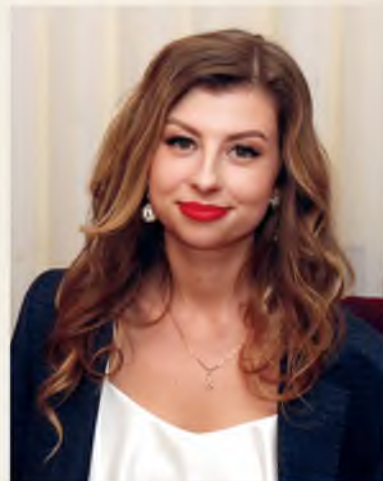
У структурі СумДПУ імені А.С. Макаренка 4 навчально-наукові інститути, 3 факультети, у яких нараховується 33 кафедри. Університет готує фахівців з широкого спектру спеціальностей педагогічної, соціально-політичної, історичної, філософської освіти, соціального забезпечення, права і міжнародних відносин, іноземної та словянської філології, природничих, фізико-математичних, економічних, комп'ютерних наук та інформатики, фізичного виховання, спорту, здоров'я людини, фізичної реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії, громадського здоров'я, хореографії, музичного й образотворчого мистецтва, культурології, а також менеджменту та туризму, публічного управління та адміністрування.

Навчальний процес в університеті здійснюється за принципами кредитно-модульної системи відповідно до положень Болонської хартії європейських університетів. Акцент робиться на самостійну та індивідуальну роботу студентів, контроль знань здійснюється за допомогою комп'ютерного тестування, а отже, оцінювання рівня підготовки є ефективним і об'єктивним. Ця діяльність організується і контролюється навчальним відділом університету, який вже понад 10 років очолює **Людмила Вікторівна Петренко**.

Одержуючи диплом випускника СумДПУ імені А.С. Макаренка, молода людина здатна самостійно мислити, приймати відповідальні рішення, бути лідером. Серед 370 викладачів університету близько 50 докторів наук і професорів, понад 230 кандидатів наук і доцентів. Ця статистика постійно покращується і не останню роль у цьому процесі відіграє секретар вченої ради, кандидат біологічних наук, доцент **Ольга Олександрівна Скиба**. Ефективна ректорська кадрова політика в університеті впроваджується і контролюється відділом кадрів на чолі з його досвідченим начальником **Лідією Василівною Пустовіт**. Майже 40 нинішніх викладачів Сумського педагогічного

Начальник інформаційно-обчислювального центру Олег
Петрович Сидоренко

Начальник юридичного відділу
Олена Миколаївна Болгова

1 вересня 2019 року. Посвята в першокурсники студентів навчально-наукових інститутів та факультетів СумДПУ імені А.С. Макаренка

Серпень 2019 року. Засідання вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Лютий 2018 року. Випуск магістрів в Сумській обласній філармонії. Одержуючи диплом випускника СумДПУ імені А.С. Макаренка, молоді люди здатні самостійно мислити, приймати відповідальні рішення, бути лідерами.

95-річний ювілей СумДПУ імені А.С. Макаренка зустрічає з капітально відремонтованою ігровою залом центрального корпусу університету.

Директор університетської наукової бібліотеки Ірина Олександрівна Железняк

удостоєні високих почесних звань за вищу професійну майстерність. Серед наших «заслужених» педагоги і працівники освіти, діячі мистецтв, художники і скульптори, лікарі і тренери як з олімпійських, так і з неолімпійських видів спорту, спортивні функціонери і журналісти. А кількість таких майстрів вищої кваліфікації різного профілю серед сумських педагогів за майже вікову історію навчального закладу ледь не втричі більша!

Наша матеріально-технічна база чи не найкраща серед педагогічних закладів вищої освіти України. На площі 20 гектарів розташовані 14 корпусів та споруд із сучасними лабораторіями й спеціалізованими кабінетами, лекційними аудиторіями і 12 комп'ютерними класами, 50 мультимедійними системами в навчальних аудиторіях, редакційно-видавничим відділом на чолі з **Віталієм Олександровичем Кугуєнком**, який здійснює випуск різноманітної друкованої продукції, та спортивним комплексом з ігровою, гімнастичною, тренажерною залами, трьома залами єдиноборств, легкоатлетичним стадіоном, двома басейнами.

Значний обсяг господарської роботи з облаштування території університету, підтриманню, ремонту будівель та комунікацій виконує помічник проректора з адміністративно-господарської роботи **Ігор Миколайович Подліняєв**.

До послуг студентів і викладачів сучасний бібліотечний комплекс, історія якого нероздільно пов'язана з історією розвитку університету. Створена в 1924 році одночасно з відкриттям Сумських вищих трирічних педагогічних курсів, наукова бібліотека університету майже століття слугує освітянській справі Сумщини.

Достеменно відомо, що на початок 1941 року фонд бібліотеки нараховував 140 тисяч книг та періодичних видань. На жаль, під час німецької окупації більшість з цих документів було втрачено. Роботу з відновлення діяльності інститутської бібліотеки в складні післявоєнні роки очолила завідувач бібліотеки Анастасія Яківна Чайченко. Бібліотечний фонд того періоду нараховував лише 5 940 примірників. Потім роботою наукової бібліотеки керували Анна Казимирівна Масульська, Іван Олександрович Загребельний, Тетяна Михайлівна Торяник, Раїса Андріївна Білоус, Раїса Кирилівна Ісаєва, Зоя Михайлівна Горова.

Нині колектив наукової бібліотеки на чолі з **Іриною Олександрівною Железняк** є науковим, навчальним, інформаційним та культурно-просвітницьким підрозділом університету. У її структурі шість абонементів та п'ять читальних залів, зал інформаційних технологій, шість функціональних відділів. У складі бібліотеки працюють 30 фахівців з вищою освітою. Щороку всі структурні підрозділи обслуговують більш ніж 30 тисяч користувачів, видача документів здійснюється в автоматизованому режимі.

На цей час універсальний інформаційний ресурс бібліотеки нараховує 902 тис. одиниць зберігання. Виокремлена колекція рідкісних та цінних видань. До неї відібрані книги з печатками навчальних закладів дореволюційної Сумщини XIX століття, Сумського дворянського зібрання, бібліотек родин Лашенків, Асмолових, Леонтія Даниловича Журавльова.

Наукова бібліотека СумДПУ позиціонує себе як гібридна, орієнтована на сучасного користувача. Головним фактором її діяльності є комплексна автоматизація традиційних бібліотечних процесів на базі автоматизованої бібліотечної системи «УФД Бібліотека», яка

Начальник редакційно-видавничого відділу Віталій Олександрович Кугенко

Директор студентського містечка, Заслужений тренер України Андрій Дмитрович Красілов

Помічник проректора з адміністративно-господарської роботи Ігор Миколайович Подліняєв

Колектив наукової бібліотеки на чолі з Іриною Олександрівною Железняк є науковим, навчальним, інформаційним та культурно-просвітницьким підрозділом університету.

Щорічно наукова бібліотека університету організовує та проводить більш, ніж 30 масових заходів, експонує понад 180 книжкових виставок.

була запроваджена у 2005 році. Локальна мережа бібліотеки об'єднує 25 персональних комп'ютерів з доступом до мережі Internet, у читальних залах створені зони Wi-Fi.

Важливим джерелом доступу до інформації є web-сайт бібліотеки. На сьогодні це – інтерактивний інструмент для надання інформаційних послуг користувачам, просування електронних ресурсів, адаптований під мобільні пристрої та версії різних браузерів.

Серед найбільш затребуваних ресурсів сайту – електронний каталог, який ведеться з 1996 року і налічує понад 200 тис. бібліографічних записів. Розміщення цього ресурсу у відкритому доступі дозволяє користувачам працювати з інформаційним контентом цілодобово та створює можливість здійснювати електронне замовлення документів, переглядати е-формуляр та отримувати документи через послугу електронна доставка. На сайті бібліотеки працює сервіс «Віртуальна довідкова служба», за допомогою якого можна отримати кваліфіковану бібліографічну довідку.

Частиною електронної колекції книгозбірні є університетський репозитарій, який надає відкритий доступ до навчально-методичних і наукових матеріалів, створених університетською спільнотою, і налічує більш ніж 7 тис. документів.

Важливий інноваційний напрямок діяльності бібліотеки – збір та опрацювання інформації з позицій наукометрії та бібліометрії, здійснення моніторингу наукового потенціалу університету та особистого рейтингу вчених. Бібліотека надає можливість доступу до національних і світових електронних ресурсів навчальної та наукової спрямованості. Користувачі мають доступ до наукових баз Sco-

pus та Web of Science, повнотекстової колекції сучасних підручників видавництва «ЦУЛ».

Культурно-просвітницька діяльність бібліотеки сприяє реалізації навчально-виховної місії університету. Щорічно організовується та проводиться більше 30 масових заходів, експонується понад 180 книжкових виставок. Віртуальні виставки та огляди, представлені на сайті бібліотеки, є сучасним й оперативним засобом надання інформації та ефективним методом формування нової інформаційної культури.

Наприкінці 1950-х років з ініціативи тодішнього завідувача відділу кадрів Олександра Савича Ганжі в Сумському державному педагогічному інституті імені А.С. Макаренка з'явився музей. Спочатку в рекреації інституту було створено вітрину-фотостенд, присвячену подіям та учасникам Другої світової війни. Одночасно були організовані постійно діючі виставки прикладного мистецтва викладачів та студентів.

23 лютого 1962 року на підставі рішення вченої ради інституту на другому поверсі головного корпусу було оснащено та відкрито «Музей історії бойової та трудової слави». Колишні фронтовики, викладачі та студенти навчального закладу передали до його фондів різноманітні артефакти війни, чим заклали основу музейної експозиції. При музеї була створена рада та студентська група «Пошук».

У 1992 році «Музей історії бойової та трудової слави» змінив назву на «Музей історії інституту». 2009 року вже в статусі «Музею історії університету» він увійшов до складу відділу позанавчальної роботи.

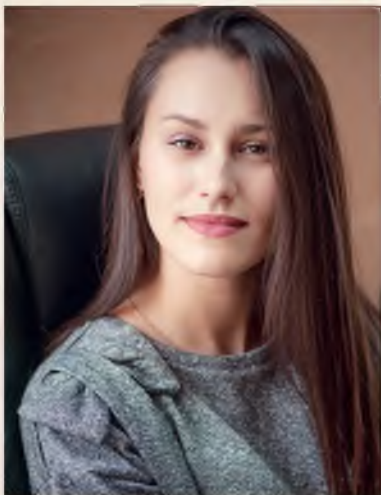
З 2014 року роботою університетського музею опікується директор Ярослав Миколайович Куц.

В залі музею Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

15 лютого 2016 року. Урочисте відкриття університетської студенської їдальні після капітального ремонту

Завідувач студентським гуртожитком № 3 Анна Сергіївна Красілова

Свого часу музей очолювали Олександр Савич Ганжа (1961–1990), Валентина Володимирівна Снагощенко (1990–1997, 2000–2008), Георгій Йосипович Семенець (1997–2000), Сергій Сергійович Денежников (2008–2014), а з 2014 року роботою університетського музею опікується Ярослав Миколайович Куш.

За більш ніж 60 років діяльності закладу музейна колекція налічує 6423 зареєстровані одиниці зберігання, майже 800 з яких представлені в експозиції. У приміщенні музею відображені історія та розвиток університету від початку створення до цього часу. Широко експонуються досягнення наших викладачів і студентів у науці, вихованні, спорті, художній самодіяльності, волонтерстві тощо. Особлива увага приділяється національно-патріотичному вихованню студентської молоді.

З метою збереження та популяризації історичної спадщини університету музей співпрацює з Державним архівом Сумської області. Активно підтримуються та налагоджуються партнерські зв'язки з краєзнавцями, пошуковцями, колекціонерами та іншими музеями міста, області та України, надаються консультації й матеріали з історії університету студентам, викладачам, співробітникам, представникам преси, телебачення та радіо.

Керівництво університету дбає не лише про рівень фахових знань майбутніх педагогів, а й про умови їхнього побуту. До послуг студентів з інших міст України і з-за кордону – три гуртожитки з усіма побутовими зручностями, розташовані в безпосередній близькості до навчальних корпусів. Наша студентська їдальня – краща серед подібних закладів громадського харчування і не лише за площею та дизайнерським рішенням, а й за надзвичайно широким

Відкриття бенкетної зали на другому поверсі університетської їдальні

Навчально-науковий центр «Ботанічний сад СумДПУ імені А.С. Макаренка» — об'єкт природно-заповідного фонду області, який є пам'яткою садово-паркового мистецтва і має статус державного заказника.

У ботанічному саді нараховується понад тисячу видів рослин, з яких лише третина — представники місцевої флори, а близько 150 видів належать до рідкісних або таких, що зникають.

У живій колекції рослин ботанічного саду СумДПУ імені А.С. Макаренка представлені типові та раритетні види місцевої флори, інших регіонів України, інших природно-кліматичних зон.

асортиментом абсолютно доступних за ціною неймовірно смачних страв, які пропонують відвідувачам.

Своєрідна перлина університету – навчально-науковий центр «Ботанічний сад СумДПУ імені А.С. Макаренка» площею 5 гектарів, який почали закладати ще в 1937 році. Його директором з 1999 року працює Сергій Анатолійович Будник. Цей об'єкт природно-заповідного фонду області, який є пам'яткою садово-паркового мистецтва

Декан природничо-географічного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка Геннадій Якович Касьяненко і директор ботанічного саду Сергій Анатолійович Будник.

Науковці і студенти університету в ботанічному саду здійснюють дослідження в галузі агрохімії та захисту рослин.

і має статус державного заказника, розташований на плакорній ділянці та схилах долини р. Стрілка з вилюгованими чорноземами. У ньому нараховується більш ніж тисяча видів рослин, з них лише третина – представники місцевої флори, а близько 150 видів належать до рідкісних або таких, що зникають.

У живій колекції рослин ботанічного саду СумДПУ імені А.С. Макаренка представлені типові та раритетні види місцевої флори, інших регіонів України, інших природно-кліматичних зон. Тут можна побачити рослини пустель, степів, луків, хвойних, листяних і мішаних лісів, гірські види Карпат, Криму, Кавказу, представників флор Європи, Азії, Північної Америки, вихідців родом із Китаю, Японії тощо.

У живій колекції багато видів із високими декоративними властивостями. У періоди цвітіння ці рослини та їх композиції викликають велике захоплення, зачаровують розмаїттям яскравих барв і форм, що значною мірою сприяє естетичному вихованню, розвитку вміння бачити й цінувати красу дикої природи, схилятися перед її чудовими й витонченими творіннями, зародженню й розвитку бажання берегти природу, прагненню зберегти її багатотіпові надбання. Тут можна побачити ендемічні та реліктові види рослин. У парку та фрагментах діброви на території ботсаду можна ознайомитися з видами-домінантами різних ярусів, характерних для Полісся та Лісостепу України фітоценозів, з характерними, але не домінуючими видами трав'янистих рослин; побачити адвентивні, синантропні та культивовані сільськогосподарські, лікарські, декоративні рослини тощо.

Серед відвідувачів ботанічного саду багато іноземних студентів СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Науково-дослідна робота в ботанічному саду здійснюється за такими основними напрямками: розроблення оптимальних методик культивування рідкісних видів рослин, вивчення особливостей розмноження й поширення адвентивних видів, інтродукція рослин, селекція та генетика. Крім того, виконуються дослідження в галузі агрохімії та захисту рослин.

Серед питань, що вивчаються в ботанічному саду, – порівняльно-анатомічні дослідження окремих родин вищих рослин, мікобіоти та фітопатогенної діяльності грибів; дослідження впливу мікроелементів і біологічно активних речовин на ріст і розвиток рослин; розширення асортименту деревно-чагарникових і трав'янистих видів, які використовуються в зеленому будівництві; дослідження радіаційного та хімічного мутагенезу культурних рослин; вивчення консортивних зв'язків рідкісних видів, розробка питань охорони природи.

Щороку інститути та факультети Сумського педуніверситету організують міжнародні науково-методичні конференції з проблем педагогіки і психології, фізичної культури і спорту, мистецтвознавства. На базі університету традиційно відбуваються іспити із зовнішнього незалежного оцінювання випускників загальноосвітніх шкіл обласного центру, різноманітні шкільні олімпіади, переможці і призери яких згодом стають студентами СумДПУ.

Не лише налагодженим і збалансованим навчальним процесом живе Сумський педагогічний. Студентське життя важко уявити собі

З університетом плідно співпрацює Харківський регіональний центр оцінювання якості освіти на чолі з доктором соціологічних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України, заслуженим працівником освіти України, кавалером ордена «За заслуги» III ступеня Олександром Леонідовичем Сидоренком.

Університетські розважальні заходи останнього десятиріччя важко уявити без креативного тріо кандидата психологічних наук, доцента Дмитра Усика, кандидата педагогічних наук, доцента Дмитра Будянського і «кандидата гумористичних наук», директора студентського клубу Олексія Федіни.

Студентка з Сербії Матеа Ребсель-Цибульняк — одна з кращих співачок навчально-наукового інституту культури та мистецтв.

Начальник відділу соціальної та культурно-масової роботи
Юлія Олександрівна Чемерис

без заходів, ініціаторами яких з 2007 року є активісти студентського самоврядування. Це різноманітні концерти, творчі зустрічі, квести, конкурси краси й елегантності серед кращих представників різних інститутів і факультетів. Наші дівчата – традиційно серед перших красунь Сумщини, наші найдотепніші КВНщики – неодмінні лауреати міських і обласних конкурсів студентських команд, а віднедавна нас знають як одну з кращих команд у всеукраїнському проекті «Ліга сміху», наші музиканти і співаки – серед провідних виконавців на престижних міжнародних і регіональних фестивалях, конкурсах і концертах. Якісну організацію соціально-культурних заходів серед студентів і викладачів університет забезпечує відділ соціальної та культурно-масової роботи на чолі з **Юлією Олександрівною Чемерис**.

Головна мета навчального процесу в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка – забезпечення високої якості підготовки кваліфікованих фахівців для закладів освіти, науки, охорони здоров'я, спеціального забезпечення, культури і спорту України.

Навчання в Сумському педагогічному – це творча освітня діяльність, спрямована на всебічний розвиток людини, формування неповторної особистості, здатної генерувати оригінальні ідеї на користь суспільства.

А тому наші випускники були, є і будуть в ціні на сучасному ринку освітніх послуг!

2018 рік. Учасник «Ліги сміху», неперевершений майстер пародій гурт «Готель-72» (тренер – Влад Яма), у складі якого студенти і випускники Сумського педагогічного університету Андрій Гребенюк, Владислав Первухін і Марія Острога, з президентом «Ліги сміху», поки що не Президентом України Володимиром Олександровичем Зеленським.

Антон Макаренко – геніальний новатор педагогічної науки

Його ім'я вже більш ніж 60 років має Сумський державний педагогічний університет, професорсько-викладацький колектив, співробітники і студенти якого пишаються причетністю до величі свого земляка. Говорячи сучасним сленгом, Антон Семенович Макаренко – автор системних інновацій в діяльності закладу освіти, видатний соціальний педагог та успішний антикризовий менеджер.

Саме він став одним з тих, кому судилося визначити спосіб педагогічного мислення у XX столітті. Доля послідовно дарувала людству геніїв педагогіки, внесок яких у систему навчання і виховання важко переоцінити. Першим із цього «зіркового» квартету став автор теорії громадянського виховання німець Георг Кершенштейнер (1854–1932), згодом до нього приєдналися американець Джон Дьюї (1859–1952) – представник філософського напрямку «прагматизм», та італійка Марія Монтессорі (1870–1952), яка створила педагогічну систему, що базувалася на ідеї вільного виховання. Своєрідним «вінцем» цієї когорти педагогічних геніїв, органічно доповнивши трьох попередників, став Антон Макаренко зі своєю системою дитячо-підліткового виховання. Показово, що відповідне рішення ЮНЕСКО було прийняте в 1988 р. – саме до 100-річного ювілею з дня народження нашого видатного земляка.

Антон Макаренко народився 13 березня 1888 року в Білопільці Харківської губернії (нині – районний центр Сумщини). У 1895 р. семирічного Антона віддають до двокласного початкового училища, а після переїзду родини до Крюкова він стає учнем Кременчуцького чотирикласного міського училища, яке закінчив на «відмінно» у 1894 році.

Потім були річні педагогічні курси, на яких готували викладачів початкової школи, і вже в 17 років (!) Макаренко став вчителем російської мови, малювання і креслення в Крюківському двокласному залізничному училищі. Закінчивши із золотою медаллю Полтавський вчительський інститут, 29-річний Антон Макаренко стає вчителем Полтавського вищого початкового училища, у якому пропрацював до кінця 1917-го, а потім повертається до Крюкова, де до осені 1919 року працював керівником Вищого початкового училища, відповідальним за виховання дітей.

Сьогодні Антона Макаренка справедливо б вважали автором системних інновацій в діяльності закладу освіти, видатним соціальним педагогом та успішним антикризовим менеджером.

Антон Макаренко — студент Полтавського вчительського інституту. 1914 р.

Читання в спальні колоністів. Ліворуч стоїть Антон Макаренко. 1921 р.

Антон Макаренко на військовій службі. Київ, 1916 р.

До вересня 1920 року Антон Макаренко очолює Полтавську семирічну трудову школу № 10, а потім приймає пропозицію Полтавського відділу народної освіти організувати й очолити колонію для безпритульних і неповнолітніх правопорушників. Перші шість років колонія, яка з 1921 р. мала ім'я Максима Горького, базувалася під Полтавою, а потім переїхала до села Куряж поблизу Харкова. Сам головний пролетарський письменник, ознайомившись з діяльністю Макаренка, відзначив у листі до нього: «неймовірно вдалий педагогічний експеримент Ваш має світове значення».

З 1927 по 1935 рік Макаренко працював начальником комуні імені Фелікса Дзержинського в передмісті Харкова, де й далі втілював на практиці свої ідеї масового перевиховання дітей-правопорушників. Своєрідним підсумком його роботи у створених за цей час взірцевих педагогічних закладах, де колективу, очолюваному Антоном Семеновичем, вдалося підняти з життєвого «дна» тисячі правопорушників, повернувши їх до повноцінного життя, стали твори Макаренка «Педагогічна поема», «Прапори на баштах» і «Марш 30-го року».

У 1934 році Антон Макаренко стає членом Спілки письменників УРСР, роком пізніше – 1 липня 1935 р. – його призначають на посаду помічника начальника відділу трудових колоній та трудкомун Народного комісаріату внутрішніх справ УРСР, створеного відповідно до наказу НКВС від 7 червня 1935 року «Про організацію роботи щодо ліквідації дитячої безпритульності та безнаглядності».

Показово, що, присвятивши життя вихованню підлітків у закладах, які були під безпосереднім «патронатом» НКВС і партійних органів, кавалер ордена «Трудового Червоного Прапора» Антон Макаренко так і не став членом більшовицької партії. На 4 квітня 1939 р. йому призначили співбесіду саме з цього питання, але це був лише формальний привід «витягти» Антона Семеновича до Москви, де на нього чекали «чекісти», аби арештувати... Чи знав про це Макаренко, достеменно невідомо, але, враховуючи досвід спілкування з «надзвичайниками», мав здогадуватися. Уранці 1 квітня 1939 року він з Будинку відпочинку письменників у Підмосковному Голіцино по-

спішав на електричку до Москви, о 10.30 увійшов до людного вагону, схопився за серце і раптово помер. Його останніми словами були: «Я – письменник Макаренко...».

Успіх Антона Макаренка у вихованні «складних» підлітків був феноменальним. Він успішно працював з тими дітьми, яких інші вчителі та батьки вважали цілком некерованими та навіть більше – втраченими для суспільства. Секрет у тому, що Антон Семенович вдало поєднав гуманістичні принципи виховання та ідею повноцінної трудової діяльності. При цьому дитина була не стільки об'єктом виховного процесу, скільки його повноцінним учасником.

Цікаво, що за життя педагогічні ідеї Антона Макаренка визнавали далеко не всі. Його головними критиками були дружина пролетарського вождя Володимира Ульянова-Леніна Надія Крупська і тодішній Нарком просвіти РРФСР Анатолій Луначарський, які вважали його нестандартні педагогічні методи «антирадянськими». Неабияку тінь на видатного педагога-новатора кидав і його брат-емігрант Віталій Семенович – поручик білої гвардії, який під час Громадянської

О.М. Горький і А.С. Макаренко зі старшими колоністами. Червень, 1928 р.

Меморіальна дошка на будинку № 6-а на вул. Леонтовича у Києві, у якому мешкав Антон Макаренко у 1935–1937 роках.

Фото Антона Макаренка з альбома комуни імені Фелікса Дзержинського. 1932 рік

війни воював під командуванням генерала Денікіна. Справа навіть дійшла до звільнення Антона Макаренка з посади під час його роботи в Куряжській колонії, і лише завдяки втручання самого Олексія Максимовича Горького, який довгий час товаришував з Антоном Семеновичем, він повернувся до педагогічної діяльності.

А.С. Макаренко розробив теорію дитячого колективу, визначив основні його ознаки, стадії розвитку, шляхи формування й методику використання виховних можливостей колективу. Згідно з вченням Макаренка, характерними ознаками способу життя і діяльності дитячого колективу є: мажор, почуття власної гідності, здатність до орієнтування, почуття захищеності, здатність до гальмування, звичка поступатися товаришеві, єдність колективу.

Працюючи зі специфічним контингентом, видатний педагог приділяв велику увагу розумовому вихованню дітей і підлітків, а також удосконаленню педагогічного процесу в школі, поліпшенню

Антон Макаренко з вихованцями. Ялта, 1930 рік

Могила Антона Макаренка на Новодівочому цвинтарі Москви

Бюст Антону Макаренку перед Харківською школою № 100, якій у 1955 році присвоєне ім'я видатного педагога.

Пам'ятник Антону Макаренку перед колонією в с. Куряж поблизу Харкова

Пам'ятник Антону Макаренку в с. Ковалівка, де 1920 року Полтавським відділом Губнаросвіти в колишньому маєтку братів Трепке була відкрита трудова колонія для неповнолітніх.

навчально-виховної роботи. А.С. Макаренко завжди попереджав своїх вихованців: «Щоб я не чув таких розмов: навіщо мені школа, я й так учений». Він проводив відкриті зразкові уроки, часто відвідував уроки інших учителів, вивчав новітній педагогічний досвід.

На думку Макаренка, педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, дуже складною і різноманітною наукою. Основними характеристиками макаренківської педагогіки є: діалектичне розрізнення методики навчання і методики виховання, єдність вивчення дитини та її виховання, єдність виховання дітей і організація їхнього життя, поєднання вивчення основ наук з продуктивною працею учнів, науково організована система всіх впливів, посилення уваги до дитячого колективу. Психологія має бути не основою педагогіки, а продовженням її в процесі реалізації педагогічних закономірностей тощо. Мету виховання А.С. Макаренко розумів як програму особистості, програму людського характеру («Методи виховання»). На його думку, у виховному процесі має бути загальна програма виховання й індивідуальна коректива до неї залежно від особистості конкретного учня.

Тож уся історія вітчизняної педагогіки починаючи з 40-х років минулого століття у своєму поступальному русі відчуває благодійний вплив педагогічних поглядів А.С. Макаренка – яскравого й неповторного представника педагогічної науки.

Один із найвідоміших макаренкознавців професор із Німеччини Гьотц Хіллг присвятив питанню національного походження й національної самосвідомості Макаренка окреме дослідження, підсумки якого подані в доповіді «До питання національної самосвідомості А.С. Макаренка». Хіллг зазначає, що всі твори та особисте листування Макаренка вів російською мовою. У той самий час він чудово знав і любив українську мову, часто й доречно включав цитати соковитою українською мовою в діалоги дійових осіб своїх творів.

Антон Макаренко також розумів і міг спілкуватися польською, про що згадує Л.В. Конісевич у книзі «Нас виховав Макаренко» (розділ про приїзд польської делегації). У той самий час зазначається, що з тактичних міркувань (з метою зменшити для деяких чиновників

Понад 40 років цей пам'ятник прикрашав вхід до парку імені Горького в Харкові. Місцева влада вирішила, що за парканом ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД» він буде доступнішим для харків'ян і гостей першої української столиці.

Пам'ятник Антону Макаренку на вході до етнографічного парку-музею сімейного відпочинку «Етносвіт» у підмосковному Балабаново

кількість підстав для розгону колонії імені М. Горького) він з певного року перестає вказувати в графі національності слово «росіянин» (як це ще було в Крюкові), а починає писати «українець». Національність Макаренка не була таємницею і для його сучасників.

Антон Макаренко увічнив себе у творах «Педагогічна поема», «Прапори на баштах», «Книга для батьків», «Марш 30 року», «Мажор», «Честь», «Шляхи покоління». Життю і творчості видатного педагога сучасності присвячені кінофільми «Педагогічна поема» (1955), «Прапори на баштах» (1958), «Великі і маленькі» (1963), «Етюди про моральність» (1973) та «Сьогодні з Макаренком» (1978).

Його ім'я присвоєне загальноосвітнім школам у Львові, Києві, Харкові, Сімферополі, його рідному Білопіллі, педагогічним коледжам у Кременчуці, Лебедині і Києві, Ковалівській обласній гімназії-інтернату для обдарованих дітей на Полтавщині. У Кременчуці з 1955 року в батьківському будинку А.С. Макаренка існує єдиний на теренах колишнього Радянського Союзу «Педагогічний меморіальний музей» його імені. У 1968 році на ньому відкрито меморіальну дошку, інша в 1976 році встановлена на фасаді будинку колишнього залізничного училища, а в 1988 році до 100-річного ювілею Антона Семеновича на території музею йому встановлений пам'ятник. Скульптура Антона Макаренка з дітьми прикрашає вхід до етнографічного парку-музею сімейного відпочинку «Етносвіт» у підмосковному Балабаново, де зібрані численні освітні програми для дітей різного віку.

Утім, є приклади іншого ставлення до пам'яті видатного педагога. Так, пам'ятник Антону Макаренку, встановлений 1968 року перед головним входом до парку імені Горького на вулиці Сумській в Харкові, у жовтні 2011 року був знесений працівниками «Харківзеленбуду», оскільки там планували розбити сквер і пересунути трамвайні рейки на місце, де понад 40 років стояв Макаренко. Кажуть, зараз він

Відкриття бюсту Антону Макаренку в Кременчуцькій виправній колонії 3 грудня 2013 р.

знаходиться на території «Харківського машинобудівельного заводу «ФЕД» на відстані трамвайної зупинки від парку імені Горького. Цілком зрозуміло, що побачити його там, за парканом, можуть лише власники перепусток на підприємство. Сумно й гірко... Цікаво, а скільки класів загальноосвітньої школи за плечима керівника харківської мерії, який «благословив» таке рішення, і чи здатен він примножувати добре й вічне, як це робив Макаренко, а не множити «на нуль» геть усе навколо себе?

А от у Кременчуцькій виправній колонії 3 грудня 2013 року з ініціативи начальника територіального управління Державної пенітенціарної служби України в Полтавській області генерал-майора внутрішньої служби Миколи Ісаєва урочисто відкрили бюст Антону Семеновичу Макаренку. Адже саме на досвіді видатного педагога в цьому закладі виховують колоністів, завдячуючи Макаренку за життєву науку! Шановному генералу низький уклін від земляків Антона Семеновича за вчинок, гідний громадянина і патріота...

Як стверджують дослідники творчості Антона Семеновича – викладачі Сумського педагогічного університету, вихованці Макаренка не навчалися в нашому закладі вищої освіти. Однак серед його учнів з колонії імені Максима Горького і комуни імені Фелікса Дзержинського було багато тих, хто хоч раз, а хто й неодноразово завітали на зустрічі з викладачами і студентами педагогічного інституту, що має ім'я видатного педагога сучасності – С. Калабалін, Г. Калабаліна, П. Дроздюк, Л. Конисевич, П. Плачковський, М. Іванов, З. Клямер, В. Ключнік, П. Архангельський, Г. Галкін та ін. Їхні спогади про Антона Макаренка, про його педагогічну майстерність, про вимогливість у поєднанні з людяністю стали тим неоціненним «скарбом», який формує для нащадків і послідовників цілісний образ Педагога з великої літери.

Макаренко- знавство в СумДПУ

Сумський державний педагогічний університет — єдиний заклад вищої освіти України, що носить ім'я Антона Семеновича Макаренка.

Єдиний заклад вищої освіти, що має ім'я Антона Семеновича, — Сумський державний педагогічний університет, де шанують його пам'ять, вивчають його творчість, досліджують внесок до світової педагогічної скарбнички. Макаренкознавчі дослідження в Сумському державному педагогічному університеті почалися одразу ж після присвоєння навчальному закладу імені видатного педагога й охоплюють п'ять основних етапів.

На першому — пошуково-пропагандистському (1957 р. — 1970-ті рр.) — здійснювалася гурткова робота «Макаренківець», була створена кімната-музей Антона Семеновича, відбулися поїздки пам'ятними місцями, зустрічі зі співробітниками та вихованцями Макаренка, листування з ними. Ключовою подією першого етапу стала перша представницька науково-практична конференція з проблем макаренкознавства «Педагогічна спадщина А.С. Макаренка і сучасні проблеми комуністичного виховання» (1978), участь у якій взяли видатні вчені І. Зязюн, М. Ярмаченко, Н. Абашкіна, В. Войтко, М. Євтух, В. Кумарін, О. Алексюк та ін.

Другий, узагальнювально-методичний етап макаренкознавчих досліджень (1980-ті рр.) характеризується початком поглибленого вивчення педагогічної спадщини А.С. Макаренка зі всебічним осмисленням новітнього педагогічного досвіду загальноосвітньої та вищої школи крізь призму його ідей. Головною подією цього етапу стала Республіканська конференція, присвячена 100-річчю від дня народження А.С. Макаренка (березень 1988 року), участь у якій взяла ціла низка видатних педагогів-науковців того часу: М. Ярмаченко, Д. Водзінський, М. Євтух, Н. Калениченко, Б. Кобзарь, В. Лозова,

Дослідження творчості Антона Семеновича Макаренка в Сумському державному педагогічному університеті почалися одразу ж після присвоєння навчальному закладу імені видатного педагога.

Керівник інститутського макаренківського гуртка, кандидат педагогічних наук Г.П. Якубанець під час проведення «педагогічних читань»

1988 рік. Учасники республіканської науково-практичної конференції «Творча спадщина А.С. Макаренка та сучасна школа», присвяченої 100-річчю з дня народження видатного педагога. Серед гостей конференції – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор М.Д. Ярмаченко. Перша ліворуч у першому ряду – чи не найактивніший дослідник творчості Антона Макаренка, майбутній доктор педагогічних наук, професор Аліна Анатоліївна Сбруєва, друга праворуч у другому ряду – майбутній доцент Марія Юхимівна Рисіна.

В. Моляко, Т. Завгородня, І. Зверева, А. Іванченко, С. Золотухіна, І. Мозговий, Д. Пашенко, М. Савчин, Б. Ступарик, Т. Сущенко, М. Фіцула та ін.

Плідна творча співпраця трьох науково-педагогічних шкіл, що вивчають життя і діяльність Антона Макаренка, – Сумської, Полтавської та Харківської – характеризує третій, радикально-оновлювальний етап макаренкознавчих досліджень (1990-ті рр.), і саме проведення спільними зусиллями сумських, полтавських і харківських дослідників творчості Антона Макаренка Всеукраїнської науково-практичної конференції-форуму «Творча спадщина А.С. Макаренка у контексті сучасної педагогічної науки і практики» (Суми – Полтава – Харків, 1998) стало ключовою подією цього етапу.

З початком XXI століття дослідники спадщини видатного педагога почали четвертий, творчо-аналітичний етап макаренкознавчих досліджень в СумДПУ. Його провідна ознака – системний аналіз творчої спадщини А.С. Макаренка крізь призму сучасної освітньої проблематики та методології. У цей період відбувся візит до Сум і Білопілля німецького макаренкознавця Г. Хілліга (2000), проведені Всеукраїнська науково-практична конференція «А.С. Макаренко і соціальна педагогіка» (2003), Міжнародна науково-практична конференція «Педагогічна спадщина А.С. Макаренка в контексті сучасної гуманістичної освіти» (2008), Міжнародна науково-практична конференція «Творча спадщина А.С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти XXI століття» (2013).

П'ятий, стратегічно-родинотворчий етап, який розпочався з 2017 року, має на меті розроблення та реалізацію стратегії розвитку

Учасники міжнародної науково-практичної конференції «Творча спадщина Антона Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти XXI століття», присвяченої 100-річчю від дня народження видатного педагога сучасності

Вихованці Антона Макаренка Л. Конісевич і Г. Галкін на зустрічі зі студентами педагогічного інституту в кімнаті-музеї А.С. Макаренка

2018 рік. Організатори й найактивніші учасники всеукраїнського науково-практичного семінару «Макаренківські читання». Образ Антона Макаренка відтворив кандидат педагогічних наук, доцент Дмитро Васильович Будянський.

Педагогічну спадщину Антона Макаренка в Сумському педагогічному університеті досліджують провідні фахівці кафедри педагогіки та кафедри менеджменту освіти і педагогіки вищої школи.

СумДПУ як «макаренківської родини» – університету інноваційного типу, що реалізує інноваційність в усіх аспектах своєї місії: освітній, науковій, соціальній; соціально спрямованої інклюзивної громади; наукового центру розвитку сучасних антикризових управлінських технологій. На цьому етапі Макаренко позиціонується як автор системних інновацій у діяльності закладу освіти, а також видатний соціальний педагог та успішний антикризовий менеджер. При цьому макаренкознавство стає іміджем університету, способом професійного мислення, професійної діяльності, професійного життя.

У 2018 році в СумДПУ відбулося відкриття конференц-зали «Макаренківська родина», яка стала місцем проведення найбільш значущих заходів та подій у житті університету. Цього року відбулася II Міжнародна науково-практична конференція «Творча спадщина А.С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти XXI століття», а в рік 95-річного ювілею університету започаткована традиція проведення щорічного семінару «Макаренківські читання» з продовженням традиції проведення конкурсів творчих робіт студентів, пов'язаних з підтримкою та розвитком іміджу університету як «макаренківської родини».

СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ СумДПУ

Навчально-науковий інститут педагогіки та психології

Директор навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, професор
Світлана Миколаївна
Кондратюк

Заступник директора з навчальної роботи — кандидат педагогічних наук — Алла Петрівна Колишкіна

1 вересня 2019 року. Посвята новоприбулих студентів в першокурсники навчально-наукового інституту педагогіки та психології

Інститут був створений у 2010 році і став правонаступником соціально-гуманітарного факультету, згодом – факультету педагогіки та практичної психології, який об'єднали зі створеним у 1998 році факультетом післядипломної та додаткової освіти. Очолила новостворений навчально-науковий інститут педагогіки та психології кандидат педагогічних наук, доцент Людмила Степанівна Левченко, яка у 2016 році передала директорські повноваження кандидату педагогічних наук, доценту (нині – професору) Світлані Миколаївні Кондратюк.

Інститут готує висококваліфікованих фахівців для виховної, викладацької, навчальної та організаційної діяльності, мета якої – формування інтелігенції, яка професійно-творчими засобами сприятиме суспільному розвитку України.

У навчально-науковому інституті педагогіки та психології готують фахівців за такими спеціальностями – педагогічні науки, психологія, початкова і дошкільна освіта, корекційна і соціальна педагогіка, соціальна робота, соціальне забезпечення, менеджмент соціокультурної діяльності, адміністративний і освітній менеджмент.

Студенти протягом навчання оволодівають мовою дитинства, абеткою доброти, технологіями виховання душі дитини, терапією творчості, що дозволяє професійно оцінити проблеми вихованців, сприяти їх вирішенню, забезпечити умови розвитку дитини.

Цикл практичної підготовки студентів навчально-наукового інституту педагогіки та психології передбачає ознайомлювальну, навчальну, виробничу та переддипломну практику в установах соціального спрямування державної та приватної форм власності, за

Заступник директора з профорієнтаційної роботи — кандидат педагогічних наук, доцент — Іонова Ірина Миколаївна

Заступник директора з наукової роботи — кандидат філософських наук, доцент — Антон Вікторович Вертель

Заступник директора з виховної роботи — кандидат педагогічних наук Олена Володимирівна Гончаренко

результатами якої майбутнім фахівцям пропонується стажування та працевлаштування.

Випускники інституту працюють у дошкільних, загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладах, службах у справах дітей та молоді, кризових центрах, установах соціального захисту, органах державної влади та місцевого самоврядування.

2018 рік. Учасники всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальної освіти в СумДПУ імені А.С. Макаренка з головою журі академіком Віктором Миколайовичем Синьовим

Кафедра педагогіки

Історія розвитку кафедри педагогіки СумДПУ імені А.С. Макаренка починається з перших днів функціонування університету, адже педагогічні дисципліни завжди становили основу професійної підготовки вчителя. На різних етапах розвитку закладу освіти статус структурної одиниці, співробітники якої викладали ці дисципліни, зазнавав змін, однак це не означало відмову від пріоритетної ролі професійно-педагогічної складової в програмі навчання.

Найбільш відомим серед педагогів-викладачів перших років роботи педагогічних курсів, а згодом педагогічного технікуму в 1924–1930 роках був Георгій Пилипович Самброс (1894–1975) – талановитий педагог-новатор, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель, автор методичних посібників з педагогіки, української мови, які базувалися на спадщині Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, Т.Г. Лубенця та інших класиків світової й української педагогічної думки. Викладання педагогічних дисциплін лекційним методом з елементами екскурсійного й лабораторного здійснювалося спів-

Завідувач кафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук,
професор, заслужений працівник
освіти України Аліна Анатоліївна
Сбруєва

Стратегія розвитку кафедри педагогіки спрямована на неперервну модернізацію наукової, навчальної, методичної та виховної роботи в контексті сучасної освітньої парадигми.

робітниками педагогічної циклової комісії – саме таку назву мали структурні одиниці технікуму, які на початок 1930–1931 навчального року вже в Сумському інституті соціального виховання стали кафедрами.

Першим завідувачем кафедри педагогіки (1930–1933) стала представниця харківської педагогічної школи, професор Ганна Павлівна Попова. В історії СумДПУ вона залишилась як керівник, який мав неабиякі організаторські та лекторські здібності та докладав серйозних зусиль для якісного оновлення кадрового складу своєї кафедри шляхом залучення до її складу аспірантів Українського науково-дослідного інституту педагогіки.

Вагомий внесок у становлення кафедри здійснила старший викладач Анастасія Євдокимівна Алмашина, яка працювала в 1931–1958 роках. Деякий час вона очолювала Сумський міський відділ освіти, а в повоєнні роки стала керівником кафедри педагогіки. А.Є. Алмашина пов'язувала теорію педагогіки з досвідом практичної роботи в школі, разом зі студентами проводила виховну роботу в закладах освіти, читала лекції на курсах підвищення кваліфікації вчителів, дбала про поширення науково-педагогічних видань серед учителів та студентів.

У першій половині 1950-х років значну роль у зростанні науково-методичного та кадрового потенціалу кафедри педагогіки відіграв кандидат педагогічних наук, доцент Василь Павлович Луць-

У складний період соціально-економічних та політичних реформ (1987–1994) кафедрою керував кандидат педагогічних наук, професор Микола Остапович Лазарєв

У 2001–2004 роках кафедру очолювала кандидат педагогічних наук, доцент, а згодом доктор педагогічних наук професор Олена Іванівна Огієнко

кий (1951–1955). Наукові інтереси кафедри за часів завідування В.П. Луцького зосередилися на вирішенні проблем політехнізації школи, трудового виховання школярів, навчально-виховної роботи в школах-інтернатах. Значно активізувалася в ті роки макаренкознавча робота, що значною мірою сприяло присвоєнню нашому навчальному закладу в 1957 році імені А.С. Макаренка.

У 1958–1963 роках кафедру педагогіки очолював кандидат педагогічних наук, доцент Вадим Костянтинович Григор'єв. Під його керівництвом тривала робота над розробкою проблем політехнічної освіти, методичного забезпечення навчально-виховного процесу в школах-інтернатах, над макаренкознавчою проблематикою. Особливу увагу кафедра приділяла організації системних зв'язків з базовими школами інституту, мережа яких охоплювала всю область.

Талановитим організатором психолого-педагогічної та методичної роботи показала себе кандидат психологічних наук, доцент Ольга Яківна Польська, яка керувала кафедрою в 1963–1968 роках. Предметом пріоритетного науково-методичного інтересу кафедри в цей час стала активізація процесу навчання. Викладачі плідно працювали над удосконаленням методики викладання психолого-педагогічних дисциплін. Тривала робота і над традиційною для кафедри тематикою: політехнічна освіта, трудове виховання, особливості організації навчально-виховного процесу в школах-інтернатах, здійснювалися макаренкознавчі дослідження.

Важливим етапом розвитку кафедри педагогіки стали 1968–1977 роки, коли її очолювала кандидат педагогічних наук, доцент Поліна Олексіївна Ключникова – висококваліфікований фахівець, мудрий наставник творчої молоді, вимогливий керівник. Кафедра активно працювала над удосконаленням методичного забезпечення викладання психолого-педагогічних дисциплін, організацією самостійної роботи студентів-заочників.

У подальше вдосконалення роботи кафедри, запровадження нових педагогічних технологій вагомий внесок зробив її завідувач, кандидат педагогічних наук, доцент Євген Миколайович Вольський, який керував нею у 1977–1981 та в 1994–1996 роках.

У 1981–1987 роках кафедру педагогіки очолював кандидат педагогічних наук, доцент Леонід Петрович Кічатинов, діяльність якого була спрямована на активізацію науково-дослідної роботи, оптимізацію навчально-виховного процесу у вищій школі. У складний період соціально-економічних та політичних реформ (1987–1994) кафедрою керував кандидат педагогічних наук, професор Микола Остапович Лазарєв. У ці часи колектив не лише не втратив свого творчого потенціалу, а й розширив його, здобувши додаткові можливості кадрового росту. У 1994 році переважно з працівників кафедри педагогіки під керівництвом професора М.О. Лазарєва був сформований новий структурний підрозділ – кафедра педагогічної творчості, яка здійснювала протягом більш ніж двадцяти років плідну науково-дослідну роботу в галузі педагогічної евристики, розвитку творчих здібностей учнів, інноваційних технологій навчання та професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів тощо.

З 1996 року і до цього часу роботою кафедри педагогіки керує доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України Аліна Анатоліївна Сбруєва (у 2001–2004 роках під час її навчання в докторантурі кафедру очолювала кандидат педагогічних наук, доцент, а згодом доктор педагогічних наук професор Олена Іванівна Огієнко).

До речі, з 2009 по 2016 рік Аліна Анатоліївна обіймала посаду проректора з наукової роботи, на якій з кінця 1970-х років і до 1986 року успішно працював її батько, доктор педагогічних наук, професор Анатолій Васильович Іванченко.

Пріоритетні наукові інтереси викладачів кафедри педагогіки починаючи з середини 1990-х років зосередилися на проблемах підвищення ефективності викладання педагогічних дисциплін у вищій школі, запровадженні інноваційних технологій викладання в середній школі, на дослідженнях у галузі історії педагогіки, зокрема педагогічному краєзнавстві, а також на порівняльній педагогіці.

Стратегія розвитку кафедри педагогіки спрямована на постійну модернізацію наукової, навчальної, методичної та виховної роботи в контексті сучасної освітньої парадигми. При кафедрі педагогіки функціонує аспірантура та докторантура зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», у якій навчається близько двадцяти здобувачів наукового ступеня «доктор філософії».

Науково-педагогічними працівниками кафедри педагогіки здійснюються дослідження за колективною темою «Теорії і технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа». Викладачі кафедри беруть активну участь у національних та міжнародних грантових програмах, зокрема в програмах «Еразмус+», «IREX», Міжнародного фонду «Відродження», посольств європейських країн в Україні, МОН України тощо. Досвід та знання, здобуті в межах проектної діяльності, слугують важливим чинником професійного розвитку сучасного викладача, сприяють інтернаціоналізації його професійної діяльності.

Останні чверть віку пріоритетами наукової роботи викладачів кафедри педагогіки стали проблеми підвищення ефективності викладання педагогічних дисциплін у вищій школі, інноваційні технології викладання в середній школі, дослідження в галузі історії педагогіки, а також порівняльна педагогіка.

Кафедра психології

Кафедра психології була створена у 1983 році з фахівців психолого-педагогічних кафедр університету, які мають відповідну науково-професійну підготовку та досвід роботи в галузі психології, а також інших фахівців, запрошених з освітніх і наукових закладів та установ, соціальних служб тощо.

Її першим завідувачем (1983–1997) став представник київської психологічної школи, кандидат психологічних наук, доцент Віталій Опанасович Савельєв. В історії СумДПУ він залишився як керівник, який мав неабиякі організаторські та лекторські здібності, здійснював серйозні зусилля для якісного оновлення кадрового складу своєї кафедри і відзначився як громадський діяч, який проводив активну просвітницьку роботу серед населення.

Крім досвідчених фахівців, які починаючи з 1950-х років викладали психолого-педагогічні дисципліни і які в 1983 році перейшли на новостворену кафедру з кафедри педагогіки (старші викладачі Зінаїда Іллівна Кувалдіна, Ганна Василівна Шаблінська, кандидат психологічних наук, доцент Ольга Яківна Польська) у 1980–1990 рр. на кафедру прийшли працювати молоді фахівці Тетяна Борисівна

Завідувач кафедри психології,
доктор психологічних наук,
професор, член-кореспондент
Української академії
психологічних наук, академік
Академії наук вищої освіти
України Світлана Борисівна
Кузікова

Перший завідувач кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент Віталій Опанасович Савельєв — талановитий організатор і менеджер, неперевершений лектор, активний громадський діяч

Баранова (Тарасова), Сергій Олександрович і Світлана Іванівна Ніколаєнко, Лариса Миколаївна Супрун (Коробка), Галина Анатоліївна Стадник, Світлана Борисівна Кузікова, Сергій Валентинович Шаванов.

Гостра потреба у кваліфікованих фахівцях для закладів освіти Сумської області, у штатному розписі яких починаючи з 1992 року з'явилася нова обов'язкова посада – «практичний психолог», підвищення вимог до рівня їхньої фахової підготовки, необхідність розроблення досконалого програмно-методичного забезпечення вказаної спеціальності зумовили необхідність відкриття тоді в педагогічному інституті спеціальності «Практична психологія». Фахову підготовку спеціалістів-практичних психологів мала забезпечувати профільна кафедра, а отже, у 1997 році було створено випускову кафедру **практичної психології**.

Таким чином, з 1997 по 2017 рік у СумДПУ імені А.С. Макаренка існувало дві кафедри, які забезпечували викладання психологічних дисциплін і займалися розробленням психологічної проблематики – кафедра психології і кафедра практичної психології.

Завідувачем кафедри психології впродовж багатьох років (2000–2017) була кандидат психологічних наук, доцент Тетяна Борисівна Тарасова. Викладацький склад кафедри психології забезпечував проведення всіх видів занять з фундаментальних та практично-орієнтованих навчальних дисциплін («Психологія», «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія»), здійснював керівництво виконанням психологічних завдань з педагогічної практики перед-випускних та випускних курсів, керував підготовкою курсових, дипломних та магістерських робіт для загальноуніверситетських спеціальностей.

Кафедра практичної психології у 2004 році була переведена до складу факультету педагогіки та практичної психології (на той час – соціально-гуманітарний факультет). З вересня 2010 і по березень

Вагомий внесок у створення й розвиток кафедри психології зробили старші викладачі Зінаїда Іллівна Кувалдіна, Ганна Василівна Шаблінська і кандидат психологічних наук, доцент Ольга Яківна Польська.

2017 року кафедра практичної психології функціонувала у складі навчально-наукового інституту педагогіки та психології.

Першим завідувачем кафедри був кандидат психологічних наук, доцент Сергій Олександрович Ніколаєнко (1997–2004). За роки його завідування викладацький склад кафедри психології ефективно забезпечував проведення всіх видів занять з фундаментальних та практично-орієнтованих навчальних дисциплін для майбутніх практичних психологів: у 2002 році кафедра успішно пройшла першу акредитацію і одержала ліцензію на підготовку 60 осіб денної і 60 осіб заочної форми навчання щорічно.

2003 року кафедра психології відсвяткувала своє 20-річчя.

З 2004 по 2015 рік кафедрою практичної психології завідували кандидати психологічних наук, доценти Галина Анатоліївна Стадник (2004–2005), Лариса Миколаївна Коробка (2005–2006), Світлана Борисівна Кузікова (2006–2011), Наталія Олександрівна Єрмакова (2011–2014). З вересня 2014 по березень 2017 року завідувачем кафедри практичної психології знову була обрана тепер вже доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент української Академії акмеологічних наук, академік Академії наук вищої освіти України Світлана Борисівна Кузікова, яка й очолила об'єднану кафедру психології.

Кафедра психології ефективно взаємодіє з випусковими кафедрами навчально-наукового інституту педагогіки і психології, які здійснюють підготовку фахівців за рівнями вищої освіти «бакалавр» та «магістр». На рівні інституту кафедра плідно працює над індивідуальними науковими темами та науковою темою лабораторії психології особистості та співпрацює із науково-дослідними інститутами й вищими навчальними закладами як України, так і інших країн, а саме: з Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Академією наук вищої освіти України, Київським університетом імені Бориса Грінченка, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Харківським національним педагогічним університетом ім. Г.С. Сковороди, Дрогобицьким державним педагогічним університетом імені Івана Франка, Херсонським державним університетом тощо.

При кафедрі психології працює консультативний центр з надання психологічної допомоги населенню «Психолог і Я» (керівник – кандидат філософських наук, доцент Лариса Леонідівна Дворніченко). Результати науково-дослідної роботи викладачів кафедри психології є конкурентноспроможними на ринку психологічних послуг України загалом та Сумської області зокрема.

Майже 20 років – з 2000 по 2017 рік – кафедрою педагогіки завідувала кандидат психологічних наук, доцент Тетяна Борисівна Тарасова.

2017 рік. Професорсько-викладацький склад кафедри психології

Кафедра соціальної роботи і менеджменту соціо- культурної діяльності

Сучасна соціальна політика в Україні та Національна доктрина розвитку освіти визначають першочерговим суспільним замовленням підготовку кваліфікованих фахівців соціальної сфери. На цій підставі у вересні 1999 року на історичному факультеті СумДПУ імені А.С. Макаренка була створена кафедра соціальної педагогіки і здійснено перший набір студентів за відповідною спеціальністю.

Засновником і завідувачем новоствореної кафедри стала кандидат педагогічних наук, доцент Людмила Михайлівна Артющкіна, яка у 2001 році очолила новостворений соціально-гуманітарний факультет і ввела до його складу кафедру соціальної педагогіки.

Подальший розвиток кафедри відбувався під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента Ольги Михайлівни Полякової (2001–2009 роки – кафедра соціальної і корекційної педагогіки); кандидата педагогічних наук, професора Миколи Остаповича Лазарева (2009–2010 роки – кафедра соціальної педагогіки і педагогічної творчості); доктора філософських наук, професора

Завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності, кандидат педагогічних наук, доцент Анжела Олександрівна Полянничко

Колектив кафедри успішно працює над комплексною науковою темою «Теоретико-методичні основи застосування технологій соціальної роботи і соціокультурної діяльності в умовах трансформаційного періоду».

Олени Юхимівни Щербини-Яковлевої (2011–2015 роки – кафедра соціальної педагогіки і гендерних студій).

У зв'язку з ліцензуванням у 2015 році нових спеціальностей (028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» та 232 «Соціальне забезпечення») кафедра була перейменована на кафедру соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності, а очолила її кандидат педагогічних наук, доцент, автор понад 50 друкованих праць наукового та навчально-методичного змісту Анжела Олександрівна Поляничко.

Сьогодні колектив кафедри успішно працює над комплексною науковою темою «Теоретико-методичні основи застосування технологій соціальної роботи і соціокультурної діяльності в умовах трансформаційного періоду», основними напрямками якої є: узагальнення досвіду використання технологій соціальної роботи і соціокультурної діяльності в умовах українського суспільства трансформаційного періоду; обґрунтування взаємозв'язку технологій соціальної роботи і соціокультурної діяльності; теоретичне обґрунтування, розроблення та перевірка ефективності технологій соціальної роботи і соціокультурної діяльності.

Науково-педагогічний колектив кафедри є організатором та учасником науково-практичних конференцій, присвячених актуальним питанням застосування технологій соціальної роботи і соціокультурної діяльності в умовах українського суспільства трансформаційного періоду.

З метою розвитку ділових контактів керівництвом кафедри укладені договори про співробітництво з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук

Завідувач науково-дослідним центром гендерної освіти, кандидат філософських наук, доцент Олена Анатоліївна Луценко

України, Департаментом соціального захисту населення Сумської ОДА, Головним територіальним управлінням юстиції в Сумській області, Сумським обласним, міським та районним центром соціальних служб для сім'ї дітей та молоді, низкою закладів соціокультурної сфери та позашкільної освіти, провідними профільними закладами вищої освіти України, численними громадськими організаціями.

Колективом кафедри розроблена система практичної підготовки студентів, до якої увійшли різні види навчально-ознайомлювальних та виробничих практик. Для її успішного впровадження керівництвом кафедри укладено більш ніж 50 угод про співпрацю з навчально-виховними закладами, державними і недержавними установами та організаціями соціального спрямування, що забезпечує можливість майбутнім фахівцям соціальної та соціокультурної сфери проходити практичну підготовку в умовах, максимально наближених до реалій сьогодення.

Наші студенти – майбутні соціальні педагоги і соціальні працівники, фахівці з надання соціального захисту населенню та менеджери соціокультурної діяльності – беруть активну участь у волонтерській роботі та громадському житті не лише кафедри та навчально-наукового інституту педагогіки і психології, а й університету, міста, регіону.

Майбутні соціальні педагоги і соціальні працівники, фахівці з надання соціального захисту населенню та менеджери соціокультурної діяльності беруть активну участь у волонтерській роботі та громадському житті кафедри, інституту, університету, міста й регіону.

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

У 2002 році вперше на Сумщині на факультеті післядипломної та додаткової освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка, який на той час очолював Володимир Федорович Живодьор, було запроваджено підготовку спеціалістів за спеціальністю «Дефектологія (корекційна педагогіка)». Необхідність її відкриття була обумовлена, насамперед, недостатньою кількістю вчителів-дефектологів у Сумській області, вимогою підвищення рівня якості фахової підготовки вчителів цього профілю відповідно до специфіки вимог педагогічної професійної освіти, потребою розроблення досконалого програмно-методичного забезпечення напряду підготовки, якому притаманна певна специфіка, що відрізняється від специфіки підготовки вчителя-предметника.

Після виокремлення у 2004 році соціально-гуманітарного факультету (нині – навчально-науковий інститут педагогіки і психології) як структурного підрозділу університету протягом 2002–2005 навчального року підготовка фахівців зазначеного профілю здійснювалася кафедрою соціальної педагогіки, яка була перейменована на кафедру соціальної та корекційної педагогіки (завідувач

Завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, доктор педагогічних наук, професор
Тетяна Миколаївна Дегтяренко

Професорсько-викладацький склад кафедри спеціальної та інклюзивної освіти – визнані лідери серед фахівців корекційної освіти України, «законодавці моди» на впровадження інноваційних методик і технологій інклюзивної освіти.

Один із найавторитетніших фахівців у галузі корекційної педагогіки, доктор педагогічних наук, професор, перший заступник директора Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова, віце-президент «Української асоціації корекційних педагогів» Марія Купріянівна Шеремет – багаторічний науковий консультант, партнер і бажаний гість для викладачів кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

кафедри – кандидат педагогічних наук, доцент Ольга Михайлівна Полякова).

У вересні 2005 року для забезпечення високого рівня кваліфікаційної підготовки фахівців-дефектологів було створено кафедру корекційної педагогіки і спеціальної психології. Її першим завідувачем став кандидат педагогічних наук, доцент Олександр Володимирович Колишкін, який очолював кафедру до 2008 року. Роботу кафедри започатковували доктор педагогічних наук, професор Т.М. Дегтяренко, кандидат біологічних наук, доцент Л.М. Мазанова, кандидат педагогічних наук, доцент Л.О. Прядко, викладачі Т.Д. Луцьковська і М.В. Кісліцина.

У 2008–2016 роках кафедру очолювала кандидат педагогічних наук, доцент Юлія Анатоліївна Бондаренко (нині – доктор педагогічних наук, професор). А її нинішній керівник – доктор педагогічних наук, професор Тетяна Миколаївна Дегтяренко, яка нагороджена Почесною Грамотою і знаком «За наукові та освітні досягнення» МОН України, знаком «Відмінник освіти України». У вересні 2017 року відповідно до наказу ректора СумДПУ імені А.С. Макаренка назва кафедри змінена на кафедру спеціальної та інклюзивної освіти.

У творчому доробку кафедри 10 науково-методичних розробок, які впроваджено за межами університету, у тому числі навчальні підручники для учнів спеціальних шкіл із грифом МОН України. На кафедрі приділяється значна увага студентській науковій роботі, налагоджена співпраця з провідними науковими установами

Щорічно кафедра спеціальної та інклюзивної освіти проводить благодійні акції до Міжнародного дня людей з особливими потребами.

Засновник і керівник студентського науково-методичного центру «Крок назустріч» Марина Вікторівна Кісліцина

та вищими навчальними закладами України, спеціальними загальноосвітніми та реабілітаційними закладами м. Сум та області. Здійснюється міжнародне співробітництво з вищими та загальноосвітніми навчальними закладами, громадськими організаціями Словаччини, Німеччини, Білорусії, Сербії, Росії, Болгарії, Македонії.

Головним пріоритетом кафедри спеціальної та інклюзивної освіти є підготовка освічених, висококваліфікованих фахівців галузі спеціальної та інклюзивної освіти, які володіють глибокими знаннями у сфері надання освітніх послуг особам з особливими освітніми потребами, здатних вдосконалити існуючі методики, технології роботи з дітьми з психофізичними порушеннями, максимізувати ефективність корекційно-розвиткової роботи з цією категорією дітей, налагодити зв'язки між практичними працівниками закладів зі спеціальним, інтегрованим та інклюзивним навчанням осіб з особливими освітніми потребами та батьками цих дітей як споживачами освітніх послуг, організувати роз'яснювальну роботу серед населення щодо важливості впровадження в практику сучасних підходів організації навчання дітей з особливими освітніми потребами.

На базі кафедри починаючи з 2010 року діє консультативно-методичний центр «Довіра», у якому фахівці консультують батьків дітей, які мають особливі потреби, а також дорослих з відповідними вадами в стані здоров'я, педагогів і фахівців, які здійснюють їх психолого-педагогічний і соціальний супровід.

Для поглиблення знань з волонтерської діяльності майбутніх вчителів-дефектологів при кафедрі спеціальної та інклюзивної освіти був створений студентський науково-методичний центр «Крок назустріч», яким керує Марина Вікторівна Кісліцина. Цей центр відкритий до співпраці, і з часом до волонтерів – студентів приєдналися волонтери з числа молоді Сумщини, небайдужої до життєвих проблем осіб з особливими освітніми потребами.

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Її історія почалася з відкриття на базі історичного факультету Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (саме напередодні підвищення статусу закладу до університетського) спеціальності 7.010102 «Початкове навчання» напряму підготовки 0101 «Педагогічна освіта».

Двома роками пізніше з метою забезпечення високого рівня професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів та за погодженням із Міністерством освіти і науки України у складі соціально-гуманітарного факультету було відкрито кафедру педагогіки, психології і методики початкового навчання, яка у 2010 році після здобуття відповідних ліцензій була перейменована на кафедру дошкільної та початкової освіти.

Засновницею кафедри, яка зробила вагомий особистий внесок у її створення та розвиток з 1999 по 2004 рік, була кандидат педагогічних наук, доцент Тамара Олексіївна Пушкарьова (нині – доктор педагогічних наук, професор, начальник відділу проектного управління Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України).

Завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Миколаївна Павлушенко

Пріоритетне місце в діяльності кафедри посідає науково-дослідна робота, що здійснюється в межах комплексної теми «Теорія і методика формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти».

З 2004 по 2016 рік відбулося потужне кадрове зростання кафедри під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента, нині – професора і директора навчально-наукового інституту педагогіки і психології СумДПУ імені А.С. Макаренка Світлани Миколаївни Кондратюк. У 2016–2017 роках в.о. завідувача кафедри була доктор педагогічних наук, професор Ольга Володимирівна Лобова, а з 1 вересня 2017 року керівником кафедри обрано кандидата педагогічних наук, доцента Наталію Миколаївну Павлущенко, яка, продовжуючи кращі традиції, спрямовує зусилля колективу викладачів на її удосконалення та розвиток.

Професорсько-викладацький склад кафедри дошкільної та початкової освіти формувався з урахуванням структури навчального процесу та вимог підготовки фахівців. Нині на кафедрі працюють досвідчені фахівці в галузі дошкільної та початкової освіти (серед них 2 доктори педагогічних наук, професора, 10 кандидатів педагогічних і один кандидат біологічних наук, 9 доцентів), які мають практичний досвід роботи в різних ланках вітчизняної системи освіти, що дає їм можливість якісно організовувати підготовку студентів до педагогічної практики та до самостійної дослідницької діяльності.

Пріоритетне місце в діяльності кафедри належить науково-дослідній роботі, що здійснюється в межах комплексної теми «Теорія і методика формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти» (державний реєстраційний номер 0116U000897). Вона спрямовує колектив на забезпечення психолого-педагогічних та науково-методичних засад освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти відповідно до сучасних вимог.

Основні результати наукових досліджень викладачів кафедри дошкільної та початкової освіти подані в низці наукових праць, кількість яких за 20 років перевищила 1000 публікацій, серед них – одно-

осібні та колективні монографії, підручники і навчально-методичні посібники (для початкової, середньої та вищої школи з грифом МОН України та грифом СумДПУ імені А.С. Макаренка), методичні рекомендації; статті в провідних фахових виданнях України, зарубіжних та внесених до міжнародних наукометричних баз даних.

Неодмінною умовою діяльності кафедри є організація й проведення науково-практичних конференцій та науково-практичних семінарів. Так, починаючи з 2007 року на базі кафедри проводиться Всеукраїнська науково-практична конференція «Початкова школа: реалії, проблеми, перспективи» для студентів, магістрантів та аспірантів. З 2011 року цей науковий захід набув статусу Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Крім того, з 2014 року традиційно проводяться Всеукраїнські науково-практичні конференції для студентів, аспірантів та молодих науковців «Дошкільна освіта: від традицій до інновацій» та «Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи». У 2017–2018 навчальному році кафедрою дошкільної і початкової освіти проведено два науково-практичні семінари для вчителів початкових класів області «Технології у реалізації Концепції Нової української школи».

Важливим аспектом діяльності кафедри дошкільної та початкової освіти є співпраця з профільними інститутами Академії педагогічних наук України, Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова та іншими закладами вищої освіти України. У межах міжнародної співпраці колектив підтримує тісні зв'язки з вченими Великотирновського університету імені Св. Кирила та Св. Мефодія, а також Пловдивського університету «Паїсій Хілендарський» (Болгарія).

Випускниця кафедри — вчитель початкових класів Сумської спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів № 10, народний депутат України по виборчому округу № 157 м. Суми Тетяна Василівна Рябуха

Дошкільнята і учні початкових класів — найактивніші учасники процесу апробації інноваційних освітніх методик.

Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

Завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи, кандидат педагогічних наук, професор Олена Григорівна Козлова

Одна з випускових кафедр інституту педагогіки та психології, порівняно молодий його структурний підрозділ. Вона утворилася 4 липня 2003 року як кафедра управління та менеджменту освіти, згодом тричі змінювала свою назву, проходячи відповідні акредитації і залучаючи до навчального процесу визнаних фахівців освітянського менеджменту.

Незмінний керівник кафедри і один із її засновників – кандидат педагогічних наук, професор Олена Григорівна Козлова, яка подолала шлях освітянською стежкою від вчителя математики та фізики малокомплектної школи, завідувача методичним кабінетом Сумського районного відділу освіти до проректора з наукової роботи Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, декана факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка і своєї нинішньої посади.

Стажування в американських університетах, коледжах, відділах освіти, школах Сполучених Штатів закріпило її глибоке переконання в тому, що для ефективного життя в мінливому світі кожній особистості необхідно прийняти ідею цілежиттєвого навчання та самовдосконалення.

Професор Олена Козлова – автор більш ніж 250 наукових та навчально-методичних праць, з них одна одноосібна монографія, 2 – у співавторстві, понад 30 розділів у колективних монографіях, 28 навчально-методичних посібників (4 – з грифом МОН України) та 40 методичних рекомендацій, статті у вітчизняних фахових і зарубіжних виданнях.

Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи на міжнародному рівні плідно співпрацює з низкою університетів Білорусі, Польщі, підтримує ділові стосунки з багатьма українськими профільними університетами, а також Інститутом педагогіки Національної академії педагогічних наук України, університетами, педагогічними коледжами і училищами Сумщини та обласного центру.

Упродовж 15 років роботи кафедри її фахівці працювали над розробленням теоретичних та методичних засад фахової підготовки менеджерів освіти і педагогів вищої школи, запровадженням методологічних, змістових та методичних інновацій у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів у контексті вступу системи вищої освіти України в Болонський процес, досліджували глобальний і регіональний контексти теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти.

На період до 2020 року головний науковий напрям кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи – «Теоретичні та методичні засади професійної підготовки магістрів в умовах університету

Основний напрям наукової роботи фахівців кафедри – розроблення теоретичних та методичних засад фахової підготовки менеджерів освіти і педагогів вищої школи, методологічні та методичні інновації в професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів у контексті вступу системи вищої освіти України в Болонський процес.

Переважна більшість керівників закладів вищої освіти Сумщини – випускники кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи СумДПУ імені А.С. Макаренка.

(магістратура ЗВО педагогічного і непедагогічного профілю – аспірантура – інститути післядипломної педагогічної освіти)».

Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи, розв'язуючи завдання підготовки висококваліфікованих фахівців, активно працює за такими напрямками діяльності: науковим, навчальним, методичним, матеріально-технічним та виховним. Вона неодноразово виступала організатором міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Серед студентів випускової кафедри багато переможців і призерів Всеукраїнських студентських олімпіад і конкурсів студентських наукових робіт.

Серед викладачів кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи визнані авторитети в освітянській науці. Це, зокрема, заслужений працівник освіти України, майстер евристичної освіти, професор Микола Остапович Лазарєв; перший проректор університету, професор Любов Василівна Пшенична, яка свого часу очолювала управління освіти і науки Сумської облдержадміністрації; попередник Любові Василівни на цій державній посаді, заслужений вчитель України Володимир Федорович Живодьор, який разом з Оленою Григорівною Козловою і заснував цю кафедру; неперевершений фахівець з історії педагогіки, доктор педагогічних наук Лариса Вікторівна Корж-Усенко, доценти Марія Юхимівна Рисіна, Дмитро Олександрович Козлов, Оксана Іванівна Скоробагацька.

Навчально-науковий інститут історії та філософії

Директор навчально-
наукового інституту історії
та філософії, кандидат
історичних наук, доцент
Юлія Вікторівна Подрез

Кандидат історичних наук, доцент Борис Леонідович Корогод — перший декан відновленого в 1981 році історичного факультету і перший завідувач кафедри історії України

На зламі історичних епох з 1986 по 2003 рік роботою історичного факультету керував кандидат історичних наук, доцент Петро Миколайович Щербань.

Підготовка вчителів історії в університеті розпочалася з 1930-х років, коли на базі соціально-економічного відділення Сумського інституту соціального виховання було створено історичний факультет. У 1935 році факультет переведено до Харківського педагогічного інституту, а з 1938 року його діяльність у складі Сумського державного педагогічного інституту було відновлено. Історичний факультет існував з перервою на період війни до 1957 року, коли за рішенням уряду його діяльність була припинена, а студенти знову переведені до Харківського державного університету.

У 1981 році історичний факультет у складі Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка було відновлено, а очолив його кандидат історичних наук, доцент Борис Леонідович Корогод. У 1983–1986 роках обов'язки декана факультету виконувала кандидат історичних наук, доцент Раїса Данилівна Кайда, а впродовж наступних 17 років (до 2003 року) історичним факультетом керував кандидат історичних наук, доцент Петро Миколайович Щербань.

У 1990-х роках історичний факультет стрімко розвивався, набір студентів збільшився до 120 осіб, було відкрито нові спеціальності: «Історія та основи правознавства», «Історія та англійська мова», «Історія та практична психологія», «Історія та соціальна педагогіка», «Історія та географія».

У 2003–2010 роках деканом факультету був доктор педагогічних наук, професор Олег Володимирович Михайличенко, під керівництвом якого історичний факультет був акредитований за IV рівнем. У 2007 році до факультету було присьднано кафедру соціально-економічних та гуманітарних дисциплін, кафедру філософії та соціології. На посаді декана професора Михайличенка змінив кандидат історичних наук, доцент Анатолій Володимирович Гончаренко, а першим директором створеного у 2016 році на базі факультету навчально-наукового інституту історії та філософії стала кандидат історичних наук, доцент Юлія Вікторівна Подрез.

Інститут активно співпрацює з навчально-науковими установами України й інших держав – цілою низкою профільних інститутів національної Академії наук України, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна, Гомельським державним університетом імені Франциска Скорини, Йоркським університетом тощо.

За майже 40 років свого існування після останнього відновлення в структурі університету навчально-науковий інститут історії та філософії підготував більш ніж 5 тисяч висококваліфікованих фахівців.

На сьогодні в навчально-науковому інституті історії та філософії навчаються студенти за спеціальностями: Середня освіта (історія), Історія і археологія, Філософія, Право, Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Голова трудового колективу, кандидат філософських наук, доцент Ігор Олександрович Снегірьов

Заступник директора з навчально-виховної роботи, кандидат історичних наук Олександр Володимирович Жуков

Заступник директора з наукової роботи, кандидат історичних наук, доцент Олександр Володимирович Вовк

Випускник історичного факультету 2000 року, кандидат філософських наук Микола Олексійович Ключко — 8-й голова Сумської обласної ради (2014–2015) і 12-й голова обласної державної адміністрації (2015–2019) відкриває пам'ятну дошку Герою України Олександрі Аніщенку в СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Кафедра історії України

Історичні зміни 1991 року, коли Радянський Союз став надбанням історії, а Україна проголосила свою незалежність, спричинили певні структурні зміни на історичному факультеті Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. У жовтні 1991 року на підставі вересневої постанови Міністерства народної освіти Української РСР на базі кафедри історії СРСР була створена кафедра історії України. Помітно збільшувалася кількість годин на вивчення курсу «Історія України», з'явилися нові навчальні дисципліни – «Археологія України», «Історіографія історії України» тощо.

Першим завідувачем кафедри історії України з 1991 по 2000 рік був кандидат історичних наук, доцент Борис Леонідович Корогод. У вересні 2000 року керівництво кафедрою він передав своїй дружині, кандидату історичних наук, доценту Галині Іванівні Корогод. Упродовж 10 років (2002–2012) завідувачем кафедри історії України був кандидат історичних наук Володимир Вікторович Турков, якого на цій посаді 2013 року змінив Сергій Семенович Падалка.

Нинішній керівник кафедри – доктор педагогічних наук, професор Володимир Станіславович Бугрій нагороджений за освітні і наукові досягнення Почесними грамотами прем'єр-міністра України, голови Сумської обласної державної адміністрації, Сумського міського голови, Почесною відзнакою Сумської міської ради «За заслуги перед містом» II ступеня.

Завідувач кафедри історії
України, доктор педагогічних
наук, професор Володимир
Станіславович Бугрій

З 1994 року кафедра історії України стала міжфакультетською. Її викладачі читають курс «Історія та культура України» для студентів усіх «неісторичних» факультетів і навчально-наукових інститутів.

Провідні науковці кафедри здійснюють викладання таких дисциплін: «Спеціальні історичні дисципліни», «Історія України», «Археологія України», «Історичне краєзнавство», «Історична географія», «Етнографія України», «Основи наукових досліджень», «Історія рідного краю», «Історія української культури», «Історія церкви в Україні», «Історіографія історії України», «Історія та культура України».

На кафедрі функціонують проблемні групи «Актуальні проблеми історіографії та джерелознавства історії України» (керівник – професор В.С. Бугрій), «Національні меншини в Україні у XX столітті» (керівник – доцент В.В. Турков) та науковий гурток «Тризуб» (керівники – доценти В.М. Жмака і С.О. Авхутська). Під мудрим керівництвом доктора педагогічних наук, професора В.С. Бугрія діє наукова школа «Історія науки і освіти в Україні».

Кафедра активно залучає до наукової і творчої роботи студентів. Щорічно кожний провідний фахівець кафедри керує 5–8 студентськими науковими дослідженнями. Студенти брали участь у науково-практичних конференціях «Історична постать Т. Шевченка очима сучасників» та всеукраїнських науково-практичних конференціях «Історико-філософські дослідження молодих учених». Найбільш обдаровані студенти брали участь у міжнародних науково-практичних конференціях «Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації», які проводилися кафедрою історії України.

Кафедра історії України успішно співпрацює з Українським інститутом національної пам'яті, Лабораторією суспільної освіти НАПН України, Харківським національним університетом

Уже понад чверть століття кафедра історії України – міжфакультетська. Її викладачі читають курс «Історія та культура України» для студентів усіх «неісторичних» навчально-наукових інститутів і факультетів СумДПУ імені А.С. Макаренка.

У 2000 році естафету завідування кафедрою історії України від Бориса Корогода прийняла його дружина, кандидат історичних наук, доцент Галина Іванівна Корогод.

Участь в археологічних розкопках — невід’ємна й доволі цікава складова навчального процесу майбутніх фахівців з історії України.

Листопад 2016 року. Під час святкування Дня народження історичного факультету, нині навчально-наукового інституту історії та філософії

імені В.Н. Каразіна, Харківським національним педагогічним університетом імені Г.С. Сковороди, Сумською обласною організацією «Національна спілка краєзнавців України», Обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Глухівським національним педагогічним університетом імені Олександра Довженка, Сумським державним університетом, Лебединським педагогічним училищем імені А.С. Макаренка, Сумською обласною універсальною науковою бібліотекою, Сумським обласним краєзнавчим музеєм, Державним архівом Сумської області, Сумською єпархією УПЦ.

Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Це одна з наймолодших в інституті історії та філософії кафедр, вона була створена 1 вересня 2015 року шляхом об'єднання кафедри всесвітньої історії та кафедри методики викладання суспільних дисциплін, а отже, є правонаступником цих двох кафедр. Відтоді її колектив формувався поступово, модифікуючись і зазнаючи реформування в контексті сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів та вимог і принципів Болонського процесу. Робота кафедри підпорядковується основним тенденціям та новітнім умовам розвитку загальної історичної освіти.

Базова складова кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін – кафедра всесвітньої історії була створена в 1990 році. У різні роки нею керували кандидат історичних наук, доцент Раїса Данилівна Кайда, кандидат історичних наук, доцент Володимир Вікторович Турков, кандидат історичних наук, доцент Петро Миколайович Щербань, кандидат історичних наук, доцент Анатолій Володимирович Гончаренко.

З 2010 року кафедру очолює Олег Володимирович Михайличенко, доктор педагогічних наук, професор, декан історичного факультету (2003–2010), автор понад 120 наукових праць як у галузі педагогічних, так і мистецтвознавчих наук, зокрема шести монографій. Заслуги професора Михайличенка в багаторічній педагогічній і науковій діяльності відзначені Подякою Кабінету Міністрів України, Почесною грамотою МОН України, медаллю МОН України «Антон Макаренко», Почесною грамотою Національної академії педагогічних

Завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін, доктор педагогічних наук, професор Олег Володимирович Михайличенко

«Актуальні питання всесвітньої історії та методики викладання суспільних дисциплін» — тема наукових розвідок професорсько-викладацького складу кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін.

наук України, Почесною грамотою голови Сумської ОДА, Подякою Сумського міського голови.

Викладачі кафедри працюють над науковою кафедральною темою «Актуальні питання всесвітньої історії та методики викладання суспільних дисциплін». За час роботи над науковою темою кафедри викладачі захистили одну докторську, п'ять кандидатських дисертацій, опублікували більш ніж 100 наукових статей у фахових виданнях, два навчальні посібники з грифом МОН України, колективну монографію, заснували видання науково-педагогічного журналу «Теорія та методика навчання суспільних дисциплін», що входить до міжнародної наукометричної бази даних ISSN.

Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін є ініціатором проведення традиційної Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи», Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Краєзнавчі музеї Сумщини – центри збереження і використання історико-культурної спадщини», Всеукраїнської науково-практичної конференції «Музейна педагогіка у професійній підготовці майбутнього вчителя», Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми всесвітньої історії: сучасний дискурс», Міжнародної науково-практичної дистанційної конференції «Міжнародні відносини: історія, теорія, практика».

Один із найавторитетніших і найдосвідченіших викладачів кафедри — відомий дипломат, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу США і Канади МЗС України (1993—1994), радник I класу Посольства України в Сполучених Штатах Америки з політичних питань (2000—2005) Олександр Володимирович Потехін

Один із традиційних заходів, що проводить кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін — Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Краєзнавчі музеї Сумщини — центри збереження і використання історико-культурної спадщини».

Презентація нової, унікальної для Сумщини спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», набір на яку вперше відбувся у 2019 році.

У 2019 році відбувся перший набір на нову, унікальну для регіону спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». СумДПУ імені А.С. Макаренка став третім педагогічним університетом України після Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка в Кропивницькому, де готують професійних дипломатів. До речі, одним із викладачів нової спеціальності став відомий й авторитетний дипломат, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу США і Канади МЗС України (1993–1994), радник I класу Посольства України в Сполучених Штатах Америки з політичних питань (2000–2005) Олександр Володимирович Потехін.

Викладачі кафедри є членами різних громадських об'єднань, беруть активну участь у громадському житті університету і міста. Так, кандидат педагогічних наук, доцент Світлана Іванівна Моцак є членом Всеукраїнської спілки викладачів суспільних дисциплін та громадянської освіти, а кандидат педагогічних наук, доцент Валентина Володимирівна Снагощенко – членом Всеукраїнської асоціації вчителів історії та суспільних дисциплін «Нова доба». Остання, крім того, упродовж кількох років працювала членом робочої групи (під керівництвом В.В. Романова) з написання Книги Пам'яті м. Суми, є членом «Паліцинської академії» – громадської культурно-мистецької організації, що об'єднує науковців, творчих людей.

Кафедра права та методики викладання право- знавства

Створення наймолодшої кафедри в структурі навчально-наукового інституту історії та філософії пов'язане зі стратегічним курсом України на інтеграцію в Європейський Союз та необхідністю підготовки кваліфікованих фахівців у галузі права, здатних використовувати набуті теоретичні та практичні знання в подальшій професійній діяльності.

Свою діяльність кафедра розпочала у вересні 2016 року як кафедра культурології і права, згодом була перейменована на кафедру права та міжнародних відносин, а 1 вересня 2018 року згідно з рішенням вченої ради університету вона отримала нинішню назву.

Очолює кафедру випускниця філологічного факультету СумДПІ імені А.С. Макаренка за спеціальністю «Українська мова та література, російська мова та зарубіжна література», згодом – випускниця юридичного факультету Харківського національного університету внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство», кандидат педагогічних наук, доцент Олена Миколаївна Іваній.

Концепція розвитку кафедри ґрунтується на тому, що система сучасної вищої юридичної освіти – це синтез актуальних знань у

Завідувач кафедри права та методики викладання правознавства, кандидат педагогічних наук, доцент Олена Миколаївна Іваній

Серед викладачів кафедри права та методики викладання правознавства — відомі науковці, доктори юридичних наук, фахівці з багаторічним досвідом практичної роботи в слідчих органах, прокуратурі, судах, національній поліції, адвокатських компаніях.

Студенти спеціальності право — активні учасники багатьох університетських заходів

галузі світоглядних, фундаментальних та прикладних правничих, а також інших близьких за предметом дослідження соціогуманітарних наук. Викладачі кафедри здійснюють активну науково-дослідну роботу, результати якої наведені в численних публікаціях у наукових виданнях, а також у виступах на міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових конференціях.

Кафедра права та методики викладання правознавства – ініціатор проведення традиційної міжнародної науково-практичної конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі».

Кафедра є випусковою за спеціальністю та напрямом підготовки «Право» і наділена відповідним обсягом прав та обов'язків, несе відповідальність за якість підготовки висококваліфікованих працівників, які володіють глибокими теоретичними та прикладними знаннями й здатні використовувати їх у своїй подальшій роботі.

Кафедра успішно співпрацює з Регіональним центром з надання безплатної вторинної правової допомоги в Сумській області, громадською організацією «Координаційна рада молодих юристів», Головним управлінням Національної поліції України в Сумській області, Головним територіальним управлінням юстиції в Сумській області, територіальним управлінням Державної судової адміністрації України в Сумській області, Головним управлінням Державної фіскальної служби в Сумській області, Управлінням державної міграційної служби України в Сумській області, Управлінням державної пенітенціарної служби України в Сумській області, Управлінням «Центр надання адміністративних послуг у м. Суми».

У кафедри склалися партнерські стосунки з ТОВ «Укразіягруп», Сумським обласним центром зайнятості, Службою у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації, Правовим управлінням Сумської міської ради, виконавчим комітетом Сумської міської ради, які є базами для проходження студентами ознайомчих, навчальних та виробничих практик.

Серед викладачів кафедри – відомі науковці, доктори юридичних наук Андрій Миколайович Апаров і Андрій Миколайович Кучук, фахівці з багаторічним досвідом практичної роботи в слідчих органах, прокуратурі, судах, національній поліції, адвокатських компаніях тощо.

Кафедра права та методики викладання правознавства — ініціатор проведення традиційної міжнародної науково-практичної конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі».

Кафедра філософії та соціальних наук

Кафедра філософії та соціальних наук є однією з найстаріших кафедр СумДПУ імені А.С. Макаренка, вона функціонує з травня 1930 року. За час свого існування, залежно від політичної ситуації в країні, ідеологічних підходів панівної партії, потреб і вимог освіти змінювалась її назва та освітні напрями діяльності.

З 1931 по 1941 рік це була кафедра діалектичного матеріалізму та політичної економії, а її першим керівником М.В. Бутко. Вже після визволення Сум від фашистів, коли державний педагогічний інститут відновив свою роботу, в.о. завідувача кафедри основ марксизму-ленінізму був призначений І.І. Маяк. Наприкінці лютого 1944 року кафедру очолив Б.М. Мільштейн, якого на цій посаді у 1948 році змінив С.В. Цикуль.

У 1950 році кафедру очолює І.І. Краснопольський, а з 1951 по 1963 рік – кандидат економічних наук, доцент М.Є. Карпенко. З 1963 по 1975 рік завідувачем кафедри основ марксизму-ленінізму був кандидат філософських наук Василь Дмитрович Скрипник. Його наступником на цій посаді став кандидат історичних наук, доцент Володимир Панасович Максимов, естафету керівництва кафедрою від якого в 1981 році одержав доктор філософських наук, професор Полікарп Петрович Бобровський. Саме в цей період кафедра основ марксизму-ленінізму стала кафедрою суспільно-економічних наук. У 1987–1988 роках завідувачем кафедри була кандидат філософських наук, доцент Віра Макарівна Євтушенко.

На зламі історичних епох – у 1988–1992 роках – керівництво кафедрою, яка в 1991 році стала кафедрою політичної історії та філосо-

Завідувач кафедри філософії
та соціальних наук, кандидат
філософських наук, доцент Ігор
Олександрович Снегірьов

фії, здійснювала кандидат історичних наук, доцент Галина Іванівна Корогод. Зміна керівника – у 1992 році ним став доктор філософських наук, професор Веніамін Олександрович Цикін – супроводжувалася і зміною назви кафедри, з 1993 року це кафедра філософії та соціології.

Зауважимо, що професор Цикін – один із найавторитетніших, найдосвідченіших і найпродуктивніших науковців СумДПУ імені А.С. Макаренка за історію університету. Автор більш ніж 250 наукових праць, академік АНВО України, заслужений працівник освіти України, він очолював кафедру понад 26 років! Веніамін Олександрович нагороджений нагрудним знаком «Петро Могила», Грамотою

Предмет філософських пошуків професорсько-викладацького складу кафедри філософії та соціальних наук – наукові проблеми нелінійного розвитку світу, синергетичне осмислення проблем буття, процеси самоорганізації і взаємодії відкритих складних систем.

На початку 1980-х років кафедра основ марксизму-ленінізму під керівництвом доктора філософських наук, професора Полікарпа Петровича Бобровського стала кафедрою суспільно-економічних наук.

Понад чверть століття кафедру філософії та соціології очолював доктор філософських наук, професор, один із найавторитетніших, найдосвідченіших і найпродуктивніших науковців СумДПУ імені А.С. Макаренка за історію університету, академік АНВО України, заслужений працівник освіти України Веніамін Олександрович Цикін.

Верховної Ради України, знаком «За видатні заслуги перед колективом університету».

Саме в статусі кафедри філософії та соціології цей структурний підрозділ історичного факультету існував до 2015 року, коли він об'єднався з кафедрою соціально-гуманітарних дисциплін, і «народилася» кафедра філософії та соціальних наук. З вересня 2018 року її очолює кандидат філософських наук, доцент Ігор Олександрович Снегірьов.

У центрі філософських роздумів професорсько-викладацького складу кафедри філософії та соціальних наук – дослідження наукових проблем нелінійного розвитку світу, синергетичного осмислення проблем буття, дослідження процесів самоорганізації та взаємодії відкритих складних систем, глобалізації, нанотехнологій, суспільства ризику, суспільства знань та ін. Викладачі активно працюють над розробкою курсів з філософії, соціології, політології, релігієзнавства, філософії освіти, філософії науки, історії зарубіжної культури, етики, естетики тощо.

Кафедра активно співпрацює з Інститутом філософії НАН України, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Вінницьким національним технічним університетом, Одеським національним університетом імені І.І. Мечнікова, Інститутом філософії Національної Академії наук Білорусі.

Старший викладач кафедри, кандидат філософських наук Тетяна Олександрівна Пономаренко є виконавцем науково-дослідного проекту молодих вчених, що виконується на замовлення МОН України, на тему «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0117U003855). А доцент кафедри, кандидат філософських наук Сергій Сергійович Денежніков – виконавець державної науково-дослідної теми «Розробка науково-методичних засад та практичного інструментарію оцінювання комерційних (ринкових) перспектив товарних інновацій» (номер державної реєстрації 0119U100179).

Разом з провідними закладами вищої освіти України кафедра систематично організовує та проводить всеукраїнські та міжнародні науково-практичні конференції, щороку видає науковий журнал «Філософія науки: традиції та інновації», при кафедрі працює філософський гурток, у якому займаються близько 30 студентів, а кращі з них неодноразово ставали переможцями і призерами всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт з філософії.

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Директор навчально-
наукового інституту
фізичної культури, кандидат
педагогічних наук, професор
Михайло Олегович Лянной

Навчально-спортивний комплекс
навчально-наукового інституту
фізичної культури СумДПУ імені
А.С. Макаренка

Заступник директора з
навчально-методичної роботи,
почесний доцент Володимир
Леонідович Жуков

Хронічна нестача в регіоні дипломованих фахівців з фізичної культури і спорту як у закладах вищої освіти, так і в технікумах, загальноосвітніх школах, колективах фізичної культури промислових підприємств, дитячих спортивних школах змусила керівництво області наприкінці 1979 року ініціювати створення в Сумському державному педагогічному інституті імені А.С. Макаренка факультету фізичного виховання.

Новий факультет почав свою роботу в олімпійському 1980 році. Його перші викладачі – Григорій Михайлович Пітер, Володимир Іванович Гончаренко, Надія Миколаївна Гончаренко, Василь Леонтійович Прокопов, Володимир Вікторович Затилкін, Тетяна Олександрівна Лоза, Людмила Івановна Прокопова, Ігор Борисович Верблюдов. Згодом до них приєдналися Анатолій Максимович Ратов, Євген Олексійович Ілляшенко, Валерій Андрійович Косяк, Анатолій Іванович Кудренко, Світлана Валентинівна Одинцова, Володимир Миколайович Самбур. Більшість «першопроходців» факультету фізичного виховання й до цього часу успішно працює в Інституті фізкультури, маючи високі вчені ступені і наукові звання.

Першим в.о. декана факультету фізичного виховання був Григорій Михайлович Пітер. Згодом він передав справи Миколі Михайловичу Кобозеву. Третій «Михайлович» – Олександр Бурла суміщав

Заступник директора з виховної роботи, кандидат психологічних наук, доцент
Анна Леонідівна Заїкіна

Заступник директора зі спортивної роботи та профорієнтації, кандидат педагогічних наук, доцент
Андрій Васильович Леоненко

Заступник директора з наукової роботи та інформатизації, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Яна Миколаївна Копітіна

керівництво факультетом і кафедрою теорії та методики фізичного виховання, першої кафедри новоствореного факультету. Коли ж у березні 1982 року Анатолій Іванович Кудренко захистив кандидатську дисертацію, то керівництво педагогічного інституту саме йому запропонувало посаду декана. Таким чином, навесні 1982 року Анатолій Іванович очолив факультет фізичного виховання та став його першим повноправним деканом.

Того самого року почалося будівництво спортивного комплексу, яке тривало чотири роки – повний олімпійський цикл. Виконувала

Сучасний вигляд спорткомплексу навчально-наукового інституту фізичної культури.

1 вересня 2019 року. Посвята новоспечених студентів в першокурсники навчально-наукового інституту фізичної культури

Червень 2019 року. Магістрант навчально-наукового інституту фізичної культури, гравець національної збірної з футболу, дворазовий чемпіон Англії, володар Кубка Англії, Кубка англійської ліги, Суперкубка Англії у складі «Манчестер Сіті» Олександр Зінченко з директором інституту Михайлом Олеговичем Лянным і його племінником і тезкою

Футбольна команда «СКІФ-СумДПУ» в 2018–2019 навчальному році взяла участь у 11 турнірах різних рівнів, посівши почесне 4 місце в чемпіонаті України серед ЗВО і ставши чемпіоном обласної універсиади.

роботи компанія «Сумпромбуд» під керівництвом заслуженого будівельника України, почесного громадянина обласного центру Рубена Ашотовича Сумбатова, певну частину будівельних робіт взяли на себе студенти під керівництвом викладачів факультету Анатолія Максимовича Ратова і Володимира Вікторовича Затилкіна, які мали певний досвід будівельної і господарської практики.

Естафету керівництва факультетом від Анатолія Кудренка в 1994 році прийняв Олександр Володимирович Бріжатий, за ініціативи якого факультет фізичного виховання став факультетом фізичної культури. Це була не просто зміна назви – відбулися значні зміни навчальних планів, які певною мірою розширили спектр дисциплін і підвищили рівень фахової підготовки студентів, кількість яких помітно збільшилася.

Третім деканом факультету у 2001 році став Олександр Анатолійович Томенко, а у 2006 році факультет очолив Юрій Олегович Лянной, ставши за кілька місяців першим директором інституту фізичної культури, створеного на базі факультету фізичної культури. Після обрання Юрія Олеговича ректором СумДПУ імені А.С. Макаренка другим директором цього структурного підрозділу університету на початку 2016 року став його старший (на якихось чверть години) брат, кандидат педагогічних наук, доцент (нині – професор) Михайло Олегович Лянной.

На сьогодні навчально-науковий інститут фізичної культури – один із кращих в Україні науково-методичних центрів підготовки висококваліфікованих фахівців з фізичного виховання, фізичної культури і спорту, фізичної терапії і ерготерапії, громадського здоров'я, логопедії, туризму і готельно-ресторанного сервісу. Кілька генерацій його випускників, серед яких багато заслужених вчителів, тренерів і заслужених працівників фізичної культури і спорту України, кавалерів високих державних нагород, успішно працюють в

Директор спортивного клубу «Прометей» Валерій Олександрович Кисельов

Вересень 2019 року. Зустріч керівництва університету, дирекції та студентів навчально-наукового інституту фізичної культури з дворазовим чемпіоном і срібним призером олімпійських ігор, семиразовим чемпіоном світу, заслуженим майстром спорту СРСР веслувальником Олександром Максимовичем Шапаренком і автором книги про нього Олександром Васильовичем Вертілем

освітніх, навчально-спортивних, лікувально-профілактичних, оздоровчо-рекреаційних, спеціально-педагогічних, туристичних закладах, а також у системі Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України.

Серед студентів і випускників інституту багато спортивних зірок світового рівня, які своїми успіхами на престижних спортивних змаганнях – олімпійських іграх, чемпіонатах і розіграшах Кубків світу і Європи, всесвітніх універсіадах, Дефлімпійських іграх – прославили не лише свою alma mater, а й Сумщину і Україну: біатлоністи Валентина і Вікторія Семеренко, Олександр Біланенко, Юлія Журавок, Тетяна Рудь; футболісти Олег Гусев («Динамо», Київ) і Олександр Зінченко («Манчестер Сіті»); легкоатлети Тетяна Головченко, Валерій Васильєв, Інна Кашина; пляжні волейболісти Олександр Дяченко, Олексій Кулинич, Валерій Самодай і Анна Затилкіна; борці і борчині вільного стилю Катерина Бурмістрова, Світлана Саєнко, Юрій і Михайло Голуби; кілька поколінь хокеїсток, що в різні роки грали за «Буревісник», «Сокор», «Демпург», «Сумчанку»; лучники Владлена Колесникова, Ілона Бабич, Анастасія Павлова, Лідія Січеникова, Іван Кожокар; кікбоксери Ігор Шевель, Микола Коренєв і В'ячеслав Тимофєєв; панкратіоністи Сергій Гузев, Олександр Висоцький, Кирило Горобець, Дмитро Баранов.

Перелік атлетів світового класу, яким путівку у великий спорт дав навчально-науковий інститут фізичної культури СМДПУ імені А.С. Макаренка, можна продовжувати і продовжувати, будучи впевненим у тому, що з часом кількість наших спортивних «зірок» світового рівня лише збільшуватиметься...

Кафедра теорії та методики фізичної культури

Як і створений у 1980 році однойменний факультет, його перша і базова кафедра, що з'явилася роком пізніше, мала назву «кафедра теорії та методики фізичного виховання». Тривалий час вона лишалася єдиною в організаційно-управлінській структурі новоствореного факультету. До 1984 року першим її керівником був кандидат педагогічних наук, доцент Олександр Михайлович Бурла.

Діяльність кафедри на той час була багатоаспектною та мала забезпечувати навчально-виховний процес за двома напрямками – фізичне виховання студентів усіх факультетів СумДПІ імені А.С. Макаренка та професійно-педагогічна підготовка студентів факультету фізичного виховання. Крім того, колективу викладачів кафедри необхідно було вирішувати завдання фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. Викладання теоретичних і практичних дисциплін, які були передбачені навчальним планом факультету фізичного виховання, було новою, невідомою для викладачів справою.

Завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений тренер України з панкратіону Олександр Анатолійович Томенко

Серед викладачів кафедри теорії та методики фізичної культури багато фахівців, відзначених високими почесними званнями за вищу професійну майстерність.

Заняття зі студентами за змістом мали більш навчально-тренувальний, ніж навчальний характер.

Наступний «олімпійський цикл» – з 1984 по 1988 рік – кафедру теорії та методики фізичного виховання очолювала кандидат біологічних наук, доцент (згодом – професор) Валентина Іванівна Курилова.

Ректор СумДПУ імені А.С.Макаренка Юрій Олегович Лянной вручає нагороду «За видатні заслуги перед колективом університету» першому керівнику, згодом – професору кафедри теорії та методики фізичної культури, кандидату педагогічних наук Олександр Михайловичу Бурлі.

Зміна керівника в цілому позитивно позначилася на навчально-виховному процесі. Валентина Іванівна приділяла велику увагу покращенню матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу. З ініціативи Валентини Іванівни Курилової була створена потужна навчально-методична документація кафедри, яка дозволила на високому рівні проводити теоретичні і практичні заняття. Саме вона в 1988 році ініціювала створення на факультеті фізичного виховання кафедри біологічних основ фізичної культури, яка об'єднала фахівців саме цієї галузі.

З 1988 по 1994 рік кафедру знову очолює Олександр Михайлович Бурла. Удосконаленню навчальної і спортивної роботи в цей період сприяло введення в експлуатацію навчально-спортивного комплексу, куратором будівництва якого був викладач кафедри, голова спортивного клубу педінституту, нині доцент кафедри теорії та методики спорту, заслужений тренер України з пляжного волейболу Володимир Вікторович Затилкін.

У 1994 році кафедру було перейменовано на кафедру теорії та методики фізичної культури. З цього року і до 2013 р. кафедру очолювала кандидат педагогічних наук, доцент (згодом – професор, заслужений працівник фізичної культури та спорту України), майстер спорту зі спортивної гімнастики Тетяна Лоза. Звичайно, за час керівництва кафедрою Тетяною Олександрівною відбулася ротація кадрів, що сприяло підвищенню темпів розвитку всіх стратегічних напрямів діяльності колективу. Різко активізувалася навчальна, науково-дослідна, спортивна та громадська діяльність. Важливою умовою досягнення якісної підготовки конкурентоспроможного фахівця було формування професійних навичок у поєднанні з самостійною роботою та практичною діяльністю. Саме на таких засадах була розроблена педагогічна практика, яка сьогодні охоплює всі види діяльності вчителя фізичної культури.

Багаторічний завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури, заслужений працівник фізичної культури і спорту України, професор Тетяна Олександрівна Лоза

4 квітня 2019 року. Викладачі, студенти та випускники навчально-наукового інституту фізичної культури – переможці щорічного рейтингу «Спортивна особистість Сумщини» з директором інституту, професором Михайлом Олеговичем Лянным

Боротьба за вступ на спеціальності навчально-наукового інституту фізичної культури між абітурієнтами-2020

З 2013 року й до цього часу кафедрою завідує доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений тренер України з панкратіону Олександр Анатолійович Томенко.

Викладачами кафедри здійснюється значна робота у сфері наукових та експериментальних досліджень. Інтенсифікується навчально-методична й науково-дослідна діяльність викладачів і студентів. Сьогодні кафедра ТМФК – один із провідних і авторитетних педагогічних колективів університету. Історія кафедри – це історія одного з системотвірних елементів структури навчально-наукового інституту фізичної культури з підготовки висококваліфікованих спеціалістів у сфері фізичної культури і спорту.

Плавальний басейн навчально-спортивного комплексу інституту фізичної культури

Кафедра теорії та методики спорту

Помітні досягнення сумських спортсменів на престижних міжнародних змаганнях у перші роки після здобуття Україною незалежності, бурхливий розвиток нових видів спорту (панкратіон, футзал, волейбол пляжний, карате, спортивні бальні танці, кікбоксинг, вільна боротьба тощо) створили передумови для відкриття спеціальності, яка б дала можливість спортсменам цих видів спорту паралельно з тренувальним процесом та успішними виступами на змаганнях найвищого рівня здобувати сучасні знання щодо організації тренувального процесу, теоретико-методичних основ обраного виду спорту.

На той час такою новою спеціальністю, визначеною Міністерством освіти і науки України, була спеціальність «Олімпійський і професійний спорт», тому адміністрацією Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка було запропоновано у 1999 році створити кафедру олімпійського і професійного спорту, яка б готувала тренерів з видів спорту за цим профілем.

На той час на кафедрі теорії та методики фізичної культури факультету фізичної культури вже працювала група викладачів, які мали досвід підготовки висококваліфікованих спортсменів, тож новий структурний підрозділ було вирішено створити шляхом поділу кафедри теорії та методики фізичної культури. Очолив кафедру

Завідувач кафедри теорії та методики спорту, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений тренер України з хокею на траві, заслужений працівник фізичної культури і спорту України
Володимир Іванович Гончаренко

Серед викладачів кафедри теорії та методики спорту багато не лише іменитих науковців, а й практичних тренерів спортивних «зірок» світового рівня.

Олімпійські чемпіонки Сочі в естафеті біатлоністок, заслужені майстри спорту, випускниці університету Валентина і Вікторія Семеренко

олімпійського і професійного спорту доцент, заслужений тренер України з хокею на траві (згодом – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України) Володимир Іванович Гончаренко.

Кафедрою була розроблена концепція та перспективні напрями розвитку спеціальності «Олімпійський і професійний спорт», яка визначала мету і професійне призначення фахівця цієї галузі знань, а також була сформульована мета підготовки фахівців у галузі спорту, яка базується на знаннях фундаментальних та спеціальних дисциплін, дисциплін гуманітарного й соціально-економічного циклів, а також на оволодінні професійними навичками та вміннями під час навчання й проходження педагогічної і тренерської практики.

Кафедрою теорії та методики спорту були розроблені спеціальні програми, які дали можливість з'ясувати й порівнювати ефективні способи тренувального та психолого-педагогічного впливу, відповідної навчально-тренувальної роботи, оволодіння сучасною «педагогічною та тренерською технікою»; встановлювати педагогічно доцільні взаємостосунки з тренерами, спортсменами та їхніми батьками; ефективно здійснювати виховну та спортивно-масову роботу. Усе це стало важливою умовою для досягнення якісного рівня підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту, формування їхніх професійних умінь і навичок у поєднанні навчання з самостійною роботою та практичною підготовкою.

За 20 років існування кафедри теорії та методики спорту (таку назву вона має з 2013 року) більшість її викладачів долучалися до підготовки великої кількості спортсменів з різних видів спорту, які

Голова трудового колективу,
Заслужений працівник фізичної
культури і спорту, Заслужений
тренер України, доцент
Микола Борисович Чхайло

Члени збірної команди університету з хокею на траві з тренером майстром спорту СРСР Ольгою Миколаївною Гончаренко

Гравець національної збірної з футболу, дворазовий чемпіон Англії, володар Кубка Англії, Кубка англійської ліги, Суперкубка Англії у складі «Манчестер Сіті» Олександр Зінченко

під час навчання та після закінчення університету здобували спортивну славу навчальному закладу, області, Україні, ставали чемпіонами і призерами олімпійських ігор, чемпіонатів світу, Європи, розіграшів Кубків світу і Європи як з олімпійських, так і з неолімпійських видів спорту.

З листопада 2016 року. Організатори і учасники Всеукраїнського заходу у рамках проекту «OlympicLab», який відділення НОК України в Сумській області на чолі зі срібною призеркою зимової олімпіади в Нагано Оленою Петровою провело в університеті за підтримки міжнародного олімпійського комітету.

Кафедра медико- біологічних основ фізичної культури

Кафедра медико-біологічних основ фізичної культури була створена 1 вересня 2014 року шляхом об'єднання двох потужних кафедр навчально-наукового інституту фізичної культури – кафедри спортивної медицини та валеології і кафедри біологічних основ фізичної культури, кожна з яких має власну багаторічну історію.

Історія першої розпочалася в 1968 році, коли в Сумському педагогічному інституті імені А.С. Макаренка було відкрито курс цивільної оборони з підготовки медичних сестер запасу. На той період на новоствореній профільній кафедрі працювало близько 20 викладачів, переважно (за сумісництвом) фахівців із закладів охорони здоров'я міста, а очолила її кандидат медичних наук Надія Михайлівна Барзілович.

З 1970 року кафедру очолив кандидат медичних наук, доцент Микола Полікарпович Мішенда. На той час її штат збільшився до 25 викладачів, переважно з погодинною оплатою, серед яких були кандидати медичних наук Надія Михайлівна Барзілович, Олександр Федорович Дегтярьов, Микола Маркович Васюк.

Саме останнього з них у 1976 році було обрано завідувачем кафедри цивільної оборони. Значно збільшилася кількість викладачів, серед яких були кандидати медичних наук, доценти Микола Полікарпович Мішенда, Борис Тимофійович Крутько, Фаїна Григорівна

Завідувач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури, доктор медичних наук, професор Ірина Олександрівна Калиниченко

Кафедра медико-біологічних основ фізичної культури забезпечує підготовку студентів різних інститутів та факультетів Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка шляхом викладання предметів медико-біологічного блоку.

Іспит в одного з найавторитетніших викладачів кафедри, кандидата медичних наук, доцента Миколи Марковича Васюка завжди був відповідальним і нелегким випробуванням.

Коленко, Олександр Михайлович Бабічев, старший викладач Микола Мусійович Твердохліб, викладачі Тетяна Володимирівна Кохановська, Тамара Миколаївна Гец, Ніна Іванівна Ракша, Ірина Леонідівна Полюдова, Олена Миколаївна Журко, Олександр Федорович Дегтярьов, а також близько 35 викладачів-сумісників.

З 1995 року кафедра змінює назву – кафедра медико-педагогічної підготовки та безпекожиттєдіяльності, і очолив її Борис Тимофійович Крутько. А у 2003 році у зв'язку з реорганізацією в СумДПУ кафедру приєднано до факультету фізичної культури зі зміною назви і зміною керівника. Кафедру очолила кандидат медичних наук, доцент Ірина Олександрівна Калиниченко. У зв'язку зі створенням у 2006 році Інституту фізичної культури були внесені зміни до організації навчального процесу на кафедрі, що обумовило і зміну її назви – кафедра спортивної медицини та валеології.

На початковому етапі існування факультету фізичного виховання анатомо-фізіологічні дисципліни викладалися без урахування специфіки фізичної культури і спорту. А тому в 1988 році з ініціативи кандидата біологічних наук, професора Валентини Іванівни Курилової на факультеті фізичного виховання була створена кафедра біологічних основ фізичної культури, яка об'єднала фахівців саме цієї галузі.

Серед перших викладачів кафедри біологічних основ фізичної культури були доктор наук, професор Іван Іванович Яновський, доцент Ольга Олександрівна Єжова, викладачі Григорій Іванович

Старший викладач кафедри цивільної оборони Микола Мусійович Твердохліб зі студентками на заняттях з підготовки медичних сестер запасу

У 2019 році на кафедрі ліцензовано нову спеціальність «Громадське здоров'я».

Гончарук, Володимир Олександрович Кукса, Олександр Володимирович Бріжаний, Лідія Миколаївна Іваненко, Анатолій Іванович Кравченко, Інна Сергіївна Зігунова, аспіранти Василь Миколайович Зігунов і Юрій Олегович Лянной.

Валентина Іванівна Курилова очолювала кафедру до 1995 року і у зв'язку з переїздом до Одеси (Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського) передала керівництво нею кандидату біологічних наук, доценту Ользі Олександрівні Єжовій.

У 1998 році на кафедрі БОФК відкрито нову спеціальність – фізична реабілітація, а вже наступного року вона відокремилася і стала самостійною кафедрою факультету фізичної культури.

3 вересня 2007 року у зв'язку зі вступом Ольги Олександрівни Єжової до докторантури кафедру очолив кандидат педагогічних наук, доцент (згодом – професор) Анатолій Іванович Кравченко. 31 вересня 2009 року кафедра БОФК змінила назву на кафедру логопедії та біологічних основ фізичної культури, а в червні 2011 року було створено окрему випускову кафедру логопедії.

3 вересня 2014 року в результаті об'єднання кафедри спортивної медицини та валеології і кафедри біологічних основ фізичної культури утворилася кафедра медико-біологічних основ фізичної культури, яка забезпечує підготовку студентів різних інститутів та факультетів і різних спеціальностей Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка шляхом викладання предметів медико-біологічного блоку. Очолює кафедру медико-біологічних основ фізичної культури доктор медичних наук, професор Ірина Олександрівна Калиниченко.

У 2019 році на кафедрі ліцензовано нову спеціальність «Громадське здоров'я».

Кафедра здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії

Одна з найпотужніших щодо наукового потенціалу кафедр навчально-наукового інституту фізичної культури. Заснована в 1999 році на базі кафедри біологічних основ фізичної культури. Першими викладачами кафедри, яка на той час мала назву кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації, стала частина викладачів кафедри БОФК та кілька провідних фахівців лікувально-профілактичних закладів обласного центру – Юрій Олегович Лянной, Олександр Анатолійович Томенко, Володимир Олександрович Кукса, Лідія Михайлівна Мазанова, Людмила Никодимівна Приступа, Юрій Миколайович Корж, Володимир Іванович Котелевський, Оксана Олександрівна Погорельцева, Олена Миколаївна Шовкопляс.

Першим керівником кафедри був призначений кандидат педагогічних наук (нині – доктор педагогічних наук, професор, з листопада 2015 року – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка) Юрій Олегович Лянной, який очолював своє «дітище» до 1 вересня 2015 року, передавши керівництво кафедрою кандидату наук з фізичного виховання і спорту, доценту Олександру Миколайовичу Звіряці.

Завідувач кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Олександр Миколайович Звіряка

Професорсько-викладацький склад кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії, викладачі якої є членами Української асоціації фізичних терапевтів, яка з 2011 року входить до складу Світової конфедерації фізичної терапії.

Березень 2019 року. Клінічна практика за профілем професії майбутніх фізичних терапевтів у навчально-реабілітаційному центрі навчально-наукового інституту фізичної культури. Завідувач центром Галина Юріївна Лянна (третя ліворуч)

Кафедра здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії традиційно проводить всеукраїнські чемпіонати з класичного і SPA-масажу.

У лютому 2003 року за сприяння кафедри на базі приватної клініки «Вертебролог» уперше в Україні створено Сумський обласний центр медичної та фізичної реабілітації. Цього самого року на кафедрі відкрито клінічну секцію ортопедії, травматології і неврології, яка розташована на базі новоствореного центру. Очолив її заслужений лікар України Віктор Васильович Купина. У 2006 році на базі кафедри було відкрито секцію логопедії, яку очолив кандидат педагогічних наук, доцент Анатолій Іванович Кравченко і яка з часом стала самостійною кафедрою інституту фізичної культури.

Перший випуск 120 спеціалістів в галузі фізичної реабілітації відбувся в червні 2003 року. За 20 років диплом фізичного реабілітолога (фізичного терапевта та ерготерапевта) отримали більш ніж 1400 випускників, з них 400 магістрів. На сьогодні серед випускників спеціальності «Фізична реабілітація» 14 кандидатів наук і чотири навчається в аспірантурі або готується до захисту.

19 червня 2003 року кафедрою ЗЛФР спільно з обласним управлінням охорони здоров'я вперше в Україні започатковано й проведено I Сумську обласну науково-практичну конференцію «Сучасні проблеми медичної та фізичної реабілітації». З 2005 року вона має статус всеукраїнської.

У лютому 2006 року студенти-магістранти кафедри з ініціати-ви завідувача реабілітаційного відділення ДП «Олімпійський навчальний центр» у Кончі-Заспі під Києвом Сергія Капралова були запрошені для проходження практики до головної спортивної бази України.

Кафедра здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії плідно співпрацює з різними освітніми, лікувально-профілактичними, соціально-реабілітаційними закладами й установами. Багато високопрофесійних фахівців – випускників кафедри різних років успіш-

Секретар вченої ради, кандидат педагогічних наук, доцент Віталіна Анатоліївна Литвиненко

30 червня 2017 р. Юрій Олегович Лянной першим серед викладачів кафедри успішно захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора педагогічних наук у спеціалізованій вченій раді Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

но працюють у кращих лікарнях, реабілітаційних установах, елітних клініках і салонах, санаторіях, спеціалізованих навчальних закладах м. Суми, Сумської області, України і за кордоном, а також у збірних командах України з олімпійських і неолімпійських видів спорту.

4 листопада 2015 року кафедра відсвяткувала своє 15-річчя. До цієї дати створені відеофільм про здобутки кафедри за період її існування і нова емблема кафедри (розробники – професор Ю.О. Лянной, доценти О.М. Звіряка, Ю.М. Корж та студентка Д.І. Городова).

На сьогодні на кафедрі успішно здійснюють навчальну, наукову, організаційно-методичну і просвітницьку діяльність 3 доктори наук, професори (Ю.О. Лянной, О.І. Міхеєнко, Л.П. Сущенко), 11 кандидатів наук, доцентів та старших викладачів (Ю.Б. Арешіна, Т.В. Бугаєнко, О.М. Звіряка, В.І. Котелевський, Ю.М. Корж, З.О. Корж, Н.М. Кукса, Я.М. Копитіна, В.А. Литвиненко, О.В. Лянна, О.О. Безпалова) та 4 викладачі (Н.Б. Авраменко, Л.В. Демченко, Ю.М. Карпенко, А.М. Руденко). Майже всі викладачі кафедри є членами Української асоціації фізичних терапевтів, яка з 2011 року входить до складу Світової конфедерації фізичної терапії. Кожний рік 8 вересня фахівці обраної спеціальності святкують своє професійне свято – Міжнародний день фізичної реабілітації (фізичної терапії).

У жовтні 2019 року кафедра, яка з 2018 року має назву кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії, святкувала 20-річний ювілей, підготувавши книгу про історію, здобутки та перспективи розвитку.

Травень 2019 року. Члени журі та призери всеукраїнської студентської олімпіади з фізичної терапії та ерготерапії, яка традиційно проводиться в СумДПУ імені А.С. Макаренка

Члени екзаменаційної комісії кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії після роботи

Кафедра логопедії

Підготовку майбутніх логопедів навчально-науковий інститут фізичної культури здійснює з 1 вересня 2006 року, коли при кафедрі фізичної реабілітації було створено секцію логопедії. Наступного року її було приєднано до кафедри біологічних основ фізичної культури, у вересні 2009 року вона стала кафедрою логопедії та біологічних основ фізичної культури, а двома роками пізніше вже окрема кафедра логопедії здобула статус випускової.

Один з ініціаторів створення кафедри і її незмінний керівник на всіх стадіях зміни статусу – кандидат педагогічних наук, професор Анатолій Іванович Кравченко. Його першим науковим наставником був професор Іван Іванович Яновський, а формування фахівця-логопеда здійснювалося під керівництвом одного з визнаних авторитетів вітчизняної корекційної педагогіки, доктора педагогічних наук, професора Марії Купріянівни Шеремет.

Викладачі кафедри логопедії беруть активну участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних і міських науково-практичних конференціях, семінарах і симпозіумах біологічного, педагогічного, психологічного та корекційного напрямів. До наукової роботи залучається найбільш обдарована студентська молодь, а результати досліджень студентів-науковців знаходять своє відображення в курсових і дипломних роботах, у наукових публікаціях і виступах. Спільно зі студентами викладачі кафедри опублікували понад 180 наукових статей.

Завідувач кафедри логопедії,
кандидат педагогічних наук,
професор Анатолій Іванович
Кравченко

Серед викладачів кафедри логопедії навчально-наукового інституту фізичної культури – кращі на Сумщині фахівці корекційної педагогіки.

Процес підготовки майбутніх логопедів забезпечується наявністю сучасної спеціалізованої навчальної, корекційно-реабілітаційної та фізкультурно-оздоровчої бази.

Голова науково-методичної ради, кандидат педагогічних наук, доцент Мороз Людмила Василівна.

У 2009 році кафедра ініціювала проведення на базі СумДПУ імені А.С. Макаренка I міського науково-практичного семінару «Сучасні проблеми логопедії та реабілітації» для науковців, аспірантів, студентів і фахівців-практиків корекційно-оздоровчої та логопедичної галузі. Згодом цей науковий захід набув статусу першої обласної науково-практичної конференції, наразі щорічно відбувається у форматі Всеукраїнської заочної конференції з міжнародною участю.

Кафедра плідно співпрацює з провідними закладами вищої освіти України, а також постійно шукає шляхи міжнародного співробітництва. Викладачі підтримують тісні зв'язки із загальноосвітніми та спеціальними закладами освіти, що забезпечує можливість підвищувати кваліфікацію майбутніх фахівців у галузі корекційної освіти, обмінюватися науково-методичним і практичним досвідом та розширювати науково-методичну базу кафедри.

Для забезпечення навчального процесу використовується спеціалізована навчальна, корекційно-реабілітаційна та фізкультурно-оздоровча база, яка охоплює науково-практичний центр кафедри логопедії, спеціалізовані аудиторії тощо.

Важливим напрямом виховної роботи є формування гуманістично орієнтованої особистості, морально готової до суспільно корисної діяльності. Практичним відображенням цього аспекту виховної роботи є активна участь студентів – майбутніх логопедів у заходах до Всесвітнього дня солідарності з ВІЛ-позитивними людьми, у благодійних акціях до Всесвітнього дня інвалідів, Всесвітнього дня захисту родини, Дня матері, Всесвітнього дня захисту дитини.

Отже, за 13 років підготовки педагогів-логопедів у Сумській області СумДПУ імені А.С. Макаренка має суттєві наукові, методичні, навчально-виховні та матеріально-технічні здобутки, покликані забезпечувати підготовку кваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного виконувати свою професійну діяльність відповідно до суспільних запитів, що постійно змінюються та зростають.

Січень 2019 року. Випускники освітнього рівня магістр спеціальності корекційна освіта (логопедія) з викладачами випускової кафедри

Кафедра туризму та готельно- ресторанного сервісу

Підготовка фахівців туристичної галузі розпочалася у 2007 році на кафедрі теорії та методики фізичної культури, яку на той час очолювала Тетяна Олександрівна Лоза, а згодом цей напрям здобув своє організаційно-структурне оформлення – була створена кафедра туризму, спортивно-гуманітарних дисциплін та економіки, яку очолив доктор філософських наук, професор Валерій Андрійович Косяк.

На цей час кафедру туризму та готельно-ресторанного сервісу (таку назву вона має з 1 листопада 2017 року після кількох корекційних змін) очолює кандидат педагогічних наук, доцент, голова комісії з підготовки та атестації кадрів Федерації спортивного туризму Сумської області Інна Сергіївна Зігунова.

Розвиток туризму у світі диктує попит на розширення спектру підготовки спеціалістів туристської галузі згідно з потребами суспільства. Упродовж років зусилля кафедри спрямовані на пошук можливостей для впровадження нових спеціалізацій зі спеціальності «Туризм», зміцнення матеріально-технічної бази, вдосконалення навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу студентів та примноження наукових здобутків.

Багатогранність індустрії туризму визначає спектр навчальних дисциплін та студентських практик, що пропонуються майбутнім фахівцям з туризму та гостинності для опанування обраної професії.

Завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанного сервісу, кандидат педагогічних наук, доцент Інна Сергіївна Зігунова

Під час практик майбутні фахівці підвищують професійну майстерність, працюючи в туристських підприємствах (турагенціях, туроператорських фірмах, готелях, ресторанах, базах відпочинку), набуваючи практичний досвід з туристського обслуговування, здійснення екскурсійної та анімаційної діяльності, а також у сфері туристського супроводу на маршрутах активного туризму (пішогодного, гірського, велосипедного, водного, лижного). Останніми роками кафедра організує студентські практики за кордоном (Польща, Болгарія, Туреччина).

У науковій діяльності кафедра тісно співпрацює з кафедрою географії і туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедрою туризму і готельно-ресторанної справи Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ), кафедрами туризму, теорії і методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету, кафедрою менеджменту, економіки, права і туризму Львівської національної академії Національного авіаційного університету (м. Кропивницький).

У 2012 році кафедра започаткувала проведення науково-практичної конференції «Стан та перспективи сучасного туризму», активними учасниками якої є викладачі та студенти, науковці з інших закладів вищої освіти України, Білорусі, Казахстану, фахівці-практики різних сфер туристської індустрії. Кафедра бере активну участь в організації та проведенні різноманітних науково-практичних заходів: семінарів, засідань «круглих столів», форумів, майстер-класів,

Фахівці кафедри туризму та готельно-ресторанного сервісу вже більш ніж 10 років системно працюють над пошуком можливостей для впровадження нових спеціалізацій на спеціальності «Туризм», зміцнення матеріально-технічної бази, вдосконалення навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу та примноження своїх наукових здобутків.

Сумський міський голова Олександр Лисенко у виставковому центрі «Іллінський» знайомиться зі стендом кафедри на виставці «Сумщина туристична-2018», організаторами якої в червні 2018 року стали обласна державна адміністрація, обласна рада та Сумська торгово-промислова палата.

Тренування туристів-спортсменів на скеледромі в туристсько-спортивному клубі імені Петра Вернидуба НН ІФК.

Заступник директора з інфраструктури, кандидат педагогічних наук, доцент Василь Миколайович Зігунов

присвячених розвитку індустрії туризму та гостинності в Сумській області.

Щороку студенти спеціальності «Туризм» беруть активну участь у конкурсах наукових студентських робіт, студентських олімпіадах, наукових квестах, вікторинах з туризму тощо. Гордістю кафедри став студент магістратури Вадим Яцина, який у 2017 році здобув перемогу у всеукраїнській студентській олімпіаді з туризму в номінації «Практична підготовка» (науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І.С. Зігунова).

Кафедра туризму та готельно-ресторанного сервісу бере активну участь в організації туристичних виставок та ярмарків на теренах Сумщини, а також залучає до цієї діяльності студентів – майбутніх фахівців з туризму.

Під час різноманітних туристичних заходів студенти спеціальності «Туризм» зміцнюють знання, набуті упродовж навчання в університеті, удосконалюючи професійні компетенції. У період «третього трудового семестру», працюючи в туристських фірмах, готелях, ресторанах, базах відпочинку, санаторіях, туристсько-рекреаційних комплексах, студенти одержують практичну підготовку у сфері туризму та гостинності.

Під керівництвом викладачів кафедри студенти підвищують рівень туристсько-спортивної майстерності, здійснюючи щорічні рекреаційні та спортивні походи (пішохідні, гірські, лижні, водні, велосипедні, комбіновані), гірські сходження різної категорії складності в горах України та за її межами, виконуючи спортивні розряди та одержуючи інструкторські звання і категорії.

Студенти спеціальності туризм навчально-наукового інституту фізичної культури

Кафедра спортивних дисциплін і фізичного виховання

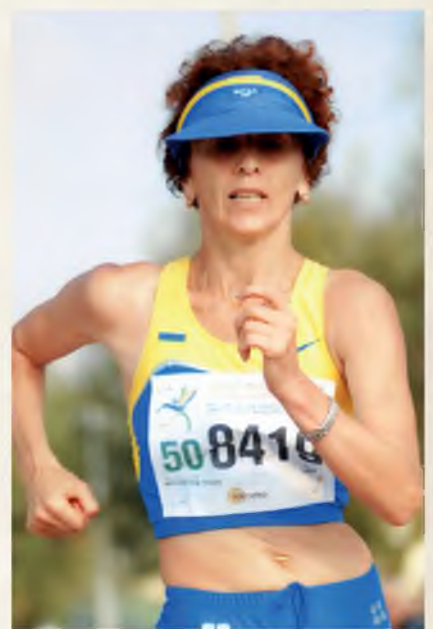
Наймолодша з кафедр навчально-наукового Інституту фізичної культури розпочала свою історію у вересні 2013 року, її створення стало підсумком пошуку оптимального варіанту організації навчального процесу в педагогічному університеті. Новоутворений підрозділ був сформований з метою викладання фізичного виховання на інших факультетах і інститутах педагогічного університету.

За великим рахунком кафедра СДФВ стала правонаступницею загальноінститутської кафедри фізичного виховання, заснованої ще в 1961 році в структурі тодішнього педагогічного інституту, а до інституту фізичної культури приєднаної у 2006 році. Завідували кафедрою в різні роки Алій Петрович Музиченко, Віктор Павлович Григор'єв, Владислав Петрович Рудько, Валентин Петрович Кривцун, кандидат педагогічних наук Микола Михайлович Кобозев і кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Олександр Володимирович Міщенко.

Нині кафедру спортивних дисциплін і фізичного виховання очолює кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, заслужений тренер України з вільної боротьби, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Сергій Анатолійович Лазоренко. Серед його вихованців – заслужений майстер спорту, чемпіонка світу і неодноразова чемпіонка Європи з вільної боротьби Катерина Бурмістрова, заслужений майстер спорту з панкратіону Дмитро Неткачов. Сергій Анатолійович нагороджений Подякою Міністерства

Завідувач кафедри спортивних дисциплін і фізичного виховання, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, заслужений тренер України з вільної боротьби, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Сергій Анатолійович Лазоренко

освіти і науки України, а також Почесною відзнакою Сумської міської ради «За заслуги перед містом» II та III ступеня, двічі відзначений Подякою Сумського міського голови.

Викладачі кафедри здійснюють роботу за трьома напрямками: з основними групами, зі спеціальними медичними групами та зі спортивними відділеннями.

Основне завдання роботи кафедри спортивних дисциплін і фізичного виховання — формування професійно-прикладних рухових якостей і навичок, необхідних студентам для попередження стомлення, підвищення працездатності й прискорення її відновлення як під час навчання в університеті, так і в майбутній професійній діяльності.

Випускниця природничого факультету, майстер спорту міжнародного класу, рекордсменка світу зі стрільби з луку Валентина Родіонова

Випускниця факультету іноземних мов, майстер спорту міжнародного класу, чемпіонка Європи зі стрільби з луку Владлена Колеснікова

Випускниця природничого факультету Тетяна Кривохижа – одна з перших рекордсменок СРСР на дистанції спортивної ходьби 5000 м, переможниця розіграшу Кубка СРСР 1985 року, неодноразова чемпіонка світу і Європи серед атлетів старшого віку

Випускниця природничо-географічного факультету Ірина Хочіна (друга ліворуч) – бронзова призерка всесвітньої універсиади 2019 року зі стрільби з луку в жіночих парних змаганнях

Засоби фізичного виховання студентів під час аудиторних занять – елементи класичних видів спорту – футболу, волейболу, баскетболу, легкої атлетики, гімнастики та танців, туризму, а також професійно-прикладна фізична підготовка. Крім аудиторних занять, активно здійснюється позанавчальна спортивно-масова робота. Щорічна університетська спартакіада студентів серед збірних інститутів та факультетів збирає кілька сотень учасників змагань з баскетболу, волейболу, міні-футболу, легкої атлетики, плавання і шахів.

Свого часу викладачами колишньої кафедри фізичного виховання були створені умови для підготовки цілої плеяди атлетів високого класу. Серед них – майстер спорту міжнародного класу, рекордсменка світу та чемпіонка Європи зі стрільби з луку Валентина Родіонова (природничий факультет), майстер спорту міжнародного класу, чемпіонка Європи Владлена Колеснікова (факультет іноземних мов), бронзова призерка всесвітньої універсиади 2019 року в Неаполі в жіночих парних змаганнях Ірина Хочіна (природничо-географічний факультет), майстри спорту зі стрільби з луку, призери чемпіонатів України Наталія Родіонова, Юлія Рудик.

Випускник факультету іноземних мов, майстер спорту Станіслав Дугін у 1981 році був бронзовим призером чемпіонату Радянського Союзу з легкоатлетичного кросу на дистанції 8 км, а його рекорд Сумщини у бігові на 5000 м – 13.47,2, показаний двічі впродовж 1981 року, не побитий і до цього часу. Випускниця природничого факультету, а згодом і Сумського інфізкульту Тетяна Кривохижа у 1980 році була однією з перших рекордсменок СРСР на дистанції спортивної ходьби 5000 м, у 1985 році в Сумах перемагала в розіграші Кубка Радянського Союзу на дистанції 10 км. Продовжує Тетяна Василівна активні виступи в категорії «мастери», неодноразово ставши чемпіонкою світу і Європи серед атлетів старшого віку.

Майстер спорту, заслужений тренер України з хокею на траві і заслужений працівник фізичної культури України Світлана Макаєва, яка свого часу закінчила музично-педагогічний факультет, у 2010 році у Дуйсбургу привела своїх вихованок до перемоги на чемпіонаті Європи, а наступного року здобула з ними бронзові нагороди

Випускниця музично-педагогічного факультету, заслужений тренер і заслужений працівник фізичної культури і спорту України, головний тренер національної жіночої збірної з хокею на траві Світлана Миколаївна Макаєва

світового чемпіонату з індорхокею в польському місті Познань. У 2009 і 2015 роках підопічні Світлани Миколаївни здобували, відповідно, срібні і бронзові нагороди в розіграшах Кубка європейських чемпіонок з індорхокею.

Двоє викладачів кафедри – майстри спорту України. При цьому Вікторія Вікторівна Ворона удостоєна майстерського звання в біатлоні і лижних перегонах, а Лариса Олександрівна Прийменко стала майстром спорту з хокею на траві як за часів СРСР, так і в незалежній Україні.

Листопад 2019 року. Голова спортивного клубу «Прометей» Валерій Олександрович Кисельов (другий ліворуч) з гравцями інтернаціональної збірної команди університету з настільного тенісу

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Директор навчально-
наукового інституту
культури і мистецтв,
доктор педагогічних наук,
професор Олена Анатоліївна
Устименко-Косоріч

У 1978 році відомий на Сумщині й далеко за її межами етномузикознавець, фольклорист, композитор Валентин Володимирович Дубравін очолив музично-педагогічне відділення, створене при філологічному факультеті СумДПІ імені А.С. Макаренка.

Відлік своєї історії навчально-науковий інститут культури і мистецтв бере з 1978 року, коли при філологічному факультеті Сумського педагогічного інституту було створено музично-педагогічне відділення. Очолив його відомий на Сумщині і далеко поза її межами етномузикознавець, фольклорист, композитор, кандидат мистецтвознавства, член Спілки композиторів України Валентин Володимирович Дубравін.

Вихованець дитячого будинку, він у часи Другої світової війни партизанів на Вінниччині, підірвався на міні, майже втратив зір, а після війни, маючи неабиякі здібності до музики і співу, здобув спеціальну освіту й присвятив музиці все своє життя. Валентин Володимирович закінчив історико-теоретичний факультет Київської консерваторії, аспірантуру Ленінградської консерваторії (сучасна Санкт-Петербурзька державна консерваторія імені Миколи Римського-Корсакова), у 1972 році захистив кандидатську дисертацію з мистецтвознавства, упродовж 18 років (1960–1978) викладав теоретичні предмети в Сумському музичному училищі, після чого працював у Сумському педагогічному інституті (1978–1983) і Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, де, здобувши вчене звання професора, очолював кафедру теорії, історії музики та гри на музичних інструментах.

Відкриття такого відділення було вкрай важливим для Слобожанщини, оскільки на той час у нашому регіоні не існувало вищих навчальних закладів музично-педагогічного профілю. У перші роки музично-педагогічне відділення складалося з однієї кафедри, яка об'єднувала музикантів різних спеціальностей. Початковий набір становив лише 25 студентів стаціонару.

На цьому етапі навчально-методичні та організаційні завдання, що стояли перед новоствореним відділенням, успішно вирішували викладачі Н. Бочарнікова, Є. Геращенко, В. Дубравіна, В. Жолудєв, О. Івченко, А. Ластовецький, М. Назаренко, В. Панкевич, О. Попов,

Творчі колективи навчально-наукового інституту культури і мистецтв — постійні учасники благодійної акції «До світлого Дня — Світлі вчинки», організованої Сумською єпархією Української православної церкви на чолі з Високопреосвященним митрополитом Євлогієм (Гутченко)

Л. Рудіна. Саме в цей час закладалися основи музично-педагогічної освіти на Сумщині.

Першим офіційним деканом створеного у 1982 році музично-педагогічного факультету став кандидат педагогічних наук, доцент Микола Остапович Лазарєв. За роки його керівництва факультет значно розширився, поповнився новими кадрами. У цей час факультет активно розбудовували кандидат мистецтвознавства, доцент Микола Маліборський, заслужена артистка Росії, доцент Іраїда Дасаєва, викладачі Галина Архіпова, Людмила Вілкорезова, Едуард Геращенко, Тетяна Кузьміна, Аркадій Левчук, Тетяна Данько, Василь Деркач – нині заслужений працівник культури України, Олег Михайличенко – нині завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін навчально-наукового інституту історії та філософії, доктор педагогічних наук, професор та ін.

У 1987 році естафету керівництва факультетом від Миколи Лазарєва підхопив кандидат педагогічних наук, доцент Михайло Петрович Черниш. 13 років його діяльності на цій посаді збіглися з нелегкими часами соціальних змін, однак факультет не лише вижив, а й професійно зміцнів. Саме в цей період значна частина викладачів активно навчалася в аспірантурі, ними захищалися перші кандидатські дисертації, вирувало концертне життя. Науково-педагогічний потенціал музично-педагогічного факультету невпинно зростав.

З 2000 по 2006 рік факультет працює під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України, доцента Івана Петровича Заболотного. Завдання розвитку факультету успішно вирішуються завдяки ліцензуванню нових спеціальностей – «Хореографія» та «Образотворче мистецтво». Відкриваються спеціалізації «Дизайн» та «Моделювання одягу», здійснюється перший випуск магістрів спеціальності «Музика», створюється кафедра вокального мистецтва.

Наступне 10-річчя – з 2006 по 2016 рік – деканом факультету мистецтв (саме так на початку XXI століття став називатися колишній «музпед») був кандидат мистецтвознавства, доцент Євген Олек-

Голова трудового колективу кандидат філософських наук, доцент Лідія Григорівна Тарапата-Більченко

Студенти інституту культури і мистецтв – активні учасники творчого життя університету

Заступник директора з
навчальної роботи Руденко
Олександр Федорович

1 вересня 2019 року. Посвята
новоспечених студентів в
першокурсники навчально-
наукового інституту культури і
мистецтв

сандрович Іванов. На історичному етапі становлення та розвитку факультету активно працювали викладачі, успішна діяльність яких заслуговує на слова щирої подяки. Це кандидат психологічних наук, доцент Тетяна Захарченко. Однією з перших вона прийшла на факультет, певний час очолювала кафедру теорії, історії музики та гри на музичних інструментах. Біля витоків факультету стояла старший викладач Наталія Бочарникова, яка була фундатором жіночого хору, завідувачем секції хорового диригування. Значну роль у розвитку фортепіанної педагогіки на факультеті відіграла організаційна та творча діяльність Ігоря Аксельруда – більш ніж 10 років він керував секцією фортепіано, у своєму класі виховав близько 70 випускників, серед яких багато лауреатів всесоюзних та всеукраїнських конкурсів.

Певний час музичнотеоретичні дисципліни на факультеті викладали нині доктор мистецтвознавства, професор Майя Ржевська, кандидат філософських наук, доцент Алла Васюріна. Над розбудовою факультету активно працювали викладачі Марина Жовтобрюх, Любов Коваль, Олександр Лазарьков, Наталія Мірошніченко, Світлана Отрощенко, Галина Паненко, Наталія Тимченко, Ніна Селіна, провідні концертмейстери Анатолій Лозовський та Майя Трахтенберг.

Колектив факультету пам'ятає викладачів, які зробили значний внесок у його розвиток, але надто передчасно пішли з життя. Це заслужена артистка України, доцент Ніна Кожуховська, лауреат всеукраїнських конкурсів, старший викладач Людмила Рекуненко, старший викладач В'ячеслав Панкевич, старший викладач Наталія Шевченко, заслужений діяч мистецтв України Людмила Макарова.

Заступник директора з концертної та профорієнтаційної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Аркадіївна Фоломєєва

Заступник директора з наукової роботи кандидат педагогічних наук, доцент Марина Борисівна Петренко

Заступник директора з виховної роботи Катерина Сергіївна Коробова

У 2016 році факультет мистецтв був реорганізований у навчально-науковий інститут культури і мистецтв, а першим директором новоствореного структурного підрозділу СумДПУ імені А.С. Макаренка стала доктор педагогічних наук, згодом – професор Олена Анатоліївна Устименко-Косоріч. Багатогранна культурно-просвітницька діяльність інституту складається з численних концертів творчих колективів і окремих виконавців, фестивалів, художніх виставок, дефіле, дизайнерських показів, експонування творів декоративно-прикладного мистецтва тощо.

На базі інституту традиційно проводяться міжнародні і всеукраїнські наукові та науково-практичні конференції і семінари, у тому числі й для молодих науковців та студентів, діють кілька наукових шкіл найавторитетніших фахівців з мистецтвознавства, досліджуються цікаві проблеми розвитку мистецької науки і готуються молоді наукові кадри.

За роки свого існування інститут підготував понад 2000 фахівців, які сьогодні плідно працюють на педагогічній та мистецькій ниві. Серед них – заслужений діяч мистецтв України, співак Валерій Козупиця, заслужені працівники культури України Анатолій Лещенко і Петро Борщенко, заслужена артистка України Наталія Бесараб, заслужений артист України, соліст Київського національного академічного театру оперети Ігор Левенець, голова Сумського обласного об'єднання Національної музичної спілки України Іван Дейнека.

Випускники навчально-наукового інституту культури і мистецтв сьогодні працюють учителями музичного мистецтва, викладачами педагогічних коледжів та університетів, керівниками образотворчих та хореографічних гуртків, дизайнерами та модельєрами одягу, артистами-вокалістами та інструменталістами, музикантами філармонічних і театральних оркестрів. Вони складають значну частину мистецької еліти Сумщини.

Кафедра хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

На початковому етапі створення музично-педагогічного факультету, починаючи з 1982 року, колектив єдиної на той час кафедри складався з хормейстерів, вокалістів та спеціалістів з методики музичного виховання. За наступні 20 років сформувалися кафедри вокального мистецтва та методики музичного виховання, співів та хорового диригування, які з 2001 року діяли окремо. Керівниками кафедри в різні роки її існування ще за радянських часів були відомий музикознавець, композитор, кандидат мистецтвознавства, доцент Микола Васильович Маліборський (1982–1986) і кандидат педагогічних наук, доцент Михайло Петрович Черниш (1986–1993).

З 1993 по 2000 рік кафедру очолював доцент Іван Петрович Заболотний, якому в 1999 році присвоєне звання «Заслужений діяч мистецтв України» і який впродовж наступних шести років (2000–2006) був деканом факультету мистецтв. У цей час керівником кафедри був кандидат педагогічних наук, доцент Алім Феофілович Кречківський. На посаду завідувача кафедри Іван Петрович повернувся у 2008 році, вже маючи наукове звання професор, і з того часу незмінно очолює цей структурний підрозділ, який у 2015 році став кафедрою хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання.

Викладачі кафедри залучають студентів до вивчення повного комплексу професійно орієнтованих дисциплін вокально-

Завідувач кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання, доцент, заслужений діяч мистецтв України Іван Петрович Заболотний

Народна академічна хорова капела під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України, професора Івана Петровича Заболотного — лауреат численних всеукраїнських хорових конкурсів, дипломант міжнародних фестивалів хорової музики.

2007-й рік, Тростянець, Круглий двір. Студенти і викладачі кафедри — учасники Всеукраїнського фестивалю-конкурсу мистецтв «Боромля» разом з Героєм Соціалістичної Праці, Героєм України, народним артистом СРСР і України, видатним оперним і камерним співаком, неперевершеним баритоном Дмитром Михайловичем Гнатуком

Жовтень 2019 року. Виступ оркестру народних інструментів навчально-наукового інституту культури і мистецтв під керівництвом кандидата мистецтвознавства, доцента Геннадія Петровича Голяки

Кілька поколінь вихованців кандидата педагогічних наук, доцента Наталії Аркадіївни Фоломєєвої з народного театру-студії естрадного вокалу «Екстрім» — лауреати численних всеукраїнських і міжнародних фестивалів-конкурсів вокального мистецтва.

Концертмейстери кафедри на чолі з кандидатом педагогічних наук, доцентом Мариною Борисівною Петренко — співавтори усіх творчих успіхів вокалістів навчально-наукового інституту культури і мистецтв.

хорового циклу, методики музичного виховання, забезпечують проведення педагогічної практики в закладах загальноосвітнього спрямування.

Викладачі та концертмейстери кафедри беруть активну участь у всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, всеукраїнських науково-практичних семінарах. Основні напрямки їхніх наукових інтересів – проблеми методики музичного виховання, формування в майбутніх учителів музичного мистецтва умінь та навичок професійної діяльності, застосування інноваційних технологій у фаховій підготовці студентів.

Результатами наукових пошуків викладачів кафедри є публікації монографій, навчально-методичних посібників, хрестоматій, наукових статей у фахових виданнях України та за кордоном, методичних рекомендацій, тез доповідей; розробка нових робочих програм та навчально-методичних комплексів з дисциплін кафедри.

До наукового пошуку активно залучаються студенти. Кращі молоді науковці беруть участь у конференціях, що проводяться в університеті та в інших навчальних закладах педагогічного спрямування. Традицією на кафедрі є участь студентів у методичних олімпіадах, диригентських конкурсах, фестивалях, звітних концертах та інших мистецьких заходах.

Флагманом виконавських студентських колективів кафедри є Народна академічна хорова капела під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України, професора Івана Петровича Заболотного – лауреат всеукраїнських хорових конкурсів імені Миколи Леонтовича, учасник всеукраїнських фестивалів народної творчості, дипломант міжнародного фестивалю хорової музики у Львові, дипломант міжнародного музичного фестивалю у Великій Британії.

За останні кілька років вокальну палітру співаків навчально-наукового інституту культури і мистецтв неповторним колоритом збагатили студенти із Сербії і Китайської Народної Республіки.

Неповторною індивідуальністю відзначається жіночий хор під керівництвом доцента Євгена Віталійовича Карпенка – лауреат кількох всеукраїнських і регіональних конкурсів і фестивалів, лауреат регіонального фестивалю духовної музики «Глинські дзвони», бере участь у численних мистецьких заходах університету, міста й області. Необхідно наголосити, що добре відомою на Сумщині є також композиторська діяльність керівника жіночого хору.

Відомим як в області, так і в Україні є народний театр-студія естрадного вокалу «Екстрім» під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента Наталії Аркадіївни Фоломєєвої. Її вихованці кількох поколінь неодноразово ставали лауреатами всеукраїнських фестивалів-конкурсів «Боромля», «Червона рута», «Пісенний вернісаж», «Дзвони Прикарпаття», «Київська студентська весна», міжнародних фестивалів-конкурсів «Курские мотивы», «Золотий лелека», «Шоу західний регіон», «Кролевецькі рушники» та «Барви осені», «Зоряний простір» тощо.

На кафедрі хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання виокремилася секція концертмейстерського мистецтва, де під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента Марини Борисівни Петренко працюють справжні знавці своєї справи. Діяльність концертмейстерів кафедри – це не лише щоденна гра на заняттях з хорового диригування, вокалу, хорового класу, акомпанемент на сесійних заліках та екзаменах, але також численні виступи на багатьох концертах і конкурсах. Робота концертмейстерів не тільки нормативна необхідність, а ще й велика підтримка студентів у навчальному процесі та в формуванні їх як майбутніх фахівців-музикантів і музичних педагогів.

Кафедра образо- творчого мистецтва, музико- знавства та культу- рології

Заснована у 2002 році як кафедра хореографії, образотворчого мистецтва, теорії, історії музики та художньої культури. Весь цей час на кафедрі працювали досвідчені фахівці з багатим науковим і творчим потенціалом. У різні часи кафедрю очолювали доктор мистецтвознавства, професор, згодом – проректор з наукової роботи Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Ірина Степанівна Драч, кандидат мистецтвознавства, доцент Олена Юріївна Енська, доктор мистецтвознавства, професор Валерій Юрійович Панасюк, а з 2013 року з невеликою перервою – доктор мистецтвознавства, професор Ольга Костянтинівна Зав'ялова.

Секція музикознавства та культурології працює над поглибленим вивченням студентами музично-теоретичних дисциплін, що має допомогти їм у подальшій професійній діяльності. Заняття проводяться на високому рівні, забезпечуються належним аудіо-та відеообладнанням та ілюстративним матеріалом. У секції образотворчого мистецтва майбутніх учителів навчає художня еліта Сумщини. Прикладом творчого натхнення для студентів є персональні виставки досвідчених наставників, їхні перемоги на художніх та дизайнерських конкурсах, скульптурні композиції, які прикрашають місто.

Завідувач кафедри
образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології,
доктор мистецтвознавства,
професор Ольга Костянтинівна
Зав'ялова

21 листопада 2017 року кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології відсвяткувала 15-річний ювілей.

Викладачі секції образотворчого мистецтва є учасниками міжнародних і всеукраїнських творчих проєктів, виставок творчих робіт, ленд-артів і пленерів в Україні, Польщі, Америці, Німеччині, Великобританії, Японії. Так, проведення персональних виставок, а також їх організацію до різних свят, ювілейних дат і наукових за-

Доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології, народний художник України Олександр Васильович Садовський і кандидат педагогічних наук, доцент Світлана Григорівна Крамська

ходів здійснюють народний художник України, доцент Олександр Васильович Садовський (крім нього, цього найпочеснішого звання серед художників Сумщини у тому самому 2017 році удостоєний Микола Васильович Сіробаба), заслужений діяч мистецтв України, старший викладач Микола Васильович Жулінський, заслужений художник України, скульптор Олег Григорович Прокопчук. Велику наукову і творчу роботу зі студентами здійснює заслужений майстер народної творчості України, старший викладач Ольга Володимирівна Гулей.

Кафедра є ініціатором та організатором багатьох міжнародних і всеукраїнських наукових заходів, зокрема конференцій «Митець і його творчість у просторі сучасної культури» (2012), «Учитель – учень: ідеї спадкоємності та новаторства в музичній культурі України (до пам'ятних дат Р.М. Глієра, Б.М. Лятошинського, І.Ф. Карабиця)» (2015), «Наївне мистецтво в контексті художньої культури ХХ–ХХІ століть» (2016), «Творчість Сергія Прокоф'єва і Дмитра Шостаковича в контексті музичної культури України: традиції та сучасність» (2016), «Функції дизайну у сучасному світі» (2017, 2018).

Проведення всеукраїнського науково-практичного семінару «Наукова школа М.Р. Черкашиної-Губаренко на сучасному етапі розвитку українського історичного музикознавства» (2014) спрямувало вектор наукових досліджень у галузі українського музичного мистецтва. Цей напрям продовжили семінари і конференції «Іван Карабиць: музика серця (до 70-річчя від дня народження)» (2015),

Заслужений діяч мистецтв України Микола Васильович Жулінський

Заслужений художник України, скульптор, автор багатьох пам'ятників нашим відомим землякам Олег Григорович Прокопчук

Заслужений майстер народної творчості України, старший викладач Ольга Володимирівна Гулей

«Ювілейна палітра: до пам'ятних дат видатних українських музичних діячів і композиторів» (2016, 2017, 2018).

До наукових пошуків активно залучається студентська молодь. З цією метою кафедрою запроваджена серія студентських наукових конференцій: «Музичний світ у наукових дослідженнях молодих» (2016, 2017), яка у 2018 році набула статусу міжнародної, та університетська наукова конференція з ленд-арту (2017, 2018), а також наукові олімпіади і конкурси з різних дисциплін.

Підвищенню рівню навчально-наукової роботи на кафедрі сприяє діяльність студентських гуртків «Креатив», «Серпанок», «Експериментальний дизайн» та проблемних груп з гармонії та історії музики, аналізу музичних творів і сольфеджіо, організації наукових досліджень фахівця в системі магістерської підготовки.

Кафедра хореографії та музично- інструмен- тального виконавства

У жовтні 2002 року внаслідок реорганізації кафедри теорії, історії музики та гри на музичних інструментах факультету мистецтв СумДПУ імені А.С. Макаренка була створена кафедра музично-інструментального виконавства, яку очолив кандидат мистецтвознавства, доцент Євген Олександрович Іванов. Її кадровий потенціал закладався в період з 1983 по 1997 рік завдяки зусиллям кандидата педагогічних наук, доцента Аліма Феофіловича Кречківського. Кафедра розвивалася й успішно виконувала навчальні, наукові та творчі завдання під керівництвом доцентів Ірини Степанівни Драч, Євгена Олександровича Іванова, Лідії Григорівни Тарапати-Більченко.

Спеціальність «Хореографія» з'явилася на факультеті мистецтв в 2001 році за ініціативи заслужених працівників освіти України Ірини Василівни та Станіслава Вікторовича Тригубів. Усвідомлення керівництвом факультету необхідності в підготовці вчителів різних мистецьких дисциплін, а не лише музики зумовило організаційно-структурні зміни на факультеті, зокрема започаткування у 2002 році спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія». Ці зміни були ініційовані кафедрою, яка з появою нової спеціальності стала називатися кафедрою хореографії, образотворчого мистецтва, теорії, історії музики та художньої культури.

У вересні 2009 року з урахуванням європейських тенденцій розвитку мистецької освіти та з метою активізації науково-педагогічних і методичних пошуків у сфері підготовки вчителів-хореографів кафедра хореографії, образотворчого мистецтва, теорії, історії музики та художньої культури зазнала структурно-змістових змін. Нова

Завідувач кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства, доктор педагогічних наук, професор Ольга Володимирівна Єременко

На початку нового тисячоліття
заслужені працівники освіти
України, доценти Ірина Василівна
і Станіслав Вікторович Тригуби
стали засновниками спеціальності
«Хореографія» на факультеті
мистецтв.

Заслужений працівник культури
України, доцент Павло
Кирилович Зуєв, доцент Людмила
Вікторівна Зуєва і старший
викладач Віктор Петрович Рудюк
під час концертного туру містами
Болгарії в 1990 році

Заслужені діячі мистецтв України, доценти, сестри Людмила Андріївна (фортепіано) і Валентина Андріївна Макарови (скрипка) тривалий час виступали дуєтом і з ансамблем скрипалів «Cantabile».

кафедра одержала назву кафедри мистецької педагогіки та хореографії.

У зв'язку зі значним збільшенням контингенту іноземних студентів, зокрема з Китайської Народної Республіки та Сербії, кафедра мистецької педагогіки та хореографії і кафедра музичного інструментального виконавства об'єдналися в одну кафедру. Так, у жовтні 2018 року в навчально-науковому інституті культури та мистецтв з'являється кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства. Очолила її випусниця музично-педагогічного факультету СумДПУ імені А.С.Макаренка (з відзнакою), доктор педагогічних наук, професор Ольга Володимирівна Єременко – автор більш ніж 80 наукових праць та більш ніж 60 фахових публікацій.

Кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства є осередком збереження кращих традицій хореографічного мистецтва, вітчизняного музикознавства і музичної

З року в рік радують своєю майстерністю лауреати і дипломанти танцювальних конкурсів різного рівня, вихованці хореографічних колективів, які створює і якими керує старший викладач кафедри Анатолій Максименко.

Кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства — засновник і організатор концертів у рамках мистецької благодійної акції «Бузковий блюз», що відбуваються в Ботанічному саду СумДПУ імені А.С. Макаренка.

педагогіки. Вона успішно здійснює хореографічну та музично-інструментальну підготовку вчителя хореографії, музики, плідно працює в науковій та культурно-просвітницькій сфері.

На кафедрі багато викладачів, які мають високі звання вищої професійної відзнаки. Це заслужений працівник культури України, доцент Павло Кирилович Зуєв, заслужений діяч мистецтв України, доцент Валентина Андріївна Макарова, заслужені працівники освіти України, доценти Ірина Василівна та Станіслав Вікторович Тригуби, кілька поколінь вихованців яких неодноразово ставали лауреатами і дипломантами всеукраїнських і міжнародних конкурсів.

Науково-дослідна робота викладачів кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства зосереджена навколо актуальних проблем музично-педагогічної освіти і музикознавства. Аналізуються інноваційні процеси в сучасному музичному мистецтві, визначаються особливості виконавської інтерпретації музичних творів композиторів західноєвропейської та вітчизняної традиції, викладачі кафедри плідно досліджують музичну культуру Сумщини, здійснюють переклад, аранжування та виконавську редакцію творів сучасних сумських композиторів.

У 2009 році кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства започаткувала мистецьку благодійну акцію «Бузковий блюз», спрямовану на те, щоб привернути увагу громадськості до проблем ботанічного саду СумДПУ імені А.С. Макаренка та залучити кошти на його розвиток. Філософським підґрунтям проекту стала ідея гармонійної єдності людини і природи як запоруки їх існування. Саме мистецтво стало дієвим провідником цієї ідеї.

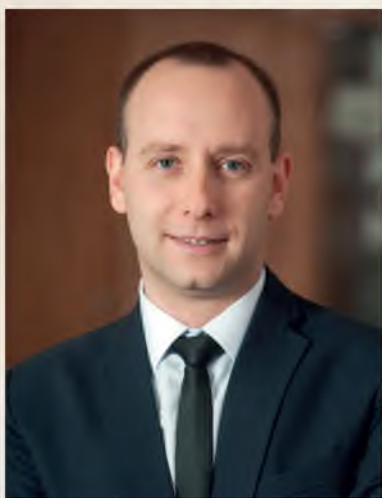
Фізико-математичний факультет

Декан фізико-математичного
факультету, кандидат
педагогічних наук, доцент
Михайло Вікторович Каленик

Голова трудового колективу,
кандидат педагогічних наук
Сергій Іванович Петренко

Заступник декана, кандидат
фізико-математичних наук
Юрій В'ячеславович Хворостіна

На початку 1960-х років фізико-математичний факультет Сумського педагогічного інституту на чолі з деканом Ю.К. Гулаком був лідером у навчальному процесі, студентському спорті й художній самодіяльності. З кубком праворуч – студент 5 курсу, майбутній ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка Федір Лиман.

При створенні у 1924 році Вищих педагогічних курсів, які поклали початок історії СумДПУ імені А.С. Макаренка, серед семи викладачів найнеобхідніших дисциплін, що вивчали слухачі, був і представник «точних» наук Михайло Олександрович Бережний. Він викладав фізику і хімію, мав незакінчену університетську освіту і п'ятирічний стаж педагогічної роботи.

Уже в Сумському інституті соціального виховання з 1930 року існувало техніко-математичне відділення, яке в 1933 році було перетворене на фізико-математичний факультет, керівником кафедри математики і фізики якого був М.Г. Літинський – один з перших професорів у навчальному закладі. Створення фізико-математичного факультету дозволило суттєво підвищити фахову підготовку вчителів і надало можливість випускникам інституту працювати в середніх школах, технікумах та на робітфаках.

До початку Другої світової війни деканом фізмату був П.П. Галаган (1934–1941), у перші повоєнні роки факультет очолювали В.Є. Богаєвський (1944–1950), Л.І. Ляшенко (1950–1953). Кандидат педагогічних наук, доцент Олександр Полікарпович Овчаренко, який був деканом фізико-математичного факультету в 1953–1955 роках, а потім повернувся на посаду в 1963–1964 роках, згодом упродовж 12 років (1968–1980) був ректором СумДПІ імені А.С. Макаренка, і саме завдяки його зусиллям навчальний заклад одержав свою нинішню базу на вул. Роменській.

Посаду декана фізмату обіймали також Г.С. Карпусь (1955–1960, 1964–1967), Ю.К. Гулак (1960–1963), А.Ф. Скоробагатько (1967–1971), Г.Й. Семенець (1974–1979), С.М. Чашечников (1979–1988), В.С. Кшнякін (1988–1993), В.Б. Лобода (1993–2006), С.В. Петренко (2007–2018). Із 2018 року факультетом керує кандидат педагогічних наук, доцент Михайло Вікторович Каленик, батько якого – заслужений вчитель України Віктор Іванович Каленик у 1979–1980 роках працював завідувачем кафедри фізики СумДПІ імені А.С. Макаренка. До речі, четверо останніх деканів фізмату – випускники саме фізико-математичного факультету університету.

Зауважимо, що двоє викладачів фізико-математичного факультету на перехресті двох століть обіймали посаду ректора СумДПУ імені А.С. Макаренка. За часів керівництва навчальним закладом кандидата технічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України Володимира Степановича Іванія (1996–2005), власне, відбулося підвищення статусу інституту до університетського. Повноправним правонаступником Володимира Степановича в липні 2005 року став багаторічний завідувач кафедри математики, доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений працівник освіти України Федір Миколайович Лиман, який у 2009 році передав ректорську естафету Анатолію Івановичу Кудренку.

На цей час фізмат СумДПУ має чотири кафедри – математики, фізики та методики навчання фізики, інформатики, бізнес-економіки та адміністрування. За роки існування факультету одні з них змінювали свої назви, об'єднувалися одна з одною, знову ставали самостійними, змінивши напрями підготовки і навчальні плани, натомість поява інших стала результатом процесу пошуку оптимального варіанту викладання точних наук.

Фізико-математичний факультет ставить своїми завданнями підготовку фахівців, які бездоганно володіють сучасними математичними методами, знайомі з сучасними економічними дисциплінами, досконало володіють комп'ютерними технологіями, вміють не лише застосовувати математичні методи в житті, а й можуть ставити та розв'язувати нові складні проблеми, добре володіють методами виховання молоді. Студенти мають можливість працювати в комп'ютерних класах з сучасною технікою, добре володіють практикою роботи з сучасними пакетами.

Серед випускників факультету багато заслужених учителів України, заслужених працівників освіти, науки і техніки України, докторів наук, професорів, які успішно працюють у закладах вищої освіти не лише Сумщини, а й України.

Випускники сумського фізмату – перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат наук з державного управління,

Заступник декана, кандидат педагогічних наук, доцент Неля Валентинівна Дегтярьова

1 вересня 2019 року. Посвята новоспечених студентів у першокурсники фізико-математичного факультету

Традиційний День фізмату
щовесни єднає студентів,
викладачів і випускників
факультету кількох поколінь.

професор, колишній начальник управління освіти і науки Сумської ОДА Любов Пшенична; заслужений учитель УРСР, колишній ректор Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Володимир Федорович Живодьор, який, як і Любов Василівна, свого часу очолював обласне управління освіти і науки; колишній начальник Сумського міського відділу освіти Микола Володимирович Кошовий; завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології СумДПУ імені А.С. Макаренка, професор Олена Григорівна Козлова.

Серед випускників фізико-математичного факультету, які працювали і працюють в Сумському державному університеті, – проректор з наукової роботи, доктор фізико-математичних наук, професор Анатолій Миколайович Черноус, доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри фізики Юрій Михайлович Лопаткін, доктор фізико-математичних наук, професор В.І. Перекрестов; у Сумському національному аграрному університеті працює доктор технічних наук, професор М.В. Кочмала.

Свого часу фізмат СумДПУ імені А.С. Макаренка закінчили доктор юридичних наук, доцент Харківського національного університету внутрішніх справ О.Ю. Синявська, кандидат фізико-математичних наук, доцент Б.Й. Міщенко, який очолює одну з кафедр Національної академії СБУ, доценти А.Я. Коваленко, В.М. Супрун, М.І. Маринич, Ю.Т. Стеценко, які керували профільними кафедрами в Сумському вищому артилерійському командному училищі. Кафедру математики Глухівського державного педагогічного інституту імені С.М. Сергєєва-Ценського тривалий час очолював кандидат педагогічних наук, доцент Г.П. Лищенко.

Нашими випускниками є директор Конотопського інституту Сумського державного університету В.В. Бібік та викладач цього інституту Т.В. Гребеник, провідний фахівець Міністерства освіти і науки України, професор Т.О. Пушкарьова, вчений секретар Інституту прикладної фізики НАН України Б.О. Лисенко. І це ще далеко не повний перелік випускників фізико-математичного факультету, що є основою викладацького корпусу багатьох закладів вищої освіти України.

Кафедра математики

Певний час, виходячи із завдань оптимізації навчального процесу, математика в структурі фізико-математичного факультету була поєднана з іншою, не менш важливою наукою – фізикою або ж поділялася на два напрями – математику і математичний аналіз. З 1933 року роботою кафедри математики і фізики, створеної на факультеті, керував професор М.Г. Літинський, а його наступником на цій посаді в передвоєнні роки став Григорій Семенович Карпусь, який пізніше був деканом фізико-математичного факультету.

У 1949–1954 роках кафедру математики очолював кандидат фізико-математичних наук, доцент Абрам Михайлович Голуб, а з 1954 по 1971 рік – кандидат фізико-математичних наук, доцент Йосип Якович Чертков, який після поділу в 1958 році кафедри математики на дві – математики та математичного аналізу став завідувачем останньої, а кафедру математики на рік очолив викладач Ігор Михайлович Злочевський. У 1959 році ці дві кафедри знову об'єднали в одну – вищої математики, яка на чолі з Й.Я. Чертковим проіснувала до 1971 року, коли знову відбувся поділ кафедри вищої математики на дві – математики та математичного аналізу. Першу очолив тодішній ректор інституту, кандидат педагогічних наук, доцент Олександр Полікарпович Овчаренко

Завідувач кафедри математики,
доктор педагогічних наук,
професор, член Академії права
інтелектуальної власності Ольга
Серафимівна Чашечникова

1971 рік. Декан фізико-математичного факультету, доцент Григорій Семенович Карпуть і старший викладач кафедри математики Федір Миколайович Лиман

Вагомий внесок у розвиток кафедри математики у 1970—1980 роках зробили доценти О.Г. Іноземцев, В.Ф. Власенко, старший викладач Н.О. Полякова і доцент В.Д. Погребний.

Нинішній склад кафедри математики — синтез досвіду авторитетних професіоналів і завзятості амбіційної молоді.

(1971–1972), а другу – випускник фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент Віталій Федорович Власенко (1971–1983).

До чергового структурного «альянсу» з математичним аналізом, який відбувся в 1986 році, кафедру математики очолював на той час кандидат фізико-математичних наук, доцент Федір Миколайович Лиман (1972–1984, 1987–1997, 2009–2017), а перерви його керівництва кафедрою заповнив кандидат фізико-математичних наук, доцент Валерій Данилович Погребний.

У 1982 році на базі кафедри математики з ініціативи Федора Миколайовича Лимана був проведений VIII Всесоюзний симпозиум з теорії груп, до роботи в якому були залучені відомі вчені, понад 100 докторів і кандидатів наук, а також аспірантів – фахівців у галузі сучасної алгебри. Це було перше зібрання математиків такого високого рівня на Сумщині. У 2001 році на базі кафедри математики проведено III Міжнародну алгебраїчну конференцію в Україні, участь у якій взяли провідні алгебраїсти України, близького та далекого зарубіжжя.

Кафедра математики СумДПУ імені А.С. Макаренка традиційно проводить наукові конференції, запрошуючи колег з провідних закладів вищої освіти України.

Саме в цей період на кафедрі математики працювали два унікальні викладачі, яких варто згадати окремо. Випускник Казахстанського державного університету Феодосій Дементійович Крамар у 1948 році став першим казахом – кандидатом наук з історії математики. Згодом, уже доктором фізико-математичних наук, він з 1976 по 1980 рік працював професором кафедри математики Сумського державного педагогічного інституту. А Серафим Михайлович Чашечников у середині 1950-х років був одним із небагатьох геометрів у Радянському Союзі з кандидатським вченим ступенем, його роботи з геометрії друкувалися в провідних виданнях «Доклади Академії наук СРСР», «Український геометричний журнал», у США та Японії. У червні 1976 року Серафима Михайловича запросили на посаду доцента кафедри математики Сумського педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. З 1979 по 1988 рік він працював на посаді декана фізико-математичного факультету.

Щодо кафедри математичного аналізу, то нею до 1986 року керували Володимир Михайлович Агранат (1983–1984), а також випускниця фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент Катерина Володимирівна Рабець. Остання, до речі, стала однією із засновниць Всеукраїнського турніру юних математиків (ТЮМ), з 1998 до 2005 року була головою його журі.

З 2017 року кафедру математики фізико-математичного факультету очолює доктор педагогічних наук, професор, член Академії права інтелектуальної власності Ольга Серафимівна Чашечникова. За успіхи в науковій діяльності вона нагороджена нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України «За наукові та освітні досягнення», Почесною Грамотою МОН України, Грамотою Академії педагогічних наук України, Подякою від The Department of Mathematics of Kennesaw State University.

В аудиторіях, де відбуваються заняття вчителів математики за програмою традиційного фестивалю «Актуальні питання фізико-математичної освіти» в рамках Концепції «Нова українська школа», завжди аншлаг.

Кафедра математики забезпечує фахову підготовку з вищої математики, алгебри і теорії чисел, аналітичної геометрії, лінійної алгебри, числових систем, проективної геометрії та методів зображень, диференціальної геометрії та топології, математичного аналізу, комплексного аналізу, диференціальних та інтегральних рівнянь, основ геометрії, математичної логіки та теорії алгоритмів, дискретної математики, математичного програмування, основ векторного і тензорного аналізу, елементарної математики, методики навчання математики, методів наукових досліджень, історії математики.

Кафедра має довготермінові угоди про співпрацю з Інститутом математики Національної академії наук України, Інститутом педагогіки Національної академії педагогічних наук України, Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Гомельським державним університетом імені Франсиска Скорини, Вітебським державним університетом імені П.М. Машерова, Державним університетом Кеннесо (США), Пловдивським університетом імені П. Хілендарського (Болгарія), Каунаським університетом технологій (Литва). Укладено угоду з Байротським університетом (Німеччина) щодо реалізації міжнародної програми «Використання інтерактивних засобів навчання під час вивчення математики». На базі цього університету студенти фізико-математичного факультету спеціальності «Математика» пройшли стажування за даною програмою.

Кафедра фізики та методики навчання фізики

Підготовку вчителів фізики в Сумському педагогічному інституті почали в довоєнні роки і одним із перших завідувачів кафедри фізики у 1936–1941, 1943–1945 роках був доцент Віталій Іванович Зайцев, який одразу після визволення Сум від фашистів і відновлення роботи Сумського державного педагогічного інституту (1943–1944) був його директором.

Майже два десятиліття поспіль (1945–1963) роботою кафедри фізики керував випускник Сумського державного педагогічного інституту, кавалер численних бойових нагород доцент Віктор Кузьмич Шабаль. Його наступником став ще один випускник сумського фізмату, кандидат фізико-математичних наук, доцент Віктор Іванович Сарафанов. Він у 1973 році звільнився з інституту у зв'язку зі станом здоров'я, передавши керівництво кафедрою своєму колезі, кандидату фізико-математичних наук, доценту Анатолію Федоровичу Скоробагатьку, який до цього був деканом фізико-математичного факультету.

Завідувач кафедри фізики та методики навчання фізики, кандидат фізико-математичних наук, доцент Олена Михайлівна Завражна

Естафету керівництва кафедрою фізики в 1979 році прийняв кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений вчитель України, лауреат першого Всесоюзного конкурсу «Вчитель року-1990», засновник творчого об'єднання вчителів фізики Сумщини Віктор Іванович Каленик. Наступні 13 років (1980–1993) завідувачем кафедри фізики працював кандидат фізико-математичних наук, доцент (згодом – доктор фізико-математичних наук, професор), заслужений працівник освіти України і заслужений діяч науки і техніки України Іван Юхимович Проценко, який продовжив викладацьку діяльність у Сумському державному університеті. Керівником кафедри після його переходу до СумДУ знову (до 1996 року) став Анатолій Федорович Скоробагатько.

Саме в цей час на кафедрі на замовлення сумських підприємств та організацій було започатковано й суттєво розвинено госпдоговірну науково-дослідну роботу, успішність виконання якої сприяла забезпеченню лабораторій новітнім обладнанням. Для проведення наукових досліджень кафедри щорічно залучалося понад 100 студентів-фізиків, якими виконувалися курсові, дипломні та інші роботи науково-дослідницького характеру. Члени кафедри фізики активно працювали над колективною темою «Дослідження структури та електрофізичних властивостей металічних, напівпровідникових та композиційних матеріалів», з метою інтенсифікації наукових досліджень на кафедрі були створені галузеві науково-дослідні лабораторії фізики тонких плівок, електронної мікроскопії, рентгеноструктурного аналізу, фізики діелектриків.

Викладачі кафедри забезпечують викладання всіх дисциплін курсів загальної фізики, теоретичної фізики та спеціальних курсів з фізики і методики викладання фізики.

Кандидат фізико-математичних наук, доцент Володимир Семенович Кшнякін (крайній ліворуч), який на межі століть очолював кафедру фізики, разом із колегами Володимиром Олексійовичем Кравченком, Федором Юхимовичем Грицаєм, Олексієм Васильовичем Яременком і Аллою Іванівною Салтиковою.

Студенти фізмату під керівництвом кандидата фізико-математичних наук Валерія Борисовича Лободи виконують лабораторну роботу з вивчення структури тонких плівок.

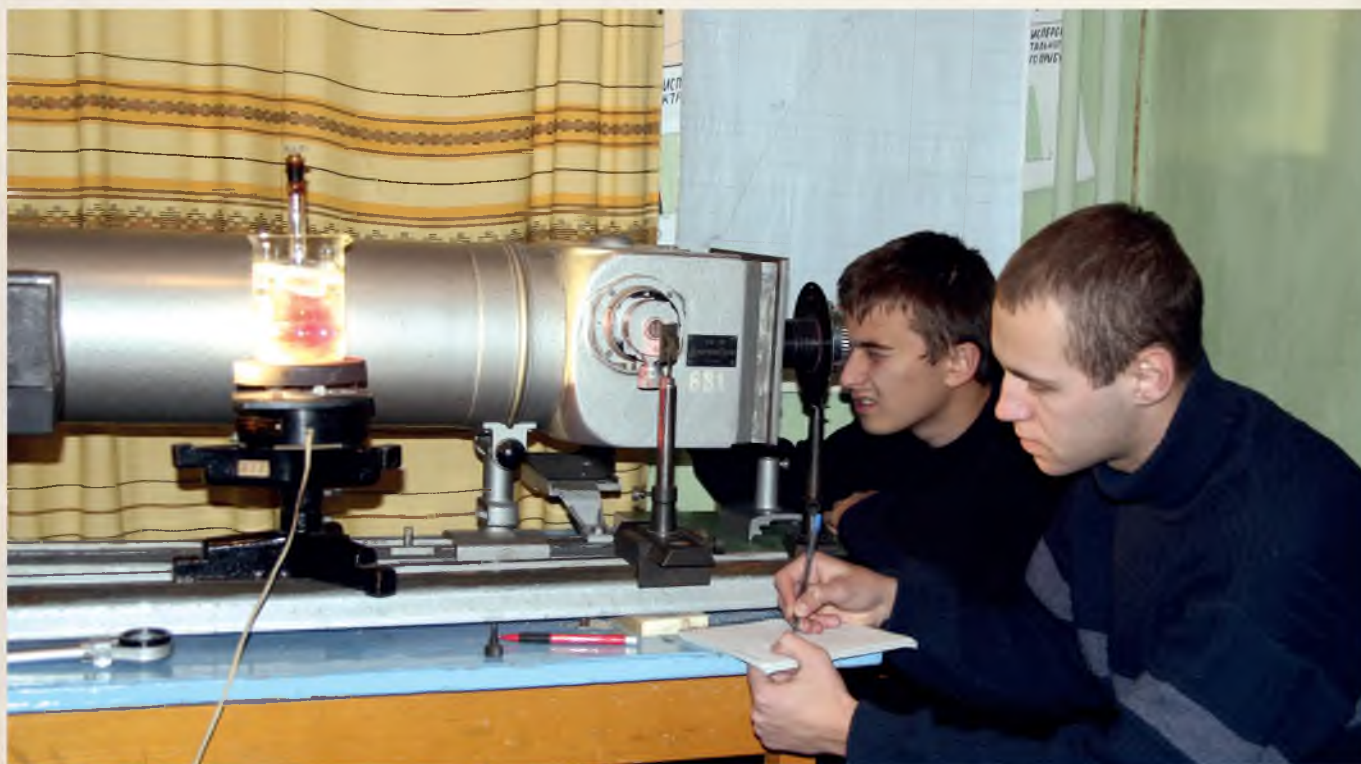

У 1996 році кафедру фізики очолив випускник фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент Володимир Семенович Кшнякін, який до цього в 1988–1993 роках був деканом фізмату. Наступних вісім років (2005–2014) завідувачем кафедри фізики був кандидат технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка (1996–2005) Володимир Степанович Іваній. У 1998 році на кафедрі фізики була відкрита аспірантура зі спеціальності «Фізика твердого тіла», започатковано й відпрацьовано систему виконання магістерських програм. Досягненням кафедри в цей час є виконання науково-дослідної роботи за окремим державним фінансуванням, що надавалося переможцям відповідних конкурсів у системі Міністерства освіти і науки України.

На початку 2000-х років потреби розвитку різних напрямів фізики, зокрема, ядерної, матеріалознавства, приладобудування та впровадження новітніх розробок у наукоємне виробництво Сумщини поставили завдання підготовки відповідних кадрів фізиків-дослідників. Для досягнення цієї мети в 2001 році відповідно до угоди про співробітництво між Інститутом прикладної фізики НАН України та Сумським державним педагогічним університетом імені А.С. Макаренка було створено кафедру експериментальної і теоретичної фізики, яка вдало поєднала науковий і методичний підхід у підготовці кадрів і розпочала підготовку фахівців-дослідників за спеціальністю «Фізика».

Навчальний процес нової спеціальності забезпечували як викладачі СумДПУ імені А.С. Макаренка, так і провідні науковці Інституту прикладної фізики Національної академії наук України. Очолив новостворену кафедру відомий вчений, директор Інституту прикладної фізики НАН України, академік НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор, народний депутат України кількох скликань Володимир Юхимович Сторіжко.

Лабораторна робота з вивчення спектру поглинання молекул на трипризменному скляному спектрографі — надзвичайно цікавий процес.

Кафедру експериментальної і теоретичної фізики, створену у 2001 році, очолив директор Інституту прикладної фізики НАН України, академік НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор, народний депутат України кількох скликань Володимир Юхимович Сторіжко (праворуч).

У 2006 році відбувся перший випуск спеціалістів за вказаним напрямом, 40% випускників вступили до аспірантури Інституту прикладної фізики НАН України, інші направлені на роботу до наукових та науково-виробничих підприємств міста Суми.

З вересня 2013 року обов'язки завідувача кафедри експериментальної та теоретичної фізики виконував доктор педагогічних наук, професор Іван Олексійович Мороз. У зв'язку зі зміною підходів до організації навчально-виховного процесу, його критеріїв та пріоритетів саме він 1 вересня 2014 року очолив новостворену кафедру фізики та методики навчання фізики, яка структурно об'єднала колишні кафедри фізики та експериментальної і теоретичної фізики. А з 1 вересня 2019 року Іван Олексійович передав повноваження завідувача кафедри випускниці сумського фізмату, згодом – аспірантури Інституту прикладної фізики НАН України, кандидату фізико-математичних наук, доценту Олені Михайлівні Завражній, яка є автором близько 70 наукових робіт з методики викладання фізики.

Кафедра є випусковою для майбутніх вчителів фізики. Її викладачі забезпечують викладання всіх дисциплін курсів загальної фізики, теоретичної фізики та спеціальних курсів з фізики та методики викладання фізики. Крім того, кафедра забезпечує викладання курсів загальної фізики та астрономії студентам нефізичних спеціальностей.

Лекційні курси і практичні заняття студентів проводяться в аудиторіях з сучасним мультимедійним обладнанням, лабораторні заняття – у навчальних лабораторіях, які забезпечують на належному рівні практикуми з усіх курсів загальної фізики та методики навчання фізики. Це лабораторії механіки, молекулярної фізики, оптики, електрики та магнетизму, атомної фізики, ядерної фізики, методики навчання фізики, шкільний кабінет фізики та лабораторії інноваційних технологій викладання фізики та основ нанотехнологій.

Кафедра інформатики

1 січня 1987 року набула чинності постанова уряду Радянського Союзу про комп'ютеризацію і впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес. До педагогічних інститутів були надіслані нові навчальні плани, за якими шкільні вчителі математики та фізики мали одержати додаткову кваліфікацію – учитель інформатики і обчислювальної техніки. Директивні документи зобов'язували їх пройти відповідний навчальний 120-годинний курс. Тому керівництво тоді ще Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка прийняло рішення про створення кафедри інформатики, обчислювальної техніки та технічних засобів навчання. Першим завідувачем кафедри був призначений кандидат фізико-математичних наук, доцент Володимир Григорович Шамоня.

Перші досить громіздкі комп'ютери, які з'явилися на кафедрі, постійно знаходилися в сейфі. Кожне заняття з інформатики за

Завідувач кафедри інформатики,
доктор педагогічних наук,
професор Олена Володимирівна
Семеніхіна

Сучасні наукові дослідження викладацького колективу кафедри інформатики здійснюються за колективною темою «Використання інформаційних технологій в освіті».

цими комп'ютерами витримувало ритуал – відкрити сейф, висунути підставку для клавіатури, обов'язково прикрутити заземлення...

Питання наявності відповідної комп'ютерної техніки стояло тоді дуже гостро. Одним зі шляхів вирішення проблеми було її придбання, але необхідних коштів на балансі університету не було, тому через Центр зайнятості були організовані курси для операторів ПЕОМ, які вели досвідчені викладачі Володимир Григорович Шапоня і Наталія Володимирівна Шамшина. Половину зароблених у такій спосіб коштів вони свідомо залишали в інституті для придбання нової комп'ютерної техніки.

Так було придбано клас японських персональних комп'ютерів КУВТ MSX-YAMANA. Машини на той момент були достатньо потужними (хоча на сучасному етапі розвитку техніки їх характеристики аж ніяк не вражають) і підтримували вивчення мови програмування «Бейсік». На їх базі проводилося навчання не лише студентів фізико-математичного факультету і операторів ПЕОМ, а й школярів міста та області, які тоді вперше мали можливість побачити й спробувати працювати за персональними комп'ютерами.

Починаючи з 1987 року на кафедрі в різні роки працювало 26 викладачів, з яких 14 молодих науковців захистили кандидатські дисертації, працюючи в Інституті кібернетики імені академіка Глушкова і в закладах вищої освіти міста Суми.

З 2009 року й до цього часу кафедру очолює доктор педагогічних наук, професор Олена Володимирівна Семеніхіна. Перерва (2015–2017) була обумовлена тим, що вона обіймала посаду першого проєктора з науково-педагогічної роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка.

2012 рік. Завідувач кафедри інформатики, тоді ще кандидат педагогічних наук, доцент Олена Володимирівна Семеніхіна і проректор з навчальної роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка Михайло Миколайович Більченко на виставці «Абітурієнт 2012» у виставковому центрі «Іллінський»

Кафедра інформатики забезпечує викладання більш ніж 40 дисциплін. Серед них – ІКТ, операційні системи, програмування (Java, Javascript, Python, C++), комп'ютерна графіка і анімація, спецкурси з адміністрування ПК, основи мікроелектроніки, робототехніки, системи керування базами даних, WEB-дизайн та комп'ютерна інженерія, системи комп'ютерної математики, використання професійних спеціалізованих середовищ (математичних, графічних, дизайнерських тощо), методика навчання інформатики тощо.

Сучасні наукові дослідження викладацького колективу кафедри здійснюються за колективною темою «Використання інформаційних технологій в освіті». У межах цієї теми лише за останні п'ять років опубліковано дві монографії, 5 навчальних посібників, 15 методичних рекомендацій, написано близько 100 наукових статей і тез конференцій різних рівнів, а також захищено шість дисертацій, пов'язаних з підготовкою майбутніх учителів інформатики, математики, фізики.

Викладачі кафедри інформатики працюють у школі юного інформатика, залучаючи учнівську молодь до вивчення технічного і програмного забезпечення інформаційних систем, особливостей мов програмування, комп'ютерної графіки, СКБД тощо. У межах співпраці з громадською організацією «Кіберспортивна співдружність України» в жовтні 2015 року були проведені кібер-змагання на базі комп'ютерних аудиторій кафедри інформатики.

2013 рік. Викладачі кафедри інформатики у складі делегації фізико-математичного факультету на чолі з деканом, кандидатом фізико-математичних наук Світланою Віталіївною Петренко (третя праворуч) на стажуванні в Кракові (Польща)

Інтенсифікація наукових пошуків професорсько-викладацького складу позначилася на діяльності і здобутках студентів факультету. Серед них – багато переможців і дипломантів Всеукраїнських конкурсів з наукових робіт, призери Всеукраїнських студентських олімпіад з інформатики, міжнародних бліц-конкурсів з веб-дизайну, міжнародного конкурсу комп'ютерних талантів «Золотий байт», всеукраїнських фестивалів реклами. Студенти неодноразово брали участь у роботі Міжнародної студентської школи програмування в Харкові, на Форумі молодих новаторів у Києві.

Кафедра інформатики фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка опікується виданням наукового журналу «Фізико-математична освіта», який з 2017 року є фаховим у галузі педагогічних наук, у 2018 році його віднесено до наукових видань України «категорії Б», крім того, він індексується більш ніж 20 наукометричними базами світу.

Кафедра бізнес- економіки та адміні- стрування

Кафедра економіки з'явилася в структурі фізико-математичного факультету нещодавно – 1 вересня 2016 року. За місяць вона змінила назву на кафедру економіки та бізнесу, а з січня 2018 року стала кафедрою бізнес-економіки та адміністрування.

Очолила її випускниця Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ) за спеціальністю «Фінанси», доктор економічних наук, професор, член експертної комісії з проведення акредитаційних експертиз Міністерства освіти і науки України, наукової ради ІЕПД НАН України Ольга Юріївна Кудріна, яка з 4 січня по 30 червня 2016 року пройшла стажування в Центрі дослідження європейських реформ (Велике герцогство Люксембург).

Колектив кафедри бізнес-економіки та адміністрування моніторить сучасні тенденції розвитку програмного забезпечення та плідно працює над оновленням навчальних курсів, їх методичним і візуальним супроводженням. Професорсько-викладацький склад кафедри бізнес-економіки та адміністрування активно поєднує викладацьку роботу з науковою, що сприяє підвищенню рівня ефективності

Завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування, доктор економічних наук, професор Ольга Юріївна Кудріна

Про ефективність наукової роботи кафедри бізнес-економіки та адміністрування свідчить перше місце в університеті за підсумками науково-дослідної роботи у 2018 році.

Вересень 2018 року. Кафедра бізнес-економіки та адміністрування проводить міжнародний науково-практичний форум «Україна майбутнього: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку».

навчального процесу, удосконаленню змісту навчання з урахуванням сучасного стану і тенденцій розвитку економічної діяльності, впровадженню інноваційних форм навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців та покращенню методики викладання.

Сфера наукових інтересів кафедри охоплює широкий спектр питань, зокрема: трансформації регіональної промислової політики України, міжнародний трансфер високих технологій та національну безпеку, трансформації інструментарію маркетингових комунікацій

Кафедра бізнес-економіки та адміністрування — засновник і організатор міжнародного науково-практичного форуму «Україна майбутнього: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку».

Кандидат економічних наук, доцент Віталій Анатолійович Омеляненко (праворуч) — керівник держбюджетного проекту молодих вчених «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України»

в умовах глобалізації, актуальні аспекти бізнес-менеджменту, регіональні аспекти природокористування та ресурсозбереження, проблеми викладання економічних дисциплін у закладах вищої освіти та менеджмент освіти. Яскравим свідченням ефективності наукової роботи кафедри стало перше місце серед 35 кафедр університету за результатами науково-дослідної роботи у 2018 році.

Кафедра бізнес-економіки та адміністрування працює над науково-дослідною темою № 0117U004981 «Стратегічне управління соціально-економічними системами в умовах глобальних викликів», а під керівництвом кандидата економічних наук, доцента Віталія Анатолійовича Омеляненка виконується держбюджетний проект молодих вчених «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України», який увійшов до Топ-10 зі 123 проектів, які у 2017 році перемогли в конкурсі наукових робіт та науково-технічних (експериментальних) розробок молодих вчених Міністерства освіти і науки України з-поміж 362 проектів, поданих на розгляд 100 закла-

UDC: 330.344.4:159.9
DOI: <https://doi.org/10.26907/2617-2224.2019.18.3.321-325>

Omel'yanenko Vitalii Anatoliyovich,
PhD, Associate Professor, Associate Professor
of Business Economics and Administration
Department, Sums'k State Pedagogical Uni-
versity named after A. S. Maharenko, 40002,
Sums', Rukhivskaya str., 87, tel.: +38 (095) 167 5952, e-mail: omel'yanenko@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0713-1444

Омельяненко Віталій Анатолійович,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та адміні-
страції, Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка, 40002, м. Суми, вул. Рухівська, 87, тел.: +38(095) 167 5952, e-mail: omel'yanenko@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0713-1444

Омельяненко Віталій Анатолійович,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та адміні-
страції, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Мака-
ренка, 40002, м. Суми, вул. Рухівська, 87, тел.: +38(095) 167 5952, e-mail: omel'yanenko@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0713-1444

ARCHITECTIC COMPONENT OF INSTITUTIONAL NETWORKS DEVELOPMENT STRATEGY IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY PROVIDING

Abstract. The relevance of the study of the security aspects of the present processes and the prospects for development within the framework of the archetypic methodology is determined by the fact that the systemic transformation of society requires a more precise determination of the factors of a number of processes. This issue is also actualized in the context of the course on forming an effective dialogue with the society, research of mechanisms and ways to improve the quality of interaction between the state, business and society. Therefore, it becomes necessary to develop the theoretical and methodological foundations of an integrated model for organizing the interaction of the processes of individual self-regulation, corporate development and public administration based on an archetypic approach. The aim of the study is to analyze the archetypal component

321

Стаття Віталія Омельяненка
«Архетипіка і публічне управління:
європейський простір у вимірах
уявного, реального та ідеального»
у підсумковому збірнику
матеріалів міжнародного семінару
у м. Монпельє (Франція)

дами вищої освіти та науковими установами МОН України. У грудні 2017 року Віталій Анатолійович Омельяненко пройшов конкурсний відбір та взяв участь у семінарі «Економічний вимір прийняття політичних рішень», що проводився Центром політичних студій та аналітики за підтримки Представництва Фонду Фрідріха Науманна.

У травні 2018 року кафедра започаткувала Міжнародну науково-практичну конференцію «Інновації і сучасні бізнес-технології в економіці та управлінні (союз науки і практики)». Її співорганізатори – Інститут економіко-правових досліджень НАН України (м. Київ), Державний університет телекомунікацій (м. Київ), Університет імені Яна Длугоша (м. Ченстохов, Польща), Великотирновський університет імені Св. Кирила та Св. Мефодія (м. Велико-Тирново, Болгарія), Університет м. Ніш (Сербія), Північний національний університет м. Іньчуань (провінція Нінся, Китайська Народна Республіка).

У червні 2018 року в університеті імені Поля Валері (м. Монпельє, Французька Республіка) відбувся IX Теоретико-методологічний семінар «Архетипіка і публічне управління: європейський простір у вимірах уявного, реального та ідеального», у рамках якого Віталій Омельяненко одержав премію за входження його дослідження до трійки кращих праць Міжнародного конкурсу молодих вчених, що проходив в рамках семінару. Дослідження, подане на конкурс, було присвячене компаративному аналізу соціокультурних аспектів стратегій впровадження інновацій у сфері публічного управління.

А в липні 2018 року В.А. Омельяненку було призначено грант Президента України для проведення дослідження «Формування механізмів стратегічного управління в сфері національної безпеки України на основі системної стійкості інноваційної системи».

Студенти і викладачі кафедри серед учасників щорічного міжнародного науково-практичного форуму «Україна майбутнього: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку», що проводиться в різних містах на узбережжі Азовського моря (Бердянськ, 2016 рік).

Факультет іноземної та слов'янської філології

Декан факультету іноземної
та слов'янської філології,
кандидат філологічних наук,
доцент Андрій Миколайович
Коваленко

Голова трудового колективу, кандидат філологічних наук, доцент Сергій Васильович Пятаченко

Заступник декана, кандидат філологічних наук, доцент Надія Іванівна Кириленко

Підготовка фахівців з української мови та літератури розпочалася в СумДПУ імені А.С. Макаренка з моменту заснування навчального закладу. У 1930 році в складі мовно-літературного відділення Сумського інституту соціального виховання була створена кафедра української мови й літератури, яка пізніше називалася кафедрою мовознавства, української мови і з якої пізніше було виокремлено кафедру літератури. У різні часи її очолювали П.Н. Абрамович, Юрій Гаврилович Нестеренко, Сергій Іванович Панченко, доцент Катерина Семенівна Вишневська.

У подальшому, уже після Другої світової війни, на цій посаді працювали: кандидат педагогічних наук, доцент, а згодом – доктор педагогічних наук, професор Сергій Іванович Дорошенко (1965–1967), який до цього в 1960–1965 роках був проректором з науково-дослідної роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка; Олександр Семенович Скорик (він з 1961 року працював деканом філологічного факультету, а в 1968–1975 роках був проректором з навчальної і наукової роботи, очолював кафедру в 1975–1997 роках); Галина Іванівна Малишко (1978–1980, яка в 1980–1990 роках була деканом філологічного факультету); кандидат філологічних наук, доцент Валерій Володимирович Поставний (1994–2002), який згодом був проректором університету з питань заочної освіти; кандидат філологічних наук, доцент Вікторія Василівна Герман (2002–2007), яка згодом обіймала посаду проректора СумДПУ імені А.С. Макаренка з науково-педагогічної роботи; доктор педагогічних наук, професор Олена Миколаївна Семеног (2008–2018).

Кафедрою української літератури в різні часи керували Карл Андрійович Симоненко, Михайло Борисович Бик, Дмитро Федорович Марков, Лія Соломонівна Кауфмак. Як окремий підрозділ кафедра української літератури існує з 1967 року, того самого року її очолив Юрій Петрович Ступак. З 1971 року завідувачем кафедри став кандидат філологічних наук, доцент Федір Михайлович Яловий, який у 1959–1968 роках був ректором Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. З 1977 року кафедрою завідував Дмитро Матвійович Білецький, з 1983 року – Ольга Григорівна Ман-

14 вересня 2019 р. Випускники філологічного факультету 1979 року разом з керівництвом СумДПУ імені А.С. Макаренка під час проведення традиційного Дня відкритих дверей

1 вересня 2019 року. Посвята новоспечених студентів в першокурсники факультету іноземної та слов'янської філології

ченко, з 1989 року – Надія Павлівна Каменська, з 2007 по 2018 рік – доктор філологічних наук, професор Лариса Михайлівна Горболіс.

Одночасно з початком роботи трирічних Вищих учительських курсів їх слухачі почали вивчення російської мови та літератури. Серед керівників профільних кафедр було багато знаних фахівців, які залишили помітну сторінку в історії університету.

Так, завідувачем кафедри російської мови впродовж 1956–1967 років був доктор педагогічних наук, професор, відомий мовознавець, фахівець із сучасної російської літературної мови, стилістики та культури мовлення, автор хрестоматійних підручників для закладів вищої освіти із сучасної російської літературної мови, директор СумДПІ імені А.С. Макаренка (1956–1959) Федір Кирилович Гужва.

З 1986 по 1994 рік роботою кафедри керував доктор педагогічних наук, професор, один із фундаторів нового наукового напрямку на перехресті лінгвістики та методики викладання мовленнєзнавства, а також один з основних авторів унікального словника «Педагогічне мовленнєзнавство» («Педагогическое речеведение», 1993), проректор з питань заочного навчання СумДПІ імені А.С. Макаренка (1973–1976) Валентин Миколайович Мещеряков.

Доктор педагогічних наук, професор Валентина Іванівна Статівка, яка була завідувачем кафедри російської мови з 2006 по 2017 рік, відома як визнаний авторитет з методики викладання російської мови в річищі комунікативного підходу – взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності та граматичних умінь, а також як автор шкільних програм і численних підручників. З 2017 року Валентина Іванівна працює на посаді професора в університеті міста Ланчжоу (Китайська Народна Республіка),

Серед керівників кафедри російської літератури різних років необхідно назвати кандидата педагогічних наук, доцента, заступ-

Заступник декана Наталія Леонідівна Голубкова

24–25 жовтня 2019 року.
У Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка на базі кафедри української мови і літератури відбулася III всеукраїнська науково-практична конференція «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника».

ника декана філологічного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка (1971–1973), члена Співки журналістів СРСР, відомого фахівця в галузі історії та методики викладання російської й української літератури Бориса Львовича Звагельського.

Завідувачем кафедри впродовж 1945–1956 років був доктор філологічних наук, професор, згодом член-кореспондент Академії наук СРСР (1966), дійсний член Академії наук СРСР (1984), директор Інституту слов'янознавства і балканістики Академії наук СРСР (1969–1987), президент Міжнародної асоціації з вивчення і поширення слов'янських культур, відомий літературознавець-славіст, автор понад 160 праць у галузі методологічних питань слов'янознавства, історії літератури та культури слов'янських народів Дмитро Федорович Марков.

Понад чверть століття – з вересня 1972 року і майже до кінця 1997 року – кафедру російської літератури очолював доктор філологічних наук, професор, знаний фольклорист і літературознавець, фахівець у галузі східнослов'янських літератур, зокрема українсько-білоруських літературних зв'язків, критик, автор численних підручників для учнів та студентів і посібників для вчителів українською, російською та білоруською мовами, академік Академії наук Вищої школи України, заслужений працівник освіти України Павло Павлович Охріменко, 100-річчя від дня народження якого колектив університету відзначив 16 липня 2019 року.

З 1957 року в тодішньому СумДПУ почалася підготовка вчителів англійської мови. Кафедрою іноземних мов на той час завідувала кандидат філологічних наук, доцент Раїса Іллівна Циба. Згодом, у 1962 році був створений факультет англійської мови, який разом із філологічним, фізико-математичним та природничим став одним з

чотирьох факультетів у структурі інституту. З 1975 року на факультеті розпочалася підготовка вчителів двох іноземних мов – англійської та німецької або французької.

У 1978 році факультет англійської мови перейменовано на факультет іноземних мов. Першими його деканами були старший викладач Ф.М. Поборончук, кандидат педагогічних наук, доцент М.Н. Кравченко, старші викладачі Р.Д. Тишкова та М.К. Бобок (1976–1980), з 1980 по 1985 рік факультет очолював кандидат філологічних наук, доцент Н.І. Чернюк.

Упродовж двадцяти років (1985–2005) деканом факультету іноземних мов був кандидат філологічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України Михайло Миколайович Дудченко. За цей час факультет став провідним у підготовці висококваліфікованих учителів іноземних мов середніх навчальних закладів різного типу і форм власності.

У 2005 році естафету керівництва факультетом прийняв кандидат філологічних наук, доцент Андрій Миколайович Коваленко, який згодом у 2008 році очолив навчально-науковий інститут філології (він об'єднав філологічний факультет з факультетом іноземних мов), а у 2014 році після реорганізації навчально-наукового інституту філології став деканом факультету іноземної та слов'янської філології.

Підготовку фахівців з німецької та французької мови здійснює кафедра теорії та практики романо-германських мов. Вона розвинулася на базі кафедри іноземних мов, яку протягом майже двох десятиліть очолював старший викладач Михайло Костянтинович Бобок – учасник Другої світової війни, кавалер ордена Богдана

Березень 2018 року. Тренінг з лекторами німецької служби академічних обмінів (DAAD) на чолі з паном Карстенем Грюнвальдтом (другий ліворуч)

Вересень 2019 року. Випускник факультету іноземної та слов'янської філології, народний депутат України від партії «Слуга народу» Михайло Ананченко — гість традиційної університетської посвяти в першокурсники

Хмельницького II ступеня, колишній голова Співки ветеранів університету.

Разом з ним німецьку мову викладали О.З. Шурінова, Т.О. Міщенко, Л.І. Новосельська, Н.В. Штома, Т.М. Савельєва та ін. Німецька мова викладалася як другий фах на факультеті іноземних мов із 1975 року, а з 1990 року – і на філологічному факультеті. У 1980-ті роки кафедра суттєво зміцнила свій викладацький склад завдяки висококваліфікованим кадрам, які закінчили німецькі університети в Лейпцигу та Берліні (Г.П. Миханько, В.П. Миханько, Г.М. Скрипка, З.П. Кириченко, Є.П. Шуст).

Спеціальність «Французька мова» існує в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка з 1991 року. Це дало можливість співпрацювати з Французьким культурним центром в Україні та підвищувати кваліфікацію викладачів. За рахунок коштів уряду Франції університет отримує два періодичні видання – журнали «*Ca m'intéresse*» та «*Le français dans le monde*». Останній є фаховим методичним виданням, яке виходить з CD-додатком і містить багато цікавих розробок уроків.

Викладачі французької мови постійно підвищують кваліфікацію, беруть участь у семінарах, нарадах, наукових конференціях, які організовує Французький культурний центр та Асоціація викладачів французької мови, що знаходиться в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка.

Кафедра української мови і літератури

Архівні матеріали, що зберігаються в Державному архіві Сумської області, фіксують досить барвистий спектр назв кафедр, на яких починаючи з 1930 року викладалися українська мова і література – кафедра мови, український сектор, мовний відділ, кафедра української мови, кафедра мовознавства, кафедра української мови і літератури.

Багато факторів впливали на об'єднання чи на роз'єднання двох споріднених дисциплін, але 1 жовтня 2018 року кафедра української мови та кафедра української літератури були об'єднані шляхом злиття. Очолила об'єднану кафедру української мови і літератури доктор педагогічних наук, професор Олена Миколаївна Семеног.

Кафедра української мови і літератури вбачає своє призначення у вихованні й розвитку культуромовної особистості на основі поєднання фундаментальної університетської освіти з практико-орієнтованою мовнокомунікативною підготовкою, у розвитку

Завідувач кафедри української мови і літератури, доктор педагогічних наук, професор Олена Миколаївна Семеног

Кафедра була і лишається потужним осередком творчих та ініціативних фахівців, для яких філологія – справа освітянського життя.

13 листопада 2019 року. Заступник декана, доцент кафедри української мови та літератури Надія Іванівна Кириленко під час презентації авторських поетичних збірок «Скрипка любові» та «Мить синьоніжності»

мовнокомунікативної культури конкурентоспроможних на ринку праці вчителів-бакалаврів, учителів-магістрів, у розвитку й саморозвитку мовнокомунікативної культури викладачів української мови, фахівців вищої кваліфікації – кандидатів і докторів наук, а також мовнокомунікативної підготовки і розвитку мовної культури фахівців нефілологічного профілю, здатних до ефективної професійної діяльності, професійного розвитку і саморозвитку, соціальної і професійної мобільності, готових до неперервного продовження освіти упродовж життя.

Уже майже 80 років кафедра української мови і літератури – це своєрідний мікрокосмос, що увібрав багато неповторних педагогічних, фольклорних і діалектологічних практик, керівництво написанням дипломних і магістерських робіт, кандидатських дисертацій, опонувань на захистах дисертацій, виступів на конференціях різних рівнів в Україні й за кордоном (у Білорусії, Німеччині, Польщі, Чехії).

Далеко поза межами України відомі й користуються величезною популярністю міжнародні науково-практичні конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Академічна культура дослідника в освітньому просторі», «Філологія, лінгводидактика, професійна комунікація в науковому дискурсі», «Культуромовна особистість фахівця»; всеукраїнські науково-практичні конференції «Інновації в

Декан філологічного факультету (1961–1968), проректор з навчальної і наукової роботи (1968–1975), завідувач кафедри української мови (1975–1997) Олександр Семенович Скорик (верхній ряд, третій ліворуч) зі своїми колегами

Драматург, поет, театральний актор, дослідник історії давньої літератури і української етнопедагогіки, викладач дисциплін «Давня література», «Виразне читання» і «Риторика», заслужений артист України Василь Іванович Будянський

З 2007 по 2018 рік кафедру української літератури очолювала доктор філологічних наук, професор Лариса Михайлівна Горболіс.

2007 рік. Викладачі кафедри української літератури

21 березня 2014 року. Обласний науково-практичний семінар молодих науковців «Енергетика Шевченкового слова у вихованні української мовної особистості» до 200-річчя від дня народження Кобзаря

2015 рік. Викладачів і ветеранів кафедри української мови щойно привітали з Днем працівників освіти України.

2018 рік. Учасники міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих науковців «Академічна культура дослідника в освітньому просторі»

освіті та педагогічна майстерність учителя-словесника», «Сумщина в історико-філологічному вимірі», «Пантелеймон Куліш як національно-духовний феномен: аспекти сучасного наукового осмислення»; всеукраїнський науково-практичний семінар «Університет III тисячоліття: виклики сьогодення та перспективи розвитку»; щорічна студентська науково-практична конференція «Шляхами легенд».

Сьогодні кафедра української мови і літератури – це потужний науковий осередок Сумщини, надзвичайно творчий та ініціативний колектив людей, залюблений у рідне слово й самовідданий у праці, колектив людей, для кого філологія є справою життя, а основна увага зосереджена на формуванні професійно підготовлених фахівців, духовно багатих, гармонійно розвинених, креативних і україноцентричних особистостей, які розбудовуватимуть прийдешнє Української держави.

Кафедра практики англійської мови

Її першим завідувачем з моменту створення у 1990 році і до 2011 року був кандидат філологічних наук, доцент Володимир Васильович Павлов. Другий і нинішній її керівник – кандидат філологічних наук, доцент Лариса Іванівна Клочко.

На кафедрі викладаються практика усного та писемного мовлення англійської мови, практична граматика та практична фонетика англійської мови, теоретична фонетика англійської мови, історія і лексикологія англійської мови, загальнотеоретичний курс з другої іноземної мови, іноземна мова за професійним спрямуванням та англійська мова. Викладачі кафедри керують педагогічною виробничою практикою студентів.

Колективна тема, над якою працює професорсько-викладацький колектив кафедри практики англійської мови, – «Лінгвометодичні аспекти англословенної мовленнєвої діяльності». У контексті цього колективного творчого проекту досліджено інноваційні тенденції сучасної вимовної норми англійської мови; узагальнено характер впливу регіональних варіантів вимови на літературну вимову; визначено характер взаємодії одиниць різних мовних рівнів; виокремлено структурно-синтаксичні та прагматичні особливості ініціальних речень абзацу; схарактеризовано мовленнєву поведінку представників англословенного соціуму.

Завідувач кафедри практики англійської мови, кандидат філологічних наук, доцент Лариса Іванівна Клочко

Перший завідувач кафедри з моменту її створення в 1990 році — кандидат філологічних наук, доцент Володимир Васильович Павлов

Один із кращих викладачів кафедри за її історію, який два десятиліття був деканом факультету іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України Михайло Миколайович Дудченко

Крім того, кандидат педагогічних наук, доцент Світлана Миколаївна Коваленко працює над індивідуальною темою «Модернізація вищої освіти дорослих у Великій Британії та США», а старший викладач Наталія Леонідівна Голубкова працює над індивідуальною темою «Організаційно-педагогічні засади партнерства американської школи, громади, сім'ї».

Кафедра плідно співпрацює з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, із Черкаським національним університетом імені Богдана Хмельницького, Глухівським національним педагогічним університетом імені Олександра Довженка, Хмельницьким національним університетом.

29 листопада 2018 року кафедрою практики англійської мови проведено I Міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі», учасниками якої, крім фахівців з різних регіонів України, стали працівники вищої освіти зі Сполучених Штатів Америки та представники Німеччини – Німецька служба академічних обмінів (DAAD). Під час роботи конференції її учасники розглядали актуальні проблеми іноземної філології, проектували тенденції розвитку мови та літератури в новітньому часопросторі; визначали стратегічні напрями розвитку іншомовної освіти в середній та вищій школі та окреслювали як традиційне, так і нове в методиці викладання мови та літератури.

Пріоритетним напрямом діяльності кафедри практики англійської мови є міжнародна співпраця, спрямована на вивчення та поширення зарубіжного досвіду з підготовки вчителів. Кафедрою укладено Угоду

Грант, виграний фахівцями кафедри практики англійської мови в ході реалізації програми «Спеціаліст з викладання англійської мови», дав можливість запросити на роботу до університету стипендіата Державного департаменту США (English Language Fellow Program), викладача англійської мови Венді Фінлейсон.

На базі Ресурсного центру професійного розвитку вчителів англійської мови кафедра практики англійської мови регулярно проводить науково-методичні семінари, семінари-практикуми з методики викладання англійської мови, презентації навчально-методичних комплексів і навчальної літератури.

про співпрацю з Корпусом Миру США в Україні, згідно з якою волонтер Корпусу Миру США Лоренс Кан у співпраці з викладачами університету проводить уроки з англійської мови для студентів СумДПУ.

Участь у програмі «Спеціаліст з викладання англійської мови», що діє за підтримки Посольства США в Україні та Міністерства освіти і науки України, надала можливість виграти грант та запросити для роботи на кафедрі стипендіата Державного департаменту США (English Language Fellow Program), викладача англійської мови Венді Фінлейсон, яка має досвід викладання англійської мови як іноземної в закладах вищої освіти різних країн світу.

20 березня 2018 року було організовано та проведено регіональний практично-методичний семінар для вчителів закладів освіти міста Суми за участі аташе з питань викладання англійської мови Посольства США в Україні Джона Сільвера «Новітні технології організації навчального процесу на уроках англійської мови» (Getting to Know You! – The First Lesson).

На базі ресурсного центру професійного розвитку вчителів англійської мови регулярно відбуваються науково-методичні семінари, семінари-практикуми з методики викладання англійської мови, презентації навчально-методичних комплексів і навчальної літератури, які проводять провідні українські та американські методисти та тренери, волонтери Корпусу Миру США в Україні. Організація та проведення подібних семінарів є дуже важливим аспектом підвищення кваліфікації вчителів і становлення майбутніх педагогів.

Участь студентів, викладачів факультету іноземної та слов'янської філології, вчителів м. Суми та Сумської області у заходах центру дозволяє їм обмінюватися досвідом, розширювати професійні та особисті зв'язки. Ресурсний центр завжди вдячний за активну участь у наших заходах та є відкритим для співпраці.

Кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

Основні віхи розвитку кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання наведені в презентації факультету іноземної та слов'янської філології. Зауважимо, що кафедра була одним з основних структурних підрозділів від початку заснування університету і лишається ним до сьогодні.

Початок новітньої історії кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання датований 1 грудня 2009 року, коли на підставі наказу ректора СумДПУ імені А.С. Макаренка «Про оптимізацію структури і зміну назви окремих підрозділів університету» було об'єднано кафедри загального та російського мовознавства і зарубіжної літератури.

Наприкінці 2014 року назву підрозділу було змінено на нинішню – кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання, яку з листопада 2017 року очолює кандидат педагогічних наук, доцент Ірина Борисівна Іванова – дочка колишнього завідувача кафедри російської літератури СумДПУ імені А.С. Макаренка Бориса Звагельського. Упродовж багатьох років Ірина Борисівна очолює журі обласної олімпіади з російської мови та літератури, входить до складу журі всеукраїнської олімпіади з цих предметів, керує секцією з літературознавства, фольклористики та мистецтвознавства

Завідувач кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання, кандидат педагогічних наук, доцент Ірина Борисівна Іванова

Викладачі кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання мають більш ніж піввіковий досвід мовної підготовки іноземних громадян з Казахстану, Узбекистану, Туркменістану, Китайської Народної Республіки і Туреччини.

Початок 1970-х років. Викладачі кафедри російської мови перед корпусом СумДПІ імені А.С. Макаренка зі студентами. У центрі — декан філологічного факультету (1961–1968), згодом — проректор з навчальної і наукової роботи (1968–1975), завідувач кафедри української мови (1975–1997) Олександр Семенович Скорик, крайній праворуч — заступник декана філологічного факультету (1971–1973) Борис Львович Звагельський.

територіального відділення Малої академії наук України, підготувала чотирьох переможців всеукраїнського конкурсу слухачів МАН.

У 2016 році за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм і підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів Ірина Борисівна Іванова була нагороджена почесним знаком «За видатні заслуги перед колективом університету».

До речі, мати Ірини Борисівни – Галина Степанівна Звагельська тривалий час працювала викладачем російської мови та літератури в сумській ЗОШ № 8 (нині – Олександрівська класична гімназія), де одним з її сумлінних учнів був автор цієї книги. Немає жодного сумніву в тому, що зусилля шановної Галини Степанівни дали свої плоди, за що я їй щиро вдячний.

Варто згадати добрим словом тих викладачів, які в різні роки зробили значний внесок у розбудову і розвиток кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання. Це кандидати філологічних наук, доценти Вікторія Василівна Мілованова (Трофименко), Тамара Костянтинівна Монжалеї, Ольга Григорівна Охріменко, Алла Анатоліївна Силка (Гвоздик), Тамара Яківна Солдатенко (Гелеверіна), Ніна Андріївна Хомула, Євгенія Олександрівна Черепанова, Зоя Федорівна Ялова; кандидати педагогічних наук, доценти Алла Олександрівна Мурашова, Стефан Янушевич Сас, Лідія Борисівна Фоміна, Наталія Пилипівна Четверик; старші викладачі Людмила Степанівна Панкратова, Тамара Іванівна Чорненко, Володимир Іванович Кочубей.

Проректор з питань заочного навчання СумДПІ імені А.С. Макаренка (1973–1976), завідувач кафедри російської мови, доктор педагогічних наук, професор Валентин Миколайович Мещеряков

12 квітня 1978 року. Група викладачів-філологів перед центральним корпусом інституту. Перший ліворуч — Павло Павлович Охріменко, третій — Микола Пилипович Мінаков, далі — Алла Олександрівна Євграфова, Євгенія Володимирівна Бояровська, Валентина Миколаївна Покуц, Василь Андрійович Мартиненко

Завідувач кафедри російської мови (1945—1956), доктор філологічних наук, професор, згодом член-кореспондент Академії наук СРСР (1966) Дмитро Федорович Марков

Кандидат філологічних наук, доцент Євгенія Володимирівна Боярівська

Кандидат педагогічних наук, доцент Борис Львович Звагельський

До речі, останньому сумській педагоги мають завдячувати не лише за багаторічну працю на благо кафедри й університету. Справа в тому, що син Володимира Івановича – кандидат економічних наук, колишній депутат Сумської міської ради Родіон Володимирович Кочубей як директор видавництва «Університетська книга» безпосередньо причетний до видання саме цієї книги про історію СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Необхідно зазначити, що колишні співробітники кафедри російської мови та літератури успішно продовжують науково-педагогічну діяльність в інших закладах вищої освіти, у тому числі й на керівних посадах. Так, доктор філологічних наук, професор Олена Григорівна

24 травня 1990 року. Члени оргкомітету конференції «Історизм і обставини виникнення «Слова о полку Ігоревім». Другий ліворуч – доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу давньої літератури Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР Олекс Васильович Мишанич, другий праворуч – академік Академії наук вищої школи України, заслужений працівник освіти України Павло Павлович Охріменко.

Ткаченко, яка по закінченні СумДПІ імені А.С. Макаренка працювала на кафедрі російської літератури, створила й очолила кафедру журналістики та філології Сумського державного університету.

Кандидат філологічних наук, доцент Аліна Владленівна Шевцова, яка з 1985 по 1995 рік плідно працювала викладачем кафедри російської мови, вже більш ніж 20 років обіймає посаду заступника директора Департаменту міжнародної освіти з навчальної роботи СумДУ. А кандидат педагогічних наук, доцент Лариса Валентинівна Біденко, яка під керівництвом професора Валентини Іванівни Статівки захистила кандидатську дисертацію і певний час виконувала обов'язки викладача російської мови, нині є завідувачем кафедри мовної підготовки іноземних громадян СумДУ. До речі, з 2009 по 2012 рік цю посаду в Сумському державному університеті обіймала кандидат педагогічних наук, доцент Марина Симеонівна Казанджикова, яка впродовж 35 років працювала в СумДПУ імені А.С. Макаренка.

До провідних напрямів роботи кафедри належить фахова мовна підготовка іноземних громадян. Сьогодні на факультеті іноземної та слов'янської філології СумДПУ імені А. С. Макаренка за освітніми рівнями «бакалавр» і «магістр» навчаються студенти з Китайської Народної Республіки, Республіки Туркменістан, Республіки Узбекистан і Туреччини. Зазначений напрям було започатковано ще за радянських часів, коли кафедри російської мови та літератури готували вчителів-русистів для Казахської й Узбецької РСР.

За успішну працю з підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів для шкіл цих республік кандидат філологічних наук, доцент Ізабелла Дмитрівна Фокіна і кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Пилипівна Четверик були нагороджені знаком «Відмінник народної освіти Казахської РСР». Кандидати філологічних наук, доценти Євгенія Володимирівна Бояровська і кавалер ордена Знак Пошани Валентина Миколаївна Покуц, крім знаків «Відмінник народної освіти УРСР», нагороджені також знаками «Відмінник народної освіти Узбецької РСР» і «Відмінник народної освіти Казахської РСР». Кандидат педагогічних наук, доцент Борис Львович Звагельський теж «тричі герой» – у нього знаки «Відмінник народної освіти УРСР», «Відмінник народної освіти Таджикицької РСР» і «Відмінник народної освіти Узбецької РСР».

Доктор педагогічних наук, професор Валентина Іванівна Статівка, яка була завідувачем кафедри російської мови навчально-наукового інституту філології з 2006 по 2017 рік, працює на посаді професора в університеті міста Ланчжоу (Китайська Народна Республіка).

Кафедра теорії та практики романо- германських мов

Відтоді, як в університеті окремі мови романо-германського блоку почали додаватися до вивчення традиційної вже англійської, минуло близько 50 років. З 1975 року німецька викладається як друга мова на факультеті іноземних мов, а з 1985 року кафедра німецької мови функціонує як окрема одиниця.

Починаючи з 1995 року на факультеті іноземних мов другою, доданою до англійської, стала французька мова, і у зв'язку з цим у 1997 році кафедру перейменовано на кафедру практики романо-германських мов. А з вересня 2001 року було розпочато підготовку вчителів за спеціальностями «Німецька та англійська мови», «Французька та англійська мови».

У 2002–2003 роках на базі кафедри практики романо-германських мов було здійснено набір першої експериментальної групи студентів з трирічним терміном вивчення іспанської мови, а з 2008 року, поєднавши вивчення німецької, французької і іспанської, вона має назву кафедри теорії та практики романо-германських мов, яку очолює кандидат педагогічних наук, доцент Вікторія Миколаївна Солощенко.

Завідувач кафедри теорії та практики романо-германських мов, кандидат педагогічних наук, доцент Вікторія Миколаївна Солощенко

Кафедра теорії та практики романо-германських мов факультету іноземної та слов'янської філології об'єднала фахівців з викладання німецької, французької та іспанської мови.

У межах міжнародного співробітництва кафедра співпрацює з міжнародними освітніми організаціями країн Європейського співтовариства, зокрема: Інститутом імені Йоганна Вольфганга Гете (Німеччина), Товариством Захід-Схід (Австрія), Фондом імені Роберта Боша (Німеччина) та Німецькою службою академічних обмінів (ДААД).

У 2004 році за сприяння фонду імені Роберта Боша було відкрито лекторат, що дало можливість перебування в університеті лектора Йоганни Бреутігам строком на один-два роки. У 2005 році на кафедрі стажувався лектор DAAD Матіас Цілліх, який провів тестування студентів-германістів щодо рівня володіння німецькою мовою з метою надання кращим з них стипендій на навчання в мовних школах та університетах Німеччини.

У подальшому в університеті працювали магістр Штефані Гайднер, стажувалися випускники факультету культурології університету Віадрина Людмила Торно та Лаура Габер, лектори фонду імені Р. Боша Барбара Бауш і Габріель Волькенфельд. У 2017 році з метою удосконалення освітнього процесу, наукового співробітництва, розширення творчих зв'язків, встановлення ділових контактів, підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників, інтеграції у світову систему вищої університетської освіти, обміну інформацією щодо навчально-методичного забезпечення процесу вивчення студентською молоддю іноземної мови, зокрема німецької, було підписано договір про співробітництво між СумДПУ імені А.С. Макаренка та DAAD.

З 1996 року в університеті діє Центр з вивчення французької мови, відкритий завдяки спільним зусиллям фахівців Французьких

Набір першої експериментальної групи студентів з трирічним терміном вивчення іспанської мови у 2002–2003 навчальному році обумовив створення у 2008 році кафедри теорії та практики романо-германських мов.

центрів Харкова та Києва. З 2000 року представники французької Асоціації «Professeurs sans frontières» Арлетт Деріврі, Мішель Шартьє, Сімон Буржа, Маїте Бена та інші, які є фахівцями з французької мови та літератури, діляться своїм досвідом викладання французької мови з колегами СумДПУ імені А.С. Макаренка.

У контексті інтеграції України до європейської системи вищої освіти та співпраці в рамках Болонського процесу на кафедрі працюють представники Центру європейських ініціатив. Вони здійснюють консультативну роботу з питань системи вищої освіти франкомовних країн та надають інформацію щодо можливостей продовження навчання українських студентів у вищих навчальних закладах Франції, Бельгії, Канади. Французький центр надав можливість усім викладачам неодноразово пройти стажування в кращих навчальних центрах Франції.

Нові горизонти для розвитку університету та поширення вивчення французької мови в регіоні відкрив візит представників Французької Республіки в Україні – аташе з питань співробітництва в галузі французької мови Посольства Франції в Україні пана Фабріса Пето та аташе з питань наукового та університетського співробітництва Посольства Французької Республіки в Україні пана Сільвена Ріголле, який відбувся у 2019 році.

Під час зустрічі з ректором університету, професором Юрієм Лянным були презентовані можливості міжнародної співпраці України та Франції, окреслено плани подальшої взаємодії між нашим університетом та Institutfrançaisd'Ukraine і Alliancefrançaise. Французькі гості ознайомили українських педагогів з сучасними платформами для вивчення та викладання французької мови, а також запропонували можливості стажування в Україні та за кордоном. У ході зустрічі йшлося також про працевлаштування студентів СумДПУ на французьких підприємствах. «Франція дуже зацікавлена в кваліфікованих спеціалістах зі знанням французької мови. На сьогодні Франція посідає перше місце за

кількістю створених робочих місць у Східній Європі», – зазначив Фабріс Пето.

З 2005 року кафедра теорії та практики романо-германських мов здійснює підготовку фахівців на курсах з іспанської мови. За наявності базової освіти за освітнім рівнем «бакалавр» випускники курсів отримують сертифікат, що засвідчує володіння іспанською мовою на рівні B1-B2 та надає їм право викладати іспанську мову в освітніх закладах України. Крім того, випускники курсів мають можливість скласти міжнародний мовний іспит DELE з визначення рівня іспанської мови, результати якого визнані в усьому світі або пройти ЗНО з іноземної (іспанської) мови та скористатися отриманим сертифікатом для вступу до профільної магістратури в закладах вищої освіти України.

Випускники кафедри теорії та практики романо-германських мов успішно працюють у загальноосвітніх школах I-III ступенів, ліцейх, гімназіях і коледжах обласного центру та районів Сумщини, у багатьох загальноосвітніх закладах України. Найбільш талановиті поповнюють ряди науковців, працюють викладачами в Сумському державному університеті, національному аграрному університеті, навчаються в аспірантурі. Здобуті знання дозволяють випускникам

Кафедра плідно співпрацює з освітніми організаціями країн Європейського Союзу, зокрема Інститутом імені Йоганна Вольфганга Гете (Німеччина), Товариством Захід-Схід (Австрія), Фондом імені Роберта Боша (Німеччина) та Німецькою службою академічних обмінів (DAAD).

Провідні викладачі кафедри — активні учасники міжнародних освітніх та наукових заходів

18 лютого 2019 року нові горизонти для розвитку університету та поширення вивчення французької мови в регіоні відкрив візит до СумДПУ імені А.С. Макаренка представників Французької Республіки в Україні на чолі з аташе з питань співробітництва в галузі французької мови Посольства Франції в Україні паном Фабрісом Пето.

працювати фахівцями з мови не тільки в закладах освіти, а й в інших установах.

Останніми роками збільшилася географія прийому: на спеціальність «Французька мова» та «Німецька мова» зараховуються абітурієнти, які вивчали в школі англійську мову як основну іноземну. Такий підхід дає можливість кожному абітурієнту вступити на зазначену спеціальність незалежно від мови, яку він вивчав у школі.

Кафедра германської філології

Кафедра германської філології факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С.Макаренка створена у 1990 році на базі кафедри англійської мови тодішнього факультету іноземних мов.

Вагомий внесок у становлення й розвиток кафедри зробили викладачі, які стояли біля витоків її створення, а в подальшому очолювали роботу колективу на посадах завідувачів кафедри – кандидати філологічних наук, доценти Людмила Вадимівна Гнаповська (2000–2002), Маргарита Олександрівна Хекало (2002–2004), Андрій Миколайович Коваленко (2004–2005), який згодом очолив факультет іноземної та слов'янської філології, а також колишній багаторічний декан факультету іноземних мов, заслужений працівник освіти України Михайло Миколайович Дудченко (2005–2011). З 2011 року кафедру германської філології факультету іноземної та слов'янської філології очолює перший доктор філологічних наук і професор в її історії Віра Іванівна Школяренко.

Колективна тема, над якою працює колектив кафедри, – «Взаємодія одиниць різних рівнів у системі мови та мовлення: когнітивний,

Завідувач кафедри германської філології, доктор філологічних наук, професор Віра Іванівна Школяренко

Колективна тема, над якою працює колектив кафедри германської філології, – «Взаємодія одиниць різних рівнів у системі мови та мовлення: когнітивний, комунікативний та прагматичний аспекти».

комунікативний та прагматичний аспекти». Основні напрями наукових інтересів викладачів кафедри: діяхронічна фразеологія (професор Віра Іванівна Школярєнко); соціальні аспекти мови і мовлення (доцент Світлана Федорівна Алексєнко); когнітивно-дискурсивні аспекти функціонування мовних одиниць (доценти Андрій Миколайович Коваленко, Олена Вікторівна Багацька, Тетяна Миколаївна Бурєнко); інноваційні методи навчання іноземних мов і культур (доцент Ганна Ігорівна Подосиннікова, старші викладачі Марія Володимирівна Дука, Людмила Миколаївна Балаценко і викладач Наталія Олександрівна Шевцова); структурно-семантичний та комунікативно-функціональний аспекти вивчення мови і мовлення (доцент Вікторія Вікторівна Козлова, старший викладач Руслана Володимирівна Оробінська).

Професорсько-викладацький склад кафедри має вагомий науковий і навчально-методичний доробок. Лише за останні п'ять років співробітники кафедри германської філології опублікували одну одноосібну монографію, розділи в трьох колективних монографіях, 14 навчально-методичних посібників, 7 навчально-методичних рекомендацій, понад 50 статей у фахових збірках, взяли участь у більш ніж 100 профільних міжнародних, всеукраїнських конференціях, симпозіумах, з'їздах.

Провідні викладачі кафедри германської філології пройшли стажування за кордоном у кращих університетах Німеччини (професор Віра Іванівна Школярєнко) і Китайської Народної Республіки (доценти Світлана Федорівна Алексєнко, Олена Вікторівна Багацька, Вікторія Вікторівна Козлова).

Викладацький склад кафедри германської філології активно здійснює керівництво науково-дослідною роботою студентів, які беруть участь у міжвузівських, регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях для студентів, магістрантів та аспірантів, різноманітних конкурсах, олімпіадах.

Кафедра германської філології творчо поєднує навчально-виховну роботу з науково-дослідницькою. При кафедрі германської філології працюють дві науково-дослідні лабораторії – проблемна науково-дослідна лабораторія «Синхронічне та діяхронічне дослідження різнорівневих одиниць німецької мови: лінгвокультурологічний і соціолінгвістичний аспекти» (керівник – доктор філологічних наук, професор В.І. Школярєнко) та міжуніверситетська науково-дослідна лабораторія сучасних технологій навчання іноземних мов і культур (керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ганна Ігорівна Подосиннікова). Проект «Англійський кіноклуб», що діє в межах цієї міжуніверситетської науково-дослідної лабораторії – це перегляд та обговорення автентичних англомовних відеофільмів із методичним коментарем навчального процесу, спрямовані на вдосконалення професійно-методичної та іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів англійської мови, який проводиться студентами факультету, членами лабораторії.

Кафедра германської філології здійснює навчально-виховну роботу і в позанавчальний час. Так, крім двох лабораторій, на кафедрі функціонують проблемні групи та наукові гуртки: «Актуальні питання германської фразеології», «Англомовний художній дискурс у лінгвокогнітивному висвітленні», «Функціонування мовних одиниць граматичної та лексичної систем: комунікативно-прагматичний та лінгвокогнітивний аспект», «Структурно-семантичні та прагматичні аспекти дослідження дискурсу», «Організація та забезпечення навчання іноземної мови у ЗВО», «Лексико-граматичні особливості сучасної німецької мови», а також студентська наукова лабораторія «Методика навчання іноземних мов і культур».

Один із головних напрямів роботи кафедри германської філології – низка профорієнтаційних заходів зі старшокласниками обласного центру

Викладацький склад кафедри германської філології активно здійснює керівництво науково-дослідною роботою студентів.

Починаючи з 2017 року кафедра германської філології проводить Всеукраїнську наукову інтернет-конференцію «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі», яка присвячена проблемам сучасної лінгвістики та методики викладання іноземних мов. У ній беруть участь студенти, магістранти та аспіранти з провідних закладів вищої освіти України.

Навчальний корпус факультету іноземної і слов'янської філології

Природничо-географічний факультет

Декан природничо-
географічного факультету,
кандидат хімічних наук,
доцент Геннадій Якович
Касьяненко

Голова трудового колективу,
кандидат хімічних наук, доцент
Валерій Васильович Бугаєнко

Історія природничо-географічного факультету, його навчальна і наукова діяльність починається з 1930 року, коли в Сумському інституті соціального виховання, що став правонаступником педагогічного технікуму, були створені перші дві кафедри – ботаніки і зоології та секція хімії. Саме вони й поклали початок роботі хіміко-біологічного факультету. Уже тоді інститут мав обладнані кабінети фізики, ботаніки, агробіології, педології та вчення про поведінку, хімічну лабораторію, що дозволяло ефективно вести заняття з предметів природничого циклу.

Свого часу факультет, який з об'єктивних причин не раз змінював свою назву, очолювали Н.С. Ревіна, І.К. Лукаш, кандидат хімічних наук, доцент Митрофан Дем'янович Бонь, кандидат біологічних наук, доцент Борис Миколайович Польський, професор Михайло Іванович Стеблянко, кандидат хімічних наук, доцент Єгор Васильович Сенчурін, кандидат хімічних наук, доцент Михайло Миколайович Більченко. З 2014 року деканом природничо-географічного факультету працює кандидат хімічних наук, доцент Геннадій Якович Касьяненко.

На чотирьох кафедрах природничо-географічного факультету здійснюється плідна науково-дослідна робота, основними напрямками якої є: природно-ресурсний потенціал Сумської області та заходи щодо його раціонального використання і збереження; фауна Північно-Східної України в умовах антропогенного впливу; геохімія природних та антропогенних геосистем Сумського Придніпров'я; ландшафтний аналіз територій та раціональне природокористування; проблеми методики вивчення біології та хімії в школі; фі-

1 вересня 2019 року. Посвята новоспечених студентів в першокурсники природничо-географічного факультету

На факультеті виконуються численні дослідження на замовлення Міністерства освіти і науки України, обласного державного управління з охорони природи та природних ресурсів.

зико-хімічна взаємодія в іонних розплавах; синтез та дослідження біоактивних речовин. Результати досліджень опубліковані в монографіях, наукових журналах, презентовані на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Ще наприкінці 1930-х років при створенні хіміко-біологічного факультету було закладено ботанічний сад, який сьогодні налічує більше тисячі видів рослин, з яких близько 150 – рідкісні. Він є пам'яткою садово-паркового мистецтва і має статус державного заказника. Велика колекція ботанічного саду дозволяє йому, крім навчальних завдань, успішно виконувати функції наукового та культурно-просвітницького закладу. А в середині 1960-х років у мальовничому урочищі Вакалівщина було засновано біологічний стаціонар для проведення навчальних практик із зоології та екологічних досліджень.

Викладачі факультету є авторами відомих в Україні підручників та навчальних посібників для вищих та загальноосвітніх навчальних закладів. Так, професор М.І. Стеблянко очолив колектив авторів підручника з ботаніки, професор Н.Н. Чайченко – відомий спеціаліст з методики навчання хімії, створила кілька навчальних посібників для практичних занять з хімії. Доценти Г.Г. Леонтєва, А.О. Корнус, О.В. Бова, С.І. Сюткін – автори кількох підручників та навчальних посібників з фізичної та економічної географії. Викладачами кафедри ботаніки здійснено видання підручників з генетики та методики навчання біології. Доцентами Б.М. Польським і В.М. Торяник створено сучасний посібник для школи «Основи біології». Доценти кафедри хімії М.М. Більченко, О.О. Гиря, А.М. Скляр є авторами підручників з хімії для університетів та шкіл.

Заступник декана з наукової роботи, кандидат біологічних наук, доцент Литвиненко Юлія Іванівна

Народний депутат України
3–4 скликань Григорій Петрович
Дашутін

Народний депутат України
7–8 скликань Олег В'ячеславович
Медуниця

Поет-гуморист, лауреат
Всеукраїнської літературно-
мистецької премії імені Степана
Руданського Григорій Львович
Єлишевич

Високий науковий потенціал кафедр природничо-географічного факультету дає можливість співпрацювати з науковими закладами Національної академії наук України, Інститутом ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України, Інститутом зоології імені І.І. Шмальгаузена НАН України, Інститутом загальної та неорганічної хімії імені В.І. Вернадського НАН України. На факультеті виконуються численні дослідження на замовлення Міністерства освіти і науки України, обласного державного управління з охорони природи та природних ресурсів.

Високий науковий потенціал кафедр природничо-географічного факультету дає можливість співпрацювати з багатьма науковими закладами Національної академії наук України.

Випускники факультету згідно з освітньою кваліфікацією мають право працювати за професійним спрямуванням біолога, географа або хіміка у відповідних галузях господарсько-економічної діяльності, вчителями загальноосвітніх навчальних закладів, викладачами або науковцями закладів вищої освіти та науково-дослідних установ, у системі соціальної, виховної та психологічної профілактики і реабілітації, здійснювати організацію туристичної та краєзнавчої діяльності.

Високий науково-педагогічний рівень викладачів та належна матеріально-технічна база факультету дають можливість надавати студентам якісні освітні послуги. Доказом цього є ціла низка знаних випускників, серед яких – народні депутати України кількох скликань Григорій Петрович Дашутін, Олег В'ячеславович Медуніця і Володимир Петрович Шульга (останні двоє свого часу були, відповідно, заступником і головою Сумської обласної державної адміністрації), відомі освітяни – народний учитель СРСР Володимир Сергійович Пігуль і заслужений вчитель України Олексій Олексійович Гиря, поет-гуморист Григорій Львович Єлишевич, проректор СумДПУ імені А.С.Макаренка Юрій Михайлович Штика.

Цікаві подорожі – невід’ємна складова навчального процесу студентів природничо-географічного факультету (Карпати, 2016 рік)

Заступник декана з виховної роботи, кандидат педагогічних наук Оксана Олексіївна Пташенчук

Кафедра хімії та методики навчання хімії

Починаючи з 1930-х років і до початку нової ери підготовка фахівців-хіміків з вищою освітою – учителів та агрохіміків – в Сумському педагогічному інституті імені А.С. Макаренка здійснювалася для вчителів подвійної спеціальності «Біологія та хімія». У 2000 році, ураховуючи гостру потребу у викладачах хімії з університетською базовою освітою, за ініціативи керівництва кафедри хімії було розпочато підготовку фахівців за спеціальністю «Хімія та основи інформатики», а у 2008 році вперше відбувся випуск магістрів зі спеціальності «Хімія», які мають право працювати в закладах вищої освіти на посадах викладачів та науковців.

До кінця 1960-х років на кафедрі працював лише один кандидат хімічних наук, доцент Митрофан Дем'янович Бонь, який вів лекційні курси з неорганічної та органічної хімії, він же виконував обов'язки завідувача кафедри.

У 1969 році на дворічне стажування до Інституту загальної і неорганічної хімії імені В.І. Вернадського АН УРСР був направлений

Завідувач кафедри хімії та методики навчання хімії, кандидат хімічних наук, доцент Михайло Миколайович Більченко

Кафедра хімії та методики навчання хімії — випускова кафедра природничо-географічного факультету з потужним науково-педагогічним складом і сучасною матеріально-технічною базою.

випускник природничого факультету Валерій Васильович Бугаєнко, який у 1975 році успішно завершив роботу над кандидатською дисертацією «Багатокомпонентні системи галогенідів лужних металів» та повернувся на кафедру хімії педагогічного інституту, де працював на посадах викладача фізичної та колоїдної хімії, доцента, завідувача кафедри (2006–2009), проректора з наукової роботи, першого проректора (1986–2008) і нині працює доцентом кафедри.

У цей самий час навчання в аспірантурі Українського науково-дослідного інституту педагогіки завершила випускниця природничого факультету 1964 року Надія Натанівна Чайченко, яка до цього два роки працювала вчителем хімії в школі, а потім лаборантом та асистентом кафедри хімії. Під керівництвом професора Олександра Івановича Астахова Надія Натанівна у 1974 році успішно захистила дисертацію з методики навчання хімії і стала кандидатом педагогічних наук. У подальшому Н.Н. Чайченко працювала на посадах доцента та завідувача кафедри хімії (1976–1987, 2003–2006), захистила докторську дисертацію в Інституті педагогіки НАПН України (1998), стала професором (2001), у 2006 році певний час виконувала обов'язки ректора університету.

Випускник природничого факультету 1968 року Єгор Васильович Сенчурін по завершенні навчання в аспірантурі Інституту біохімії НАН України повернувся на кафедру кандидатом біологічних наук. Він автор понад 25 наукових робіт, присвячених біохімічним методам ранньої діагностики лейкозу великої рогатої худоби, які були впроваджені в лабораторіях і використані при обстеженні

Завідувач кафедри хімії (2006–2008), проректор з наукової роботи і перший проректор університету (1986–2008), кандидат хімічних наук, доцент Валерій Васильович Бугаєнко (праворуч) і завідувач кафедри хімії (1987–2002), кандидат хімічних наук, доцент Михайло Михайлович Юхоменко

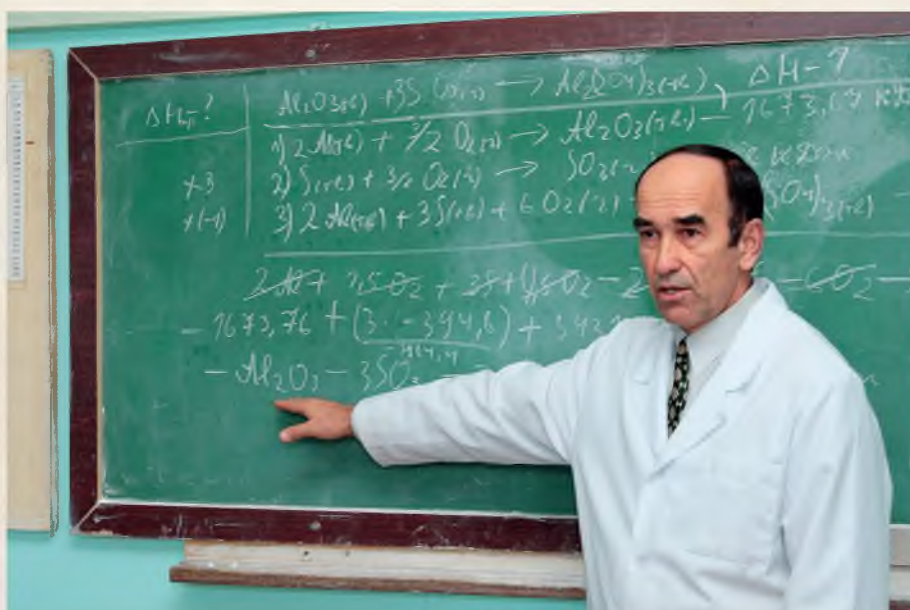

Доктор педагогічних наук, професор Надія Натанівна Чайченко працювала на посадах доцента та завідувача кафедри хімії (1976–1987, 2003–2006), у 2006 році певний час виконувала обов'язки ректора університету.

поголів'я в господарствах Сумської області. Двадцять років (1977–1997) Єгор Васильович був деканом природничо-географічного факультету і до 2007 року працював доцентом кафедри.

Понад 35 років на кафедрі хімії працювала випускниця природничого факультету 1964 року, викладач біологічної та органічної хімії, автор понад 20 наукових статей та 6 методичних посібників Марія Сергіївна Дудченко. У 1975 році професорсько-викладацький

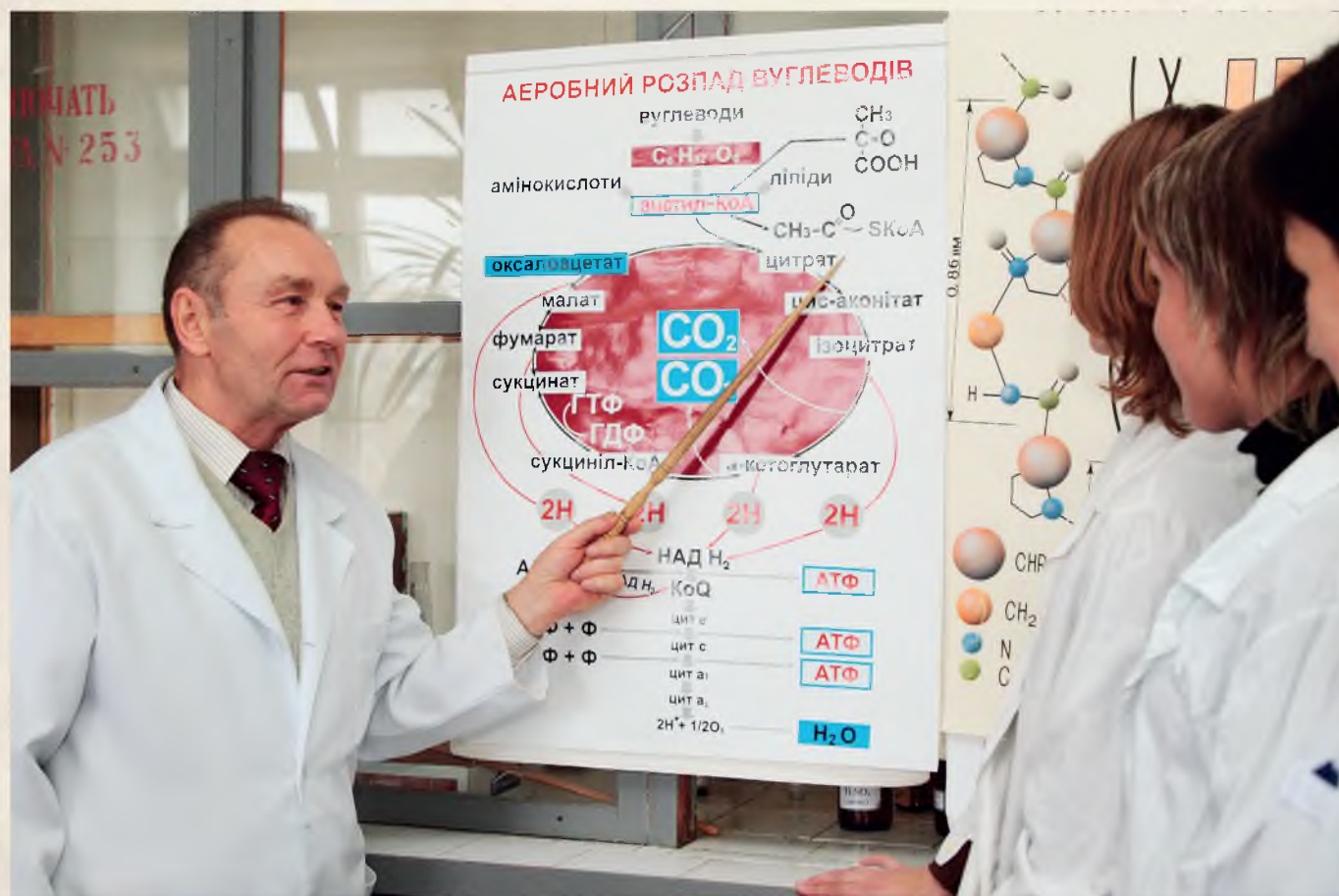

Кандидат хімічних наук, доцент
Анатолій Михайлович Скляр –
визнаний авторитет у дослідженні
хітозану і його похідних, що
знайшли широке використання
в медицині, сільському
господарстві, косметиці,
харчовій, текстильній і паперовій
промисловості.

склад кафедри хімії поповнили випускники хімічного факультету
Чернівецького державного університету, кандидат хімічних наук,
доцент, фахівець з органічної хімії Михайло Михайлович Юхоменко
та його дружина Марія Андріївна Юхоменко – фахівець з аналітич-
ної хімії.

Доцент М.М. Юхоменко очолював кафедру хімії з 1987 по 2002 рік
та заснував при кафедрі дослідницьку лабораторію з синтетичної

Упродовж двадцяти років (1977–
1997) кандидат біологічних наук,
доцент Єгор Васильович Сенчурін
був деканом природничо-
географічного факультету і до
2007 року працював доцентом
кафедри хімії.

Кілька останніх десятиліть кафедра хімії та методики навчання хімії СумДПУ імені А.С. Макаренка є осередком хімічної фахової і наукової підготовки молоді на Сумщині, базою проведення обласних олімпіад юних хіміків.

органічної хімії. З 1976 року в лабораторії проводилися дослідження з синтезу органічних речовин на замовлення організації «Союз-реактив», які фінансувалися на умовах господарчих договорів. У різний час під керівництвом доцента М.М. Юхоменка були розроблені лабораторні методики синтезу та аналізу низки нітрогеновмісних органічних речовин – етиленіміну, нікотинової кислоти, нікотинамід, амінопіридинів тощо.

Саме в лабораторії органічного синтезу пройшов першу школу науковця-дослідника випускник природничого факультету 1975 року, майбутній доцент кафедри хімії Анатолій Михайлович Скляр. Після повернення з аспірантури Інституту елементорганічних сполук АН СРСР і захисту кандидатської дисертації він розгорнув дослідження хітозану і його похідних, що знайшли широке використання в медицині, сільському господарстві, косметичі, харчовій, текстильній і паперовій промисловості.

Кафедра хімії дала «путівку в життя» двом деканам природничо-географічного факультету – Геннадію Яковичу Касьяненку, автору понад 40 наукових праць, кількох навчальних посібників, який у 1999 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата хімічних наук, а з 2014 року обіймає посаду декана, а також кандидату хімічних наук, теж доценту Михайлу Миколайовичу Більченку – нинішньому завідувачу кафедри хімії та методики навчання хімії, автору понад 50 наукових статей та навчальних посібників, який був керівником природничо-географічного факультету у 1998–2009 роках.

Під керівництвом кандидата хімічних наук, доцента Геннадія Яковича Касьяненка на кафедрі діє наукова лабораторія з хіміко-екологічного моніторингу довкілля, фахівці якої виконують дослідження хімічного складу поверхневих вод річок Сумщини.

Сучасний науково-педагогічний склад і матеріально-технічна база кафедри хімії та методики навчання хімії, які були сформовані у 1970–1990 роках, постійно удосконалюються, і сьогодні це випускова кафедра, яка має потужний кадровий потенціал.

У лабораторії фізико-хімічного аналізу, створеній на базі кафедри хімії у 1976 році з ініціативи В.В. Бугаєнка, були освоєні методи мас-спектрометричного аналізу газових сумішей та газонасиченості електропровідних матеріалів, сучасні методи спектрофотометричного аналізу та виконані роботи екологічного спрямування, а саме: аналіз вмісту важких металів та деяких інших забруднювальних речовин у природних водах, відкладеннях та ґрунтах. До аспірантури наукових інститутів НАН України та провідних університетів за останні десятиліття вступили 15 випускників факультету, які пройшли підготовку в лабораторії фізико-хімічного аналізу.

Кілька останніх десятиліть кафедра хімії та методики навчання хімії СумДПУ імені А.С. Макаренка є осередком хімічної фахової і наукової підготовки молоді на Сумщині. Останніми роками викладачами кафедри підготовлено 15 студентів – призерів Всеукраїнської олімпіади з хімії та всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт. Близько 50 випускників кафедри захистили дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата та доктора наук, стали науковцями та викладачами в університетах м. Суми і України.

Кафедра біології людини та тварин

Ця багатогалузева кафедра існує з початку становлення університету. У її навчальних аудиторіях і лабораторіях здобули фахові знання, набули ґрунтовної педагогічної та наукової підготовки тисячі студентів природничо-географічного факультету.

Ще в 1930 роки на кафедрі успішно працювали такі відомі науковці та досвідчені педагоги, як ентомолог М.П. Дядечко, геолог І.П. Чернецький, фізіолог Г.В. Попов, у післявоєнний період і пізніше – зоологи Т.В. Родіонова, Т.С. Чупіс, арахнолог В.А. Гнелиця, протистологи В.М. Кравченко, Р.В. Бабко, теріолог В.О. Межжерін, геолог Г.Г. Мурашківська, гістолог А.І. Завірюха, методисти-біологи Є.В. Середенко, С.М. Шевченко, біохімік П.В. Ужако, патологоанатом і фізіолог І.І. Яновський, фізіологи А.Г. Масаригін, Л.М. Басанець, І.Є. Пустовгар, С.Л. Зільман, В.Л. Зільман, анатоми Л.М. Мазанова, С.А. Дмитрук, орнітологи М.Є. Матвієнко, М.П. Книш, Є.О. Лебідь. Вони збагатили науковий доробок кафедри, залишили по собі добрі трудові й наукові традиції, а також чіткі сліди у скарбниці пам'яті.

У різні періоди історії навчального закладу кафедра біології людини та тварин мала різні назви – зоології; зоології, анатомії та фізіології людини і тварин. Її завідувачами були Іван Петрович Чернецький (1934–1954), Тихон Степанович Чупіс (1954–1966),

Завідувач кафедри біології
людини та тварин, кандидат
біологічних наук, доцент
Олександр Володимирович
Говорун

Альберт Георгійович Массаригін (1966–1978). З перервою на п'ять років – з 1978 по 1983 рік і з 1989 по 1993 рік – кафедру очолював Михайло Євгенович Матвієнко, а своєрідну «паузу» у його керівництві (1983–1988 роки) заповнив Іван Іванович Яновський.

Уже за часів незалежної України завідувачами кафедри були Валентин Мусійович Кравченко (1993–2001), Микола Петрович Книш (2001–2003), Євген Олександрович Лебідь (2003–2004 і 2007–2012), Ігор Романович Мерзлікін (2004–2007). У 2012 році кафедру очолив кандидат біологічних наук, доцент Олександр Володимирович Говорун, з 2017 по 2018 рік її роботою керувала доктор біологічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Лариса Михайлівна Гуніна, після чого кафедру біології людини та тварин знову очолив доцент Олександр Володимирович Говорун.

Основні напрями різноманітних наукових досліджень викладачів кафедри – вивчення фауни та екології тварин Північно-Східної України в умовах антропогенного тиску, а також вікові особливості морфофункціональних і психофізіологічних показників та адаптаційних можливостей дитячого організму в сучасних екологічних та соціально-економічних умовах.

Науковці кафедри разом зі студентами та працівниками інших вищих навчальних закладів та наукових установ щороку здійснюють експедиції в різні регіони України. Триває багаторічний моніторинг стану фауни Сумщини, зокрема дослідження з екології багатьох видів безхребетних і хребетних тварин. Особливий інтерес – до регіонально рідкісних видів та таких, які занесені до Червоної книги України. Здійснюються пошуки та обстеження нових територій з метою створення природних резерватів, екологічні дослідження різноманітних водних об'єктів. У тісній співдружності з науковцями інших кафедр і факультетів університету були організовані й проведені численні наукові конференції, науково-практичні семінари.

В аудиторіях, лабораторіях та зоологічних музеях кафедри студенти здобувають знання із зоології, цитології, гістології, анатомії

Основні напрями різноманітних наукових досліджень викладачів кафедри – вивчення фауни та екології тварин Північно-Східної України в умовах антропогенного тиску, а також вікові особливості морфофункціональних і психофізіологічних показників та адаптаційних можливостей дитячого організму в сучасних екологічних та соціально-економічних умовах.

Музей зоології безхребетних
кафедри біології людини та
тварин природничо-географічного
факультету

та фізіології людини і тварин, біогеографії, методики викладання шкільного курсу біології. Про школу кафедра ніколи не забуває, адже готуємо вчителів, підтримуємо тісні зв'язки з багатьма шкільними колективами. У багатьох школах Сумської та інших областей працюють випускники нашого університету.

Важливим етапом навчальної та наукової підготовки студентів є тривала польова зоологічна практика, яка проходить на території біологічного стаціонару в мальовничій місцевості біля с. Вакалівщина, що в Сумському районі. Ліс, озеро, остепнені балки, екскурсії по вранішній росі й вечірнє багаття, цікаві спостереження за різноманітними тваринами, збір колекцій, хвилювання перед заліками та екзаменами. Молода людина пізнає світ живих істот, розширюється коло наукових інтересів, накопичується потенціал, який знаходить свій вихід у доповідях на засіданнях наукових гуртків, семінарів і конференцій, вагомо лягає в курсові та дипломні роботи студентів і магістрантів.

Заснування біологічного стаціонару «Вакалівщина» нерозривно пов'язане з історією польових практик із зоології студентів природничого факультету Сумського педагогічного інституту. До середини 1950-х років на польові практики відводилося зовсім мало часу в навчальному процесі – усього 3 дні ознайомлювальних екскурсій у природу, коли студенти 2-го курсу отримували перші знання із зоології безхребетних і хребетних тварин. Потім ситуація різко змінилася: відповідно до нових навчальних планів значно збільшилася кількість навчальних годин, відведених на польову практику із зоології та ботаніки, – усього по 18 робочих днів на кожну. Перед викладачами постали значні організаційні й методичні труднощі, зокрема, як і де проводити практики, в які терміни, яким змістом їх наповнювати тощо. Відчувалася нагальна потреба в постійній базі навчальної та науково-дослідної роботи.

Розпочати будівництво стаціонарної бази для польових практик змогли лише в наступному десятиріччі. Місцем стаціонару спочатку було обране урочище Кобене на р. Псел у Нікольському

В аудиторіях, лабораторіях та зоологічних музеях кафедри студенти здобувають знання із зоології, цитології, гістології, анатомії та фізіології людини і тварин, біогеографії, методики викладання шкільного курсу біології.

лісництві, а далі в цю справу втрутився випадок. Ранньою весною 1965 року вантажівка з викладачем та кількома студентами, які везли штучні гніздівлі для птахів, не змогла доїхати до Кобеного через бездоріжжя. Лісник Віталій Гаврилович Красиловець, з яким випадково зустрілися в конторі Нікольського лісництва, запропонував інший план дій і гостинно запросив до своїх володінь – урочища Вакалівщина.

У перший польовий сезон на березі мальовничого ставу поставили намети, а з хмизу, глини та інших підручних матеріалів збудували літню кухню. Саме з травня 1965 року Вакалівщина стає основним навчальним і дослідницьким «полігоном» студентів і викладачів природничого факультету. Так розпочалися зоологічні екскурсії, наукові дослідження живої природи урочища.

У цьому чудовому місці, де за царських часів була дача поміщиків-цукрозаводчиків Ліщинських, під базу в Сумського лісгоспу орендували ділянку землі площею 1,9 га. У вересні 1967 року заклали підвалини, а наступного року звели перший будинок. У 1968 році тут були поставлені ще два, цього разу «фінські», будинки, які збирали зі щитових елементів студенти 2-го курсу фізико-математичного факультету. Широке будівництво розгорнулося влітку 1969 року. Ініціатором, організатором і душею будівництва був асистент (потім доцент, завідувач кафедри зоології) Михайло Євгенович Матвієнко. Завдяки його зусиллям, життєвому досвіду та авторитету ідея будівництва мала моральну і матеріальну підтримку з боку керівництва інституту, який на той час очолював ректор Федір Михайлови Яловий. Останній будинок на території біологічного стаціонару Вакалівщина був зведений у 1984 році.

За роки свого існування біологічний стаціонар «Вакалівщина» став не тільки місцем студентських польових практик, а й центром різноманітних досліджень зі значним науковим багажем й усталеними традиціями, добре відомим як у нашій країні, так і поза її межами. Широкі можливості відкриваються тут для дослідників зоологічного і ботанічного профілів – гідробіологів, ентомологів, арахнологів,

За понад піввікову історію свого існування біологічний стаціонар «Вакалівщина» став не тільки місцем студентських польових практик, а й центром різноманітних досліджень зі значним науковим багажем й усталеними традиціями.

орнітологів, теріологів, геоботаніків, флористів, екологів. Топчуть лісові стежки науковці з Сум, Харкова, Києва, Херсона, деяких заповідників і національних природних парків України. Усім вистачає місця й цікавих об'єктів для спостереження. Величезний плюс стаціонару – можливість збирати багаторічний матеріал. Підсумки досліджень у Вакалівщині складають солідну наукову продукцію: три збірники, десятки статей у різних наукових журналах, кілька кандидатських дисертацій, численні студентські курсові й дипломні роботи.

Лісові стежки «Вакалівщини» топчуть студенти і науковці з Сум, Харкова, Києва, Херсона, деяких заповідників і національних природних парків України.

Кафедра загальної біології та екології

Свою історію одна з найстарших кафедр СумДПУ імені А.С. Макаренка почала в серпні 1930 року як кафедра ботаніки. Вона була створена при агробіологічному відділенні тоді Сумського інституту соціального виховання.

Її першим завідувачем з 1930 по 1938 рік був випускник Одеського інституту народної освіти, а згодом – Миколаївського педагогічного інституту, кандидат біологічних наук, професор Юхим Петрович Буженко. На той час склад кафедри налічував лише завідувача, асистента та лаборанта.

У 1938 році керівником кафедри ботаніки був призначений Іван Никифорович Литвиненко, який, власне, і став ініціатором створення Ботанічного саду СумДПУ. Для проведення польових практик за межами міста Суми було виділено 5,0 га землі – схили правого корінного берега р. Стрілки, та прилегла до них територія, посічена ярами та балками. На відведеній земельній ділянці була організована агробіостанція, яка й стала основою нинішнього Ботанічного саду Сумського державного педагогічного університету.

Іван Никифорович очолював кафедру ботаніки до початку Другої світової війни, а одразу після визволення Сум від фашистів і віднов-

Завідувач кафедри загальної біології та екології, кандидат біологічних наук, доцент Анатолій Петрович Вакал

Кафедру загальної біології та екології можна вважати загальноуніверситетською, оскільки курс «Основи екології» викладається студентам усіх структурних підрозділів університету.

лення роботи педагогічного інституту її керівником був призначений Сисой Олександрович Мулярчук, який у 1950 році перейшов на роботу до Ніжинського педагогічного інституту. З 1950 по 1953 рік посаду керівника кафедри знову обіймав Іван Никифорович Литвиненко, менше року нею керувала З.П. Шапошнікова, а 22 вересня 1953 року за підсумками конкурсу на заміщення посади завідувача кафедри її очолила випускниця біологічного факультету Томського державного університету, кандидат біологічних наук, доцент Н.М. Панафутіна.

Менше двох років (1958–1959) керівником кафедри був випускник біолого-грунтознавчого факультету Московського державного університету імені М.В. Ломоносова, кандидат біологічних наук, доцент, згодом – член науково-методичної ради з біології Міністерства освіти СРСР Борис Миколайович Польський (у 1960–1967 роках – декан природничого факультету). Саме він був ініціатором та організатором підготовки студентів з нового для факультету профілю – географії. Так природничий факультет Сумського педагогічного інституту став природничо-географічним.

У липні 1959 року на завідування кафедрою ботаніки за конкурсом обрано випускника Білоруської сільськогосподарської академії Олександра Івановича Летковського, який очолював її до 1961 року. Наступні 15 років – з 1961 по 1976 рік – роботою кафедри керувала випускниця Київського державного університету імені Тараса Шевченка, професор Ніна Іванівна Дегтярьова, яка входила до складу науково-методичної ради Міністерства освіти СРСР і Української РСР.

Ледь не чверть віку – з 1976 по 2000 рік – завідувачем кафедри був кандидат сільськогосподарських наук, професор Михайло Іванович Стеблянко. Кавалер численних бойових нагород, який солдатом пройшов шлях від Ленінграда до Відня, він був визнаним фахівцем-селекціонером сільськогосподарських культур, став автором шести

Своєрідна перлина університету — навчально-науковий центр «Ботанічний сад СумДПУ імені А.С. Макаренка» площею близько 5 гектарів, який почали закладати ще в 1937 році.

Основні напрями, за якими здійснюється науково-дослідна робота у ботанічному саду, — розроблення оптимальних методик культивування рідкісних видів рослин, вивчення особливостей розмноження і поширення адвентивних видів, інтродукція рослин, селекція та генетика.

У ботанічному саду можна побачити рослини пустель, степів, луків, хвойних, листяних і мішаних лісів, гірські види Карпат, Криму, Кавказу, представників флори Європи, Азії, Північної Америки, вихідців родом із Китаю, Японії тощо.

Науковці кафедри брали участь у проведенні державного кадастру природно-заповідного фонду Сумської області, а останніми роками вивчають біологічне різноманіття заповідних об'єктів і перспективних для заповідання територій у Сумській області.

підручників з грифом Міністерства освіти для студентів педагогічних навчальних закладів, був нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти УРСР. У 1989 році за успіхи в економічному та соціальному розвитку Української РСР Головний комітет досягнень народного господарства присвоїв М.І. Стеблянку звання Лауреата ВДНХ УРСР за природоохоронну роботу з врученням Диплома другого ступеня.

У 2000 році естафету керівництва кафедрою загальної біології та екології Михайло Іванович Стеблянка передав випускнику СумД-

У зимовому ботанічному саду

Пі імені А.С. Макаренка 1984 року, фахівцю в галузі екології, ґрунтознавства і охорони природи, кандидату біологічних наук, доценту Анатолію Петровичу Вакалу.

Кафедру загальної біології та екології можна вважати загально-університетською, оскільки курс основ екології викладається студентам усіх структурних підрозділів університету. Протягом усього періоду існування кафедри її співробітники брали активну участь у наукових дослідженнях. У 1986 році кафедра вперше була залучена до виконання госпдоговірних робіт. Усього по кафедрі виконано 10 госпдоговірних робіт, які присвячені природоохоронній тематиці. Науковці кафедри брали участь у проведенні державного кадастру природно-заповідного фонду Сумської області, а останніми роками вивчають біологічне різноманіття заповідних об'єктів і перспективних для заповідання територій у Сумській області, результатом яких стало написання наукових характеристик досліджених заповідних територій і створення низки нових заповідних об'єктів місцевого значення.

У навчальних аудиторіях, лабораторіях кафедри, Ботанічному саду студенти опановують сучасні знання з ботаніки, ґрунтознавства, основ сільського господарства, мікробіології з основами вірусології, екології, охорони природи, фізіології рослин, методики викладання біології, генетики з основами селекції, еволюційного вчення, біотехнології, молекулярної біології. Важливим етапом підготовки студентів є польові практики як на території Сумської області, так і поза її межами.

Разом з науковцями Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України викладачі кафедри проводять спільні експедиційні дослідження біологічного різноманіття рослин та грибів на території Гетьманського національного природного парку та Деснянсько-Старогутського національного природного парку, вивчаючи ценотичне та екологічне різноманіття рослинності цих територій. Результати досліджень використані в «Літописі природи Гетьманського національного природного парку».

Кафедра загальної та регіональної географії

Географічні дослідження в Сумському педагогічному інституті розпочалися по завершенні Другої світової війни і концентрувалися на двох пріоритетних напрямках – вивчення покладів корисних копалин (особливо паливних та сировини для будівельної промисловості) і дослідження рельєфу. Їх проводили викладачі біологічного факультету, зокрема доцент Іван Петрович Чернецький. Ще до війни ним були опубліковані наукові праці, що характеризують літологічний склад та фауну верхньокрейдових і палеогенових порід Сумського і прилеглих до нього районів, а також зроблена розвідка про шляхобудівельні матеріали півдня Сумщини.

Певним поштовхом до розвою географічної думки на Сумщині дещо несподівано стало святкування 125-річчя Географічного товариства СРСР. З нагоди його відзначення здійснювалися заходи щодо створення осередків товариства в усіх областях колишнього Радянського Союзу. У 1969 році з метою підготовчої роботи та проведення установчих зборів осередку до Сум приїздить доцент кафедри загальної фізичної географії та картографії географічного факультету Харківського державного університету В.Л. Віленкін. Ініціативу під-

Завідувач кафедри загальної та регіональної географії, кандидат географічних наук, доцент Олеся Григорівна Корнус

Викладачі кафедри загальної та регіональної географії ведуть активну наукову роботу за трьома основними напрямками: регіональні проблеми геоекологічного і соціально-економічного розвитку регіону; географія Сумської області: особливості природи, соціально-економічного розвитку й раціонального природокористування; медико-географічні дослідження регіону.

тримують декан природничого факультету Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка, кандидат біологічних наук, доцент Борис Миколайович Польський, який очолив новостворений відділ, та група вчителів географії Сумщини.

Створення громадського осередку географічної думки випередило появу формального науково-педагогічного колективу професійних географів у Сумському педінституті, який 1979 року з'явився у вигляді секції географії при першому наборі студентів на спеціальність «Вчитель географії та біології» та, власне, окремої кафедри географії, яку з 1982 по 1986 рік очолював кандидат географічних наук, доцент Петро Романович Кулик.

Після першого випуску вчителів географії природничий факультет було перейменовано на природничо-географічний. У перші роки діяльності кафедри переважала популяризаційна та лекційно-освітня робота з населенням області. У цей самий час проводяться також дослідження ґрунтового покриття (Б.М. Польський), агрокліматичних (В.О. Тюленєва) та природно-рекреаційних ресурсів (Л.І. Нікітенко), корисних копалин Сумщини (Г.П. Крейденков, В.В. Добрачова).

У 1986–1987 роках обов'язки завідувача кафедри виконував кандидат географічних наук, старший викладач Василь Юхимович Рябой, а починаючи з 1987 року – кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент Григорій Прокофійович Крейденков.

У другій половині 1980-х років природничо-географічний факультет СДПІ ім. А.С. Макаренка обслуговував потреби з підготовки вчителів географії не лише для Сумської, а й Полтавської областей, набори на спеціальність «Вчитель географії та біології» зросли до 125 студентів на рік. Чисельно зріс і викладацький склад кафедри

Багато спільних наукових проблем доводиться вирішувати доктору географічних наук, професору Борису Миколайовичу Нешатаєву і кандидату географічних наук, доценту, голові Сумського відділу Українського географічного товариства Анатолію Олександровичу Корнусу.

Викладачі кафедри керують науковими роботами студентів, є головами та членами журі III–IV етапів Всеукраїнської олімпіади з географії, II етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук. Заняття проводить кандидат географічних наук, доцент Анатолій Олександрович Корнус.

географії. Постало питання про диверсифікацію навчальних географічних структур. Отже, 2 жовтня 1991 року в складі кафедри географії була виділена секція регіональної географії, яка з 1 вересня 1993 року перетворюється на самостійну кафедру. Її очолив доктор географічних наук, професор Борис Миколайович Нешатаєв, а з 1994 по 1997 рік роботою кафедри регіональної географії керує кандидат географічних наук, доцент Олександр Васильович Бова.

У другій половині 1990-х років у Сумському педагогічному інституті відбулося значне скорочення штатів, яке не оминуло й

географічні кафедри. 1 вересня 1997 року кафедри загальної і регіональної географії об'єднуються в одну кафедру географії, завідувачем якої був обраний кандидат географічних наук, доцент Олександр Васильович Бова. Науковий авторитет колективу в цей час підтверджують неодноразові звертання обласної державної адміністрації за консультаціями, експертизами, прогнозами. Виконується низка госпдоговірних тем, зокрема, пов'язаних з паспортизацією малих річок Сумщини (В.О. Тюленєва), досліджується система шкільного обслуговування, виявляються села «групи ризику» (Г.Г. Леонтєва), підтримується тісний зв'язок зі школою, зокрема друкується один із перших в Україні регіональних підручників «Географія Сумської області» (Г.Г. Леонтєва, В.О. Тюленєва, Д.І. Яценко), який витримав кілька видань. У листопаді 2002 року за участю кафедри проведена Всеукраїнська науково-практична конференція «Екологічні дослідження річкових басейнів Лівобережної України».

Однак несприятливі соціально-демографічні тенденції в області на початку «нульових» років, відкриття географічних та суміжних спеціальностей в інших університетах України обумовили певні організаційно-структурні зміни: з 2002 року відбулося друге роз'єднання кафедри географії, на п'ять подальших років (до 2007 р.) кафедру загальної географії очолив доцент Олександр Васильович Бова, а кафедру регіональної географії – професор Борис Миколайович Нешатаєв.

Після чергового «злиття» двох споріднених географічних кафедр у 2007 році завідувачем кафедри загальної та регіональної географії став професор Борис Миколайович Нешатаєв, а 1 вересня 2016 року свої повноваження він передав кандидату географічних наук, доценту Олесі Григорівні Корнус.

Викладачі кафедри здійснюють активну наукову роботу за трьома основними напрямками: регіональні проблеми геоекологічного і соціально-економічного розвитку регіону; географія Сумської області: особливості природи, соціально-економічного розвитку і раціонального природокористування; медико-географічні дослідження регіону (на прикладі Сумської області).

Кафедра і надалі залишається осередком Сумського відділу Українського географічного товариства (голова – академік Міжнародної академії природознавства та дійсний член Міждисциплінарної академії наук України, кандидат географічних наук, доцент Анатолій Олександрович Корнус, вчений секретар – кандидат географічних наук Олена Сергіївна Данильченко).

Спільним зусиллями кафедри і Сумського відділу Українського географічного товариства проведено низку заходів, спрямованих на популяризацію географічної науки та освіти в регіоні. Викладачі кафедри керують науковими роботами, є головами та членами журі III–IV етапів Всеукраїнської олімпіади з географії, II етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук.

У плані організації освітнього процесу, наукової та методичної роботи кафедра плідно співпрацює з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна, Сумським державним університетом, Сумським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Ніжинським державним університетом імені Миколи Гоголя, Національним педагогічним університетом

Студенти і викладачі кафедри загальної та регіональної географії побували в усіх без винятку «знакових» географічних точках України.

імені М.П. Драгоманова, науково-дослідними та виробничими установами – Сумським обласним центром з гідрометеорології, Гетьманським та Деснянсько-Старогутським національними природними парками тощо.

За 40 років існування географічної освіти і науки в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка на профільній кафедрі підготовлено понад 2000 вчителів географії, один доктор і більше 10 кандидатів наук.

Науковий потенціал колективу кафедри підтверджується щорічними випусками «Наукових записок Сумського державного педагогічного університету. Серія географічні науки», який з 2010 року виходить замість збірника наукових праць «Екологія та раціональне природокористування» і перетворився на міжнародний. Спільно з іншими кафедрами природничо-географічного факультету кафедра загальної та регіональної географії проводить всеукраїнські науково-практичні конференції «Актуальні проблеми дослідження довкілля» та «Сучасні проблеми та перспективи навчання дисциплін природничо-математичного циклу».

У 2008 році викладачі кафедри загальної та регіональної географії взяли активну участь у підготовці спецвипуску газети «Краєзнавство. Географія. Туризм», повністю присвяченого Сумській області. У співпраці з науковцями Київського та Харківського національних університетів та Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти викладачі кафедри видали навчальні посібники та монографії «Географія Сумської області: природа, населення, господарство» (А.О. Корнус, Г.Г. Леонтєва, О.Г. Корнус, 2010) та «Сфера обслуговування населення Сумської області: суспільно-географічні аспекти» (О.Г. Корнус, А.О. Корнус, 2009).

Вектор міжнародної співпраці

Підготовка іноземних громадян в СумДПУ імені А.С. Макаренка розпочалася в середині 1960-х років ще за часів існування Радянського Союзу. Перші студенти з Узбекистану з'явилися на філологічному факультеті тоді педагогічного інституту наприкінці літа 1966 року в рамках міжурядових договорів між Узбекською РСР та Українською РСР. У 1971–1990 роках у педагогічному інституті імені А.С. Макаренка навчалися студенти з Казахської РСР. Здійснювалася підготовка представників й інших національностей – німців, росіян, татар, уйгурів тощо. Протягом 1990–2000 років в університеті діяли курси з підготовки та перепідготовки для представників країн пострадянського простору.

Плідна діяльність викладачів університету навіть через кілька десятиліть була відзначена урядом Казахстану. Так, у 2009 році викладач кафедри загального та російського мовознавства кандидат педагогічних наук, доцент Л.Б. Фоміна за вагомий внесок у підготовку педагогічних кадрів Павлоградської області, за внесок у розвиток та навчання обдарованої молоді нагороджена (посмертно) нагрудним знаком «Дарин» та Почесною грамотою Міністерства освіти і науки Республіки Казахстан, а ректорат СумДПУ ім. А.С. Макаренка одержав від уряду Казахстану подяку.

Державну ліцензію на право підготовки іноземців та осіб без громадянства за акредитованими спеціальностями СумДПУ імені А.С. Макаренка одержав у 2013 році, тоді ж у структурі університе-

Начальник відділу міжнародних зв'язків, кандидат філософських наук Сергій Сергійович Денежніков

10 грудня 2015 року СумДПУ імені А.С. Макаренка з метою проведення презентації Програми академічних обмінів для студентів і викладачів відвідав віце-консул Посольства США в Україні пан Скотт Мілграм.

На початок 2019–2020 навчального року в університеті навчається понад 400 іноземців, які представляють 12 країн світу – Азербайджан, Білорусь, Ізраїль, Ірак, Італію, Китайську Народну Республіку, Молдову, Сербію, Туреччину, Туркменістан, Узбекистан і Швейцарію.

А вже в серпні 2016-го ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, професор Юрій Лянной відвідав Інчуанський університет провінції Нінся, підписав документи, які регламентують освітню й наукову співпрацю двох університетів.

12 травня 2016 року. З візиту до СумДПУ імені А.С. Макаренка декана факультету мистецтв Північного національного університету провінції Нінся pana Чжана Сяньюня і проректора університету Ізішоу провінції Хунань pana Чжоу Лі розпочалася співпраця сумських педагогів з їхніми колегами з Піднебесної.

12 вересня 2019 року. Представники семи провідних різнопрофільних університетів провінції Шенсі Китайської Народної Республіки з керівництвом СумДПУ імені А.С. Макаренка

23 вересня 2016 року. Підписана угода про співпрацю між СумДПУ імені А.С. Макаренка і Академією Яна Длугоша у Ченстохові (Польща).

ту згідно з наказом ректора з'явився відділ міжнародних зв'язків (з 2001 року – сектор міжнародного співробітництва у складі навчального відділу, з 2010 по 2013 роки – відділ міжнародного співробітництва). Очолює його кандидат філософських наук Сергій Денежніков, під керівництвом Сергія Сергійовича працює п'ять провідних фахівців за окремими напрямками.

На початок 2019–2020 навчального року в університеті навчається більш ніж 400 іноземців, які представляють 12 країн світу – Азербайджан, Білорусь, Ізраїль, Ірак, Італію, Китайську Народну Республіку, Молдову, Сербію, Туреччину, Туркменістан, Узбекистан, Швейцарію. Найбільшою популярністю серед іноземців користуються англійська, німецька та російська мови факультету іноземної та слов'янської філології; математика та інформатика фізико-математичного факультету; хімія, біологія та географія природничо-географічного факультету; фізична культура, спорт, фізична терапія та ерготерапія навчально-наукового інституту фізичної культури; музичне мистецтво та хореографія навчально-наукового інституту культури та мистецтв; а також історія та міжнародні відносини навчально-наукового інституту історії та філософії.

У рамках співробітництва з Інчуанським Північним національним університетом Китайської Народної Республіки діє спільна програма «студентської мобільності 3 + 1», а також реалізуються освітні програми «академічної мобільності 3 + 1 та 2 + 1», «скорочений термін навчання 3 + 2», «обмін студентами та викладачами», «програма підготовки магістрів 4 + 1,5».

У рамках програми «Еразмус+» створено програму академічної мобільності для студентів та викладачів спільно з Академією імені

17 квітня 2017 року. Науковці Академії Яна Длугоша (Польща) Маріола Міровська, Елегіуш Малолепші, Казіміш Радзінські в СумДПУ імені А.С. Макаренка

20 березня 2018 року. Ректор університету Юрій Лянной і начальник відділу міжнародних зв'язків Сергій Денежніков обговорили аспекти співпраці з аташе з питань викладання англійської Посольства США в Україні паном Джоном Сільвером

Яна Длугоша з польського Ченстохова за спеціальностями: соціальна робота, соціальне забезпечення, менеджмент соціокультурної діяльності, фізична культура і спорт.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка уклав низку угод про творче співробітництво з вищими та загальноосвітніми навчальними закладами й громадськими організаціями Білорусі, Болгарії, Великої Британії, Китайської Народної Республіки, Німеччини, Польщі, Сербії, Сполучених Штатів Америки та Франції. На сьогодні плідна науково-педагогічна робота здійсню-

Червень 2019 року. Делегація студентів сумських університетів на чолі з фахівцем відділу міжнародних зв'язків СумДПУ імені А.С. Макаренка Мариною Миколаївною Поджаровою у міжнародному студентському таборі в провінції Сіань Китайської Народної Республіки. Праворуч відмінниця навчання, призерка всеукраїнської студентської олімпіади з фітнесу і рекреації, «Міс СумДПУ-2016», ведуча телевізійного проекту «СумДПУ-online» Валерія Бермудес

Вересень 2019 року. Підписання угоди про співробітництво з представником профільного університету з провінції Шенсі Китайської Народної Республіки

ється в рамках 34 двосторонніх угод університету та його структурних підрозділів.

Співробітництво СумДПУ імені А.С. Макаренка із зарубіжними організаціями реалізовується шляхом розробки та підписання угод про співробітництво, запрошення іноземних фахівців до проведення науково-педагогічної діяльності, організації та участі в міжнародних наукових заходах, відрядження викладачів університету за кордон, активізації програм студентських обмінів та стажувань; навчання іноземних громадян, а також одержання та реалізацію грантових програм.

На постійній основі здійснюється співпраця з Фондом імені Роберта Боша (Німеччина), Громадською організацією «Коло підтримки «Суми-Допомога» (Німеччина), Німецькою службою академічних обмінів (DAAD), Радою міжнародної освіти (США), Програмою імені Фулбрайта (США), Корпусом Миру (США), Французьким центром мовного та культурного співробітництва «Альянс Франсез» тощо.

Студенти, магістранти, аспіранти, слухачі університету беруть участь у найбільш поширених програмах студентського культурного обміну та стажування за кордоном, у тому числі програмах, підтримуваних урядами провідних зарубіжних країн: «GlobalUGRAD» (США), «DAAD» (Німеччина), «Еразмус+» (ЄС) тощо. Крім того, студенти мають можливість стати учасниками програм «Au-Pair», «CampAmerica», «Work&Travel» й аналогічних програм Німеччини, Фінляндії, Греції, Туреччини, США. Помітно зростає кількість студентів, які беруть участь у мовних стажуваннях у Німеччині, Швейцарії, Австрії, Франції.

Багато- гранність педагогічної науки

З метою сприяння здобувачам вищої освіти в просуванні вперед науковою стежкою на її третьому рівні (як освітньо-науковому, так і науковому) та здобуття наукового ступеня доктора філософії та доктора наук у СумДПУ імені А.С.Макаренка діє аспірантура і докторантура.

Фахівці цього структурного підрозділу університету, яким керує **Олена Вікторівна Єлецька**, дадуть вичерпну інформацію щодо форми навчання (денна, вечірня або заочна), фінансового забезпечення (кошти державного бюджету або юридичних чи фізичних осіб), правил прийому документів, індивідуальних планів наукової роботи аспірантів і докторантів.

Здобувачів вищої освіти ознайомлять з переліком спеціальностей, за якими оголошений прийом на навчання; програмами вступних іспитів, порядком та умовами вступу до аспірантури та докторантури; переліком усіх необхідних для вступу документів; умовами забезпечення гуртожитком у разі зарахування до очної аспірантури та докторантури; усіма правилами академічної мобільності на період навчання; умовами участі в конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

Завідувач аспірантури і
докторантури Олена Вікторівна
Єлецька

Провідними науковцями України захист дисертаційних робіт у спеціалізованих вчених радах Сумського педагогічного університету вважається почесним і престижним.

Представник Китайської Народної Республіки Чжан Сяньюнь став першим іноземцем, який 22 квітня 2017 року захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук у спеціалізованій вчентій раді Д 55.053.01, яку очолює доктор педагогічних наук, професор Аліна Анатоліївна Сбруєва.

Завідувач методично-організаційним відділом Дар'я Володимирівна Мартиненко

А першим здобувачем з країн Європейського Союзу, який 16 вересня 2019 року в СумДПУ імені А.С. Макаренка успішно захистив докторську дисертацію, став науковець з Польщі Даріуш Скальські.

Часи, коли науковцю нашого університету, претенденту на здобуття наукового ступеня кандидата чи доктора педагогічних наук необхідно було організовувати захист своєї дисертації в інших закладах вищої освіти України, минули 10 років тому. У 2010 році в СумДПУ імені А.С. Макаренка під головуванням доктора педагогічних наук, професора Аліни Анатоліївни Сбруєвої почала роботу спеціалізована вчена рада К 55.053.01 із захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки».

На цей час спеціалізована рада підвищила як свій статус, ставши «докторською» – Д 55.053.01, а також і розширила спектр спеціальностей, за якими здійснюється прийом до розгляду і захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук: крім спеціальності 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки», це ще спеціальності 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» та 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти».

Значний обсяг з організації наукової діяльності професорсько-викладацького складу університету та безпосередньо під час підготовки та захисту кандидатських і докторських дисертацій виконує завідувач методично-організаційним відділом **Дар'я Володимирівна Мартиненко**.

Крім цієї спеціалізованої вченої ради, у СумДПУ імені А.С. Макаренка діють ще дві – спеціалізована рада К 55.053.03, яку очолює завідувач кафедри інформатики фізико-математичного факультету, доктор педагогічних наук, професор Олена Володимирівна Семеніхіна, приймає до розгляду та захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальностями 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)» та 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». А спеціалізовану раду К 55.053.04 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 «Музичне мистецтво» очолює завідувач кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології, доктор мистецтвознавства, професор Ольга Костянтинівна Зав'ялова.

Наукові школи СумДПУ

Зробивши перший крок науковою стежкою, потенційний або ж новоспечений кандидат наук має усвідомити, що часи індивідуалів у науковій діяльності вже давно минули. Помітних успіхів у науці досягають зазвичай колективи однодумців, об'єднані єдиною дослідною програмою, спільністю наукових поглядів, а іноді й стилем наукової діяльності в конкретній галузі. Наукові школи становлять собою неформальний творчий колектив дослідників кількох поколінь на чолі з лідером – визнаним авторитетом у тій чи іншій галузі знань, автором програмної концепції, яка є основою для вирішення наукових завдань.

Наукова школа створює нові наукові знання, поширює їх, а також готує обдарованих фахівців. Їй властиві багаторічна наукова продуктивність, кількісними і якісними показниками якої є праці, опубліковані в наукових виданнях; широта проблемно-тематичного, географічного та хронологічного діапазонів функціонування наукової школи; збереження традицій і цінностей наукової школи на всіх етапах її становлення та розвитку; забезпечення спадкоємностей у дослідженні; розвиток атмосфери творчості, новаторства, відкритості для дискусій.

Важливим моментом є об'єднання в школі талановитих вчених та системне поновлення вчених і виконавців, постійні комунікаційні зв'язки між учителем та учнями, активна педагогічна діяльність, офіційне визнання державою важливості наукових досліджень наукової школи.

За майже вікову історію Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка педагогічною наукою займалися багато знаних науковців, які об'єднували навколо себе послідовників й однодумців. На сьогодні наш заклад вищої освіти налічує два десятки наукових шкіл, багаторічна плідна діяльність яких збагачує не лише українську, а й світову педагогічну науку.

Навчально-науковий інститут педагогіки та психології

Одну з найпотужніших і найвідоміших наукових шкіл цього структурного підрозділу університету очолює доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, заслужений працівник освіти України **Аліна Анатоліївна Сбруєва**. Гурт науковців під її керівництвом займається проблемами педагогічної компаративістики, досліджуючи проблеми інноваційного розвитку освіти в розвинених країнах в умовах розбудови суспільства знань.

Серед досліджуваних проблем – теоретико-методологічні та організаційно-педагогічні засади освітніх реформ у розвинених країнах, стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в різних країнах світу, інноваційні підходи до управління вищою освітою в розвинених країнах, теоретичні та методичні засади інноваційного розвитку загальної середньої освіти, концептуальні та організаційно-педагогічні засади освіти обдарованих дітей та молоді в розвинених англomовних країнах.

Головними здобутками наукової школи Аліни Сбруєвої і 12 кандидатів наук, підготовлених нею за 20 років, стали: розроблення методологічних та теоретичних засад педагогічної реформології як міждисциплінарної складової педагогічної науки, розроблення наукового апарату та перспективних напрямів наукових досліджень у галузі макропедагогіки, з'ясування теоретичних та організаційно-педагогічних засад впливу глобалізації та інтернаціоналізації на

Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, заслужений працівник освіти України Аліна Анатоліївна Сбруєва

Доктор педагогічних наук,
професор Олена Іванівна Огієнко

освітні реформи розвинених країн; виявлення та характеристика інноваційного потенціалу мережевих технологій в управлінні інноваційним розвитком освіти розвинених країн, окреслення змістових та процесуальних засад наднаціонального виміру управління якістю вищої освіти у європейському регіоні.

Напрямок досліджень наукової школи доктора педагогічних наук, професора **Олени Іванівни Огієнко** – проблеми інноваційного розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих у розвинених країнах світу й Україні в контексті реалізації концепції освіти впродовж життя. Серед проблем, досліджуваних Оленою Іванівною і її колегами, – теоретико-методологічні та організаційно-педагогічні засади розвитку освіти дорослих у розвинених країнах світу, теоретичні та методичні засади підготовки вчителя до інноваційної діяльності в різних країнах світу, теоретико-методологічні засади розвитку порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих, інноваційні підходи до професійної підготовки педагогічного персоналу для системи освіти дорослих у розвинених країнах світу.

У науковій школі професора Олени Огієнко підготовлено 8 кандидатів наук зі спеціальностей 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки», 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». Молоді науковці на чолі зі своїм керівником взяли участь у роботі низки міжнародних конференцій, серед яких: «European Conference on Educational Research» (Швеція, 2008; Австрія, 2009; Фінляндія, 2010; Німеччина, 2011; Португалія, 2014; Угорщина, 2015), «Quality in Teacher Education: TERE» (Швеція, 2009), «Information Technologies and Technical education» (Чехія, 2011), «Studienreise «Ukraine» (Німеччина, 2011) тощо.

Головними здобутками наукової школи Олени Огієнко стали: розроблення методологічних та теоретичних засад розвитку освіти дорослих у Скандинавії та США, розроблення наукового апарату та перспективних напрямів наукових досліджень у галузі порівняльної андрагогіки як міждисциплінарної складової педагогічної науки, з'ясування теоретичних та організаційно-педагогічних засад неформальної освіти дорослих у розвинених країнах, окреслення тенденцій розвитку освіти дорослих в умовах розбудови суспільства знань.

Цілу низку проблем, пов'язаних з розробленням та впровадженням концепції і технологій інноваційної освіти, досліджує наукова школа кандидата педагогічних наук, професора кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи, заслуженого працівника освіти України **Миколи Остаповича Лазарева**. Це, насамперед, дидактичні можливості так званої «евристичної» освіти, розроблення та впровадження методів і механізмів евристичного навчання, пізнавально-творча і професійна самореалізація учнів і студентів в евристичній освіті.

У практичному аспекті розроблено й впроваджено в навчальний процес дидактичні технології: загальної структури евристичного навчання з основними його компонентами як складовими інноваційного навчального модуля, навчання учнів і студентів як процесу евристичної діалогової взаємодії на всіх етапах освітнього процесу, формування умінь ставити пізнавальні запитання при освоєнні учнями описових і пояснювальних знань та при створенні студентами професійних освітніх продуктів, зокрема розв'язання складних

педагогічних завдань; застосування педагогами, учнями, студентами алгоритмів нормативної пізнавально-творчої (евристичної) діяльності з її основними методами й механізмами.

Результати наукової роботи школи Миколи Лазарева, під керівництвом якого за чверть століття захищено більш ніж два десятки докторських і кандидатських дисертацій, реалізовані в оновлених робочих програмах з педагогіки, основ педагогічної творчості, інноваційних технологій соціально-педагогічних досліджень. Результати дослідження становлять основу нового спецкурсу «Інноваційні технології освіти» для 4-х курсів університету та його поглибленого варіанту для магістрів зі спеціальності «Початкова освіта». За результатами дослідження внесено суттєві зміни в низку робочих програм для магістрів зі спеціальностей «Педагогіка вищої школи» та «Управління навчальним закладом». Зокрема, суттєво модернізовано програму дисципліни «Освітні технології», де значне місце посіли матеріали з розробки й упровадження технологій евристичного навчання – проектної, інтерактивної, евристично-модульної, технології діалогової евристичної взаємодії, евристичного тестування.

Проблемами, пов'язаними з інноваційним розвитком вищої та загальної середньої освіти в суспільстві ризику, дослідженням теоретичних та методичних засад фахової підготовки менеджерів освіти і педагогів вищої школи опікується наукова школа кандидата педагогічних наук, професора **Олени Григорівни Козлової**, яка у 2003 році стала однією із засновниць і вже понад 15 років очолює кафедру менеджменту освіти та педагогіки вищої школи.

Головні здобутки наукової школи Олени Григорівни, під керівництвом якої захищено 6 докторських і кандидатських дисертацій, подані в колективній монографії «Теоретичні та методичні засади фахової підготовки менеджерів освіти і педагогів вищої школи» та активно використовуються співробітниками Сумського, Хмельницького, Полтавського і Чернігівського обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, Сумського національного аграрного університету, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського.

Перспективи роботи наукової школи професора Олени Козлової – навчання викладачів університету нових підходів до практики проектування технологій з урахуванням змін у структурі економіки, тенденцій розвитку ринку та підприємництва, перепідготовка спеціалістів кафедр для впровадження в навчальний процес нових методів навчання, удосконалення на базі університету системи підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів підприємств та організацій з проблем фінансового і виробничого менеджменту, використання сучасних інформаційних технологій, участь у міжнародних проектах ТЕМПУС, TESIS з удосконалення системи управління, організації функціонування навчальних планів і процесу.

Багатий досвід управлінської роботи на посаді начальника обласного управління освіти нинішнього першого проректора СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидата наук з державного управління, професора **Любові Василівни Пшеничної** став основою створення її наукової школи, у межах якої Любов Василівна разом зі своїми послідовниками досліджує проблеми організаційних та фінансових механізмів управління діяльністю менеджерів у сфері освіти.

Кандидат педагогічних наук, професор кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи, заслужений працівник освіти України Микола Остапович Лазарєв

Кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи Олена Григорівна Козлова

Кандидат наук з державного управління, професор, перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка Любов Василівна Пшенична

Кандидат педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту педагогіки та психології Світлана Миколаївна Кондратюк

Серед досліджуваних проблем – функції, принципи і методи менеджменту; планування, мотивація і моделювання в управлінській діяльності; система внутрішньофірмового управління, визначення його ефективності; стратегія розвитку підприємства, установи, організації; стилі управління; менеджмент персоналу; процес виявлення проблем організації, причинно-наслідковий аналіз і процес прийняття рішень у менеджменті; оптимізація критеріїв і вироблення альтернатив; план управлінської роботи; організаційна структура підприємства та управління.

Здобутки наукової школи професора Любові Пшеничної подані в низці (понад 300) наукових статей, у тому числі у зарубіжних виданнях, наукометричних базах «Scopus» та «Web of Scienese», збірнику «Магістр», трьох навчально-методичних та навчальних посібниках для вищої школи з грифом СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Директор навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, професор **Світлана Миколаївна Кондратюк** очолює наукову школу, яка досліджує проблеми теорії і методики формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти.

Серед проблем, досліджуваних Світланою Миколаївною і її колегами, – організаційно-педагогічні засади здоров'язбережувального виховання молодших школярів у сучасній Польщі, міжнародної діяльності університетів Сполучених Штатів Америки, відкритої освіти в університетах Великої Британії, а також формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу в Україні.

Перспективи роботи наукової школи професора Світлани Кондратюк – подальші наукові дослідження проблем професійної підготовки майбутніх педагогів до здоров'язбережування, здорового способу життя; проблеми наступності у формуванні здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; підготовка науково-педагогічних кадрів; видання монографій, посібників, наукових статей.

Доктор педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи **Лариса Вікторівна Корж-Усенко** – визнаний фахівець і авторитет з дослідження найрізноманітніших аспектів історико-педагогічних проблем педагогіки вищої школи і педагогічного краєзнавства, серед вихованців якої не лише кандидати педагогічних наук, а й ті, хто вже має вчену ступінь доктора наук, керівники окремих кафедр інших структурних підрозділів університету.

Наукова школа Лариси Вікторівни вивчає проблеми розроблення та реалізації ідеї українського національного університету; концептуальні та організаційно-педагогічні аспекти засад розвитку навчального процесу у вищій школі України в контексті історичної ретроспективи; персоналії в історії педагогічного краєзнавства; розвиток національного шкільництва і козацької педагогіки.

Головним здобутком наукової школи Лариси Корж-Усенко є розроблення проблем історії вищої освіти та педагогічного краєзнавства на методологічному, теоретичному, методичному та практичному рівнях, зокрема: дослідження історіографічних та джерелознавчих аспектів розвитку вищої освіти України в історичній

ретроспективі; визначення особливостей функціонування народно-го університету в Україні та на Слобожанщині, а також тенденцій та особливостей розвитку національного шкільництва в козацький період; з'ясування організаційно-педагогічних засад розвитку шкільного краєзнавства Північно-Східної України на початку XX століття; визначення позитивних і негативних аспектів реалізації академічної автономії в історичній ретроспективі та перспективі; виявлення ефективних форм і засобів підготовки викладача вищої школи.

Напрямок наукових досліджень наукової школи кандидата філософських наук, доцента **Олени Анатоліївни Луценко** – проблеми гендерної теорії у сфері освіти і виховання. Пріоритетні завдання для Олени Анатоліївни і її послідовників – фундаментальні дослідження проблем гендерної теорії у сфері освітньо-виховного процесу і соціальної діяльності; впровадження інноваційної освітньої практики (яка передбачає введення гендерної парадигми в освітній процес) з розробкою відповідної моделі забезпечення; методична підготовка державних службовців регіону до впровадження гендерних підходів в роботу державних установ та органів місцевого самоврядування.

Колективна тема науково-дослідного Центру гендерної освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка – теоретико-методологічні та методичні основи впровадження гендерного підходу в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів.

Наукова школа Олени Луценко вперше з позицій гендерного підходу визначила та експериментально перевірила організаційно-педагогічні умови гендерного виховання учнів молодшого шкільного віку (удосконалення змісту виховання шляхом реалізації сучасних гендерних підходів); розробила, науково обґрунтувала та перевірила методiku реалізації організаційно-педагогічних умов гендерного виховання учнів молодшого шкільного віку, яка відображає їх взаємозв'язок з метою, основними чинниками гендерної соціалізації особистості та оптимальними інтерактивними методами, прийомами і засобами; уперше з позиції гендерного підходу узагальнила теоретичні засади, традиції і досвід соціостатевого виховання дітей в українській селянській родині XIX – початку XX століття, а також досвід практичної реалізації статево-рольового виховання учнів у середніх навчальних закладах України в 1940–1950-х роках тощо.

Здобуті результати наукового пошуку, а також наведений фактичний матеріал можуть бути використані в підготовці підручників, науково-методичних посібників, при розробленні лекційних курсів з історії педагогіки, соціальної педагогіки і соціальної історії України в процесі фахової підготовки студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Наукові інтереси школи доктора медичних наук, професора **Ірини Олександрівни Калиниченко** «Медико-соціальні детермінанти здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах модернізації сучасної освіти» охоплюють дослідження досить широкого спектру галузей: гігієни дитинства, гігієни праці, валеології, вікової фізіології, психофізіології, безпеки життя і діяльності людини, фізичної реабілітації, фізичної культури та фізичного виховання різних груп населення.

Доктор педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи Лариса Вікторівна Корж-Усенко

Кандидат філософських наук, доцент Олена Анатоліївна Луценко

Доктор медичних наук, професор
Ірина Олександрівна Калиниченко

Мета діяльності наукової школи полягає в здійсненні колективної інтелектуальної творчої діяльності, спрямованої на здобуття й використання якісно нових, оригінальних, значущих знань у таких наукових галузях: гігієна дитинства, гігієна праці, вікова фізіологія та фізична культура.

Протягом останніх років науковці школи Ірини Калиниченко, серед яких п'ять кандидатів наук з фізичного виховання і спорту, біологічних, психологічних наук, працюють над дослідженням проблем за такими темами: розроблення критеріїв оцінки здоров'язберігаючих технологій у загальноосвітніх навчальних закладах 0106U000613 (2006–2007); фізіолого-гігієнічне та психолого-педагогічне обґрунтування здоров'язбережувальної діяльності в закладах освіти 0109U004945 (2009–2012); фізіолого-гігієнічний супровід здоров'язбережувальної діяльності закладів освіти 0113U004662 (2013–2017); оцінка репродуктивного здоров'я підлітків і молоді з різними типами гендерної ідентичності 046U007542 (2016–2020)

Наукова школа завідувача кафедри теорії та методики фізичної культури, доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора, заслуженого тренера України **Олександра Анатолійовича Томенка** досліджує проблему загальної (неспеціальної) фізкультурної освіти дітей та молоді.

Поширення нових перспективних технологій наукового дослідження та їх реалізація в практиці навчальної роботи в СумДПУ імені А.С.Макаренка сприяло започаткуванню науково-дослідної роботи «Теоретичні і методичні основи фізкультурної освіти різних груп населення» (2016–2020), у межах виконання якої здійснюються дослідження наукового та методичного характеру. За результатами цих досліджень вже захищено 4 кандидатські дисертації, надруковано 4 монографії, 31 наукову статтю, 14 з яких входять до наукометричних баз.

Професор Олександр Томенко зарекомендував себе висококваліфікованим керівником, гарантом освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», у процесі реалізації якої він виявляє високий рівень педагогічної майстерності в роботі з аспірантами, п'ять з яких під керівництвом Олександра Анатолійовича захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту: О.Я. Дубинська – «Фітнес-технологія для підвищення рухової активності та фізичної підготовленості підлітків» (2008); С.А. Лазоренко – «Оптимізація фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів в умовах регіону» (2012); А.О. Титович – «Індивідуалізація тренувального процесу на основі врахування психічного стану спортсменів» (2013); А.Ю. Старченко – «Фізкультурна освіта старших дошкільнят на основі переважного використання засобів дитячого фітнесу» (2015); В.М. Босько – «Навчання техніці спортивних способів плавання дітей 8–10 років з ураженнями опорно-рухового апарату (на прикладі дитячого церебрального паралічу)» (2018). Усі вони успішно працюють на науково-педагогічних посадах закладів вищої освіти м. Суми.

Наукова школа доктора педагогічних наук, професора **Юрія Олеговича Лянного** – приклад того, як успішний ректор одного з кращих педагогічних закладів вищої освіти України поєднує керівництво університетом з плідною багаторічною науковою діяльністю.

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури, заслужений тренер України з панкратіону Олександр Анатолійович Томенко

Доктор педагогічних наук, професор, ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка Юрій Олегович Лянной

Кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Тетяна Олександрівна Лоза

Напрямок наукових досліджень Юрія Олеговича та його однодумців і колег – теоретично-методологічні й організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки.

Проблеми, які досліджують науковці школи Юрія Лянного, – здоров'я, фізична реабілітації різних груп населення, корекція рухової сфери інвалідів різних нозологій, професійна підготовка майбутніх магістрів спеціальності «Фізична реабілітація (фізична терапія)».

Головними здобутками наукової школи Юрія Лянного стали 11 успішних захистів кандидатських дисертацій (Олександр Міхеєнко з 2016 року вже має вчений ступінь доктора наук), 6 патентів на винаходи і 4 авторські свідоцтва, розробка корекційно-оздоровчої методики для дітей старшого дошкільного віку з порушенням опорно-рухового апарату, яка подана в навчально-методичному посібнику (автор доцент Юрій Миколайович Корж).

Проблеми підвищення рівня здоров'я і фізичної підготовленості різних груп населення засобами фізичної культури становлять предмет досліджень наукової школи кандидата педагогічних наук, професора **Тетяни Олександрівни Лози** – заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, багаторічного керівника кафедри теорії та методики фізичної культури, з якої, власне, на початку 1980-х років починався нинішній навчально-науковий інститут фізичної культури.

Напрямок наукових досліджень школи Тетяни Лози – підвищення рівня здоров'я і фізичної підготовленості різних груп населення засобами фізичної культури, а досліджувані проблеми – оптимізація процесу навчання й виховання різних груп населення засобами фізичної культури.

Головними здобутками наукової школи стали: підготовка низки навчально-методичних посібників і методичних розробок, захист

Кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України **Анатолій Іванович Кудренко**

Кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри логопедії **Анатолій Іванович Кравченко**

8 дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидатів наук з фізичного виховання і спорту та педагогічних наук. Усі вихованці Тетяни Лози успішно працюють як в СумДПУ імені А.С. Макаренка, так і в Сумському державному університеті. Так, кандидат педагогічних наук, професор Михайло Лянной з 2016 року очолює навчально-науковий інститут фізичної культури, а Юлія Бондаренко (Картава), яка у 2008–2016 роках очолювала кафедру корекційної педагогіки і спеціальної психології, вже доктор педагогічних наук, професор.

Перший декан колишнього факультету фізичного виховання (нині – навчально-наукового інституту фізичної культури), згодом – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, заслужений працівник фізичної культури і спорту України **Анатолій Іванович Кудренко** разом зі своїми колегами вивчає проблеми оптимізації процесу навчання та виховання різних груп населення засобами фізичної культури.

Проблеми, досліджувані науковцями школи Анатолія Кудренка, – модернізація фізичного виховання учнів молодших і середніх класів загальноосвітніх шкіл України. Три вихованці Анатолія Івановича – Олександр Міщенко, Олексій Головченко і Артем Бурла – успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту.

Цілою низкою проблем корекційної педагогіки, зокрема науково-педагогічними засадами корекційного процесу серед осіб із психофізичними вадами займається наукова школа кандидата педагогічних наук, професора, завідувача кафедри логопедії **Анатолія Івановича Кравченка**.

Серед проблем, які досліджують професор Анатолій Кравченко і його колеги, – науково-теоретичне обґрунтування та експериментальна апробація заходів щодо оптимізації психофізичних показників, змістовно-методичного забезпечення розвивально-виховної та корекційно-відновної роботи серед осіб з особливими потребами, а також вузівської та післявузівської підготовки фахівців напряму «Корекційна освіта. Логопедія».

Три вихованці Анатолія Івановича – Ольга Кривцова, Олена Ласточкіна і Катерина Зелінська-Любченко – успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Щодо перспектив роботи наукової школи Анатолія Кравченка, то це науково-теоретичне обґрунтування та апробація програми з формування правильної звуковимови в дітей із порушеннями мовлення, а також науково-теоретичне обґрунтування та апробація комплексної програми застосування нетрадиційних технологій у логопедії (акупресура, гірудотерапія, гірудоakupунктура) з метою оптимізації психофізичних показників в осіб із психофізичними вадами.

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

У навчально-науковому інституті культури і мистецтв науковою школою з проблем теорії та методики вокального навчання керує доктор мистецтвознавства, професор кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання **Олександр Григорович Стахевич**.

Випускник одного з кращих за радянських часів профільного навчального закладу – Московського державного музично-педагогічного інституту імені Гнесіних за унікальною для Сумщини спеціальністю «Оперний, концертно-камерний співак, викладач сольного співу», він упродовж 35 років вдало поєднував концертну діяльність з викладацькою і науковою роботою.

Серед вихованців наукової школи Олександра Григоровича – два доктори мистецтвознавства, професори Н.О. Яремко та І.І. Польська, чотири кандидати мистецтвознавства – Ю.І. Лошков, В.І. Осадча, М.С. Чернявська та В.М. Щепакін, які згодом успішно захистили докторські дисертації й одержали професорські вчені звання.

Наукова школа професора Олександра Стахевича лише за останні п'ять років розробила та впровадила в навчальний процес підготовки вокалістів навчально-наукового інституту культури і мистецтв СумДПУ імені А.С. Макаренка низку курсів і робочих програм, зокрема: «Історія вокального мистецтва», «Методика викладання вокалу», «Аналіз вокальних стилів» тощо.

За кілька останніх років педагогічний досвід і рівень наукової підготовки директора навчально-наукового інституту культури і мистецтв, професора **Олени Анатоліївни Устименко-Косоріч** наблизили її до створення наукової школи, яка досліджує світові тенденції розвитку музичного мистецтва та мистецької освіти. Саме Олена Анатоліївна у 2016 році була одним з ініціаторів залучення студентів Китайської Народної Республіки до навчання в СумДПУ імені А.С. Макаренка, а тому наукові проблеми, досліджувані нею і її колегами, мають яскраво виражений «китайський» вектор.

Це формування як інтерпретаторської компетентності, так і художньо-виконавської майстерності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки в педагогічних закладах вищої освіти України, а також формування концертно-виконавської компетентності іноземних студентів магістратури в процесі фахової (фортепіанної) підготовки. Саме ці напрями становлять у основу дисертаційних досліджень Чжоу Лі, Чжана Сяньюня і Люй Цзін, які в СумДПУ імені А.С. Макаренка успішно захистили дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук.

Головним здобутком наукової школи професора Олени Устименко-Косоріч можна вважати розроблення методики формування фахових компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва, які впроваджено в навчальний процес закладів вищої освіти КНР.

Серед основних перспектив роботи наукової школи професора Олени Устименко-Косоріч необхідно назвати організацію і захист кандидатських дисертацій з мистецтвознавства, організацію функціонування постійно діючої аспірантури різних форм підготовки, а також публікацію навчально-методичних та науково-методичних матеріалів, монографій і навчальних посібників, що поширюватимуть накопичений досвід роботи з іноземними студентами та аспірантами.

Досить різноплановою є палітра напрямів досліджень наукової школи, яку очолює доктор педагогічних наук, професор **Ольга Володимирівна Єременко** і яка займається проблемами мистецької освіти в контексті сучасних інновацій. Це історичні аспекти та теоретико-методологічні засади розвитку мистецької освіти України; інноваційні підходи до розвитку вітчизняного мистецтва в контексті діалогу різних культур світу; традиції та новації у виконавській

Доктор мистецтвознавства, професор кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання Олександр Григорович Стахевич

Доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв Олена Анатоліївна Устименко-Косоріч

Доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
хореографії та музично-
інструментального виконавства
Ольга Володимирівна Єременко

Доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
всесвітньої історії, міжнародних
відносин та методики навчання
історичних дисциплін Олег
Володимирович Михайличенко

та педагогічній практиці; теоретичні та методичні основи розвитку мистецької освіти.

Серед тих, кому професор Ольга Єременко дала «путівку» у наукове життя і хто успішно захистив кандидатські дисертації, крім наших співвітчизників Наталії Павлівни Данько, Андрія Михайловича Нікіфорова і Володимира Володимировича Костюкова, є й представниця Піднебесної Лі Жуїцін у 2019 році захистила дисертацію «Методика розвитку музично-естетичного смаку підлітків у процесі співацького навчання» на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук.

Серед головних здобутків наукової школи професора Ольги Єременко необхідно назвати окреслення історичних аспектів та розроблення теоретичних і методологічних засади розвитку вітчизняної мистецької освіти; характеристику інноваційних підходів до розвитку мистецтва України в контексті діалогу різних культур світу; виявлення традицій та новацій у виконавській та педагогічній практиці; з'ясування теоретичних та методичних основ розвитку мистецької освіти.

Навчально-науковий інститут історії та філософії

Доктор педагогічних наук, професор **Олег Володимирович Михайличенко** разом з колегами й однодумцями заглибився в дослідження проблем історії та методики викладання суспільно-політичних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі, а також теорії мистецької освіти. Останній напрям роботи цієї наукової школи аж ніяк не випадковий, адже Олег Володимирович свого часу стояв біля витоків створення музично-педагогічного факультету педагогічного інституту, нині – навчально-наукового інституту культури і мистецтв.

Серед проблем, що досліджують члени наукової школи професора Олега Михайличенка, – новітні технології викладання суспільно-політичних дисциплін, історія та теорія мистецької освіти, історія науки і техніки, історія дидактичних вчень, українське народознавство.

Члени наукової школи успішно працюють з лабораторією методики навчання суспільних дисциплін Інституту педагогіки НАПН України, разом з якою було проведено три всеукраїнські науково-практичні конференції (2013, 2014, 2016). За тематикою школи опубліковано: одна колективна і одна одноосібна монографія, три навчальні посібники в зарубіжних видавництвах та більше 40 статей у фахових виданнях. Удосконалено окремі напрями в методиці викладання історичних дисциплін, а саме: захищені три кандидатські дисертації, пов'язані з формуванням полікультурної (Авхутська С.О.), правової (Іваній О.М.) та світоглядної (Горохівська Т.М.) компетенції майбутніх учителів у процесі вивчення історичних дисциплін.

За час існування наукової школи її учасниками захищено шість кандидатських дисертацій, видано дві монографії та шість навчальних посібників, опубліковано три випуски науково-педагогічного журналу «Теорія та методика навчання суспільних дисциплін».

Напрямок наукових досліджень школи доктора педагогічних наук, професора **Володимира Станіславовича Бугрія** – проблеми історії освіти і науки в Україні. Досліджуються історія, краєзнавство і наука в навчальних закладах, а також розвиток окремих галузей освіти.

Головними здобутками наукової школи професора Володимира Бугрія стали дослідження історіографічної та джерельної бази розвитку освіти в Україні, встановлення періодизації явищ розвитку освіти і науки, з'ясування організаційних та змістовних засад галузей освіти, виявлення тенденцій та особливостей освітніх і наукових процесів, а також актуалізація історико-педагогічного досвіду в сучасних умовах.

Членами наукової школи професора Володимира Бугрія захищено одну докторську і три кандидатські дисертації, підготовлено та надруковано монографію, навчальний посібник та близько 100 наукових публікацій.

Природничо-географічний факультет

Значно ширше і незрівнянно глибше в проблему геоекологічного та соціально-економічного розвитку регіону занурився зі своїми однодумцями й послідовниками доктор географічних наук, професор **Борис Миколайович Нешатаєв**.

За програмою роботи його наукової школи проведено низку наукових експедицій на Полтавщині в межах проектного регіонального ландшафтного парку «Гадяцьке Попсілля» з визначенням нових об'єктів резервації рангу заповідних урочищ у заплаві Псла і в межах корінного схилу долинно-річкової системи Псла; досліджено річкові басейни та вперше для території України створено низку тематичних картосхем надходження забруднювальних речовин у поверхневі водні об'єкти; досліджено морфогенетичні процеси в басейні середнього Псла; виконано дослідження з вивчення геохімічної структури ґрунтів лісостепових ландшафтів Сумської області.

Крім того, Борис Миколайович з колегами його наукової школи здійснив корекцію демографічних типів сільського розселення згідно з оновленою статистичною інформацією, а також уточнив сітку демографічного районування сільської місцевості Північного Сходу України; обґрунтував теоретичні та методичні аспекти дослідження сфери обслуговування населення, дослідив стан розвитку промислового комплексу м. Суми, визначив методологічні аспекти дослідження медико-екологічної ситуації в області.

Наукова новизна та цінність результатів наукових досліджень полягає в тому, що вперше створені тематичні карти для території дослідження: картосхеми, що показують рівень захворюваності населення Сумської області, картосхема сучасної галузевої структури м. Суми, картосхема структури населення за віковими групами по адміністративних районах Сумської області.

Знаний в Україні та далеко за її межами науковець, авторитетний фахівець у галузі біології, доктор біологічних наук, професор **Віталій Ілліч Шейко** вдало поєднує роботу на посаді проректора з науково-педагогічної роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка з керівництвом науковою школою з проблем імунорегуляції функцій організму та функціональних взаємозв'язків нервової та імунної систем.

Основні напрями наукових досліджень школи Віталія Ілліча – імунологія, фізіологія ВНД, адаптаційні реакції організму до екзогенних та ендогенних факторів середовища. Серед досліджуваних проблем необхідно назвати функціональні взаємозв'язки між нервовою та імунною системами; функціональні зміни в нервовій та імунній системах під впливом радіації; дія геохронокліматичних

Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії України Володимир Станіславович Бугрій

Доктор географічних наук, професор кафедри загальної та регіональної географії Борис Миколайович Нешатаєв

Доктор біологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка Віталій Ілліч Шейко

Доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України Надія Натанівна Чайченко

факторів на імунну систему; вплив канабіноїдів на патофізіологічні зміни в стінках судин; системний імунітет та артеріальна гіпертензія, дія імуностимуляторів на імунологічні та біохімічні константи на фоні фізичних навантажень; взаємозв'язок захворювань печінки та патологій ока.

Результати роботи наукової школи професора Віталія Шейка: виявлено взаємозв'язки між станом ВНД та станом імунної системи на тлі короткозорості; з'ясовано стан імунної системи в умовах артеріальної гіпертензії різного ступеня та різної тривалості; розширено уявлення про функціональні зміни імунної системи в професійних спортсменів ігрових видів спорту та запропоновано шляхи корекції; досліджено взаємозв'язок між захворюваннями печінки та патологією ока в дітей.

Під керівництвом професора Віталія Шейка підготовлено одного доктора і одного кандидата медичних наук, двох кандидатів біологічних наук. Над дисертаційними дослідженнями працюють один докторант і чотири аспіранти.

За більш ніж піввікову викладацьку діяльність по завершенні навчання в СумДПІ імені А.С. Макаренка **Надія Натанівна Чайченко** встигла опанувати усі рівні на шляху викладання теорії та методики навчання хімії – від шкільного вчителя і до завідувача кафедри, досягти неабияких успіхів у вивченні теорії та методики професійної освіти. Свій багатющий досвід заслужений працівник освіти України передає вдячним колегам і однодумцям, які входять до складу її наукової школи.

Спектр проблем, досліджуваних у науковій школі доктора педагогічних наук, професора Надії Чайченко, досить широкий – узагальнення та систематизація знань з хімії учнів профільних класів середньої загальноосвітньої школи; формування прогностичних умінь в учнів основної школи в процесі вивчення хімії; формування знань з основ біохімії в учнів класів біолого-хімічного профілю навчання. Крім того, значна увага приділяється формуванню дослідницької компетентності майбутніх учителів хімії та біології в системі вищої освіти, формуванню предметної компетентності з біонеорганічної хімії у студентів вищих медичних навчальних закладів I-II рівнів акредитації, а також методики навчання хімії іноземних слухачів підготовчих факультетів.

Серед тих, хто з гордістю називає себе вихованцем Надії Натанівни, ледь не півтора десятки фахівців, які захистили кандидатські дисертації за спеціальностями 13.00.02 – теорія та методика навчання (хімія) і 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Кандидати педагогічних наук Ольга Веніамінівна Березан і Олексій Олексійович Гиря удостоєні звання «Заслужений учитель України», кандидати педагогічних наук Ольга Григорівна Власенко, Тетяна Василівна Диченко і Юлія Володимирівна Ліцман викладають профільні дисципліни студентам-іноземцям СНАУ і СумДУ англійською мовою.

Кандидат педагогічних наук Світлана Олександрівна Клименко – заступник директора з навчальної роботи Сумського медичного коледжу, кандидат педагогічних наук Роман Рашидович Абжалов – вчитель інформатики Сумської ЗОШ № 6, працював учителем хімії в Пекіні (КНР), а кандидат педагогічних наук Ірина Анатоліївна Гурняк, яка працює викладачем хімії в Лебединському педагогічному

училищі імені А.С. Макаренка, у 2018 році удостоєна Всеукраїнської нагороди «Педагогічний Оскар» за кращий електронний підручник з хімії.

Перспективи роботи наукової школи професора Надії Чайченко – упровадження сучасних педагогічних технологій (компетентнісний підхід і модель змішаного навчання) у процес підготовки майбутніх учителів хімії та майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Факультет іноземної та слов'янської філології

Один з найавторитетніших фахівців у галузі дослідження української мови та літератури, доктор педагогічних наук, професор **Олена Миколаївна Семеног** разом зі своїми колегами, серед яких три доктори і п'ять кандидатів педагогічних наук, займається проблемами формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти.

У колі проблем, що досліджуються науковою школою Олени Миколаївни, – теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на основі компетентнісного підходу, а також розвитку педагогічної майстерності учителя-словесника в системі післядипломної освіти; праксеологічний підхід до технології підготовки майбутніх фахівців масмедійних, юридичних, економічних, медичних спеціальностей як культуромовних особистостей і дослідників.

Головними здобутками наукової школи Олени Семеног можна вважати розроблення навчально-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури в педагогічному університеті, побудовану на основі компетентнісного підходу; обґрунтування теоретичних і методичних засад розвитку літературознавчої компетентності, формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя української мови і літератури в умовах вищого педагогічного навчального закладу; обґрунтування науково-методичної системи розвитку педагогічної майстерності вчителя-словесника в умовах післядипломної освіти з урахуванням положень андрагогічного, акмесинергетичного, аксіологічного, праксеологічного, компетентнісного, інтегративного, герменевтичного підходів; здійснення комплексного дослідження наукових засад і традицій освітньої практики вивчення фольклористики в класичних університетах України другої половини XIX – на початку XXI ст.

У перспективі роботи наукової школи професора Олени Семеног здійснення наукових досліджень з проблем професійного розвитку фахівців-дослідників в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, видання монографій, посібників, наукових статей.

Доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
української мови і літератури
Олена Миколаївна Семеног

Ресурсні центри

Навчання в університеті завершується одержанням магістерського диплому, тоді як процес професійного вдосконалення триває все життя. Справжній педагог ніколи не зупиниться на творчому шляху, і дуже добре, якщо його alma mater зберігає з кожним своїм випускником тісні зв'язки. Саме цю функцію і виконують ресурсні центри, що збагачують практичних вчителів регіону сучасними навчальними матеріалами, знайомлять з тенденціями розвитку педагогічної науки, організують численні тренінги і семінари, майстер-класи провідних фахівців. Організація та проведення подібних заходів є надзвичайно важливим аспектом підвищення професійної кваліфікації вчителів-практиків.

Такі ресурсні центри є і в Сумському педагогічному університеті. Кожен з них унікальний, кожен вирішує досить специфічні завдання, але в одному їхня практична діяльність дуже схожа: вони стали невід'ємною складовою поєднання теоретичних знань з практичними навичками як для студентів, так і для вчителів багатьох навчальних закладів Сумщини. Презентуємо вам, шановний читачу, три найпотужніші і найвідоміші з них.

Ресурсний центр професійного розвитку вчителів англійської

Він став першим, почавши свою роботу 17 лютого 2004 року завдяки гранту Уряду Сполучених Штатів Америки, Державного департаменту США, відділу освіти, культури та преси Посольства США в Україні та організації «Американські Ради з міжнародної освіти» (ACTR/ACCELS), одержаному роком раніше заступником декана факультету іноземної та слов'янської філології, старшим викладачем кафедри практики англійської мови Наталією Голубковою.

Відкриття Ресурсного центру вчителів англійської, який і очолила Наталія Леонідівна, стало початком плідної роботи, спрямованої на розвиток професіоналізму, творчих можливостей і громадянської активності студентів тодішнього Інституту філології та вчителів англійської мови загальноосвітніх шкіл обласного центру та Сумської області.

Основна мета роботи Ресурсного центру професійного розвитку вчителів англійської мови полягає в удосконаленні фахової майстерності студентів-випускників і вчителів англійської мови, підвищення рівня автентичності викладання та професійної компетенції.

Пріоритетні напрями діяльності Ресурсного центру вчителів англійської мови як підрозділу факультету іноземної та слов'янської філології – забезпечення студентів і вчителів англійської мови сучасними навчальними матеріалами; міжнародна співпраця з Корпусом Миру США в Україні, Регіональним відділенням з питань викладання англійської мови, відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні, видавництвом Кембриджського університету та компанією «Лінгвіст» – офіційним дистриб'ютором іноземної літератури в Україні, яка спрямована на вивчення та поширення зарубіжного досвіду з підготовки вчителів, обмін результатами дослідницької роботи з зарубіжними навчальними та науковими закладами.

Саме завдяки наявності Ресурсного центру професійного розвитку вчителів англійської мови Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка має волонтера Корпусу Миру Сполучених Штатів в Україні (Лоренс Кан), бере участь у реалізації

Грант низки урядових і неурядових структур США, одержаний заступником декана факультету іноземної та слов'янської філології Наталією Леонідівною Голубковою, став поштовхом для відкриття першого в СумДПУ імені А.С. Макаренка Ресурсного центру вчителів англійської.

Відкриття Ресурсного центру вчителів англійської стало початком плідної роботи, спрямованої на розвиток професіоналізму, творчих можливостей і громадянської активності студентів та вчителів англійської мови загальноосвітніх шкіл обласного центру та Сумської області.

Саме завдяки наявності Ресурсного центру професійного розвитку вчителів англійської мови СумДПУ імені А.С. Макаренка має волонтера Корпусу миру Сполучених Штатів Америки в Україні Лоренса Кана.

програми «Спеціаліст з викладання англійської мови», що діє за підтримки Посольства США в Україні та Міністерства освіти і науки України. У контексті реалізації цієї програми в СумДПУ імені А.С. Макаренка англійську мову викладає стипендіат Державного департаменту США (English Language Fellow Program) Венді Фінлейсон, яка має досвід викладання англійської мови як іноземної в закладах вищої освіти багатьох країн світу.

Ресурсний центр акумулює великий фонд довідникових матеріалів, аудіо- та відеозаписів, методичної літератури, підручників, що поповнюється завдяки грантам від американської волонтерської організації «Darіen Aid Book», яка розповсюджує книжки та підручники, та Корпусу Миру США в Україні.

На базі ресурсного центру регулярно відбуваються науково-методичні семінари, семінари-практикуми з методики викладання англійської мови, презентації навчально-методичних комплексів і навчальної літера-

У контексті реалізації програми «Спеціаліст з викладання англійської мови», що діє за підтримки Посольства США в Україні та Міністерства освіти і науки України, у СумДПУ імені А.С. Макаренка англійську мову викладає стипендіат Державного департаменту США (English Language Fellow Program) Венді Фінлейсон.

У 2018 році кілька семінарів для вчителів закладів освіти міста Суми провів аташе з питань викладання англійської мови Посольства США в Україні Джон Сільвер (четвертий праворуч).

Ресурсний центр традиційно проводить обласний конкурс на кращу творчу письмову роботу англійською мовою (Write With Pleasure Competition) серед учнів 8–11 класів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації.

На базі Ресурсного центру регулярно проходять науково-методичні семінари, семінари-практикуми з методики викладання англійської мови, презентації навчально-методичних комплексів і навчальної літератури, які проводять провідні українські та американські методисти та тренери, волонтери Корпусу миру США в Україні.

тури, які проводять провідні українські та американські методисти та тренери, волонтери Корпусу Миру США в Україні. Організація та проведення подібних семінарів є дуже важливим аспектом підвищення кваліфікації та становлення майбутніх учителів. Кілька семінарів для вчителів закладів освіти міста Суми у 2018 році провів аташе з питань викладання англійської мови Посольства США в Україні Джон Сільвер.

Ресурсний центр традиційно проводить обласний конкурс на кращу творчу письмову роботу англійською мовою (Write With Pleasure Competition) серед учнів 8–11 класів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації. Мета цього заходу – сприяти розвитку творчого мислення школярів та заохотити дітей і молодь до вивчення англійської мови.

Ресурсний центр системно проводить семінар «Ділова англійська мова» для керівників структурних підрозділів Сумської обласної державної адміністрації, презентації та консультації з оформлення документів, щодо участі студентів факультету іноземної та слов'янської філології у міжнародній програмі обмінів студентів вищих навчальних закладів «Global UGRAD program», яка здійснюється Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США, Посольством США в Україні. Надаються консультації та проводяться бесіди щодо інтерв'ю та процедури проходження співбесід у Посольстві США в Україні для отримання віз, а також бесіди щодо правил, норм та особливостей проживання та навчання в університетах Сполучених Штатів Америки.

Участь студентів, викладачів факультету іноземної та слов'янської філології, учителів Сумської області у заходах центру дозволяє їм обмінюватися досвідом, розширювати професійні та особистісні зв'язки. Ресурсний центр професійного розвитку вчителів англійської мови завжди вдячний за активну участь у програмних заходах та відкритий до співпраці.

Ресурсний центр «Школа педагогіки здоров'я»

Ініціатором створення цього ресурсного центру, а згодом і його керівником стала завідувач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор медичних наук, професор Ірина Калиниченко. Свою роботу центр розпочав у 2008 році, і основним напрямом його діяльності став супровід профільної навчальної і науково-дослідної діяльності в СумДПУ імені А.С. Макаренка та закладів освіти регіону, впровадження результатів НДР в соціально-економічну сферу.

Інноваційний досвід, наукові розробки викладачів кафедри МБОФК поширюються серед освітян міста і області шляхом проведення цілого спектру різноманітних конференцій, семінарів, тренінгів згідно з кафедральним планом. Серед них – всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Освіта і здоров'я», тематика якої надзвичайно широка. Це фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я дітей, підлітків та молоді; донозологічна діагностика як засіб оцінки та прогнозування індивідуального та популяційного здоров'я; гігієнічні аспекти організації освітнього процесу в навчальних закладах різного типу; медико-біологічні та психолого-педагогічні проблеми фізичного виховання і спорту дітей, підлітків і молоді; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального середовища в закладах освіти та професійній діяльності; гігієнічні та психолого-педагогічні засади формування здорового способу життя; а також методологічні засади та ме-

Завідувач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури, доктор медичних наук, професор Ірина Олександрівна Калиниченко стала ініціатором створення і керівником Ресурсного центру «Школа педагогіки здоров'я».

Кафедра медико-біологічних основ фізичної культури — одна з найпродуктивніших в університеті з проведення всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, семінарів, майстер-класів.

6 листопада 2019 року. Організатори і члени журі регіонального учнівського конкурсу з основ громадського здоров'я імені кандидата медичних наук, доцента Миколи Марковича Василюка

Лютий 2019 року. Організатори й учасники одного із чисельних заходів, що проводиться Ресурсним центром «Школа педагогіки здоров'я» в оновленій спортивній залі центрального корпусу університету.

тодичні підходи викладання дисциплін медико-біологічного блоку у вищих навчальних закладах.

Серед тем всеукраїнської конференції з міжнародною участю «Арт-терапевтичні технології у здоров'язбережувальній діяльності сучасних закладів освіти» такі: наукове обґрунтування та перспективи використання арт-терапевтичних технологій у навчальному процесі; роль арт-терапії в діяльності лікувально-реабілітаційних, освітніх та соціальних закладів; інноваційні напрями в роботі сучасної арт-терапії; практичний досвід музикотерапії в інклюзивному просторі.

Подібна всеукраїнська конференція з міжнародною участю «Актуальні питання охорони праці, здоров'язбереження та реалізація інклюзивної освіти в умовах сучасної школи» висвітлює низку аспектів співпраці з фахівцями корекційної освіти. Це, насамперед, здоров'язбережувальні технології та формування здорового способу життя в умовах сучасних закладів освіти, правове регулювання професійно-педагогічної діяльності, реалізація інклюзивної освіти в умовах сучасної школи, психофізіологічні засади охорони праці в галузі освіти.

Величезною популярністю серед освітян міста і області користуються науково-практичні семінари «Фітнес-школа», «Трибуна передового досвіду: сучасні підходи до викладання фізичної культури в закладах освіти в контексті Нової української школи», семінар-практикум «Надання допомоги пораненим в умовах бойових дій», а також регіональний учнівський конкурс з основ здоров'я імені Миколи Василюка – одного із засновників кафедри медико-біологічних основ фізичної культури.

Ресурсний центр професійного розвитку вчителів української мови і літератури

Наймолодший серед ресурсних центрів СумДПУ імені А.С. Макаренка (він створений наказом ректора від 27 грудня 2018 року), але аж ніяк не менш потужний і важливий, ніж інші. Передумовою створення Ресурсного центру професійного розвитку вчителів української мови і літератури було стажування завідувача профільної кафедри, доктора педагогічних наук, професора Олени Семеног за українсько-польським проектом «Innowacyjny uniwersytet i przywództwo. Faza IV: strategie komunikacyjne i relacje uniwersytet-szkoła» («Інноваційний університет та лідерство. Фаза IV: комунікаційні стратегії і відносини: університет школа») у Варшавському та Ягелонському університетах з 3 листопада по 1 грудня 2018 року.

Проект підтримується Міністерством науки та вищої освіти Республіки Польща, Міністерством освіти і науки України, Факультетом вільних мистецтв і наук «Artes Liberales» Варшавського університету, громадською організацією «Спілка ректорів вищих навчальних за-

Передумовою створення Ресурсного центру професійного розвитку вчителів української мови і літератури було стажування завідувача профільної кафедри, доктора педагогічних наук, професора Олени Миколаївни Семеног у Варшавському та Ягелонському університетах у листопаді 2018 року.

кладів України», Фондацією польських ректорів, Міжнародним благодійним фондом «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики».

Кафедра української мови і літератури для реалізації цього проєкту має відповідні напрацювання: лише за останні два роки проведено дві міжнародні, дві всеукраїнські конференції, численні майстер-класи з актуальних питань лінгвістики, української літератури, методики, медіакультури, академічної культури дослідника, мовної освіти в умовах індустрії 4.0; підписано угоди про співпрацю із багатьма закладами освіти, у тому числі міжнародними; виконуються міждисциплінарні, міжкафедральні та міжвузівські проєкти.

Мета діяльності ресурсного центру – сприяти поширенню функціонування й популяризації вживання української мови в усіх сферах суспільного життя міста Суми і Сумської області; здійснювати освітню, освітньо-консультативну, інформаційно-дидактичну, дослідницьку підтримку підвищення ключових компетентностей учителя-словесника до рівня педагогічної майстерності в умовах міждисциплінарного освітнього середовища на освітніх рівнях: бакалаврат – магістратура закладів вищої педагогічної освіти – освіта упродовж життя на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.

Щодо основних завдань Ресурсного центру професійного розвитку вчителів української мови і літератури, то це – розроблення дидактичного інструментарію учителя-словесника на основі вивчення й узагальнення вітчизняного, європейського та світового досвіду; формування інформаційної, навчально-методичної, наукової бази джерел відповідно до профілю діяльності Центру; створення онлайн-платформи центру для проведення освітньої, освітньо-консультативної, фахово-методичної, дослідницької, культурно-просвітницької діяльності з метою формування й розвитку ключових (загальної, мовнокомунікативної, літературної, методичної) компетентностей учителя-словесника, узагальнення педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті.

Свої заходи Ресурсний центр професійного розвитку вчителів української мови і літератури проводить у тісній співпраці з навчально-науковим інститутом культури і мистецтв.

24 жовтня 2019 року. Доктор педагогічних наук, професор Олександр Андрійович Лавріненко приймає запашний коровай з рук Поліни Акіменко й дякує козачатам.

Фахово-методичний напрям роботи ресурсного центру передбачає проведення інтерактивних лекцій, міждисциплінарних тренінгів та майстер-класів з актуальних освітніх технологій у навчанні української мови і літератури, технологій розвитку критичного мислення, з актуальних проблем використання цифрових, медіа-освітніх технологій, інклюзивної освіти, підприємливості, а також курсів підвищення кваліфікації, програма яких охоплює питання формування й розвитку фахових і загальних компетентностей.

Дослідницький напрям роботи ресурсного центру спрямований на вивчення актуальних питань мовно-літературної освіти, освітніх технологій особистісно-професійного розвитку вчителя-словесника, педагогіки партнерства і комунікативної взаємодії «університет – школа»; актуальних питань медіакультури вчителя, проблем реалізації компетентісного підходу, реалізацію низки проектів формування основ академічної/наукової мовної культури для вчителів, які здійснюють керівництво роботами слухачів МАН.

Культурно-освітній напрям діяльності ресурсного центру передбачає організацію та проведення фахових конкурсів, фестивалів творчих уроків, виставок учительської творчості, круглих столів, здійснення інформаційно-просвітницької роботи, організацію шкільних і студентських олімпіад, конкурсів, свят з української мови і літератури, пізнавальних мовних віртуальних екскурсій для вдосконалення компетентності у володінні державною мовою, сприяння всебічному розвитку обдарованої молоді.

Підписано угоду про співпрацю Ресурсного центру професійного розвитку вчителів української мови і літератури з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Різноманітність послуг, і не лише освітніх

На початку 2013–2014 навчального року в структурі СумДПУ імені А.С. Макаренка з'явився новий відділ – працевлаштування та професійно-технічної підготовки, який очолив заслужений вчитель Української РСР Володимир Живодьор. Поява цього відділу була обумовлена необхідністю допомоги вчорашньому студенту утвердитися в «дорослому» житті, а кому, як не колишньому начальнику управління освіти Сумської обласної державної адміністрації, згодом – ректору Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти знати увесь спектр проблем, з якими стикається новоспечений дипломований фахівець.

У сфері працевлаштування основними напрямками роботи нового відділу стали: інформування випускників і студентів університету про вакантні місця на підприємствах, в установах та організаціях, що відповідають їхній фаховій підготовці (спеціальності); здійснення спільно з державною службою зайнятості моніторингу працевлаштування випускників за місцем їх проживання; залучення студентської молоді до підприємницької діяльності, створення відповідних умов функціонування та ефективного розвитку молодіжного

Начальник відділу
працевлаштування, професійно-
технічної освіти та додаткових
платних послуг, заслужений
вчитель УРСР Володимир
Федорович Живодьор

Квітень 2019 року. Директори загальноосвітніх навчальних закладів м. Суми, які одержали свідоцтва про підвищення кваліфікації у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Один із найбільш популярних напрямів роботи відділу — надання додаткових освітніх платних послуг з вивчення російської мови для студентів з Китайської Народної Республіки.

Викладачі кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання надають платні освітні послуги з вивчення російської мови студентам з Китайської Народної Республіки

підприємництва, а також сприяння тимчасовому працевлаштуванню студентів у вільний від навчання час; забезпечення виплати одноразової адресної грошової допомоги випускникам, які уклали трудовий договір на роботу протягом трьох років на посаді педагогічних працівників.

Щодо сфери надання професійно-технічної освіти, то це: проведення організаційних заходів з комплектування груп підготовки за ліцензованими спеціальностями «Охоронник», «Нянька», «Гувернер», «Молодша медична сестра з догляду за хворими»; організація навчально-виховного процесу зі слухачами курсів з підготовки за робітничими професіями; забезпечення державної атестації слухачів курсів з видачею відповідних документів.

Минуло майже чотири роки, і наприкінці березня 2017-го спектр завдань відділу поповнився наданням додаткових платних послуг. Адже не секрет, що творчий потенціал більшості викладачів вищої школи не обмежується наданням суто освітніх послуг, а можливість реалізувати його якомога повніше вигідна як конкретному викладачеві, так і університету.

Це, перш за все, надання послуг з підвищення кваліфікації, проведення наукових консультацій та організація стажування за замовленням юридичних та фізичних осіб за всіма акредитованими спеціальностями; організація понад обсяги, встановлені навчальними планами (з видачею або без видачі відповідних документів про освіту) курсів, гуртків, факультативів за науковим, технічним, художнім, туристичним, екологічним, спортивним, оздоровчим та гуманітарним напрямками; підготовка кадрів для роботи аніматорами в дитячих та молодіжних колективах.

Крім того, надання додаткових освітніх платних послуг з вивчення іноземних мов для студентів, викладачів та працівників

По завершенні навчання на відповідних курсах слухачі отримують сертифікати державного зразка.

університету, а також для працівників підприємств, установ та організацій міста; організація курсів з підготовки до вступу до магістратури; організація додаткових корективних курсів щодо усунення недоліків знань у навчанні студентів університету; організація сімейного консультування з питань корекційної педагогіки, зокрема послуги практичного психолога, консультування фахівців з питань творчого розвитку особистості. Особливо популярними з наведеного переліку є курси іноземних мов, різних видів масажу, «Фітнес-тренер», «Візаж», «Косметик», «Навчання дітей плаванню».

Про ефективну роботу відділу працевлаштування, професійно-технічної підготовки та додаткових платних послуг свідчить успішне працевлаштування випускників університету. За шість років з початку роботи відділу більш ніж трьома тисячам мешканців обласного центру і прилеглих до нього районів Сумщини надані додаткові платні послуги, завдяки чому спеціальний рахунок університету поповнився майже п'ятьма мільйонами гривень. Значна частина слухачів пройшли навчання і одержали додаткову кваліфікацію з отриманням відповідного сертифікату, що значно підвищує конкурентоспроможність випускників СумДПУ імені А.С. Макаренка на ринку праці.

За заслуги на освітній ниві

Не заради відзнак і нагород, а з думкою про те, як краще передати увесь свій багатий досвід і глибокі знання кільком поколінням учнів – саме з таким настроєм щоденно працює справжній вчитель. Водночас завзяття деяких з сіятелів розумного, доброго й вічного виходить поза межі традиційного уявлення про освітянську працю, стаючи прикладом для інших.

Їх неодмінно помічають, на них рівняються, їм заздять як «білою», так нерідко і «чорною» заздрістю. Але з певного моменту вони крокують життєвою стежкою з високим і почесним званням, на яке заслужили і яке стає своєрідним «мірилом» їхнього внеску в загальну державну освітянську справу. Ваша alma mater пишається вами, шановні колеги!

Випускники СумДПУ імені А.С. Макаренка – заслужені вчителі України

Авраменко Любов Михайлівна – випускниця фізико-математичного факультету. Близько 10 років працювала вчителем математики ЗОШ № 12 обласного центру. Згодом – методист кабінету математики Сумського інституту удосконалення вчителів, у 1990–1997 роках – головний спеціаліст Сумського міського відділу освіти, з 1997 року – директор Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 17. Обиралася депутатом Сумської міської ради (2002–2006). Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2000), знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1991), Почесною відзнакою Сумського міського голови «За заслуги перед містом» III ступеня (2009).

Авраменко
Любов Михайлівна

Азаренкова Альона Іванівна – народилася в сім'ї заслуженого вчителя України Галини Іванівни Шпетної і державного службовця, кавалера ордена Трудового Червоного Прапора Івана Володимировича Шпетного. Випускниця фізико-математичного факультету. Учитель математики Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 10 імені О. Бутка. Відмінник освіти України, відзначена грамотами та подяками Міністерства освіти і науки України, управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, Сумської обласної та Сумської міської рад, нагороджена Почесною відзнакою Сумської міської ради «За заслуги перед містом» III ступеня.

Бур Олена Василівна – випускниця фізико-математичного факультету. З 1977 по 2002 рік – учитель математики середньої школи № 2 м. Шостка, з 2002 року – заступник директора цього навчального закладу. Член Всеукраїнського комітету профспілки працівників освіти. Депутат Шосткинської міськради 24-го скликання. Нагороджена знаком «Відмінник освіти УРСР».

Гиря Олексій Олексійович – випускник природничого факультету. У 1981–1986 роках – учитель хімії, заступник директора з навчально-виховної роботи Русанівської середньої школи Липоводолинського району, у 1986–1988 роках – учитель хімії загальноосвітньої школи № 22 м. Суми, у 1988–1995 роках – учитель хімії загальноосвітньої школи № 23 м. Суми, у 1995–2001 роках – заступник директора з навчально-виховної роботи Сумської ЗОШ № 17, з 2001 року – заступник директора з навчальної роботи ліцею Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка. З 2007 року – завідувач кафедри теорії та методики виховання Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Гиря
Олексій Олексійович

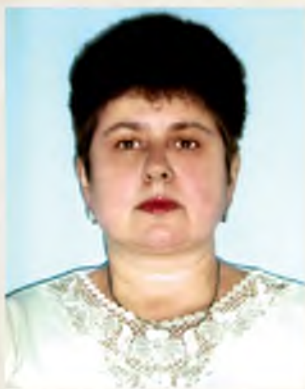
Депутат
Вікторія Микитівна

Депутат Вікторія Микитівна – випускниця природничого факультету. З 1974 року – учитель хімії Сумської середньої школи № 4, з 1975 року – методист Ковпаківського районного методичного кабінету, Сумського міського методичного кабінету, з 2004 року – методист Інформаційно-методичного центру управління освіти Сумської міської ради. Нагороджена знаком «Відмінник освіти України» (2001).

Костюченко Любов Іванівна – випускниця філологічного факультету. Педагогічну діяльність розпочала вчителем української мови та літератури середньої школи № 1 м. Путивля. З 1977 року – учитель української мови та літератури Баницького навчально-виховного комплексу: загальноосвітня школа – дошкільний навчальний заклад Глухівського району, з 2001 року – заступник директора з навчально-виховної роботи. Нагороджена знаком «Відмінник освіти УРСР» (1987), медаллю «За працю і звитягу» (2002).

Лебедева Людмила Юріївна – випускниця фізико-математичного факультету. Педагогічну діяльність почала на посаді вчителя жіночої гімназії № 2. З 1970 року – інспектор міського відділу народної освіти м. Суми. 35 років працювала директором Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 2 імені Дмитра Косаренка. Нагороджена знаком «Відмінник освіти СРСР» (1985), орденом «Знак Пошани» (1986).

Михно Людмила Сергіївна – випускниця факультету фізичної культури. Учитель фізичної культури Шосткинської ЗОШ № 7, у якій, до речі, немає своєї спортивної зали і заняття проводяться в інших орендованих приміщеннях. 2010 року стала переможницею Всеукраїнського конкурсу на краще проведення інноваційного уроку з елементами футболу, випередивши у фінальному раунді трьох футболістів, хоча її спортивна спеціалізація – легка атлетика. Кандидат педагогічних наук.

Оксененко
Галина Кузьмівна

Оксененко Галина Кузьмівна – випускниця філологічного факультету. З 1981 року – учитель української мови і літератури Ворожбянської середньої школи № 3 Білопільського району, з 1988 року – середніх шкіл № 2, № 4 м. Білопілья. З 1993 року – учитель української мови і літератури Білопільської спеціалізованої школи I–III ступенів № 1, з 2002 року – заступник директора з навчально-виховної роботи.

Рахматуліна Оксана Вікторівна – випускниця факультету фізичної культури, заслужений вчитель України. Її вихованці із ЗОШ № 18, які виграли обласний турнір шкільних футбольних змагань розіграшу Національного Кубка «Євро-2012», у травні того ж року на полі столичного «Олімпійського» на очах 46-тисячної уболівальницької аудиторії тріумфально завершили фінал проти однолітків з Тернопільської школи-лицею № 13. Основний час матчу завершився внічию – 2:2, не виявили переможця і безгольові додаткові 5 хвилин. А в серії пенальті неймовірно сейви сумського кіпера Микити Сітнера подарували вихованцям Оксани Вікторівни почесний трофей, який сумчанам вручав генеральний секретар УЄФА Джанні Інфантино.

Синько Любов Андріївна

Синько Любов Андріївна – випускниця фізико-математичного факультету. З 1969 року – учитель математики Московської середньої школи Липоводолинського району.

Хом'як
Інна Максимівна

Цуканова
Марія Семенівна

Яніна
Валерія Михайлівна

Хом'як Інна Максимівна – випускниця природничого факультету. У 1969–1975 роках – завідувач шкільного відділу, 2-й, 1-й секретар Білопільського райкому комсомолу. З 1975 року – організатор позакласної та позашкільної роботи Білопільської середньої школи № 2, з 1983 року – учитель хімії Білопільської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 2 Білопільської районної ради. Нагороджена медалями «За доблестну працю», «За трудову відзнаку».

Цуканова Марія Семенівна – випускниця філологічного факультету. З 1963 року – учитель початкових класів середніх шкіл № 17, № 1 обласного центру, Сумського навчально-виховного комплексу школа-дитячий садок «Казка». Обиралася депутатом Сумської міської Ради народних депутатів (1980). Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1980), Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР (1985).

Чичикало Михайло Дмитрович – випускник фізико-математичного факультету. Учитель фізики, математики, інформатики Вищевеселівської середньої школи Великописарівського району.

Яніна Валерія Михайлівна – випускниця факультету іноземних мов. З 1975 року – учитель англійської мови середньої школи № 1 обласного центру, пізніше – Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 1 ім. Валерія Васильченка. Нагороджена знаком «Відмінник освіти України» (1995).

Випускники СумДПУ імені А.С. Макаренка – заслужені працівники освіти України

Бондарєва Катерина Іванівна – випускниця філологічного факультету. З 1969 року – старша піонервожата, організатор позакласної роботи в Гребениківській школі-інтернаті. З 1981 року – директор Сумської ЗОШ № 5, з 1985 року – директор ЗОШ № 12. З 1993 року – директор Сумської гімназії № 1. Нагороджена знаком «Відмінник освіти України», відзначена Почесною Грамотою Міністерства освіти і науки України, Грамотою управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, переможець обласного конкурсу «Учитель року» у номінації «Керівник року» і лауреат міжнародного конкурсу «Учитель року» в номінації «Сучасний керівник навчального закладу».

Бондарєва
Катерина Іванівна

Дудченко
Михайло Миколайович

Вареник Микола Іванович – випускник факультету іноземних мов. У 1973–1976 роках – учитель англійської і німецької мови середньої школи с. Бочечки Конотопського району. У 1976–1981 роках – директор середньої школи с. Бондарівка Конотопського району. З 1981 по 1990 рік – директор Шосткинської школи-інтернату, у 1990–2001 роках – учитель спеціалізованих класів англійської мови Шосткинської ЗОШ № 7, у 2001–2002 роках – учитель Шосткинської гімназії, з 2002 року – старший викладач Шосткинського інституту Сумського державного університету.

Дудченко Михайло Миколайович – випускник філологічного факультету. З 1963 року – викладач кафедри англійської мови Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. З 1974 року (по завершенні навчання в аспірантурі) – старший викладач, згодом – завідувач кафедри англійської мови, у 1985–2005 роках – декан факультету іноземних мов, з 2005 року – завідувач кафедри романо-германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Кандидат філологічних наук, доцент.

Кобилякова Антоніна Георгіївна – випускниця філологічного факультету. Працювала організатором позакласної і позашкільної роботи середньої школи с. Кірове Дніпропетровської області. У 1970–1978 роках – учитель української мови і літератури, у 1978–1982 роках – організатор позакласної і позашкільної роботи, у 1982–1983 роках – заступник директора, а з 1983 року – директор Шосткинської середньої школи № 1. Депутат Шосткинської міськради 23–24-го скликань.

Лиман
Федір Миколайович

Лиман Федір Миколайович – випускник фізико-математичного факультету. У 1963–1965 роках – асистент кафедри математики Сумського педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. По завершенні навчання в аспірантурі – молодший науковий співробітник Інституту математики АН УРСР. З 1969 року – старший викладач, заступник декана, доцент кафедри математики. У 2005–2009 роках – ректор Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Доктор фізико-математичних наук, професор.

Мринська Віра Іванівна – випускниця фізико-математичного факультету. Працювала вчителем математики Ямпільської середньої школи (1951–1961). У 1961–2001 роках – асистент, старший викладач, доцент, завідувач кафедри Глухівського державного педагогічного інституту імені Сергієва-Ценського. Постійний науковий кореспондент НДУ шкільної освіти та технічних засобів навчання, автор методичних посібників для вчителів середніх шкіл, дидактико-методичного забезпечення викладання математики в середніх школах. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти УРСР (1967), медаллю «За трудову звитягу», знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1977), медаллю «Антон Макаренко» (1986).

П'ятаченко
Сергій Васильович

Помаран Павло Іванович – випускник Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка за спеціальністю «Управління навчальним закладом». У 1980–2005 роках – майстер виробничого навчання, заступник директора з навчально-виробничої роботи, а з 1990 року – директор Роменського вищого професійно-технічного училища № 14. З 2005 року – Роменський міський голова. Депутат Роменської міської ради. Обирався депутатом Сум-

ської обласної ради. Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (1992).

П'ятаченко Сергій Васильович – випускник філологічного факультету. З 1989 року працював на посадах викладача кафедри української, потім зарубіжної літератури. Кандидат філологічних наук, доцент. Автор близько 60 наукових праць з проблем фольклору та української літератури. Очолює наукову лабораторію з вивчення фольклору. Керує студентським науковим гуртком. Очолює літературну студію «Орфей». Член Національної спілки журналістів України.

Рибалка Ольга Павлівна – випускниця фізико-математичного факультету. З 1976 року – учитель математики Гребениківської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату. У 1981–1984 роках – директор Гребениківської восьмирічної школи, з 1984 року – директор Гребениківської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Тростянецького району. Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1988).

Ткаченко Світлана Миколаївна – випускниця Глухівського державного педагогічного інституту ім. Сергеева-Ценського, а згодом – Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. У 1976–1986 роках – учитель ЗОШ № 2 м. Шостки. З 1989 року – директор навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа І–ІІ ступенів-ліцей Шосткинської міської ради». Депутат Шосткинської міськради IV, V скликань. Переможець конкурсу «100 кращих керівників шкіл України – 2007».

Торяник Алла Григорівна – випускниця філологічного факультету. З 1972 року – учитель, заступник директора з виховної роботи, з 1976 року – директор Нижньо-Сироватської середньої школи Сумського району. З 1982 року – директор Веретенівської школи-інтернату, з 1985 року – директор Сумської спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів № 7. Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1980), медаллю «Антон Макаренко» (1988).

Чайченко Надія Натанівна – випускниця природничого факультету. У 1964–1966 роках – учитель хімії та біології Шосткинської школи-інтернату. У 1966–1970 роках – лаборант, асистент кафедри хімії Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка. У 1973–1994 роках – доцент, завідувач кафедри хімії. По завершенні навчання в докторантурі в 1997–2006 роках – професор, завідувач кафедри хімії СумДПУ імені А.С. Макаренка. З 2006 року – завідувач кафедри теорії та методики вищої професійної освіти Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти» (1984), медаллю «Антон Макаренко» (1988). Доктор педагогічних наук, професор.

Чирва Володимир Федорович – випускник історичного факультету. У 1960–1969 роках – учительська праця в середніх школах. У 1980 році закінчив аспірантуру при Московській академії суспільних наук, у 1980–1996 роках працював в органах управління Сумської області, у 1996–1999 роках – ректор Глухівського державного педагогічного інституту імені Сергеева-Ценського, у 1999–2005 роках – начальник обласного управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації. Кандидат філософських наук, доцент.

Рибалка Ольга Павлівна

Чайченко
Надія Натанівна

Чирва
Володимир Федорович

Високі державні нагороди і всенародне визнання...

Серед студентів, випускників і викладачів Сумського педагогічного університету часів незалежної України багато тих, хто відзначений високими державними нагородами. Далеко не кожен навчальний заклад вищої освіти України, не говорячи вже про університети Сумщини, може пишатися людьми, що заслужили таке визнання. Одні орденоносці й сьогодні радують нас своїми успіхами, пам'ять про інших назавжди залишиться в серцях тих, хто цінує героїзм, мужність, готовність на самопожертву...

Випускник факультету фізичної культури 1993 року, полковник (посмертно) **Олександр Григорович Аніщенко** лічених тижнів не дожив до призначення начальником центру спеціальних операцій «Альфа» управління СБУ в Сумській області. Він загинув у перші дні антитерористичної операції 5 травня 2014 року під Слов'янськом Донецької області при виконанні бойового завдання. Перебуваючи під вогнем терористів і російських окупантів, маючи численні поранення, продовжував вести вогонь і, прикриваючи товаришів, підставився під постріл ворожого гранатомета...

2 вересня 2014 року рішенням Сумської міської ради Олександр Аніщенку присвоєне звання «Почесного громадянина міста Суми» (посмертно). Того самого року він нагороджений орденом «Богдана Хмельницького» III ступеня, а 2 січня 2015 року Президент України Петро Порошенко своїм Указом присвоїв полковнику Олександр Аніщенку звання Героя України (посмертно) за виняткову мужність, героїзм і самопожертву, виявлені в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі.

У тому ж бою під Слов'янськом 5 травня 2014 року отримав тяжких поранення старший лейтенант спецпідрозділу «Альфа» управління СБУ в Сумській області, випускник інституту фізичної культури 2009 року **Андрій Рєзнік** – чемпіон і неодноразовий призер чемпіонатів світу і Європи з панкратіону, срібний призер II Всесвітніх ігор з єдиноборств 2013 року.

У той момент, як він витягував з-під ворожого вогню пораненого товариша, кулі влучили під його бронезилет, зачепивши хребет і органи черевної порожнини, а також стегно. Саме його з пораним бійцем закрив від пострілу гранатомета своїм тілом Олександр Аніщенко. За виняткову мужність і самопожертву, виявлені в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Андрій Рєзнік нагороджений орденом «Богдана Хмельницького» III ступеня.

Андрій Рєзнік переніс кілька надзвичайно складних операцій в клініках України і Ізраїлю, проходить складний курс реабілітації.

З перших днів антитерористичної операції на Сході України незалежність держави зі зброєю в руках у складі 72-ї бригади захищає випускник історичного факультету **Руслан Суліменко**, який має досвід участі в миротворчих операціях в Іраку та Косово. За особисту мужність і героїзм, виявлені в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, заступник командира розвідувальної роти з морально-психологічного забезпечення капітан Суліменко нагороджений орденом «За мужність» III ступеня і орденом «Богдана Хмельницького» III ступеня.

Герой України, кавалер ордена «Богдана Хмельницького» III ступеня, почесний громадянин м. Суми, полковник (померло) Олександр Аніщенко

Кавалер ордена «Богдана Хмельницького» III ступеня, чемпіон і неодноразовий призер чемпіонатів світу і Європи з панкратіону, срібний призер II Всесвітніх ігор з єдиноборств 2013 року Андрій Рєзнік

Кавалер ордена «Богдана Хмельницького» III ступеня Руслан Суліменко

Кавалер ордена «За заслуги» III ступеня Геннадій Іванущенко

Випускник історичного факультету 1993 року **Геннадій Іванущенко** – відомий український історик, архівіст та громадський діяч, співзасновник Центру досліджень визвольного руху, дослідник національно-визвольного руху та комуністичних голодоморів, ініціатор встановлення пам'ятних знаків на честь учасників боротьби за незалежність України на Сумщині, організатор виставок архівних документів та наукових круглих столів, директор Державного архіву Сумської області (2005–2010) – єдиного українського архіву, який повністю оцифрував усі 57 тисяч актових записів про смерть людей в період Голодомору 1932–1933 років.

За вагомий особистий внесок у дослідження голодоморів в Україні, активну громадську діяльність Геннадій Миколайович у 2007 році нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

Три випускники навчально-наукового інституту фізичної культури різних років стали кавалерами ордена «За заслуги» III ступеня за високі спортивні досягнення. Серед них – чемпіон Всесвітньої універсиади 2013 року і співрекордсмен України (38,53) в естафеті 4 x 100 м, майстер спорту міжнародного класу **Віталій Корж**, який з 2017 року очолює Східний центр олімпійської підготовки з легкої атлетики.

Такої самої нагороди за перемогу в мас-старті і бронзову медаль у спринті на чемпіонаті світу з біатлону 2015 року удостоєна заслужений майстер спорту **Валентина Семеренко**. Разом зі своєю сестрою **Вікторією Валентина Семеренко** у 2008–2014 роках стала повним кавалером орден-накнягині Ольги. Нагороди різних ступенів сестри одержували за медалі в естафетних перегонах та

Кавалер ордена «За заслуги» III ступеня, чемпіон Всесвітньої універсиади 2013 року в естафеті 4x100 м Віталій Корж

Кавалер ордена «За заслуги» III ступеня, повний кавалер ордена княгині Ольги, почесна громадянка м. Суми, олімпійська чемпіонка з біатлону Валентина Семеренко

Повний кавалер ордена княгині Ольги, почесна громадянка м. Суми, олімпійська чемпіонка з біатлону Вікторія Семеренко

Кавалер ордена «За заслуги» III ступеня, заслужений майстер спорту, чемпіон всесвітніх ігор, чемпіонатів світу і Європи з панкратіону Сергій Гузев

Кавалер ордена княгині Ольги III ступеня, чемпіонка Дефлімпійських ігор з пляжного волейболу Анна Затилкіна

в індивідуальних дисциплінах на чемпіонатах світу і Європи, а вінцем їхніх виступів на трасах і стрільбищах стало олімпійське «золото», здобуте українською жіночою командою на іграх 2014 року в Сочі.

Кавалером ордена «За заслуги» III ступеня у 2016 році став один із найтитолованіших панкратіоністів України, заслужений майстер спорту, володар усіх можливих вищих нагород у цьому неолімпійському виді спорту – Всесвітніх ігор, чемпіонатів світу і Європи **Сергій Гузев**. З 2008 року він виступає на професійному ринзі, здобувши у рамках World Warriors Fighting Championship 19 перемог у 22 поєдинках.

Перемогою в турнірі з пляжного волейболу за програмою Дефлімпійських ігор 2017 року відзначилася студентка навчально-наукового інституту фізичної культури, майстер спорту міжнародного класу **Анна Затилкіна**. Вона і Раїса Рилова з Чорноморська виграли груповий турнір, а 1/8 фіналу скривдили туркеня Ялніз – Целеп, у чвертьфіналі переграла росіянку Лязіну – Єлізову, виграли напівфінал проти іншого українського дуету Ярошевська – Черненко, а у фіналі завдали поразки литовкам Біруте Алекнавичюте – Інґріда Мілкінтайте, за що були нагороджені орденом княгині Ольги III ступеня.

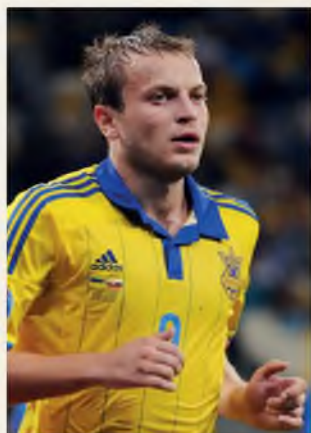

Повним кавалером ордена «За мужність» стала випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури 2013 року, майстер спорту міжнародного класу **Ганна Шостак**. У її активі «срібло» 2009 року і два «золота» Дефлімпійських ігор з боротьби дзюдо (вагова категорія 52 кг) 2013 і 2017 років.

Орденом «За мужність» III ступеня нагороджений випускник навчально-наукового інституту фізичної культури 2006 року, заслужений майстер спорту **Олег Гусев**, який тривалий час виступав у складі

Повний кавалер ордена «За мужність», володарка двох золотих і срібної нагород Дефлімпійських ігор з боротьби дзюдо Ганна Шостак

Кавалер ордена «За мужність» III ступеня, заслужений майстер спорту, гравець київського «Динамо» і національної збірної України з футболу Олег Гусєв

Кавалер ордена «За мужність» III ступеня, почесний громадянин м. Суми (по смертно) Артур Абрамітов

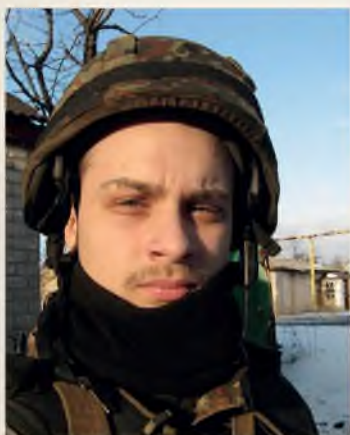
київського «Динамо» і національної збірної України з футболу. Саме він став автором вирішального голу в серії пенальті у ворота збірної Швейцарії, завдяки чому українська команда вперше в історії вітчизняного футболу стала чвертьфіналістом чемпіонату світу 2006 року.

Такої самої нагороди (по смертно) у 2017 році удостоєний випускник навчально-наукового інституту фізичної культури, солдат-контрактник Збройних сил України, гранатометник 2-ї мотопіхотної роти 15-го окремого мотопіхотного батальйону «Суми» 58-ї окремої мотопіхотної бригади **Артур Абрамітов**. 26 лютого 2017 року він загинув на бойовому чергуванні внаслідок мінометного обстрілу російсько-терористичними угрупованнями позицій українських військових у районі промислової зони міста Авдіївка Донецької області, зазнавши численних осколкових поранень у голову та груди. Герой похований 1 березня 2017 року на Алеї почесних громадян Центрального кладовища обласного центру. Рішенням Сумської міської ради від 31 жовтня 2018 року за особисту мужність та героїзм, виявлені в захисті територіальної цілісності та суверенітету України, Артуру Абрамітову присвоєно звання «Почесний громадянин міста Суми» (по смертно).

Назавжди 21-річним залишиться студент навчально-наукового інституту фізичної культури, санітар-стрілець 46-го окремого батальйону спеціального призначення «Донбас-Україна» **Максим Наріжний**. Загинув він 27 березня 2017 року під час виконання бойового завдання з обстеження території внаслідок підриву на невідомому вибуховому пристрої на Світлодарській дузі поблизу с. Новолуганське Бахмутського району Донецької області. Похований, як і Артур Абрамітов, на Алеї почесних громадян Центрального кладовища м. Суми. Як і Абрамітов, за особисту мужність і самовіддані дії, виявлені в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності

Кавалер ордена «За мужність» III ступеня (по смертно) Максим Наріжний

Кавалер вищої недержавної нагороди — ордена «Народний Герой України», нагороджений медаллю Української Православної Церкви «За жертвність та любов до України», відзнакою «Бойовий Хрест Корпусу», почесний громадянин Конотопа (помертньо) Андрій Кривич

Заслужений тренер України з біатлону, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Віктор Васильович Шевцов нагороджений медаллю «За працю і звитягу».

Заслужений тренер України з пляжного волейболу Володимир Вікторович Затилкін нагороджений медаллю «За працю і звитягу».

України, зразкового виконання військового обов'язку, нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (помертньо).

Андрій Кривич став студентом навчально-наукового інституту педагогіки та психології СумДПУ імені А.С. Макаренка у вересні 2016 року, мріяв присвятити себе служінню народу України як військово-психолог.

Щоб поїхати на передову, він перевівся на заочну форму навчання, а під час своєї другої ротації «друг Ділли» (таким був його позивний) став бійцем тактичної групи «Сапсан» Добровольчого українського корпусу «Правий сектор». Наприкінці 2017 року добровольцем пішов захищати Україну, 27 березня 2018 року на Світлодарській дузі поблизу с. Зайцеве Бахмутського району Донецчини життя 19-річного юнака обірвала куля ворожого снайпера.

У травні 2018 року Андрій Кривич удостоєний звання «Почесний громадянин Конотопа» (помертньо). Він нагороджений відзнакою Української Православної Церкви – медаллю «За жертвність та любов до України», матері патріота Марині Геннадіївни вручена відзнака «Бойовий Хрест Корпусу», а 1 березня 2019 року згідно з рішенням Нагородної ради Андрій Кривич відзначений вищою недержавною нагородою – орденом «Народний Герой України» (помертньо).

Тренер-викладач з біатлону Сумської обласної ШВСМ, випускник факультету фізичної культури 1991 року, заслужений тренер України з біатлону і заслужений працівник фізичної культури і спорту України **Віктор Васильович Шевцов** у 2005 році нагороджений медаллю «За працю і звитягу» за підготовку цілої плеяди атлетів світового класу, зокрема чемпіонки світу серед юніорок Тетяни Рудь і неодноразового чемпіона світу і Європи з літнього біатлону Олександра Біланенка.

Такої самої нагороди у 2017 році удостоєний батько і особистий тренер чемпіонки Дефлімпійських ігор з пляжного волейболу Анни Затилкіної, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України **Володимир Вікторович Затилкін**.

Відзнаки парламенту, уряду, МОН і НАПН України*

Почесна грамота Верховної Ради України

- Гуніна Лариса Михайлівна – доктор біологічних наук, професор кафедри біології людини і тварин природничо-географічного факультету, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.

Грамота Верховної Ради України

- Іваній Володимир Степанович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат технічних наук, професор кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, заслужений працівник освіти України.
- Лях Віктор Васильович – старший викладач навчально-наукового інституту педагогіки та психології, отаман Сумської паланки Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке».
- Сбруєва Аліна Анатоліївна – завідувач кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.

Почесна грамота Кабінету Міністрів України

- Кудренко Анатолій Іванович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка (2009–2015), кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури та спорту України.
- Лиман Федір Миколайович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка (2005–2009), доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Семенов Олена Миколаївна – завідувач кафедри української мови і літератури факультету іноземної та слов'янської філології, доктор педагогічних наук, професор.
- Сбруєва Аліна Анатоліївна – завідувач кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.

Подяка Кабінету Міністрів України

- Кашина Інна Олександрівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури (2018), майстер спорту міжнародного класу, учасниця олімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро, дворазова чемпіонка Всесвітньої універсиади 2017 року зі спортивної ходьби на 20 км (індивідуальна і командна нагороди).
- Лях Віктор Васильович – старший викладач навчально-наукового інституту педагогіки та психології, отаман Сумської паланки Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке».

Почесна грамота ЦВК

- Леоненко Яна Вікторівна – начальник Центру професійно-кар'єрної орієнтації та вступу на навчання СумДПУ імені А.С. Макаренка.

* Посади науково-педагогічних працівників, вчені ступені та наукові звання подані на момент нагородження відомчою відзнакою.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Нагрудний знак «За наукові і освітні досягнення»

- Дегтяренко Тетяна Миколаївна – завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор.
- Калиниченко Ірина Олександрівна – завідувач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор медичних наук, професор.
- Косяк Валерій Андрійович – завідувач кафедри туризмознавства, спортивно-гуманітарних дисциплін та економіки навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор філософських наук, професор.
- Кравченко Анатолій Іванович – завідувач кафедри логопедії навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук, професор.
- Кудренко Анатолій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.
- Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор.
- Мороз Іван Олексійович – завідувач кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, доктор педагогічних наук, професор.
- Томенко Олександр Анатолійович – завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений тренер України.
- Чашечникова Ольга Серафимівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри математики фізико-математичного факультету.

Нагрудний знак «Василь Сухомлинський»

- Голубкова Наталія Леонідівна – заступник декана факультету іноземної та слов'янської філології, старший викладач кафедри практики англійської мови, кандидат педагогічних наук.
- Колісник Вікторія Миколаївна – фахівець I категорії відділу договорів та забезпечення.
- Кондратюк Світлана Миколаївна – директор навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, професор.
- Петренко Світлана Віталіївна – декан фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент.
- Погребний Валерій Данилович – доцент кафедри математики фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук.
- Прокопова Людмила Іванівна – старший викладач кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури;
- Скляр Анатолій Михайлович – доцент кафедри хімії та методики навчання хімії природничо-географічного факультету, кандидат хімічних наук.

Нагрудний знак «Петро Могила»

- Бугаєнко Валерій Васильович – доцент кафедри хімії та методики навчання хімії природничо-географічного факультету, кандидат хімічних наук.
- Козлова Олена Григорівна – завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, професор.
- Лазарєв Микола Остапович – професор кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України.
- Лиман Федір Миколайович – завідувач кафедри математики фізико-математичного факультету, доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Панасюк Валерій Юрійович – доктор мистецтвознавства, професор кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології навчально-наукового інституту культури і мистецтв.
- Тарасова Тетяна Борисівна – завідувач кафедри психології навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат психологічних наук, доцент.

Нагрудний знак «Софія Русова»

- Герман Вікторія Василівна – доцент кафедри української мови і літератури факультету іноземної та слов'янської філології, кандидат філологічних наук.
- Чашечникова Ольга Серафимівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри математики фізико-математичного факультету.

Медаль «Антон Макаренко»

- Бобровська Євгенія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент.
- Власенко Віталій Федорович – завідувач кафедри математичного аналізу фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент; кавалер ордена «Знак Пошани».
- Гаврило Лідія Миколаївна – завідувач кафедри романо-германських мов, кандидат філологічних наук, доцент.
- Гужва Федір Кирилович – директор Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор.
- Дегтярьова Ніна Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР».
- Іваній Володимир Степанович – професор кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, кандидат технічних наук, заслужений працівник освіти України.
- Ключнікова Пелагея Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, нагороджена знаком «Відмінник народної освіти РРФСР».
- Лазарєв Микола Остапович – професор кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України.
- Левченко Людмила Степанівна – директор навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, доцент.

Випускники бакалаврату університету відповідно до Наказу Міністра оборони України отримують погони молодших лейтенантів запасу з рук полковника Миколи Ляпи та ректора Юрія Лянного.

- Лобова Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної та початкової освіти навчально-наукового інституту педагогіки та психології.
- Лоза Тетяна Олександрівна – професор кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник фізичної культури та спорту України.
- Михайличенко Олег Володимирович – завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики викладання суспільних дисциплін навчально-наукового інституту історії та філософії, доктор педагогічних наук, професор.
- Мринська Віра Іванівна – випускниця фізико-математичного факультету, заслужений працівник освіти України. Працювала вчителем математики Ямпільської середньої школи (1951–1961), згодом у 1961–2001 роках – асистент, старший викладач, доцент, завідувач кафедри Глухівського державного педагогічного інституту імені Сергієва-Ценського.
- Овчаренко Олександр Полікарпович – ректор СумДПІ імені А.С. Макаренка з 1966 по 1980 рік, кандидат педагогічних наук, доцент.
- Пшенична Любов Василівна – перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат наук з державного управління, професор.
- Торяник Алла Григорівна – випускниця філологічного факультету, заслужений працівник освіти України. З 1974 року – заступник директора з виховної роботи, директор Нижньо-Сироватської середньої школи Сумського району, з 1982 року – директор Веретенівської школи-інтернату, з 1985 року – директор Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 7.
- Чайченко Надія Натанівна – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України. У 1973–2006 роках (з перервою) – доцент, завідувач кафедри хімії природничо-географічного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка. З 2006 року – завідувач кафедри теорії та методики вищої професійної освіти Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

- Шабаль Віктор Кузьмич – завідувач кафедри фізики (1945–1963), доцент, ветеран війни і праці, нагороджений бойовими орденами і медалями, знаком «Відмінник народної освіти УРСР».
- Штика Юрій Михайлович – проректор з адміністративно-господарської роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка, лауреат державної премії України в галузі освіти.
- Якубанець Галина Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Медаль «Григорій Сковорода»

- Сбруєва Аліна Анатоліївна – завідувач кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Пшенична Любов Василівна – перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат наук з державного управління, професор.

Медаль «Ушинський К.Д.»

- Жуков Володимир Леонідович – заступник директора навчально-наукового інституту фізичної культури, голова конференції трудового колективу СумДПУ імені А.С. Макаренка.
- Заїкіна Ганна Леонідівна – доцент кафедри медико-біологічних основ фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат психологічних наук.
- Каленик Михайло Вікторович – декан фізико-математичного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент.
- Калиниченко Ірина Олександрівна – завідувач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор медичних наук, професор.
- Коваленко Андрій Миколайович – декан факультету іноземної та слов'янської філології, кандидат педагогічних наук, доцент.
- Козлова Олена Григорівна – завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук, професор.
- Кравченко Анатолій Іванович – завідувач кафедри логопедії навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук, професор.
- Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор.
- Огієнко Олена Іванівна – професор кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук.
- Пшенична Любов Василівна – перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат наук з державного управління, професор.
- Сбруєва Аліна Анатоліївна – завідувач кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Семеног Олена Миколаївна – завідувач кафедри української мови факультету іноземної та слов'янської філології, доктор педагогічних наук, професор.
- Тарасова Тетяна Борисівна – завідувач кафедри психології навчально-наукового інституту педагогіки та психології, кандидат психологічних наук, доцент.

Почесні відзнаки Сумської міської ради

Жодне підприємство, організація чи установа обласного центру не має стільки своїх представників серед тих, хто удостоєний почесних відзнак Сумської міської ради – звання «Почесний громадянин м. Суми», відзнаки «За заслуги перед містом» і аналогічної нагороди міської ради «За майстерність», як Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка.

Дехто з нагороджених заслужив це визнання за досягнення в освітній діяльності, інші – за героїзм, успіхи в громадській роботі, за перемоги на престижних міжнародних спортивних змаганнях чи мистецькій ниві. Але незалежно від того, з якого «металу» відлити ці почесні відзнаки і якого ступеня нагороди, ми пишаємося тими нашими колегами, хто своєю діяльністю славить місто над Пслом.

Почесні громадяни м. Суми

- Аніщенко Олександр Григорович – Герой України, кавалер ордена «Богдана Хмельницького» III ступеня, полковник (по смертно), заступник начальника центру спеціальних операцій «Альфа» управління СБУ в Сумській області. Героїчно загинув 5 травня 2014 року під Слов'янськом Донецької області при виконанні бойового завдання під час антитерористичної операції. Перебуваючи під вогнем терористів і російських окупантів, маючи численні поранення, вів вогонь і, прикриваючи товаришів, підставився під постріл ворожого гранатомета...
- Абрамів Артур Юрійович – кавалер ордена «За мужність» III ступеня (по смертно), гранатометник 2-ї мотопіхотної роти 15-го окремого мотопіхотного батальйону «Суми» 58-ї окремої мотопіхотної бригади. 26 лютого 2017 року загинув на бойовому чергуванні внаслідок мінометного обстрілу російсько-терористичними угрупованнями позицій українських військових в районі промислової зони міста Авдіївка Донецької області, зазнавши численних осколкових поранень у голову та груди.
- Семеренко Валентина Олександрівна – заслужений майстер спорту, чемпіонка Олімпійських ігор у Сочі 2014 року в естафеті біатлоністок, чемпіонка і неодноразова призерка чемпіонатів світу в естафеті, повний кавалер ордена княгині Ольги.
- Семеренко Вікторія Олександрівна – заслужений майстер спорту, чемпіонка Олімпійських ігор у Сочі 2014 року в естафеті біатлоністок, срібна призерка в спринті, неодноразова призерка чемпіонатів світу в естафеті, повний кавалер ордена княгині Ольги.

Почесна відзнака Сумської міської ради «За заслуги перед містом»

- Авраменко Любов Михайлівна – директор Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 17, заслужений вчитель України (III ступеня).
- Азаренков Віктор Миколайович – старший викладач кафедри спортивних дисциплін і фізичного виховання навчально-наукового інституту фізичної культури, голова Сумської міської організації Народного Руху України (III ступеня).
- Азаренкова Альона Іванівна – вчитель математики Сумської спеціалізованої школи I–III ступенів № 10 імені О. Бутка, заслужений вчитель України (III ступеня).
- Біланенко Олександр Вікторович – випускник навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений майстер спорту, бронзовий призер чемпіонату світу з біатлону (III ступеня).

- Бугрій Володимир Станіславович – завідувач кафедри історії України навчально-наукового інституту історії та філософії, доктор педагогічних наук, професор (II ступеня).
- Будянський Василь Іванович – доцент кафедри української мови і літератури факультету іноземної та слов'янської філології, заслужений артист України (III ступеня).
- Будьонна Альвіна Юріївна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Бурмістрова Катерина Володимирівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений майстер спорту з боротьби, чемпіонка світу і чотириразова чемпіонка Європи (**повний кавалер**).
- Висоцький Олександр Сергійович – випускник навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений майстер спорту, чемпіон Всесвітніх ігор, світу і триразовий чемпіон Європи з панкратіону (III ступеня).
- Вінніков Володимир Анатолійович – випускник навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури і спорту України (II ступеня).
- Ворушило Яна Вікторівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Глиненко Галина Миколаївна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Гончаренко Віктор Миколайович – випускник фізико-математичного факультету, директор класичної гімназії Сумської міської ради (III ступеня).
- Гончаренко Володимир Іванович – завідувач кафедри теорії та методики спорту навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури і спорту України (III ступеня).
- Гордієнко Володимир Володимирович – випускник навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України з панкратіону (III ступеня).
- Дашутін Григорій Петрович – випускник природничо-географічного факультету, почесний президент концерну «Укрросметал», народний депутат України (III ступеня).
- Деркач Олена Анатоліївна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Єлишевич Григорій Львович – випускник факультету іноземної та слов'янської філології, український письменник-гуморист, член Асоціації діячів естрадного мистецтва (III ступеня).
- Живодьор Володимир Федорович – начальник відділу працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових платних послуг, заслужений вчитель УРСР (III ступеня).
- Заболотний Іван Петрович – завідувач кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання навчально-наукового інституту культури та мистецтв, професор, заслужений діяч мистецтв України (III ступеня).

Бурмістрова
Катерина Володимирівна

Манько Михайло Олександрович

- Затилкін Володимир Вікторович – доцент кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України з пляжного волейболу (III ступеня).
- Затилкіна Анна Володимирівна – студентка навчально-наукового інституту фізичної культури, майстер спорту міжнародного класу, чемпіонка Дефлімпійських ігор 2017 року з пляжного волейболу (III ступеня).
- Іваній Володимир Степанович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка (1996–2005), кандидат технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України (II ступеня).
- Калтипан Тетяна Іванівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, тренер-викладач СДЮШОР «Динамо» з хокею на траві, заслужений тренер України (II і III ступенів).
- Керноз Євгенія Ігорівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Кравченко Анатолій Іванович – завідувач кафедри логопедії навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук, професор (III ступеня).
- Кривохижа Тетяна Василівна – випускниця природничо-географічного факультету, чемпіонка світу і Європи з легкої атлетики у категорії «мастерс» (III ступеня).
- Кудренко Анатолій Іванович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка (2009–2015), кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України (III ступеня).
- Лазоренко Сергій Анатолійович – завідувач кафедри спортивних дисциплін і фізичного виховання навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, заслужений тренер України з вільної боротьби, заслужений працівник фізичної культури і спорту (II і III ступенів).
- Лиман Федір Миколайович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка (2005–2009), доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України (III ступеня).
- Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії навчально-наукового інституту фізичної культури (III ступеня).
- Лях Віктор Васильович – старший викладач навчально-наукового інституту педагогіки та психології, отаман Сумської паланки Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке» (II і III ступенів).
- Макаєва Світлана Миколаївна – випускниця навчально-наукового інституту культури та мистецтв, навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури та спорту України, головний тренер національної збірної України з індорхокею – бронзового призера чемпіонату світу 2011 року (**повний кавалер**).
- Манько Михайло Олександрович – випускник навчально-наукового інституту історії та філософії, старший викладач кафедри історії України, голова Сумської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців (**повний кавалер**).
- Мороз Євгенія Олександрівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).

Сестри Семеренко Валентина і Вікторія

Макаєва Світлана Миколаївна

- Осташевський Михайло Леонідович – випускник, провідний фахівець навчально-наукового інституту фізичної культури, автор і ведучий телевізійного проекту «Спорт-ревію», керівник телевізійного проекту «СумДПУ-online», заслужений журналіст України, чемпіон світу, Європи, Європейських ігор з легкої атлетики у категорії «мастери» (II і III ступеня).
- Педоренко Микола Миколайович – випускник навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений майстер спорту, чемпіон світу з армрестлінгу серед атлетів з ураженням опорно-рухового апарату (III ступеня).
- Прокопов Василь Леонтійович – старший викладач навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України з біатлону, дворазовий срібний призер Всесвітніх ігор майстрів з лижних перегонів (III ступеня).
- Пшенична Любов Василівна – випускниця фізико-математичного факультету, перший проректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат наук з державного управління, професор (II ступеня).
- Садова Богдана Василівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Семеренко Валентина Олександрівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений майстер спорту, чемпіонка олімпійських ігор, чемпіонка і неодноразова призерка чемпіонатів світу і Європи з біатлону (**повний кавалер**).
- Семеренко Вікторія Олександрівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений майстер спорту, чемпіонка і срібна призерка олімпійських ігор, неодноразова призерка чемпіонатів світу і Європи з біатлону (**повний кавалер**).
- Сітало Яна Володимирівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).

- Степанченко Тетяна Миколаївна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Столбін Олексій Петрович – випускник факультету іноземної та слов'янської філології, голова Сумської обласної організації Національної спілки письменників України (III ступеня).
- Тригуб Ірина Василівна – доцент кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства навчально-наукового інституту культури та мистецтв, художній керівник фестивалю «Зоряний простір» (III ступеня).
- Тригуб Станіслав Вікторович – доцент кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства навчально-наукового інституту культури та мистецтв, художній керівник фестивалю «Зоряний простір» (III ступеня).
- Хілько Марина Дмитрівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, бронзова призерка чемпіонату світу з індорхокею (III ступеня).
- Чередніченко Сергій Вікторович – доцент кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України з панкратіону, заслужений працівник фізичної культури і спорту України (III ступеня).

Почесна відзнака Сумської міської ради «За майстерність»

- Затилкін Володимир Вікторович – доцент кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, заслужений тренер України з пляжного волейболу, тренер чемпіонки Дефлімпійських ігор 2017 року з пляжного волейболу Анни Затилкіної.
- Кашина Інна Олександрівна – випускниця навчально-наукового інституту фізичної культури, учасниця олімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро, дворазова чемпіонка Всесвітньої універсіади 2017 року зі спортивної ходьби на 20 км (індивідуальна і командна нагороди).
- Косяк Валерій Андрійович – завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор філософських наук, професор.
- Крамська Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання навчально-наукового інституту культури та мистецтв.
- Кривохижа Микола Миколайович – випускник природничо-географічного факультету, тренер-викладач СДЮШОР В. Голубничого з легкої атлетики, тренер дворазової чемпіонки Всесвітньої Універсіади 2017 року зі спортивної ходьби на 20 км Інни Кашинної.
- Лоза Тетяна Олександрівна – професор кафедри теорії та методики фізичної культури факультету фізичної культури, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.
- Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор.

Почесні звання СумДПУ

Визнання заслуг державою, профільним міністерством чи головною педагогічною науковою установою України заслуговує на величезну повагу колег. Однак не завжди шанобливе ставлення до педагога обумовлене наявністю вищого професійного звання, ордена або, скажімо, почесних грамот обласної чи міської влади.

Серед викладачів і співробітників СумДПУ імені А.С. Макаренка та й серед інших мешканців обласного центру є люди, вагомість багаторічного внеску яких у загальну справу неоціненна. Їхній творчий педагогічний і науковий доробок, а також реальні справи на благо університету варті того, щоб бути не лише поміченими, а й відзначеними почесними званнями «макаренківської» родини*.

За видатні заслуги перед колективом університету

- Більченко Михайло Миколайович – декан природничо-географічного факультету, кандидат хімічних наук, доцент.
- Бурла Олександр Михайлович – професор кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук.
- Жуков Володимир Леонідович – заступник директора навчально-наукового інституту фізичної культури, голова конференції трудового колективу СумДПУ імені А.С. Макаренка.
- Заболотний Іван Петрович – завідувач кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання навчально-наукового інституту культури та мистецтв, професор, заслужений діяч мистецтв України.
- Іваній Володимир Степанович – завідувач кафедри фізики фізико-математичного факультету, кандидат технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Іванова Ірина Борисівна – доцент кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання факультету іноземної та слов'янської філології, кандидат педагогічних наук, доцент.
- Косяк Валерій Андрійович – завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи навчально-наукового інституту фізичної культури, доктор філософських наук, професор.
- Кудренко Анатолій Іванович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.
- Лиман Федір Миколайович – завідувач кафедри математики фізико-математичного факультету, доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Лоза Тетяна Олександрівна – завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури факультету фізичної культури, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.
- Лобода Валерій Борисович – декан фізико-математичного факультету (1993–2006), кандидат фізико-математичних наук, професор.

* Посади науково-педагогічних працівників, їхні вчені ступені та наукові звання подані на момент присвоєння почесного звання СумДПУ імені А.С. Макаренка.

14 грудня 2017 року. На урочистостях з нагоди 93-ї річниці університету Сумський міський голова Олександр Миколайович Лисенко став почесним доктором СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії навчально-наукового інституту фізичної культури.
- Мороз Іван Олексійович – завідувач кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, доктор педагогічних наук, професор.
- Петренко Світлана Віталіївна – декан фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент.
- Сенчурін Єгор Васильович – декан природничого факультету, кандидат біологічних наук, доцент.
- Стадник Олександр Дмитрович – доцент кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук.
- Тарасова Тетяна Борисівна – завідувач кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент.
- Чайченко Надія Натанівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри хімії та методики навчання хімії природничо-географічного факультету, заслужений працівник освіти України.
- Шамо́ня Володимир Григорович – завідувач кафедри інформатики фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук, доцент.
- Цикін Веніамін Олександрович – завідувач кафедри, доктор філософських наук, професор, академік АН ВШ України.

Почесний доктор СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Голубничий Володимир Степанович – дворазовий олімпійський чемпіон зі спортивної ходьби, Почесний громадянин м. Суми.
- Лисенко Олександр Миколайович – сумський міський голова.
- Чжан Сяньюнь – професор Інчуанського північного університету Китайської Народної Республіки, кандидат педагогічних наук.

Заслужений професор СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Іваній Володимир Степанович – професор кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, заслужений працівник освіти України.
- Лазарев Микола Остапович – професор кафедри менеджменту освіти та професійної підготовки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, заслужений працівник освіти України.
- Лоза Тетяна Олександрівна – професор кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник фізичної культури та спорту України.
- Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії навчально-наукового інституту фізичної культури.
- Огієнко Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології.
- Сбруєва Аліна Анатоліївна – завідувач кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.

- Семеног Олена Миколаївна – завідувач кафедри української мови і літератури, доктор педагогічних наук, професор.

Почесний професор СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Бугрій Володимир Станіславович – завідувач кафедри історії України навчально-наукового інституту історії та філософії, доктор педагогічних наук, професор.
- Іваній Володимир Степанович – професор кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, кандидат технічних наук, заслужений працівник освіти України.
- Кузікова Світлана Борисівна – завідувач кафедри психології навчально-наукового інституту педагогіки та психології, доктор психологічних наук, професор.
- Лиман Федір Миколайович – завідувач кафедри математики фізико-математичного факультету, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.
- Мороз Іван Олексійович – завідувач кафедри фізики та методики навчання фізики фізико-математичного факультету, доктор педагогічних наук, професор.

Професор СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Бугаєнко Валерій Васильович – доцент кафедри хімії та методики навчання хімії природничо-географічного факультету, кандидат хімічних наук.
- Бурла Олександр Михайлович – професор кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат педагогічних наук.
- Ратов Анатолій Максимович – доцент кафедри теорії та методики спорту навчально-наукового інституту фізичної культури, кандидат наук з фізичного виховання і спорту.
- Шамоня Володимир Григорович – доцент кафедри інформатики фізико-математичного факультету, кандидат фізико-математичних наук.

Доцент СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Видищенко Василь Миколайович – старший викладач кафедри філософії та соціальних наук навчально-наукового інституту історії та філософії.
- Голубкова Наталія Леонідівна – заступник декана факультету іноземної та слов'янської філології, старший викладач кафедри практики англійської мови, кандидат педагогічних наук.
- Жуков Володимир Леонідович – старший викладач кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, голова ради трудового колективу університету.
- Корж Зоя Олександрівна – старший викладач кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії навчально-наукового інституту фізичної культури.
- Прокопова Людмила Іванівна – старший викладач кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури.
- Товстуха Павло Васильович – старший викладач кафедри історії України навчально-наукового інституту історії та філософії.

Кожного року на день народження макаренківської alma mater високі і почесні нагороди одержують найкращі, найавторитетніші і найдостойніші педагоги, науковці і громадські діячі.

Почесний працівник СумДПУ імені А.С. Макаренка

- Єлецька Олена Вікторівна – завідувач аспірантури та докторантури.
- Зігуненко Юрій Іванович – слюсар-сантехнік сантехнічного відділу університету.
- Колосова Валентина Миколаївна – диспетчер навчально-наукового інституту культури та мистецтв.
- Лобанова Валентина Іванівна – завідувач навчально-методичного кабінету навчально-наукового інституту фізичної культури.
- Лукьяненко Тетяна Львівна – лаборант кафедри психології навчально-наукового інституту педагогіки та психології.
- Півень Ніна Тимофіївна – завідувач складу відділу договорів та забезпечення.
- Шоломій Лідія Олександрівна – старший лаборант кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології.

Унікальні й неповторні

Мудреці стверджують, що талановита людина талановита в усьому, за що береться у своєму житті. Сперечатися з приводу того, що педагогічній професії притаманний певний талант все одно, що сумніватися в безмежності нашої галактики. Далеко не всі випускники Сумського педагогічного волею долі працюють на освітянській ниві, але й у тому, чим вони займаються, має місце вияв неабиякої неординарності, а на шляху до життєвого успіху доводиться виходити за «середньостатистичні» межі.

Далі – про тих наших студентів і випускників, хто у своєму житті вже став унікальним, а тому має право на місце серед інших, не менш неповторних особистостей на історичній сторінці макаренківської alma mater.

Одним з указів Президента України у 2018 році багатодітна мати з Буринського району **Ганна Данилівна Михайлик** удостоєна почесного звання «Мати-героїня». Випусниця Сумського педагогічного інституту імені А.С. Макаренка 1969 року, вона все життя працювала вчителем математики в Степанівській середній школі, народила й виховала трьох синів і двох донечок, які вирости працюючими, чесними, порядними, відповідальними і чуйними людьми. Не знаю, чи прочитає шановна Ганна Данилівна ці рядки, але за збігом обставин саме того дня, коли її alma mater відзначатиме 95-річчя, Мати з великої літери святкуватиме свій 80-річний ювілей, з чим сумські педагоги її щиро вітають, вклоняючись за відданість професії!

Багатодітна мати з Буринського району Ганна Данилівна Михайлик Указом Президента України удостоєна почесного звання «Мати-героїня».

Доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології Марина Анатоліївна Бойченко з коханим чоловіком Віталієм, донечками Анною, Єлизаветою, Іванною та синами Сергієм і Лукою

Що й казати, діти – це квіти нашого життя, які певною мірою й на певний час пригальмовують ходу жінки до вершин професійної майстерності. Але приклад доцента кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки та психології **Марини Бойченко** вражає. Доктором педагогічних наук ця молода чарівна жінка стала невдовзі після народження п'ятої (!) дитини, спростувавши уявлення про можливість поєднання сучасною жінкою приємного й корисного...

Немає жодного сумніву в тому, що до 100-річного ювілею СумДПУ імені А.С. Макаренка Марина Анатоліївна, у сфері наукових інтересів якої на першій позиції стоїть «освіта обдарованих», розпрощається з вченим званням доцента, врівноваживши докторську ступінь професорським атестатом, чому неймовірно зрадіють коханий чоловік Віталій, донечки Анна, Єлизавета, Іванна та сини Сергій і Лука!

Не менш показовий приклад жіночої наполегливості й цілеспрямованості – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури навчально-наукового інституту фізичної культури, президент Сумської обласної Федерації спортивної аеробіки **Оксана Дубинська**.

Студентка навчально-наукового інституту фізичної культури Анна Корнієнко у 2015 році стала володаркою диплому II ступеня всеукраїнської студентської олімпіади за напрямом «Фізичне виховання», чим має завдячувати своєму науковому керівнику Оксані Дубинській.

У 2018–2019 році вихованці Оксани Яківни відзначилися цілою низкою нагород престижних міжнародних змагань: Анастасія Курашвілі разом зі Станіславом Галайдою стала бронзовою призеркою всесвітньої гімназіади, дві «бронзи» здобули вони на змаганнях розіграшу Кубка світу; Катерина Великодна стала майстром спорту міжнародного класу, здобувши бронзову нагороду чемпіонату Євро-

пи; Владислав Великодний з нагородою такого самого гатунку – у розіграші Кубка світу. А дві Анастасії – Литвин і Курашвілі здобули, відповідно, срібну і бронзову медалі чемпіонату Європи.

Високою державною нагородою за ці досягнення стало звання «Заслужений працівник фізичної культури і спорту», присвоєне Оксані Яківні у 2018 році. І не менш дорогий подарунок і собі, і своєму чоловікові – народження третьої дитини – донечки 1 квітня 2019 року.

Наступний унікум у «жіночому розділі» – студентка навчально-наукового інституту культури і мистецтв, саксофоністка **Ангеліна Луцик**, яка, схоже на те, вже добре засвоїла сутність терміна «перфекціонізм». Спочатку у 2017 році чарівна брюнетка з Охтирки стала однією з ведучих телевізійного проекту «СумДПУ-online», невдовзі, будучи ще студенткою першого курсу, була обрана студентським директором інституту, у 2018 році перемогла на конкурсі «Міс СумДПУ», а у 2019–2020 навчальному році відмінниця навчання одержала ще й іменну стипендію Президента України!

Гадаю, не помилюся, сказавши, що й **Федір Миколайович Лиман** – природжений перфекціоніст. Йому вдалося подолати шлях від студента фізико-математичного факультету до ректора університету, ставши доктором фізико-математичних наук і професором. Багаторічний завідувач кафедри математики має 53-річний (!) педагогічний стаж, більш ніж 20 років очолював журі з математики на обласних учнівських олімпіадах, за досягнення на освітянській ниві удостоєний почесного звання «Заслужений працівник освіти України», нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, нагрудним знаком «Петро Могила», Почесною відзнакою Сумської міської ради «За заслуги перед містом» III ступеня, знаком «За видатні заслуги перед колективом університету».

Заслужений працівник фізичної культури і спорту України Оксана Дубинська з володаркою диплому II ступеня всеукраїнської студентської олімпіади 2015 року за напрямом «Фізичне виховання» Анною Корнієнко

Студентський директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв, «Міс СумДПУ» 2018 року, відмінниця навчання, стипендіат Президента України Ангеліна Луцик

Заслужений працівник освіти України Федір Миколайович Лиман подолав шлях від студента фізико-математичного факультету до ректора університету, ставши доктором фізико-математичних наук і професором.

Випускник фізмату 1957 року Юрій Анатолійович Добровольський має відомих родичів, які певним чином пов'язані з історією педагогічного університету

Випускник педагогічного інституту 1957 року, корінний сумчанин **Юрій Добровольський** виріс у родині педагогів. Закінчивши університет, працював в одній із середніх шкіл Ромен викладачем фізики і астрономії. Він не став кавалером державних нагород, не має почесних звань, але має відомих родичів, які певним чином пов'язані з історією педагогічного університету. Прадід Юрія Анатолійовича – почесний громадянин обласного центру **Микола Васильович Сибільов** – був директором сумської гімназії починаючи з 1873 року. Саме за його директорства вона стала «Олександрівською», саме до цього приміщення після завершення Другої світової війни у 1946 році був переведений Сумський державний педагогічний інститут, випускником якого згодом став праонук Миколи Васильовича Сибільова.

Відомим у місті юристом, першим у Сумах суддею з кримінальних справ був дід Юрія Анатолійовича – Євген Андрійович Добровольський (1866–1923). Більша ж частина трудової діяльності самого Юрія Добровольського пов'язана із заводом електронних мікроскопів і електроавтоматики (згодом – НВО «Електрон», АТ «Селмі»), де він грав в естрадному ансамблі (до навчання в педагогічному інституті закінчив музичну школу по класу скрипки) і керував заводським хором. Він автор кількох книг, персональних виставок картин.

Почесний громадянин обласного центру Микола Васильович Сибільов був директором сумської гімназії починаючи з 1873 року. Саме за його директорства вона стала «Олександрівською», саме до цього приміщення після завершення Другої світової війни у 1946 році був переведений Сумський державний педагогічний інститут.

Серед викладачів Сумського педагогічного багато тих, хто навчав іноземних студентів. А швед за національністю **Адольф Роланд Едвард Ейхенбаум-Ліндер**, який народився в родині капітана далекого плавання в китайському Харбіні 27 жовтня 1912 року, став першим іноземцем, який викладав англійську нашим землякам.

Його життєвий шлях унікальний і чимось нагадує історію графа Монте Крісто – героя пригодницького роману Александра Дюма (батька). До шести років Едвард з сім'єю жив у Харбіні, потім сім'я переїхала до Шанхаю, а до Швеції повернулася в 1926-му. Там юнак здобув середню освіту в школі з англійською мовою викладання. Під час літніх канікул він юнгою ходив на торговельних кораблях до країн Європи, Північної Америки, Близького Сходу. У 17-річному віці став студентом філологічного факультету Упсальського університету і водночас проходив військову підготовку у Шведському королівському військово-повітряному флоті. Вже дипломованим фахівцем був відряджений до Англії, де викладав англійську в Сент-Джонс коледжі при Кембриджському університеті, а згодом – шведську мову і літературу в університетах Торонто і Монреаля.

За антифашистську діяльність у середині 1930-х був арештований у гамбурзькому порту і відбував покарання у в'язниці. У 1936–1938 роках у складі інтернаціональної бригади «Маркс-Папіно» як військовий льотчик воював в Іспанії, був збитий, потрапив в оточення, перейшовши Піренеї, дістався Франції, а звідти відбув до Канади. Згодом в американському Балтіморі працював механіком на заводі авіаційної корпорації «Дуглас». За випадковий вибух у цеху разом з групою робітників був звинувачений у диверсії, заарештований і засуджений до 15 років в'язниці. У червні 1940-го здійснив втечу з Вашингтонської в'язниці і знову опинився в Канаді.

У роки Другої світової війни брав участь у боях проти фашистської Німеччини на Півночі Африки, у складі військово-повітряних сил Канади лейтенант Едвард Ліндер здійснював військові операції проти мілітаристської Японії, виконував завдання в Бірмі,

Етнічний швед Адольф Роланд Едвард Ейхенбаум-Ліндер став першим іноземцем, який викладав англійську студентам СумДПІ імені А.С. Макаренка.

Юрій Анатолійович Добровольський передає до університету ветеранську пілотку Едварда Ліндера, який служив у авіаційній ескадрильї «Мала Норвегія» Королівських повітряних сил Канади.

на Алеутських островах. На його рахунок 17 збитих ворожих літаків, він відзначений державними нагородами Канади і Італії. 16 вересня 1943 року Едвард був тяжко поранений у бою, тривалий час лікувався в шпиталях, демобілізувався у 1946-му.

Далі профспілковий активіст, як неблагонадійний і переслідуваний, нелегально виїхав до Швейцарії, звідти – до Швеції і Данії, потім до радянського сектора в Берліні, звідки літаком потрапив до Радянського Союзу як політемігрант. З 1949 по 1960 рік працював викладачем англійської в Сиктивкарі, механіком в об'єднанні «Мостобуд» у Воркуті, консультантом Сумського консультпункту Харківського інституту іноземних мов та методистом Сумського обласного інституту вдосконалення вчителів.

З 1960 року Едвард Ліндер, який встиг захистити магістерські дисертації у Швеції та Канаді, вільно володів шведською, німецькою, англійською, ірландською і російською мовами, працював у Сумському педагогічному інституті імені А.С. Макаренка викладачем, старшим викладачем, доцентом філологічного факультету. Читав курси англійської мови та лексикології на старших курсах. Керував педагогічною практикою студентів, надавав методичну допомогу кабінету іноземних мов Сумського обласного інституту вдосконалення вчителів, учителям англійської мови загальноосвітніх шкіл міста і області.

Як член журі брав участь у проведенні обласних олімпіад знавців англійської мови, на громадських засадах читав лекції в Сумському науково-технічному товаристві та у товаристві «Знання». В останні роки життя (до 1991 р.) був консультантом Сумського художнього музею з історії гравюри німецьких художників XVIII – початку

1970-й рік. Едвард Ліндер з групою студенток СумДПІ імені А.С. Макаренка

Прізвище майбутнього фізичного терапевта Артема Сіробаби тричі згадується в Книзі рекордів Гіннеса

XIX століття. Упродовж багатьох років підтримував тісні зв'язки з видавництвами «Вища школа» і «Радянська школа» як редактор і рецензент численних видань.

Едвард Ліндер був одружений з педагогом, викладачем російської мови Лідією Григорівною Добровольською – мамою вже згаданого вище Юрія Анатолійовича Добровольського, з якою мешкав у невеличкій квартирі Будинку художників на вулиці Соборній. Дружину він пережив на рік...

Чого можна досягти, будучи студентом Сумського педагогічного? Багато чого, наприклад, увійти до історії світових спортивних досягнень на одній зі сторінок Книги рекордів Гіннеса. Це довів уродженець Краснопілля **Артем Сіробаба**, який у 2018 році впродовж двох місяців встановив одразу три досягнення з підтягування на перекладині з різною вагою – 34 рази з 40 фунтами (18,2 кг), 27 разів з вагою 60 фунтів (27,2 кг) і 17 разів з вагою 100 фунтів (45,4 кг). Тим самим майбутній фізичний терапевт зробив екс-рекордсменами світу американців Адама Сандела, Роні Купера та Стівена Прото. Тож у Книзі рекордів Гіннеса вже є три рекорди з сумською «педагогічною» пропискою.

За збігом обставин у дні, коли СумДПУ імені А.С. Макаренка відзначає свій 95-річний ювілей, один із його випускників приймає поздоровлення з 50-річчям. Мова про відомого далеко за межами України лірико-драматичного тенора, вихованця професора Олександра Стахевича, заслуженого артиста України **Ігоря Левенця**. За 15 сезонів на сцені Сумського театру драми і музичної комедії імені Михайла Щепкіна Ігор Анатолійович створив цілу галерею образів у постановках за творами вітчизняних та світових класиків і сучасних авторів.

У національній опереті України Ігор Левенець з червня 2011 року. Потужний і красивий голос з широким діапазоном, вроджена внутрішня ліричність, яскрава неповторна зовнішність, природний мистецький талант і наполеглива постійна робота над професійним самовдосконаленням допомогли актору органічно увійти до зіркового складу солістів-вокалістів Київської національної оперети.

Вихованець професора
Олександра Стахевича, соліст
національної оперети України,
заслужений артист України Ігор
Левенець (на передньому плані
праворуч)

Випускник фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка далекого вже 1961 року **Арнольд Богопольський** по завершенні навчання працював асистентом, старшим викладачем кафедри фізики. Згодом – викладач фізики, заступник директора з наукової роботи фізико-математичного ліцею, викладач фізики в гімназії Сумського державного університету. Постійно вів лекції на курсах підвищення кваліфікації вчителів, виступав із доповідями на республіканських та всесоюзних семінарах з питань викладання фізики.

За час своєї роботи створив та розвивав на практиці авторську програму поглибленого вивчення фізики в школі. Вихованці Арнольда Олександровича були серед переможців і призерів всесоюзних і республіканських олімпіад з фізики. Саме цей етап його педагогічної роботи в 1991 році був відзначений почесним званням «Заслужений вчитель України». А 1998 року Арнольд Олександрович емігрував до Ізраїлю, де успішно живе і не менш успішно працює, видавши у 2008 році авторський посібник з фізики «Електрика та магнетизм».

Авторський посібник з фізики
«Електрика та магнетизм»,
виданий в Ізраїлі заслуженим
вчителем України Арнольдом
Олександровичем Богопольським

Редактор обласної газети «Червоной промінь», журналу «Вогні Славутича», гросмейстер з шахової композиції, віце-чемпіон світу (2004), володар Кубка світу (2013) Віктор Львович Капуста (ліворуч) і президент Сумської обласної федерації шахів Микола Єгорович Тимошенко

Вельми барвистим став життєвий шлях випускника філологічного факультету педагогічного інституту **Віктора Капусти**. Син відомого журналіста і майстра з розв'язування шахових композицій, першого на Сумщині майстра з шахів Лева Моїсейовича Капусти, 100-річчя з дня народження якого відзначили 19 жовтня 2019 року, він пішов батьковою стежкою. Свого часу був редактором обласної газети «Червоной промінь», журналу «Вогні Славутича», досяг вагомих успіхів за шахівницею, ставши гросмейстером з шахової композиції, віце-чемпіоном світу (2004), володарем Кубка світу (2013).

А в 1960–1980 роках Віктор Львович разом із Анатолієм Коломацьким, Миколою Даньком, Володимиром Затуливітром, Петром Носенком, Геннадієм Петровим, Олегом Солдатенком був одним із членів патріотичного гуртка української інтелігенції в Сумах. А ще – працював монтувальником сцени в Сумському обласному театрі драми і музичної комедії, за протекції заслуженого артиста України Василя Будянського зіграв кілька ролей другого плану без слів...

Викладач навчально-наукового інституту культури і мистецтв СумДПУ імені А.С. Макаренка, заслужений художник України **Олег Прокопчук** відомий сумчанам як скульптор, роботи якого прикрашають місто над Пслом. Варто відзначити пам'ятний знак на честь жертв Голодомору, меморіальну дошку поету Олександру Олесю в Сумах і Білопідлі, художнику Давиду Бурлюку. Олег Григорович брав активну участь у відновленні пам'ятника Івану Герасимовичу Харитоненку, який знищили більшовики під час анексії України в 1917 році. Крім того, Олег Прокопчук – автор пам'ятника тричі Герою Радянського Союзу, маршалу авіації Івану Кожедубу, ім'ям якого названий Сумський міський парк культури та відпочинку до 350-ї річниці обласного центру. Пам'ятник Івану Кожедубу входить до реєстру пам'яток монументального мистецтва національного значення.

Однак мало хто знає, що Олег Григорович, який народився в с. Васьківці на Хмельниччині, – один із засновників самодіяльного ансамблю «Червона рута». У Вижниці він навчався в одному класі і

Заслужений художник України
Олег Григорович Прокопчук і
одна з його найвідоміших робіт —
пам'ятник маршалу авіації Івану
Микитовичу Кожедубу

в одній художній школі з народним артистом України, Героєм України Василем Зінкевичем, разом з ним створили «Червону руту», де Олег Прокопчук був ... танцюристом!

Серед випускників Сумського педагогічного є люди, яких земляки вшанували не після завершення життєвого шляху, а ще за життя. Уперше місто над Пслом вшанувало заслуги перед обласним цен-

Відомий український прозаїк,
член Міжнародної асоціації
дитячих письменників Олексій
Петрович Столбін з 1985 по
2001 рік очолював Сумську
обласну організацію Національної
спілки письменників України.

тром Михайла Панасовича Лушпи, назвавши його іменем колишній проспект Космонавтів. А другим став випускник філологічного факультету 1953 року **Олексій Столбін**. 29 листопада 2007 року на фасаді будівлі бібліотеки-філії № 3, яка незадовго до того стала носити ім'я Олексія Петровича, до 85-річчя письменника було відкрито іменну дошку. В історії Сум це став другий випадок, коли заслуги та успіхи людини вшановуються за її життя.

Олексій Петрович – ветеран Другої світової війни, нагороджений численними бойовими орденами і медалями, відомий український прозаїк, член Міжнародної асоціації дитячих письменників, з 1985 по 2001 рік очолював Сумську обласну організацію Національної спілки письменників України. Він автор 23 книг прози, серед яких: «Давайте дружить», «Школа романтиків», «Вожата з Берізок», «Терористка», «Хмари над Журавкою», «Через терни», «На зламі тисячоліть», «Листопад», та майже півсотні оповідань, упорядкував 10 колективних збірників та 7 літературних альманахів. Дітище Олексія Петровича – щорічний альманах літераторів Сумщини «Слобожанщина», його твори є в програмі шкільних підручників з української літератури.

Вадим Ярошенко роки шкільного навчання провів у Луганську, Узбекистані, Чехії, де служив його вітчим. Саме в Чехії наприкінці 1980-х років він був однокласником майбутнього чемпіона світу з боксу, згодом – Київського міського голови Віталія Кличка. Навчався на історичному факультеті СумДПУ імені А.С. Макаренка, захопився рок-музикою, створивши разом з Романом Кієвицьким гурт «Майя», який проіснував 10 років. На зламі двох століть працював діджеєм ранкових ефірів на перших сумських FM-станціях, де з ним познайомився й плідно співпрацював автор цієї книги.

Спробував утвердитися в українській столиці – випадкові заробітки діджея на дискотеках, ночами працював адміністратором в казино «Split». Заробляв на життя начитками рекламних роликів, влаштувався на телеканал «Enter-фільм». Згодом – музичний редактор ранкового ефіру на «Радіо Точка», голос каналу «М1» у статусі ведучого передачі «Гутен Морген», ведучий програми «Зона ночі» на «Новому каналі».

1987 рік. Чехія, м. Мімонь, СШ № 32. Майбутній соліст гурту «Майя» Вадим Ярошенко (праворуч) і його однокласник, майбутній чемпіон світу з боксу Віталій Кличко (ліворуч)

«Кращий чоловічий голос України» 1997 року Вадим Ярошенко нині працює ведучим новин телеканалу «News One».

Перший академік серед випускників Сумського педагогічного – доктор біологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Микола Платонович Дядечко

У 1997 році в рамках акції «Молодь за майбутнє України» переміг у номінації «Кращий чоловічий голос» та був нагороджений тодішнім прем'єр-міністром України Валерієм Пустойтенком грамотою та годинником. З 2015 року як оксамитовий баритон, так і обличчя Вадима Ярошенка – одні з найвпізнаваніших серед українських тевізійних журналістів, адже він працює ведучим новин телеканалу «News One».

Одним із перших, якщо не першим випускником Сумського педагогічного інституту, який досяг академічних вершин у науковій діяльності, став уродженець Путивля **Микола Платонович Дядечко**. Закінчивши з відзнакою Рильський агротехнікум, він два роки працював вчителем біології та хімії в Буняківській неповній середній школі Путивльського району, після чого в 1934 році став студентом біологічного факультету Сумського педінституту. Диплом з відзнакою відкрив йому шлях до посади асистента кафедри зоології, де він почав було вивчати ентомофауну Сумщини під керівництвом професора В.Г. Аверіна, аж раптом 1941-й...

Демобілізований у листопаді 1946 року у званні старшого лейтенанта з численними бойовими нагородами, Микола Платонович став старшим викладачем кафедри зоології Глухівського педінституту, а в жовтні наступного року переходить на роботу до Київського інституту ентомології і фітопатології, де пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до доктора біологічних наук і професора.

З 1968 року і до кінця життя (2000) Микола Платонович Дядечко працює в Українській сільськогосподарській академії, де очолює факультет захисту рослин (1970–1973), завідує кафедрою сільськогосподарської та лісової ентомології (1974–1987), керує науковою роботою студентів і аспірантів. Під його керівництвом захищено 5 докторських і 98 кандидатських робіт (серед авторів останніх – 33 аспіранти з країн Азії, Африки, Латинської Америки). 1998 року знаний фахівець у галузі біологічного захисту рослин, академік Національної академії аграрних наук України Микола Дядечко стає заслуженим діячем науки і техніки України – досить рідкісне почесне звання для випускника педагогічного інституту...

Друг і однокурсник Миколи Платоновича Дядечка – **Іван Чумаченко**, який теж з відзнакою закінчив біологічний факультет Сумського педагогічного інституту, теж міг стати видатним науковцем, маючи для цього неабиякі здібності. А став першим відомим поетом серед випускників СумДПІ, який за коротке, але яскраве життя встиг відзначитися збіркою «Поезії».

Вона видана в 1970 році посмертно, але засвідчує, що в особі Івана Чумаченка українська література має неповторного поета, тонкого, мудрого й ніжного лірика. Твори Івана Івановича, написані на різну тематику, виховують у читачів почуття прекрасного, любові до рідної землі, до праці, вчать бути мужніми, сміливими, чесними, самовідданими в служінні Батьківщині.

У серпні 1938 року молодий викладач природничих дисциплін одержав призначення на роботу до Казалінського педагогічного училища в Казахстані. За рік одружується зі студенткою Марією Коркмасовою, з початку нового 1939–1940 навчального року Чумаченка призначають завучем Казалінської середньої школи № 16, а вже в лютому 1940-го почалася його служба в лавах Радянської

Диплом випускника природничого факультету СумДПІ 1938 року Івана Чумаченка

Іван Іванович Чумаченко — перший відомий поет серед випускників СумДПІ

армії – спочатку на кордоні з Іраном, а згодом у білоруському Бресті, де 22 червня 1941 року заступником політрука 393-го окремого зенітно-артилерійського дивізіону він зустрів фашистських загартників.

Дружина Івана Чумаченка – Марія Миколаївна Чумаченко-Коркмасова, яка закінчила навчання і вже виховувала сина, одержала від нього з фронту три листи. Останній був датований груднем 1941 року – до цього часу Іван Чумаченко з вцілілими бійцями чинив спротив фашистам у Брянських лісах, де героїчно загинув.

У 1968 році київським журналістом Овсієм Ароновичем Тростянецьким у відділі рукописів Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН України були знайдені твори Івана Чумаченка – рукописи збірки «Край моєї дружби». А двома роками потому у видавництві

Автор книги про Івана Чумаченка, випускник СумДПІ імені А.С. Макаренка Віктор Панасович Скакун з ректором університету, професором Юрієм Олеговичем Лянним

«Молодь» вийшла збірка поета-воїна «Поезії», впорядкована саме Овсієм Ароновичем. Її редактором був відомий український поет, член Національної спілки письменників України Дмитро Григорович Давидюк.

У 1985 році Іван Чумаченко посмертно був прийнятий до Спілки письменників України. В університетському музеї йому присвячений стенд «Учитель, воїн, поет», до 100-річчя нашого земляка, яке відзначалося у 2018 році, відомий поет і літературознавець, випускник філологічного факультету СумДПУ Віктор Панасович Скакун написав книгу «Іван Чумаченко. Літературний портрет», яка вийшла з друку у видавництві СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Досить неординарна подія відбулася в університеті в середині травня 2019 року. Презентувалася книга друга – «Поезія» у рамках проекту «Сумщина. Велика спадщина». У ній представлена творчість наших земляків, діяльність яких – помітне явище не лише на Сумщині і в Україні, а й далеко за її межами. Цей унікальний проект почав реалізовуватися завдяки програмі економічного і соціального розвитку Сумщини на 2019 рік – рік 80-річного ювілею області.

Першою книгою цього проєкту, яка вийшла з друку у 2018 році, була книга «Образотворче мистецтво» з художником і теоретиком мистецтва Давидом Бурлюком на обкладинці. Том другий, з обкладинки якого нам посміхається Олександр Олесь, виданий виключно за кошти обласного бюджету.

Автори книги стверджують, що сумській поезії понад 12 століть. Близько 80 кращих її представників з короткими біографіями і найвідомішими творами представлені на майже 400 сторінках шедевр, створеного видавництвом «Університетська книга», яке очолює Родіон Володимирович Кочубей. До речі, «кузня» педагогічних кадрів Сумщини аж ніяк не випадково обрана для презентації другого, поетичного тому проєкту «Сумщина. Велика спадщина», адже чверть

Поет, письменник, журналіст,
редактор кількох часописів, один
з авторів ідеї і модератор проєкту
«Сумщина. Велика спадщина»
Євген Вікторович Положій

найвідоміших поетів Слобожанського краю усіх часів – представники СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Серед них – літературознавець, фольклорист, дослідник «Слова о полку Ігоревім» Павло Охріменко; поет Анатолій Семенюта; поет, прозаїк Юрій Царик; поет, прозаїк, публіцист, перекладач Володимир Затулівітер; поет, перекладач, драматург, публіцист, літературознавець Анатолій Гризун; поет Олександр Педяш; поетеса Алла Акіменко; поет-байкар, сатирик, гуморист, прозаїк, публіцист Євген Васильченко; поет, перекладач, публіцист, літературознавець, заслужений журналіст України Олександр Вертіль; поетеса Сніжана Вечорка (Ходзінська); поет-сатирик, гуморист, публіцист Григорій Єлишевич; поети і прозаїки Василь Пазинич і Андрій Поляков; поет, фольклорист, літературознавець, заслужений працівник освіти України Сергій П'ятаченко; поет, сатирик-гуморист, літературознавець, перекладач Віктор Скакун; поет, літературний критик Василь Чубур; поет, письменник, один з авторів ідеї і модератор проекту «Сумщина. Велика спадщина» Євген Положій.

За «Поезією» будуть наступні книги проекту – «Проза», «Архітектура», «Краєзнавство», «Фотографія» та три напрями в одній книзі – «Театр, музика, кіно». Немає жодного сумніву в тому, що серед тих, чия творчість буде висвітлена у цих книгах, буде немало представників макаренківської alma mater.

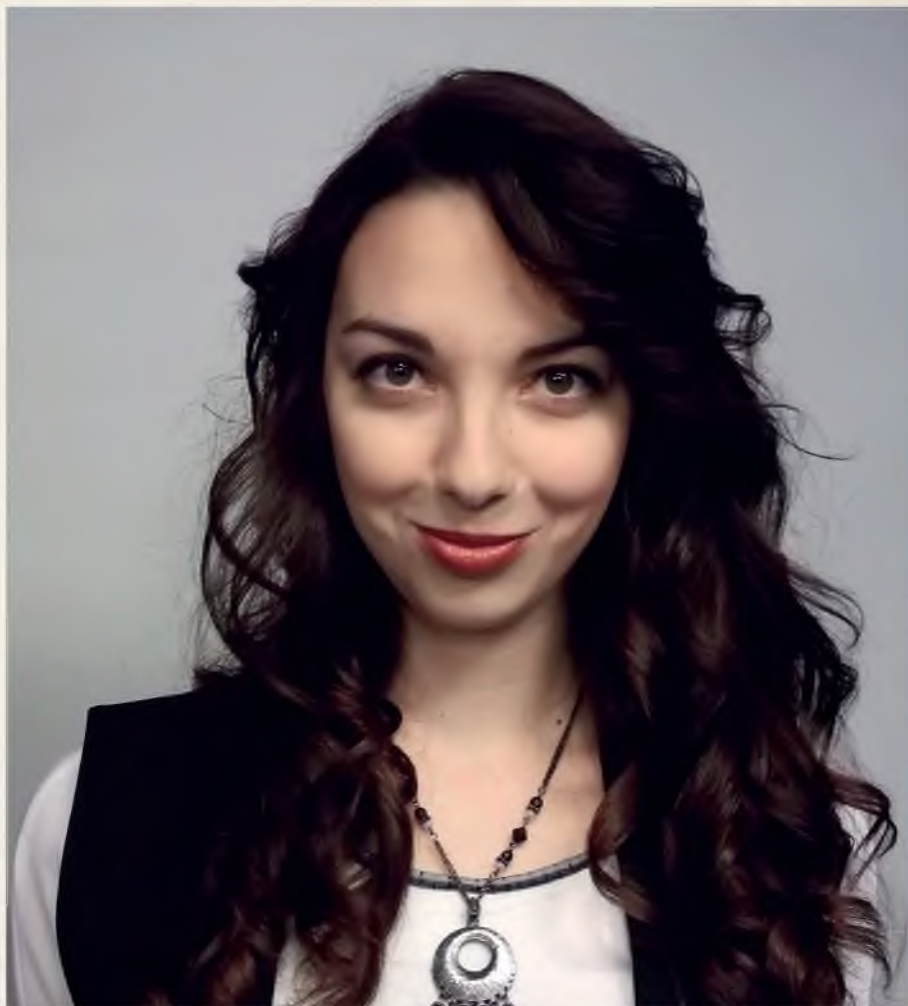
Як і перші дві книги проекту «Сумщина. Велика спадщина» – «Образотворче мистецтво» і «Поезія», книга третя – «Краєзнавство», яка готується до друку у видавництві «Університетська книга», міститиме багато прізвищ відомих дослідників історії Слобожанщини з дипломами СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Програма «СумДПУ- online»

З січня 2016 року з легкої руки новообраного ректора СумДПУ імені А.С.Макаренка, професора Юрія Лянного і за домовленістю з керівництвом ТРК «АТВ» – директором компанії Сергієм Клочком і генеральним продюсером Олександром Данильченком (на цей час обидва – заслужені журналісти України) в ефірі найпопулярнішого на Сумщині недержавного телевізійного каналу почала виходити щотижнева програма «СумДПУ-online».

Власне, її назва розкриває зміст цього телевізійного проекту – актуальні новини поточного життя університету, насиченого цікавими подіями за участі викладачів і студентів. А їх, як показав час, настільки багато, що хронометраж переважної більшості програм ледь не удвічі перевищує заплановані 10 хвилин. Показово, що навіть під час канікул, коли життя університету має якщо не припинятися, то, принаймні, помітно уповільнюватися, програма «СумДПУ-online» щоп'ятниці о 19.30 виходить в ефір ТРК «АТВ» у штатному режимі і зі звичним хронометражем.

Щиро вдячний ректору за довіру очолити творчий колектив, взявши на себе увесь тягар організаційної роботи, нести відповідальність за об'єктивність висвітлення подій, творцями яких є мої колеги. Радий, що всі вони – люди високого рівня порядності і професіоналізму, віддані вітчизняній педагогіці, освітяни з великої літери – завдяки цьому телевізійному проекту сіють розумне, добре й вічне не в інформаційній «тіні», а під яскравими променями шани за свою нелегку працю на освітянській ниві.

Аліна Журбенко – ведуча дебютного випуску телевізійного проекту «СумДПУ-online» в ефірі ТРК «АТВ»

2019 рік. Творча група
телевізійного проекту «СумДПУ-
online» (зліва направо):
Денис Довгопол, Ольга
Рафайлик, Віктор Переваруха,
керівник проекту – Михайло
Осташевський, Вероніка
Замошнікова, Валерія Бермудес,
Олександр Самотой і Ангеліна
Луцик

За задумом ведучими цієї програми мали бути ті, про кого і для кого вона – студенти Сумського педагогічного, але сталося так, що дебютний вихід «СумДПУ-online» на початку січня 2016 року відбувся за участі Аліни Журбенко – тодішнього режисера монтажу, згодом – випускниці магістратури Львівського Українського католицького університету, яка з грудня 2018 року працює в Pennsylvania State University Сполучених Штатів викладачем української.

У подальшому до проекту приєдналися Валерія Бермудес, Оксана Коплик, Дар'я Яхненко, Ілля Петреску, Юлія Суркова, Ангеліна Луцик, Ірина Влізько (з кінця 2018 року вона працює викладачем англійської в одному з університетів Китайської Народної Республіки), Віктор Переваруха, Вероніка Замошнікова. До речі, вже після того як Валерія Бермудес і Ангеліна Луцик приєдналися до творчої групи «СумДПУ-online», вони стали переможницями конкурсу «Міс-СумДПУ» у 2016 і 2018 роках відповідно.

У складі режисерської групи проекту за цей час були: нинішній головний режисер ТРК «АТВ» Олександр Самотой (він починав проект), Владислав Ключев, його тезка Савченко, вже згадана Аліна Журбенко і Денис Довгопол. Незмінний учасник проекту «СумДПУ-online», власне, як і його керівник – звукорежисер Ольга Рафайлик (до речі, випускниця факультету іноземної та слов'янської філології Сумського педагогічного університету).

За чотири роки історії телевізійний проект «СумДПУ-online» вже має свою аудиторію, будь-яку програму з тих понад 200, які вийшли в ефір за чотири сезони, можна переглянути на офіційному сайті ТРК «АТВ» у розділі «Передачі», кількість переглядів окремих випусків сягає півтисячі.

Немає сумніву в тому, що програма відіграє неабияку роль у професійній орієнтації багатотисячної аудиторії наших потенційних абітурієнтів, у підвищенні іміджу університету, професорсько-викладацький колектив, співробітники і студенти якого варті поваги і вдячності за свої добрі справи на благо Сумщини й України.

Про автора

У 1981 році закінчив факультет хімічного машинобудування СФ ХПІ (нині – СумДУ), у 1988 році – факультет фізичного виховання Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (з відзнакою). З 1993 року член Спілки журналістів України.

Спеціальний кореспондент головної редакції інформації УТ-1 у Сумській області (1990–1993). Головний редактор Сумського міського телебачення (1990–1993), обласних громадсько-політичних газет «Ваш шанс» (1994–1996) і «СПАС» Сумського промагросоюзу (1997–1998). Автор книг «От первой лиги – до Кубка ФИБА-Европа» (2003), «Піввікова епоха "Сумхімпрому"» (2004), «Баскетбол – это наше!» (2008), «Спортивній кузні Сумщини – 30» (2010), «Евгений Лапин – портрет в интерьере времени» (2010, 2015), «Спортивній кузні Сумщини – 35» (2015), «Лапины. След на земле» (2018).

З 1997 року – автор і незмінний ведучий щотижневої інформаційно-аналітичної програми «Спорт-ревію», яка виходила в ефірі ТРК «Відікон», а з 2015 року – в ефірі ТРК «АТВ». З 2007 року – власний

кореспондент програм «Наш футбол» (Перший національний телеканал), «Футбольний уїк-енд» (ТРК «Україна») і телеканалу «Мегаспорт». Автор презентаційного відеофільму «Олімпійське сузір'я Сумщини» (2008), відеофільму «Піввіку боротьби» (2015) і презентаційного буклету «Сумщина олімпійська» (2010). З 2016 року – керівник телевізійного проекту «СумДПУ-online», щотижневі програми якого виходять в ефірі ТРК «АТВ».

У 1997–2015 рр. за високу професійну майстерність, вагомий особистий внесок у пропаганду фізичної культури і спорту, олімпійського руху неодноразово нагороджувався почесними грамотами і подяками голови Сумської обласної державної адміністрації, Сумського міського голови, Держкомспорту України, Мінсім'їмолодьспорту України, ЦР СТП «Україна», ЦР ФСТ «Спартак», управління у справах молоді і спорту Сумської облдержадміністрації.

За видатні досягнення в спорті вищих досягнень і підвищення авторитету міста на міжнародній спортивній арені нагороджений Почесною відзнакою Сумської міської ради «За заслуги перед містом» III ступеня (2011), II ступеня (2019) і Подякою Сумського міського голови з врученням нагрудної відзнаки (2013), а також Грамотою Асоціації ветеранів спорту України (№ 87/14 від 19.12.14).

У 2009 році за високий професіоналізм, багаторічний вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної журналістики удостоєний почесного звання «Заслужений журналіст України» (Указ Президента України № 420/2009 від 05.06.2009).

У 2010 році за багаторічний вагомий особистий внесок у розвиток і пропаганду олімпійського руху нагороджений Подякою Національного олімпійського комітету України, яку йому особисто вручив олімпійський чемпіон, президент НОК України і член виконкому МОК, перший віце-президент IAAF, Герой України Сергій Назарович Бубка.

Михайло Леонідович – єдиний в Україні спортивний журналіст, який поєднує творчу діяльність з вдалими виступами у спорті вищих досягнень. З 1996 року він входить до складу збірної України з легкої атлетики в категорії «мастерс», найтитулованіший серед спринтерів України старшого віку.

Чемпіон (2014), віце-чемпіон (2012, 2013, 2014) і бронзовий призер (2013, 2019) чемпіонатів світу, триразовий чемпіон (2011, 2019) і дворазовий бронзовий призер (2011) Європейських ігор майстрів, срібний (2005, 2011) і дворазовий бронзовий (2000, 2014) призер чемпіонатів Європи, більш ніж 90-разовий чемпіон України і переможець розіграшів Кубка України зі спринтерського бігу, володар понад 100 поправок до таблиць рекордів і вищих досягнень України серед атлетів старшого віку у шести вікових групах (1996–2019).

Чемпіон і багаторазовий призер міжнародних спортивних ігор країн Співдружності (1999–2006). Чемпіон I всеукраїнських літніх спортивних ігор (1999), чемпіон всеукраїнських ігор ветеранів спорту (2005, 2007, 2011, 2015, 2019), неодноразовий чемпіон і призер спартакіад профспілок України (1998–2007).

З 2006 року – завідувач інформаційно-рекламного відділу, з 2014 до 2016 року – викладач кафедри туризмознавства, спортивно-гуманітарних дисциплін та економіки навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Наостанок...

Представляючи читачам цю книгу, аж ніяк не претендую на її бездоганність. Адже час віддалив від нас людей і подій, які формували майже вікову історію розвитку Сумського педагогічного університету.

Буду щиро вдячний усім тим, хто доповнить рядки історії СумДПУ імені А.С. Макаренка своїми спогадами про неординарні події, уточнить дані про відомих особистостей, знайде в сімейних архівах цікаві фото. Сподіваюся, що друге видання до 100-річного ювілею макаренківської alma mater завдяки цьому буде значно багатшим...

Висловлюю щирю вдячність за організаційну і фінансову підтримку цього проекту колективу Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка в особі ректора доктора педагогічних наук, професора Юрія Олеговича Лянного.

*З повагою,
Михайло Осташевський*

Фотохудожник
Наталія Василівна Кармазіна

Колектив Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка висловлює щирю вдячність випускниці СумДПУ імені А.С. Макаренка фотохудожнику Наталії Василівні Кармазіній за виготовлення якісних фотографій.

*З повагою, від колективу
Юрій Лянной*

ОДА УНІВЕРСИТЕТУ

Присвячується ювілею СумДПУ імені А. С. Макаренка

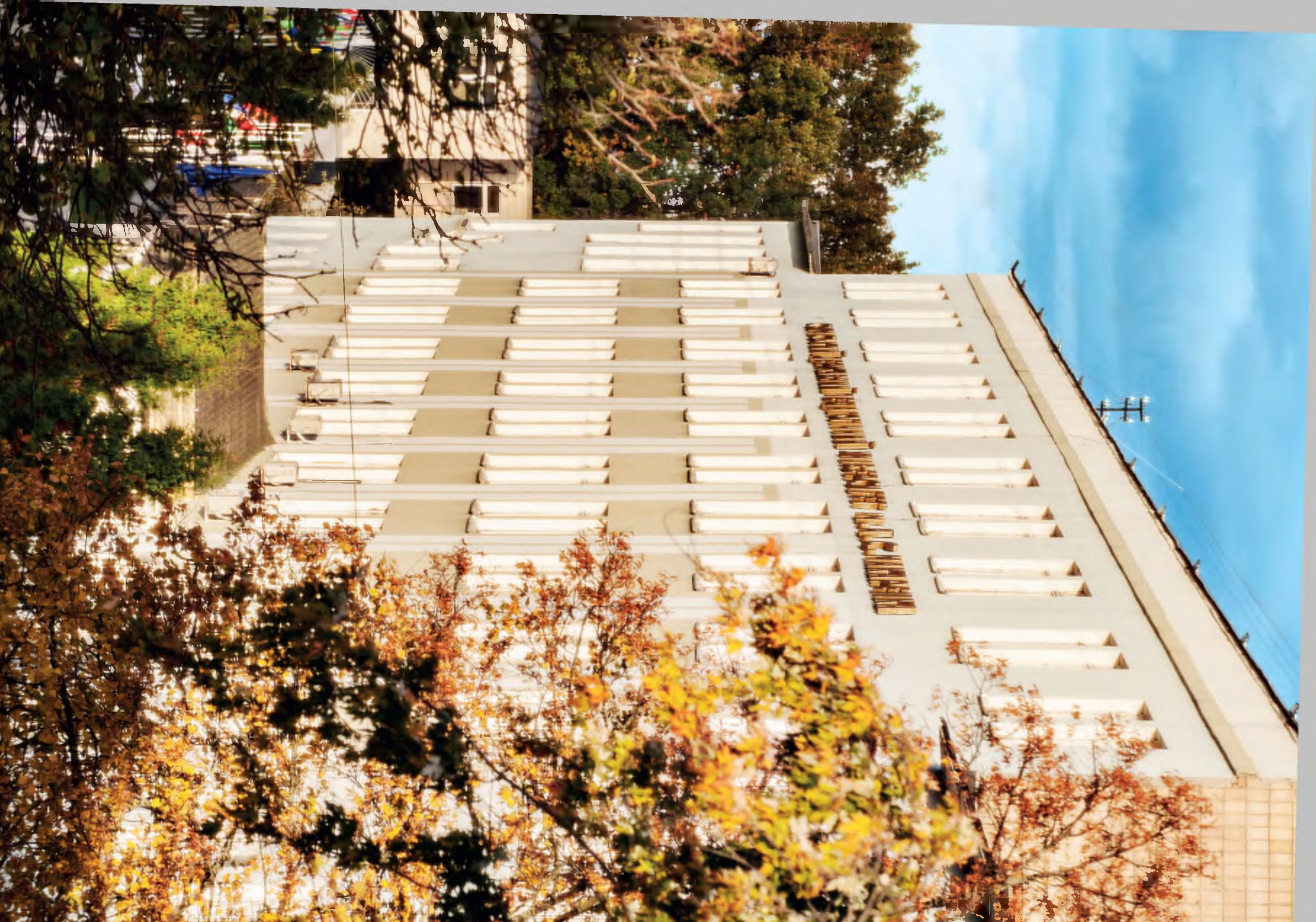
Альма-матер, що в серці єдина,
Ювілей має нині такий,
Котрий знатиме вся Україна,
А для нас взагалі він святий.

Тут Макаренко діяв завзято,
Педагоги від Бога були.
Їх ідеї важливі, крилаті
Крізь роки з вами ми пронесли.

І нащадкам майбутнім незнаним
Передати їх мусимо так,
Щоб цей «храм» для них став теж коханим,
Залишити для них добрий знак.

СумДПУ – наша власна планета,
Де єднаються розум й серця,
Де студент – це окрема комета,
Що яскраво горить до кінця!

Коваленко Олесь

Зміст

Сенс життя	5
Із вдячністю шановним однодумцям	6
Перші кроки	9
На зміну курсам – технікум	13
Посилення, перебудова, вдосконалення...	17
Низка змін: статусу, матеріальної бази, завдань	22
З дипломом педагога – на фронт!	30
Усе «з нуля»	32
Нове приміщення – нові можливості	34
Педагогічною стежкою з ім'ям Антона Макаренка	38
Таке довгоочікуване переселення	41
Особистості епохи, яку не обирали...	56
Народний вчитель СРСР	58
Заслужені вчителі УРСР	58
На зламі історичних епох	63
Університетський статус	68
Відстояли і не втратили	70
Час реформ і реформаторів	75
Антон Макаренко – геніальний новатор педагогічної науки	103
Макаренкознавство в СумДПУ	112
СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ СумДПУ	117
Навчально-науковий інститут педагогіки та психології	117
Кафедра педагогіки	120
Кафедра психології	124
Кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності	128
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти	131
Кафедра дошкільної та початкової освіти	135
Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи	138
Навчально-науковий інститут історії та філософії	141
Кафедра історії України	144
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін	147
Кафедра права та методики викладання правознавства	151
Кафедра філософії та соціальних наук	154
Навчально-науковий інститут фізичної культури	157
Кафедра теорії та методики фізичної культури	163
Кафедра теорії та методики спорту	167
Кафедра медико-біологічних основ фізичної культури	171
Кафедра здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії	175
Кафедра логопедії	180
Кафедра туризму та готельно-ресторанного сервісу	183
Кафедра спортивних дисциплін і фізичного виховання	187
Навчально-науковий інститут культури і мистецтв	191
Кафедра хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання	196
Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології	201
Кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства	205

Фізико-математичний факультет	209
Кафедра математики	213
Кафедра фізики та методики навчання фізики	217
Кафедра інформатики	222
Кафедра бізнес-економіки та адміністрування	227
Факультет іноземної та слов'янської філології	231
Кафедра української мови і літератури	237
Кафедра практики англійської мови	243
Кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання	247
Кафедра теорії та практики романо-германських мов	252
Кафедра германської філології	257
Природничо-географічний факультет	261
Кафедра хімії та методики навчання хімії	266
Кафедра біології людини та тварин	272
Кафедра загальної біології та екології	277
Кафедра загальної та регіональної географії	282
Вектор міжнародної співпраці	287
Багатогранність педагогічної науки	294
Наукові школи СумДПУ	297
Навчально-науковий інститут педагогіки та психології	297
Навчально-науковий інститут фізичної культури	301
Навчально-науковий інститут культури і мистецтв	304
Навчально-науковий інститут історії та філософії	306
Природничо-географічний факультет	307
Факультет іноземної та слов'янської філології	309
Ресурсні центри	310
Ресурсний центр професійного розвитку вчителів англійської	310
Ресурсний центр «Школа педагогіки здоров'я»	315
Ресурсний центр професійного розвитку вчителів української мови і літератури	318
Різноманітність послуг, і не лише освітніх	321
За заслуги на освітянській ниві	325
Випускники СумДПУ імені А.С. Макаренка – заслужені вчителі України	325
Випускники СумДПУ імені А.С. Макаренка – заслужені працівники освіти України	327
Високі державні нагороди і всенародне визнання...	330
Відзнаки парламенту, уряду, МОН і НАПН України	335
Почесні відзнаки Сумської міської ради	340
Почесні звання СумДПУ	345
За видатні заслуги перед колективом університету	345
Почесний доктор СумДПУ імені А.С. Макаренка	346
Заслужений професор СумДПУ імені А.С. Макаренка	346
Почесний професор СумДПУ імені А.С. Макаренка	347
Професор СумДПУ імені А.С. Макаренка	347
Доцент СумДПУ імені А.С. Макаренка	347
Почесний працівник СумДПУ імені А.С. Макаренка	348
Унікальні й неповторні	349
Програма «СумДПУ-online»	364
Осташевський Михайло Леонідович	366
Наостанок...	368

Документально-художнє видання

Осташевський Михайло Леонідович

Макаренківська alma mater

Директор видавництва Р. В. Кочубей

Головний редактор В.І. Кочубей

Макет, верстка В.Б. Гайдабрус

Технічний редактор А.О. Литвиненко

Підписано до друку 11.11.2019

Формат 64х90 ¹/₈. Папір крейдований матовий. Друк офсетний

Ум. друк. арк. 49,8. Обл.-вид. арк. 44,5

Тираж 500 прим. Замовлення №

ПФ «Видавництво “Університетська книга”»

40000, м. Суми, Покровська площа, 6

Тел.: (0542) 65-75-85, (067) 542-08-01

publish@book.sumy.ua

www.book.sumy.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 5966 від 24.01.2018

Поліграфія: ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»

ISBN 978-966-680-921-9

